Anita Desai

Ţipătul păunului

Colecţia Meridiane

Anita Desai

Ţipătul păunului

Traducere şi prefaţă de
Editura pentru Literatură Universală

ANTOANETA F-ALIAN

Bucureşti — 1966

Desenul copertei de *Florin Ciubotari**

Anita Desai
CRY, THE PEACOCK
Peter Owen

În 1963, cînd o editură londoneză publica prima ediţie a romanului indian *Ţipătul păunului* etichetîndu-l drept „o carte răscolitoare ce nu poate fi uşor uitată", Anita Desai, autoarea, împlinea 26 de ani.

O carte de debut a unei scriitoare tinere care aduce în bătrîna şi înţeleaptă literatură indiană fiorul de nelinişti al „noului val". Un nou val, efervescent, ce-şi trage însă apele din adîncurile netulburate ale unei simţiri şi gîndiri de tradiţie milenară.

Această permanentă confruntare între modern şi străvechi, între tumultul şi solicitările civilizaţiei postbelice şi olimpiana seninătate, nirvanatica detaşare de tot ce are contingenţă cu timpul şi spaţiul, venind din depărtările imemoriale ale începuturilor imprimă cărţii parfumul ei straniu, uneori puţin hibrid, dar oricum tulburător. Straniu şi tulburător cu întîlnirile sau mai curînd alăturările, în paginile romanului, dintre melopeea îngînată pe după arborii de papaya de glasurile tărăgănate ale servitorilor hinduşi, în ritmul monoton al tamburului, şi jazul îndrăcit izbucnit din bateria instrumentistului negru de la bar; dintre dansurile sălbatice *khatakali,* executate la lumina torţelor de bărbaţi goi purtînd măşti groteşti, şi numerele de *strip-tease* ori performanţele decoltate ale fetelor de la cabaret; dintre concepţia vitalistă a eroinei, Maya, şi credinţa ei oarbă, nimicitoare, în superstiţia horoscopului.

Această continuă întrepătrundere de contraste frapează în însăşi esenţa cărţii, în tematica, în conflictele şi devenirile personajelor. Anita Desai încearcă să împrumute problematica predilectă a romanului occidental modern — ireductibila însingurare a individului într-o lume opacă sau ostilă, neputinţa de comunicare, de permeabilizare între componenţii unei familii sau ai unei societăţi, absurdul

care guvernează vieţi şi acţiuni incognoscibile şi incomprehensibile — o problematică fragilă pe care o transplantează în solul şi climatul credinţelor şi concepţiilor indiene, a universului unei societăţi stăpînite de tradiţii intransigente. Roadele acestui altoi nu pot fi decît ciudate.

însăşi drama Mayei şi complexul conflict în care se consumă viaţa ei decurg din aceeaşi confluenţă a vechiului prestabilit, imuabil, cu noul, cu firescul: conflictul ei este cel dintre acceptare şi nonacceptare, dintre concepţia străbună, sădită de veacuri, a acceptării pasive şi fataliste a unui destin implacabil, şi răzvrătirea ardentă a unei femei pasionale, care se împotriveşte destinului cu disperarea tinereţii şi vitalităţii. Este în acelaşi timp conflictul dintre filozofia detaşării, a desprinderii de aspectele materiale şi imediate ale vieţii, a transcendării a tot ce este conjunctural sau perisabil, şi exaltata dragoste de viaţă, setea de tot ce este viu şi palpabil şi material, ale acestei femei instinctuale, senzuale şi sensibile. Şi, desigur, în perimetrul strîmt în care se desfăşoară viaţa Mayei, pornind de la premizele şi urmărind coordonatele evoluţiei ei, acest conflict nu putea decît să sfîrşească tragic.

Vechiul a lăsat pe existenţa diafană a Mayei mîna grea a eredităţii. S-a născut într-o familie de brahmani — castă aristocratică a Indiei, din care se alegeau preoţii $i gînditorii meniţi să păstreze şi să dezvolte principiile spirituale supreme — o familie ai cărei membri îşi trăiseră de generaţii vieţile conform unor norme prescrise şi acceptate, îşi aleseseră tovarăşii de viaţă după horoscoape, se îndreptaseră spre carierele prezise de

astrologi şi studiaseră stelele copiilor lor încă înainte ca aceştia să poată lega primele cuvinte. Tatăl ei, omul pe care Maya îl idolatrizează, este o întrupare desăvîrşită a ordinii, a disciplinei, a supunerii. Necruţător faţă de orice element discordant cu armonia artificios impusă a unei vieţi de spiritualizată inactivitate şi huzur, înlăturind radical orice factor de dezordine — de la ramura moartă uitată de grădinar în pom şi pînă la propriul fiu pe care-l reneagă pentru că participă la acţiuni politice şi se răzvrăteşte împotriva regulilor prestabilite — acest tată îşi creşte fiica într-un univers idilic confecţionat din basme şi poezii şi cărţi cu poze. Un univers în care nu-şi are loc decît frumosul artei şi, mai ales, al naturii, o lume populată de trandafiri de o ireală poezie şi boschete de bougainvillea scăldate în culori irizate, de păsări aurii şi gîze îmbătate de extazul soarelui de primăvară, de servitori tăcuţi, cu bărbi albe în cascadă, servind fructe şi băuturi răcoritoare, de domni cu părul nins, care, în înserările albastre, pe terasele îmbălsămate de parfumul rozelor şi al ierbii proaspăt cosite, recită cu voci voalate crîmpeie din *Cita.* Din *Bhagavadgita,* acest poem filozofic — chintesenţă a gîndirii şi concepţiei de viaţă hinduse, din profunzimile

căruia tatăl Mayei şi mai tîrziu soţul Mayei îşi vor trage seva, raţiunea de a fi.

„Ceea ce s-a *făcut nu* se *mai poate desface şi trebuie acceptat aşa cum este.*" Aceasta este formula magică, hipnotizantă, din care tatăl încearcă să-i făurească un crez Mayei. Orice încercare de răzvrătire este inutilă şi absurdă. Credinţa nesăbuită a omului în puterea sa de a acţiona asupra destinului constituie sursa dezintegrării, a dezordinei. Omul trebuie să accepte, spune tatăl. Să accepte, dar să nu se ataşeze de cele lumeşti, va sublinia Gautama, soţul Mayei, exaltînd la rîndul lui învăţăturile din *Cita.* Participarea la viaţă trebuie să rămînă o funcţie exterioară universului uman. Adevărata viaţă este cea lăuntrică, spirituală, nemuritoare, parcurgînd un ciclu fără de sfîrşit. *„Să existi ca floarea de lotus pe lac, cu rădăcinile înfipte în apă dar cu petalele uscate, neatinse de val.* Ca *flacăra lămpii aşezată într-un colţ ferit de vînt, unde arde fără să pîlpîie.* Ca *broasca ţestoasă cu picioarele strînse sub carapace, retrasă din lumea înconjurătoare...*" În acest fel i se cere Mayei să existe.

Senina ei copilărie este cutremurată de un fapt — minor şi banal, în realitate — care va lua însă proporţii zdrobitoare în fantezia ei înflăcărată, în sensibilitatea ei de copil crescut în seră, un fapt care-i va marca întreaga evoluţie psihică: episodul magicianului şarlatan, al cumplitului albinos din coşmarurile ei, care îi prezice că în cel de-al patrulea an de căsnicie, unul dintre soţi va fi răpit de o moarte năprasnică.

Proorocirea, căreia nimeni nu vrea să-i acorde crezare, îşi sapă drum adînc în subconştientul Mayei, nevrozîn- du-i copilăria, aruncînd o umbră grea de nelinişti asupra vieţii

ei de adultă.
Din sera hieratică, parfumată a tatălui, Maya trece în sera uscată, sufocantă a soţului, Cautama, un bărbat mult mai în vîrstă, prieten al tatălui ei. Dar viaţa conjugală e departe de a-i oferi tandreţea, afecţiunea şi deliciile care i-au încîntat copilăria. Tn ciuda faptului că proclamă filozofia detaşării, Cautama, un avocat de valoare, este intens preocupat de activitatea lui profesională, preocupat, împreună cu familia sa, de destinul politic al ţării, de viaţa socială. Dacă toate acestea nu se identifică cu însuşi sensul, cu raţiunea vieţii lui, constituie, cel puţin, ceea ce numeşte el „o vocaţie". Dar pentru Maya cea crescută sub un clopot de cristal, pentru Maya cea sădită şi cultivată în grădina tatălui ei o dată cu trandafirii, cu plantele agăţătoare, cu mandarinii, preocupările soţului apar de neînţeles, aride, plicticoase, străine de viaţă. Pentru Maya, în mintea căreia s-a furişat spectrul sumbru al morţii, viaţa se reduce numai la ceea ce palpită şi freamătă sub mîinile şi sub ochii ei : floarea, copacul, pămîntul, culoarea, parfumul, într-uri cuvînt natura. Natura faţă de care nutreşte o adoraţie panteistă, căreia i se dăruieşte pînă la contopire, pe care o simte şi o pătrunde şi o trăieşte cu toate simţurile, cu toată setea ei de viaţă.
Şi de aci prăpastia ireductibilă dintre cei doi soţi. Gautama vede în Maya doar un copil răzgîiat şi capricios, mai mult exasperant decît amuzant, rod al unei educaţii greşite şi al unei mentalităţi proprii lumii de trîndăvie şi lux, pe care el, cel provenit dintr-o familie săracă şi activă, militantă, o dispreţuieşte. Nu înţelege nimic din frămîntările, din temerile, din bucuriile Mayei. Iar pentru Maya cea foarte tînără, flămîndă de viaţă, avidă de dragoste, de tovărăşie spirituală, şi nevoită să-şi inhibe

elanurile sentimentale şi dorinţele trupeşti, Gautama cel nereceptiv la chemările ei, se află la depărtări nemăsurate: „Cautama *era dincolo de un fluviu, dincolo de un munte şi aşa* avea *să rămînă mereu* " Vieţile lor se scurg paralel, fără nici un punct de contact, dialogurile lor sînt de fapt monologuri în care nici unul nu-l ascultă pe celălalt.

Procesul ascendent de însingurare pe care-l trăieşte Maya, dublat de totala inactivitate — „cuvenită" unei fiice de brahman — şi de inhibările pe care e nevoită să şi le impună, o sensibilizează paroxistic, pregătind terenul în care va încolţi şi va creşte rapid, ca o iarbă rea, obsesia. Pentru că *Ţipătul păunului* este romanul unei obsesii, al încleştării cumplite dintre raţiune şi un subconştient bolnav.

Obsesia îşi are punctul de pornire în moartea căţelului favorit, descrisă în primele pagini ale cărţii. Dincolo de suferinţa imediată provocată de moartea animalului drag, Maya simte o altă durere: „O *durere nedesluşită, de care nu-mi puteam aminti, pe care poate că* încă *nici n-o trăisem, dar care mă umplea de deznădejde.*" Senzaţia incertă stîrnită din nebuloasa uitării se cristalizează încetul cu încetul sub clarul de lună, în patul singuratic în care Maya tînjeşte dureros după tovărăşia lui Gautama, adîncit în dosarele lui. Vederea leşului alb chemase la graniţa difuză dintre subconştient şi înţelegere lucidă amintirea magicianului albinos şi a proorocirii lui de moarte, precum şi realizarea subită a faptului că începuse acel fatidic al patrulea an de căsnicie. De aci încolo, povestea Mayei va parcurge dramaticul drum de la nelinişte confuză la teamă crescîndă, spaimă de moarte, obsesie torturantă, care degenerează în deliruri de coşmar şi se consumă în

demenţă. Proces exacerbat de paralelismul unui crescendo similar al verii indiene, fierbinţi, pîrjolită de arşiţă, sufocată într-o acalmie înnebunitoare.

Trăirile Mayei, prinsă sub gheara obsesiei, urmează în tot acest timp o traiectorie sinuoasă, punctată de victorii şi infringen, de fluxuri şi refluxuri, traiectorie pe care se desfăşoară însuşi cursul povestirii. Cuprinsă de spaimă, Maya caută un punct de sprijin, o ancoră. La început se cramponează cu disperare de Cautama, de orice posibilitate cît de vagă de comunicare cu el. încercările eşuează însă. încearcă apoi panaceul refugiului în trecut, al eva dării în amintirile copilăriei, care o conduc însă spre fatalul albinos. Cumplit de singură, se concentrează din ce în ce mai mult asupra ei însăşi. Se urmăreşte, se studiază cu aceeaşi pasiune cu care urmăreşte gîndăcelul „de catifea" din iarbă. Revarsă asupră-şi întreaga-i afecţiune inutilă, se bucură de viaţa din ea, de freamătul vinişoarelor albastre de la mîini, îşi ascultă bătăile inimii, işi cîntă singură cîntece de leagăn; se caută mereu, persistent, în oglindă, cu neîncredere, cu curiozitate, cu teamă. Acest egocentrism nu este o reacţie narcisistă, ci o formă de autoapărare. Pe măsura intensificării obsesiei, pe măsură ce-şi crede viaţa ameninţată, absorbanta concentrare în sine însăşi nu mai are loc în virtutea unei copilăroase au- toafecţiuni, ci a instinctului de conservare primordial care începe să acţioneze furibund, pînă cînd, împinsă pe culmile nebuniei, sfîşiata Maya ajunge să se apere prin crimă.
Dar cea mai continuă şi mai consecvent urmărită dintre căile pe care coteşte şi rătăceşte spiritul Mayei, este răzvrătirea. Răzvrătirea crescîndă, clocotitoare, a unei fiinţe aflată în flagrant divorţ cu cei din jur, răzvrătirea împotriva a tot ce fusese învăţată că trebuie să accepte, paralelă cu ataşarea ferventă de viaţa de care fusese învăţată să se detaşeze. Prea impregnată de superstiţiile castei ei pentru a pune la îndoială veridicitatea prezicerilor horoscopului, Maya crede orbeşte în existenta unui destin

inevitabil, dar se răzvrăteşte împotriva lui, îi opune rezistenţa vitalităţii şi tinereţii ei. Şi în procesul acestei lupte se petrece fenomenul cel mai revelator din întreaga ei prefacere: răsturnarea valorilor afective şi spirituale care-i dirijaseră pînă atunci viaţa. Maya se leapădă treptat de prietenele ei, pentru că şi le aminteşte, le revede în ipostaze de pasivă şi contemplativă acceptare a respectivelor destine; neagă manifest învăţăturile din *Bhagavad- gita,* care i-au alimentat întreaga tinereţe şi în care nu vede acum decît o *„hrană seacă, inuman de seacă"* ; se depărtează treptat, dar ireversibil, de tatăl ei, idolul copilăriei, devenind conştientă de fatalismul neputincios al acestuia, de zădărnicia şi indiferenţa crudă a crezurilor lui, şi, în sfîrşit, în privinţa lui Gautama, trăieşte procesul lent de transformare a dragostei în ură. Ură pentru incapacitatea lui de receptivitate, de participare, de dăruire.
Maya, dureros eliberată din carcera mediului spiritual în care s-a formai, rămîne singură în zbuciumul şi neputinţa ei, singură cu spaimele, cu îndoielile, cu coşmarurile. Singură, ţipînd după viaţă, după libertate, după dragoste, după înţelegere, ţipînd cu ţipătul păunului în care vibrează extazul suprem al iubirii şi fiorul sinistru al morţii, în care se tînguie patima înfrigurată ce se va consuma în anihilare.
Dar Maya refuză să accepte destinul anihilării, încearcă să-l pareze, să-l dezarmeze, să-l devanseze: se transformă deliberat din victima pasivă a destinului în unealta lui activă şi încearcă să-l dirijeze cu mîna ei, aşa cum îi dictează instinctul de conservare, setea de viaţă, frica de moarte. Aşa cum îi dictează nebunia ei izvorîtă din opresiunea unei credinţe care se opune legilor firii, dintr-o

viaţă pustie, golită de înţelegere, de tovărăşie, de sens. Crezînd că înfrînge destinul, că-şi afirmă libertatea de alegere, Maya ucide cu mîna ei, inconştientă însă că mîna ei acţionează sub imperiul unei alte forţe cu adevărat nocivă şi nefastă: forţa superstiţiei care i-a înnegurat mintea.

întrepătrunderile de contrast nu se limitează în cartea Anitei Desai doar la tematică şi conflict, ci sînt spectaculos prezente în însăşi arhitectonica romanului. O arhitectonică organizată pe alternanţa de planuri, dispuse contrapunctic după tehnica romanului psihologic englez — al romanului huxleyan sau al Virginiei Woolf. Confesiunea Mayei se desfăşoară într-o continuă lunecare de la prezent la trecut, de la gîndire lucidă la halucinaţie. Trecerea se face imperceptibil, planurile sînt complimentare, se întregesc şi fuzionează reconstituind mozaical singulara figură a Mayei şi dramaticul crescendo al istoriei ei. Schimbarea de planuri nu urmează numai alternarea temporală, sau pe cea dintre luciditate şi transă, dintre raţional şi iraţional, ci intervine şi în raportul dintre autor şi erou, în unghiul de prezentare a faptelor. Romanul are caracterul unei confesiuni „la persoana întîi", povestitoarea dedublîndu-se permanent, chiar şi în clipele de febril delir, în subiect şi obiect, actor şi spectator. Dar în două capitole simetrice, prologul şi epilogul, unghiul de desfăşurare a povestirii este cel al autorului, prezentînd faptele „la persoana a treia".

Subiectivarea povestirii, filtrarea -ei prin prisma deformantă a Mayei îi conferă o mare forţă emoţională şi un colorit fantast. Maya vede faptele şi oamenii cu ochii

unei sensibilităţi hipertrofiate, frizînd patologicul, dar şi cu acel instinct sigur, propriu fiinţelor elementare, cu trăiri primare, fuzionate cu procesele naturii. Pentru că în Maya *e împletesc paradoxal un intelect ¡morbid complexat j! primitivismul viguros al unui adevărat copii al naturii.
Viziunea Mayei asupra lumii este pur senzorială, pur materială. Speriată pînă în adîncuri de tot ce prezintă o cît de slabă asociere cu sferele incognoscibilului, ale transcendentalului, fuge cu oroare în momentele de luciditate de orice abstractizare şi se agaţă cu deznădejde de tot ce-i palpabil, de tot ce poate fi convertit în dimensiuni şi greutăţi: Cînd Gautama îi propovăduieşte refugiul într-o lume lăuntrică, detaşată, ea protestează vehement: *»Pentru mine lumea asta de aici nu-i plicticoasă. Nu i niciodată plicticoasă... Am atît de multe de privii, de atins, de simţit — atît de multe care mă pol tace fericită, îmi place să mă plimb, să pun mina pe lucruri — pe frunze, pe crengi, pe pămtnt, pe toate."*
La Maya pînă şi sentimentele se materializează şi devin perceptibile prin simţuri : iată cum se traduce prietenia, setea de afecţiune: „Mîinile mele sínt sfredelite de dorinţa de a atinge astlel de prieteni, de a-i palpa — de a simţi fibra sufletului lor, de a pipăi netezimea personalităţii lor"... Sentimentele calde faţă de membrii familiei lui Gautama, deşi se simte o intrusă şi nu poate stabili decît o firavă şi convenţională comunicare cu ei, iau aceeaşi formă a receptivităţii senzoriale: „Doream... să-i sărut mamei mina, să-i sărut fiecare încheietură bătătorită, să ţin copilaşul în leagănul braţului meu, simţindu-i cu încîntare greutatea, să ascult vocile acelea multe, inflexiunile vesele, tonurile variate, bătaia lor iute pe timpanele mele, toate aceste trepidante sunete

omenești"... Fericirea provocată de o solitară clipă de comuniune psihică cu Gautama ia forme organice, vizibile şi palpabile, care-i solicită dureros participarea plenară a făpturii : „Şi inima creştea, creştea dureros, chinuitor, se revărsa, se umplea de

imensitatea unei unice clipe de fericire absolută, iar trupul meu îi urma curba prelungă şi dulce, arcuindu-se în tortura aceea ardentă, mistuitoare."

Iar în nopţile de adîncă singurătate şi deznădejde, în care simte că spaimele morţii îi tulbură limpezimea gîn- dirii, caută reazim în orice element din natură care ar putea fi convertit în concret, în ponderabil: „Am stat acolo multă vreme... căznindu-mă să-mi înfăşor grijuliu lîşiile minţii în jurul cîte unui ţăruş de materialitate : singura dîră de nor alb care brăzda ca o linie lungă cerul, singura tuberoză albă, aplecată sub greutatea propriului ei parfum nocturn, sufocant, substanţialitatea aerului dilatat, împietrit, neondulat de briză"...

Contactul Mayei cu natura este de o senzualitate frustă, în care par să se fi sublimat toate neîmplinirile ei pe plan erotic. Redarea în carte a priveliştilor naturii nu are un caracter contemplativ, descriptiv, ci unul de trăire activă a frumosului, de contopire, de absorbire, de însuşire posesivă a lui de către povestitoare. *„M-am aplecat deasupra florilor, trăgînd în piept aburul acela de parfum nostalgic, feciorelnic, pînă cSnd m-am simţit una cu florile, suflet în suflet, simţire în simţire, pînă cînd nu a mai rămas nimic decît aburul"...*

„Mă întorc cu faţa în jos, îmi ridic călcîiele şi îmi afund privirea în verdele adînc, netulburat, al ierbii mustoase, atît de mustoase că-mi vine s-o pasc, să mă scald în ea"...

Briza serii îi dă bucuria ameţitoare a împlinirilor trupeşti :

„...o adiere răcoroasă şi parfumată îmi mîngîia pielea încinsă. Dar era un parfum intens, pătrunzător, care mă învăluia şi mă îmbăia, îmi străbatea carnea, urca prin vinete mele, iar singele, urmîndu-i chemarea, năvălea în creier."

Momentul culminant al fuzionării dintre Maya şi natură îl constituie episodul furtunii de praf — care se înscrie

printre cele mai izbutite pagini ale cărţii. Cuprinsă de apatie, cu mintea de mult aburită de viziuni halucinante şi clătinată de groază, Maya revine vremelnic la luciditate, la bucuria sănătoasă de viaţă, în faţa cumplitei furtuni care pune capăt unei lungi şi apăsătoare acalmii. Formidabila dezlănţuire de vitalitate a naturii prinse în zbuciumul furtunii de praf îi reactivizează funcţiile senzoriale, îi reînvie senzaţia de participare directă la viaţa elementelor. Maya savurează furtuna ca pe un fruct şi i se dăruie cu ardoare :

„Acum mă aflu în inima furtunii, exult, îmi înalţ braţele ca să răspund pasionatei ei îmbrăţişări. Dacă ferestrele închise mă apără de biciuirile şi înţepăturile-i de scorpion, îmi dau în acelaşi timp senzaţia că sînt îngropată pînă la brîu în jăratic răscolit, că mă înfund cu mîini pofticioase şi dinţi lacomi în car nea unui pepene uriaş, roşu ca rubinul, mustind de zeamă, cu pîntecele înfierbîntat în patul de nisip arzător."

Această circumscriere a vieţii la cadrul elementelor de faună şi floră, al culorilor, mirosurilor şi sunetelor, proprie opticii prin care Maya ne înfăţişează lumea ei, face ca personajele povestirii să fie caracterizate prin atribute şi imagini ţinînd de regnul vegetal şi animal. Tatăl ei arată ca un stejar argintiu, gîndirea lui e ordonată ca o grădină de căpetenie mogulă în care *„nu-i* este *îngăduit unei buruieni să dea floare, unei flori să se ofilească pe lujer, unui lujer să depăşească în înălţime nivelul celorlalte flori din strat."*

Prietena ei Leila îi evocă maci albi, Nila este o lebădă neagră, soţia sikhului are o gură ca un rît de porc spinos, dansatoarele de la bar îi apar ca nişte *„lupi hulpavi porniţi la pradă, în haite, prin jungle întunecate",* buzele *nepoţelului ei sînt „trandafirii şi gingaşe, fragile şi lipsite*

de apărare ca nişte fructe cojite, mustoase," propria ei mînă e ca un porumbel cald, durduliu, în timp ce mîna lui Gautama e „răcoroasă şi uscată ca scoarţa de arbore bătrîn." La început, cînd e însetată de prezenţa fizică a lu» Gautama, silueta gîrbovă a acestuia îi stîrneşte dorinţa, evocîndu-i similitudini cu elemente din natură: „Privesc spatele lui curbat, cu coastele proeminente, şi i le-aş mîngîia cu plăcerea pe care aş încerca-o alintînd blana moale de pe spinarea arcuită a unei pisici, sau plimbîndu-mi degetele pe coaja unui pepene galben, îmbietoare prin asprimea ei zgrunţuroasă"... La sfîrşit, cînd îl urăşte pe Gautama care simbolizează pentru ea negarea vieţii, aceeaşi siluetă încovoiată îi apare ca o insultă adusă perfecţiunii naturii, o condamnare prin ea însăşi : „Faţa lui obosită, trasă, se profila atît de nepotrivit pe cerul luxuriant... umerii îi cădeau în obişnuita lor linie gîrbovită, iar copacii drepţi, care se avîntau în sus şi în afară cu o vitalitate debordantă, se fereau de el înfioraţi..."

De altfel, pe întreg parcursul povestirii, imaginea lui Gautama, în viziunea Mayei, este însoţită de tot ce poate sugera simţurilor răceală şi uscăciune: perna lui e tare şi nu cedează degetelor Mayei care se înfig în ea, tabachera i se închide şi se deschide cu un zgomot sec, îii notă cu vocea lui. Tonul lui Gautama e astringent. Vocea e albă, antiseptică, deshidratată. Cuvintele lui sînt cenuşii ca oţelul, desfrunzite, cad ca frunzele moarte, sau sînt pietricele cu care zvîrli. În atitudini *„e prompt şi calm ca bisturiul unui chirurg".* Are gestul caracteristic de a-şi şterge mereu degetele în batistă — gest menit să sugereze o pilatiană detaşare de tot ce i-ar solicita participarea.

Privind lumea înconjurătoare prin ochii Mayei nu e posibil

să nu fii fascinat de cromatica opticii ei. Culoarea înseamnă pentru Maya simbol, determinant, condiţie. Viaţa începe pentru ea în „/urnea *înmuiată în culoarea dulce* a *şerbetului," a* copilăriei, în beţia de culori a primăverilor idilice petrecute în grădina tatălui şi sfîrşeşte în vălmăşagul de umbre ameninţătoare, în acel „*clarobscur schimbător, de lumină şi umbră, de sînge şi cenuşă"* al nebuniei. În tot ce ţine de trecut, de amintirile copilăriei idealizate, imagistica ei are coloritul luminos, aerat, vibrant al picturii impresioniste: primăvara de la Luknow, boschetele de bougainvillaea, în care *„lumina se schimbă de la liliachiu la violet şi apoi la purpuriu, de la auriul piersicii la portocaliu şi apoi la sîngeriu,"* amintirea oleandrilor — „roz *luminos în letargia eterică* a *amurgului albastru, roz luminos în licărul verzui, argintat de rouă, al zorilor"* — orgia de culori a trandafirilor, a zme- ielor de hîrtie pe care le înălţa cu Arjuna etc. Pe măsură însă ce intră sub imperiul singurătăţii şi al obsesiei, imaginile se contorsionează, devin chinuite, monstruoase, hîde, iar cromatica ia stridenţa picturii expresioniste. Soarele atîrnă în vîrfurile copacilor şi se umflă ca un buboi copt, gata să spargă. Lumina care precede furtuna se schimbă de la *„galben crud la galbenul strident al sulfului, de la sulf la ocru amar... de la o* ceaţă *verzuie la kakiul huselor de camuflaj, de la kaki la un stacojiu greoi, purulent. Culori* arzătoare, *ascuţite, ca ţipetele nervoase ale vulturilor."* Iar în coşmarul halucinaţiilor, amintirea magicianului albinos din copilăria ei, cu gesturile lui onctuoase, lipicioase, cu mersul tîrît, şerpuitor, cu atingerile libidinoase şi fîlfîirea obscenă a faldurilor halatului între coapse, se caricaturizează ca într-o simfonie fantastică, prefăcîndu-se în cohorte de şopîrle albite de soarele de-

ţertului, care-şi tîrăsc pTntecele pe pîntecele el şi iasă bale albe pe carnea ei albă, şfichiuindu-i-o cu limbi şerpuitoare.

Eroina principală fiind cea care se povesteşte pe sine, se creează fireşte pericolul identificării autoarei cu subiectul povestitor. Într-adevăr, autoarea pare să se confunde cu eroina ei, s-o înţeleagă, s-o justifice. Şi totuşi, în cursul acestui şuvoi de autoindugenţâ, pot fi detectate două sau trei momente în care autoarea se distanţează de Maya, o analizează rece, o acuză. Aceste desprinderi nu au loc în cadrul celor două capitole în care autoarea îşi asumă rolul de povestitor, în locul Mayei, prezentînd obiectivat acţiunea şi eroina. Denunţările sînt reproduse tot în confesiunea Mayei şi-i aparţin lui Gautama şi fratelui ei, Arjuna. Sînt denunţări a influenţei nefaste a mediului de trîndăvie şi huzur în care s-a dezvoltat, a mentalităţii retrograde a tatălui ei, acuzaţii la adresa inactivităţii în care se complăcea Maya, a vinovatei ignorări a tot ceea ce priveşte viaţa şi problemele ţării şi poporului ei. Acuzaţiile sînt atît de convingătoare şi de logic argumentate încît nu pot fi atribuite decît unui punct de vedere şi chiar unei poziţii nete a autoarei, care aruncă un blam asupra eroinei. Al autoarei care-şi înţelege eroina, dar nu o scuză.
Şi chiar în universul unidimensional al Mayei, în orizontul ei obturat de propria-i personalitate, apar mici spărturi prin care se întrezăreşte, la depărtare, ca printr-un binoclu inversat, cîte ceva din India de azi. În această abia întrezărită Indie nouă evoluează mama lui Gautama, cu creşele ei de orfani, şi dispensarele pentru şomeri şi infirmi; tatăl lui Gautama, care de cînd a ieşit din temniţa unde a fost închis ca militant pentru libertatea patriei sale, colindă ţara în lung şi-n lat, pentru a lua contact cu prefacerile epocii noi; Arjuna, fratele Mayei, care a fugit

din colivia de argint a tatălui lor, ca să lucreze cu braţele într-o fabrică de conserve. Acolo respiră greu lumea de patimi şi desfrîu care mişună în barurile cu dansatoare goale; acolo trăiesc încă oameni care aşteaptă, ca o broască ţestoasă cu picioarele strînse sub carapace, să li se împlinească destinele scrise în stele şi vizibile numai pentru ochi de magicieni şarlatani. Acolo sînt mulţi care se zbat pentru o înţelegere şi o atitudine nouă faţă de viaţă — unii luptînd orbeşte şi neputincios ca Maya, alţii lucid, cu armele cunoaşterii artistice, ca autoarea ei.

PARTEA INTII

Pentru că, Anita Desai, înfăţişînd o victimă a fatalismului, a unui crez de viaţă care-i neagă omului însuşi dreptul de a lupta pentru drepturile lui, înfăţişînd zbuciumul în întuneric al unei fiinţe care orbecăieşte după lumină, lansează implicit o chemare la nou, la acţiune, la libertatea pe care ţi-o poate da numai cunoaşterea şi înţelegerea lucidă a necesităţii.

ANTOANETA RAL1AN

Capitolul întîi

Hoitul zăcuse toată ziua în soare; începuse să se descompună. Nu-l putea adăposti în verandă, — pe arşiţa asta de aprilie duhoarea de carne intrată în putrefacţie devenise tot mai insuportabilă şi ar fi pătruns curînd în odăi. Aşa încît mută în umbra proaspătă, umedă, a lămîi- lor, hamacul pe care fusese aşezat. Îi zări ochii deschişi, cu privirile îngheţate, scoase un strigăt şi se repezi la cişmeaua din grădină ca să-şi spele din văz arătarea, apoi continuă să plîngă şi, zdrobită, alergă spre casă. Grădinarul, melancolic şi gînditor ca atunci cînd arunca peste movila de bălegar o ramură moartă de copac pe care fusese nevoit s-o reteze, se apropie şi cu degetele lui butucănoase trase în jos pleoapele; dar nu se învoia să-l îngroape, aşa cum îi ceruse ea. În repetate rînduri, pe măsură ce ziua înainta, o asigurase cu răbdare :

— O să-l îngroape măturătorul. S-a dus să-

şi vadă fratele, dar cînd se întoarce, îl îngroapă el.

Era trecut de amiază şi maturatorul încă nu se întorsese. Ciorile se strînseseră roată în jurul hoitului, şi ciorile mănîncă orice — măruntaiele, ochii, orice. Muştele începuseră să bîzîie printre lămîi alungind albinele blajine şi fluturii impasibili. I se păru că zăreşte lucirea drăcească a unei muşte albastre, şi o cuprinse deznădejdea. Grădinarul o trimise pe nevastă-sa să o conducă în casă şi s-o ţină acolo. Rămase înăuntru, plîngînd cu sughiţuri şi aşteptînd să i se întoarcă bărbatul acasă. Din cînd în cînd ieşea în verandă şi privea spre drumul pe care trebuia să vină el, iar şoseaua părea că se chirceşte, apoi că se lichefiază, apoi din nou că se chirceşte, ca plumbul topit într-o groapă săpată în pămînt. Şi aşa cum nu-ţi poţi stăpîni un tic, nici ea nu-şi putea împiedica privirea să lunece către leşul mic şi alb care zăcea la capătul pa- jiştei, acoperit cu un cearşaf, sub lămîi.

Tîrziu, seara, cînd soarele atîrna în vîrfurile copacilor, şi se umflase de parc-ar fi fost — îşi spuse ea — un buboi copt, gata să spargă, veni acasă şi soţul ei. Intîrziase mult. Dar îndată ce sosi, făcu tot ce trebuia făcut, prompt şi calm, ca bisturiul unui chirurg în plin exerciţiu. Tele- fonă la Departamentul Serviciilor Publice şi le ceru să trimită maşina de curăţat străzile, ca să ridice mortăciunea. Supraveghe singur operaţia, urmărind ca leşul să fie ridicat cu grijă.

— Da, da, luaţi şi hamacul, le spuse oamenilor. Vă rog, ardeţi şi hamacul.
Ond plecă maşina, veni la ea, ştergîndu-şi degetele într-o batistă folosită mult peste zi şi înnegrită, totuşi încă grijuliu împăturită.
— S-a isprăvit, îi spuse. Haide să-ţi bei ceaiul şi nu mai plînge. Nu trebuie să plîngi.
Dar ea nu cuteza să-şi ridice faţa îngropată în pernă, de teamă să nu simtă miasma aceea de descompunere plutind încă în aerul amurgului de culoarea florilor de bougainvillea. întreaga zi o simţise, adusă de briza uşoară care flutura perdelele, împingîndu-le înăuntru şi as- pirîndu-le în afară. întreaga zi, florile purpurii de bougainvillea aruncaseră un reflex roşietic asupra ei, de parcă ar fi scăldat-o într-un flux de sînge cald care nu mai putea fi spălat. Nu cuteza să-şi ridice faţa în atmosfera aceea macerată dar, cu o voce înăbuşită, îl întrebă pe soţul ei ce făcuse.
— L-am trimis la crematoriu. S-a terminat Haide, n-ai vrea să-mi torni ceaiul ?
— Ceaiul ? strigă ridicîndu-şi privirile. Dar... îşi curmă vorba, observînd că, la fel ca în orice altă seară, pe măsuţa de alături fusese aşezat platoul de ceai, frumos împodobit cu ceainicul bătrînesc de argint, tăviţa cu pişcoturi, feliile de lămîie... Perdelele fuseseră date la o parte; soarele asfinţise, lăsînd pe după copaci o dîră de strălucire palid portocalie, şi totul era liniştit, totul era la fel,

în aşteptare... aidoma ca în orice altă seară.

— Oh ! strigă deznădăjduită, şi alergă la uşă să vadă dacă hamacul mai era acolo, sub lămîi, dar negăsind nimic, rămase locului fără să ştie încotro să se îndrepte.

— Maya, i se adresă el cu blîndeţe. Aşază-te. Arăţi înfierbîntată şi istovită. O să-ţi fac bine o ceaşcă de ceai.

— Da, răspunse Maya cu un glas sfîrşit şi veni să toarne ceaiul.

Dar apa se vărsă în zaharniţă, strecurătoarea se răsturnă într-o ceaşcă, feliile de lămîie se îm- prăştiară pe jos şi se iscă o întreagă harababură. În clipa aceea intră servitorul să anunţe o vizită — un avocat venit să-l vadă pe *Sahib.*

Gautama se ridică numaidecît, cerînd ca ceaiul să le fie servit în birou, uitînd de ea, uitînd cu totul de durerea ei.

— Nu ! strigă Maya şi alergă în dormitor să se trîntească pe pat şi să zacă acolo cu gîndul la trupşorul ţeapăn pe care încremenise expresia groazei din clipa morţii, la scîncetul dureros, stins în gîtlejul subit contractat. Nu ştia că-l ridicaseră gunoierii, dar simţea mizeria cumplită pe care o aduseseră aceştia cu ei şi o lăsaseră în urma lor. Şi începu din nou să plîngă.

PARTEA A DOUA

Capitolul tntîi

Stăruia în atmosferă ceva ce mă stingherea, o inerţie care împiedica lacrimile ce-mi împînziseră ochii să curgă în voie. Nu-mi era îngăduită descărcarea liniştitoare a unui hohot de plîns, care m-ar fi lăsat vlăguită, cu mintea înceţoşată de somn, dar potolită. Ceva se strecura în viziunea mea aburită de lacrimi, ceva nebulos, silindu-mă să recunosc că nu jeleam astăzi numai moartea animalului meu răsfăţat, dar şi o altă durere, o durere nedesluşită de care nu-mi puteam aminti, pe care poate că încă nici n-o trăisem, dar care mă umplea de deznădejde. N-o puteam prinde în focarul gîn- durilor mele, atît de repede şi de neîntrerupt luneca printre ele. Lungită pe pat, cu ochii închişi, încercam să gîndesc — mă gîndeam la căţelul care se trîntea pe spate, cu labele în sus, privindu-mă cu ochi duioşi, catifelaţi, ca două flori — asta să fi fost ? Ah, da, acum cînd mă gîndeam, asta era, desigur că asta era, încercam să mă conving, înfigîndu-mi degetele în

pernă. Dar perna, perna lui Cautama, era tare, nu ceda sub degetele mele şi mă forţa să-mi spun că acea spaimă stranie nu se dezvăluise încă înţelegerii mele, deşi era legată, fără îndoială, de stîrv, de cadavrul micuţ, moale, de mirosul cărnii lui, odinioară plăcută atingerii mele, odinioară dragă, şi apoi, deodată, fetidă, respingătoare. Dar, brusc, lucirile scînteietoare ale caleidoscopului se învălmăşiră, imaginea se tulbură, pieri din cîmpul privirii. M-am tras în colţul patului şi m-am ghemuit acolo, spunîn- du-mi că poate totul era din pricina lui Cautama, care nu înţelegea. „S-a isprăvit", rostise el la fel de calm precum cărturarul sub cetini. „O să-ţi facă bine o ceaşcă de ceai", mai spusese, de-vedindu-mi cît de puţin cunoştea frămîntarea mea, cît de puţin se pricepea să mă mîngîie. Dar Gautama nu cunoştea nimic din tot ce era legat de făptura mea. Cînd mi-a pus în deget inelul cu opal, nu şi-a oprit ochii şi asupra pieliţei transparente pe care se lăsase greu piatra, asupra vinişoarelor albastre care fremătau dedesubtul şi în jurul cercului de aur şi care, ori de cîte ori le privesc, îmi dau un impuls de bucurie ce-mi aduce surîsul pe buze. Cînd mă îndemna să mă duc la culcare, în timp ce el era adîncit în hîrtiile lui, nu-şi lăsa o clipă gîndul să rătăcească spre mine, nici către trupul unduios, plin de dăruire, nici către spiritul singuratic, flămînd, care aştepta

alături de patul lui. Şi acum, văzîndu-mă atît de lovită, văzînd lacrimi prelingîndu-se pe faţa mea, văzînd mort căţeluşul meu răsfăţat, mi-a spus : „o să-ţi facă bine o ceaşcă de ceai".

„Da, am început să strig, da, e duritatea, duritatea lui — ba nu, nu, nu e duritate, e distanţa aceea pe care o pune cu răceală între mine şi el. Răceala, răceala lui, şi vorbăria lui neîncetată despre ceai şi despre filozofie, numai ca să nu mă audă pe mine vorbind, de teamă că, vorbindu-i, o să mă dezvălui. Da, asta e, singurătatea mea în această casă." Şi iarăşi mi-am încleştat mîinile, pînă cînd pielea s-a întins şi fluxuri roşietice de sînge au început să pulseze. Dar cînd am închis ochii au pierit— a pierit şi luciul lichid al oglinzii, şi rama neagră a uşii şi bluza stacojie azvîrlită pe jos, ca un drapel abandonat. Toate s-au îndepărtat de mine, s-au mistuit. Eram singură. „Da, am scîncit, asta e, sînt singură." Şi apoi m-am lăsat pradă unui acces furibund : m-am pornit să trîn- tesc perne, să izbesc din picior, să îmbrîncesc, — orice, numai să plîng nu. Ştiam din copilărie că după o astfel de criză încerci o dulce epuizare, într-adevăr am simţit epuizarea, dar nu şi dulceaţa ei. Tăcerea care a urmat, nemişcarea au adus mădularelor mele destindere, şi faţa încinsă mi s-a întors în sfîrşit spre briza de seară care pătrundea pe fereastră; în acelaşi timp mi-am dat seama, cu o acuitate pînă acum necunoscută, că numai cînd pasiunea sălbatică se stinge, cînd

talazurile furiei se domolesc, cînd trupul îţi zace istovit, aproape în nesimţire, numai atunci devii teribil de conştient de vibraţiile spiritului, de frigul ciudat ce-ţi cuprinde

inima, ca un pustiu nesfîrşit de gheaţă în care sapă brazdă gînduri îndepărtate şi obscure, dînd tîrcoale înţelegerii. îmi ascultam bătăile inimii. încercam să-mi închipui că e cadenţa unui val, în voia căruia dacă o să mă las, o să mă poarte în urmă, prin fapte şi întîmplări, prin străfulgerări de lumini, chemări zglobii în unghere de grădină, izbucniri de rîs, răbufniri neaşteptate de vînt, o să mă poarte în urmă, către izvorul tulburării mele. Şi m-a purtat în urmă, da, — pînă la Cautama ştergîndu-şi degetele înainte de a bea ceaiul, şi de la el şi mai în urmă, la odorul meu alb, rostogolindu-se pe spate şi oferindu-mi să-i scarpin blana aspră, sîrmoasă de pe burtă — dar nu mai departe. Şi aici valul a încremenit, a fost zăgăzuit, iar eu am continuat să repet în gînd, fără noimă, numele de răsfăţ pe care le dădeam căţelului meu. Femeile care n-au copii se ataşează fanatic de cîte un animal, aşa se spune. E o înrudire aproape ca aceea dintre mamă şi copil, nu mai puţin vrednică de respect, şi care sapă o amintire nu mai puţin dureroasă. „N-am să-l uit niciodată", făgăduiam cu buzele întredeschise şi mîinile încleştate, niciodată, şi în aceeaşi clipă eram conştientă de momentul prezent care se şi prefăcea în trecut. Nu există noţiunea de niciodată. Există numai cea de „acum". Şi cea de „ieri". Şi mîine ? Dar sînt oare nevoită să mă gîndesc la asta ? M-am smuls de la acest mîine, pentru că ştiam cît de

strîns împletită cu timpul este acea inevitabilă, fluidă succesiune : sentimentul, destrămarea lui, apoi potopul.

Cînd, în cele din urmă, intră Gautama, pluteam aproape între somn şi trezie. Gîndirea abstractă n-a făcut niciodată parte din meritele mele şi curînd mi-am întors cursul amintirilor spre un cîntec de leagăn cu care eram adormită în copilărie, un cîntec duios, trist, pe care am început să mi-l murmur singură. Şi astfel am putut să-mi ridic spre Gautama faţa fără mînie — mînia mea se topise de mult. Cînd mi-a atins părul, mîngîindu-mi-l uşor, aşa cum ar fi făcut doica mea, am simţit că mă inundă un val de duioşie, de recunoştinţă, şi l-am privit ca pe îngerul meu păzitor, protectorul, cel care supraveghease înmormîntarea odorului meu şi care venise acum să-mi dea la o parte şuviţele de păr din ochii plînşi şi să-mi vorbească blînd.

— Stai pe întuneric ? îmi spuse şi-şi plimbă un deget, încet, pe obrazul meu.

Cădere, cădere, cădere prelungă în gol, în abisul cald al începutului, al instinctului primar, al dragostei primordiale.

Tandreţea lui îmi aducea uşurarea de care aveam nevoie, şi acum, în sfîrşit, am început să plîng, îngropîndu-mi faţa la pieptul lui.

— Ei, haide, haide, îmi spuse şi scoase iar batista, acum şi mai pătată. Am apucat-o, sus-pinînd. Haide, scoală-te. Or să vină îndată

servitorii să scoată afară paturile pentru noapte, şi, te asigur, în grădină e mult mai plăcut decît aici. Şterge-ţi faţa şi hai să ieşim, Maya.

Mi-a întins un braţ ferm, ajutîndu-mă să mă dau jos din pat, a aşteptat pînă mi-am găsit papucii şi mi-am netezit rochia, apoi m-a condus prin verandă, jos pe scări, în grădină.

într-adevăr, aşa cum spusese el, era mult mai plăcut afară. întunericul îmbălsămat îmi provocă un şoc uşor, ca un medicament tare şi înviorător, picurai pe o rană încă proaspătă. Am sughiţat. Gautama rîse. Rîsul lui îmi dădu plăcuta senzaţie că aş fi iar copil ; nu mă simţeam jignită şi l-am luat de braţ, deşi ştiam că nu poate suferi lucrul ăsta. îmi răbdă o clipă braţul, presupun că din consideraţie pentru durerea care mă încercase, apoi se îndepărtă, sub pretextul unor semne adresate grădinarului care stropea peluzele, pentru ca praful să se aşeze înainte de a fi scoase afară paturile. Ritualurile serii, preparativele de noapte, toate erau adînc liniştitoare pentru mine. Scaunele din verandă fuseseră aduse pe peluză, două fotolii de răchită, mari, confortabile, bătrîne şi cam deteriorate, şi ne aşezarăm, aşa cum făceam în fiecare seară, la o limonadă rece şi la o oră de tăceri şi conversaţii conjugale. în verandă ardeau lămpile dînd coloanelor albe o luminozitate interioară, ca aceea a marmurei răsfrîngînd irizarea amurgului, deşi nu atît de caldă, nu

atît de translucidă. Plante agăţătoare se încolăceau în jurul coloanelor şi se căţărau pe pereţi, trimiteau cîrcei fragili către acoperiş, înfăşurau capetele groteşti care ornau burlanele, umplîndu-le gurile rînjite cu frunze uscate şi încununîn- du-le frunţile cu mănunchiuri de floricele stelate, roşii şi roze în lumina zilei, acum albe şi puternic înmiresmate. Atîrnau în mănunchiuri

lungi, ca nişte ciorchini albi, unduind în briza capricioasă, cînd în sus, cînd în jos, cu mişcări lente, misterioase, ca nişte şerpi ai nopţii. Se spune că atrag şerpii — cu parfumul lor dulceag, greu. Ba nu, mă înşel. Regina nopţii atrage şerpii. Frumuseţe şi viciu, viciu, frumuseţe. Şerpi, vară, parfum, fioare, alb, alb, alb... În întuneric, în întunericul uscat, parfumat, de aprilie, cerul era vag luminat de stele. Iarna s-a sfîrşit, vara încă nu a început. Mă las pe spate în scaunul meu şi respir adînc, mă las pe spate şi aştept — vara ? şerpii ? luna ? Nu ştiu.

Ba da, ştiu. E acel ceva, acea nedesluşită senzaţie din adîncurile tulburi ale minţii mele, grăuntele de nisip care zgîrie, rîcîie, şi rămine lipsit de înţeles. Lipsit de înţeles şi totuşi o prezenţă reală, o umbră materială, ca umbrele uriaşe aruncate de copaci, umbrele care se tîrăsc spre mine, peste frunze şi peste ierburi, cu o repeziciune înspăimîntătoare, se înmulţesc ca firele de iarbă, îmi cunrind degetele picioarelor, îmi încleştează gleznele, mă furnică... Sar de pe scaun cuprinsă de groază, copleşită de senzaţia că şerpii îşi încolăcesc şi-şi descolăcesc rotunjimi vîscoase în jurul meu, că un duh rău coboară de pe craca de deasupra mea, că o moarte vicleană, neaşteptată, vestindu-se prin bubuituri asurzitoare...

— Ce este ? strigă Cautama, sărind şi el.

— Ce este ? Ce este ? repetă ca un ecou

servitorii, scăpînd din mîini cearşafurile pe care le aşterneau pe paturi şi venind în fugă.

Viaţă, oameni, lumină din nou...

— Nimic, nimic, am gîfîit cu mîinile apăsate pe urechi, pentru că sîngele îmi bătea în timpane.

Cineva aprinse o lampă de masă şi pe dată iarba şi frunzele apărură lăcuite de lumină ; şi un fluture de noapte, greoi, veni sfîrîind, cu o curiozitate bolnăvicioasă, iar o bufniţă se ivi din copac, ţipînd de veselie.

— Nimic, repetam într-una, dar nu-mi desprindeam mîinile de pe urechi, pentru că sîngele bubuia încă ; groaza, asemenea unui piston, nu-şi încetează pulsaţia îndată ce-o opreşti, ci continuă să vibreze încet, din ce în ce mai pierdut, pînă se stinge totul. Şi nu voiam să mai stau locului. Eram gata să fug, eram pe punctul s-o iau la goană şi, cu toate că nu mi se arătase nici un duşman, încă eram crispată de spaimă.

— Ce-a fost ? stăruiau cu toţii. O broască ? Un şarpe ?

— Nu — nimic, nimic. Dar nu vreau să mai stau aici. Hai să ne plimbăm, Gautama, hai să ne plimbăm puţin.

Aşa am şi făcut, iar servitorii se întoarseră să stropească peluza, să netezească aşternutul, să pregătească cina, şi seara reintră în rutina ei familiară.

— Eşti încă speriată, spuse Gautama cu

glasul lui potolit, lucid, calm. Dar de ce ? Acum a trecut totul, s-a terminat. Şi nici n-a suferit mult. Dacă ai nevoie să te agăţi de un pai, poftim — spune-ţi că n-a suferit mult. S-a sfîrşit chiar îna-

inte de a fi sosit veterinarul. De altfel veterinarul n-ar fi făcut decît să-i prelungească agonia, într-un caz ca ăsta...

— Poate că i-ar fi fost de ajutor, am scîncit eu, deşi ştiam prea bine că nu mai era nici o speranţă.

— Dar nu mai era nici o speranţă.

Vocea lui Cautama, făcîndu-se ecoul certitudinii mele mute, era ca un suport pentru tot ce se clătina şi unduia în mintea mea bătută de vînt, — aşa cum fusese şi în nenumărate alte prilejuri asemănătoare. Ca şi altă dată, încercam senzaţia, o senzaţie îndrăgită şi îndelung răsfăţată de mine, că-mi croiesc drum pe o noapte de beznă şi umezeală, avînd însă alături pe cineva care-mi poartă o lampă, un toiag şi o pătură. Instinctiv, m-am strîns mai aproape de el.

— Ne-a spus doar că nu mai era nici o speranţă, continuă Cautama rămînînd o clipă locului, ca să-şi aprindă o ţigară. îmi pare rău numai că ai stat toată ziua singură cu leşul, fără nimeni care să-l fi cărat în altă parte. La ora asta trebuie să-l fi şi incinerat...

M-am îndepărtat de el cu o tresărire.

— Opreşte-te, i-am cerut cu blîndeţe. De ce-mi spui toate astea ?

Păru să mediteze un timp, păşind de-a lungul pajiştii, mărind şi mai mult distanţa dintre noi.

— Da, rosti el. De ce-ţi spun asta ? De ce-aş gîndi despre tine că faci parte dintre oamenii aceia cărora le place să se înconjoare de taine şi găsesc atîta mîngîiere în acest hocus-pocus.

în ceremoniile fanteziste, în dichisurile copilăreşti cu care ne îngropăm morţii ? Mie, toate astea mi-au apărut mereu ca o ultimă şi supremă absurditate, al cărei unic rost e doar să unească o viaţă lipsită de orice sens cu un sfîr- şit lipsit de orice sens. Fără îndoială, marea majoritate a celor îngropaţi sau incineraţi cu toate zorzoanele şi podoabele pioasei frivolităţi, anticipau cu încîntare acest spectacol încă din timpul vieţii. Ai putea s-o numeşti o înclinaţie morbidă, dar nu e numai atît. Există o credinţă în această frivolitate. Neputînd să se bucure de valori majore, oamenii se pasionează pentru cele minore — care, bineînţeles, nici nu sînt măcar valori, pentru că valorile presupun un anumit standard de la care să pornească, un criteriu...

II ascultam pe jumătate atentă, pe jumătate cufundată în gînduri, în propriile mele gînduri, ce se abăteau de la cărarea dreaptă şi netedă pe care înainta judecata lui şi o luau razna pe poteci lăturalnice, pe drumeaguri cotite, a- lese sau făcute de mine. de unde reveneam din timn în timp să văd dacă Cautama continuă să-

şi croiască drum cu aceeaşi rîvnă ca şi în clipa cînd îl părăsisem eu ; îi ofeream atunci cîte o mînă de paie culese în cale sau cîte o pietricică de formă ciudată, şi uneori era bucuros să accente nimicurile oferite de raţionamentele mele, şi le integra în argumentaţia lui care căpăta impuls ; îi aduceam apă la moară.

— De ce lipsite de sens ? l-am întrerupt eu. Totdeauna afirmi astfel de lucruri. De parcă

n-ar avea nici o importanţa dacă oamenii trăiesc sau mor.

— Şi chiar că nu are nici o importanţă, izbucni el. Cel puţin în ce priveşte liota asta de semiimbecili şi cretini, nu are nici o importanţă. Ăştia nu-s decît o turmă de oi. Importanţă are doar în ce-i priveşte pe cei puţini care mînă oile, cei capabili de gîndire logică şi de analiză. Vieţile lor au importanţă şi banalitatea morţii acestora este deprimantă, admit. Şi totuşi am cunoscut astfel de oameni — oameni inteligenţi, înzestraţi cu raţiune — care discutau, cu aceeaşi aviditate caracteristică imbecililor, despre frumuseţea îngropăciunii în comparaţie cu frumuseţea incinerării, ba aducînd chiar argumente, de parcă ar fi fost vorba de o subtilitate teologică. Ei bine, fenomenul e derutant, pentru că aceştia sînt oameni care se dedică unei gîndiri serioase, faptelor...

— îngropăciunea şi incinerarea sînt fapte, Gautama.

Scutură cu vigoare din cap, într-un gest de dispreţ, ca şi cum ar fi vrut să mă înlăture din preajma lui.

— Vorbesc de fapte care *contează,* bineînţeles, îmi răspunse cu glasul foarte iritat.

Acum îl urmăream îndeaproape, însoţindu-l pe pietrele colţuroase de pe drumul cel drept al gîndirii lui.

— Dar cum poţi afirma care fapte contează ? am strigat. Vreau să zic, cum poţi impune ce contează şi ce nu ? O, Gautama, un animal drăgălaş poate să nu însemne nimic pentru tine şi totuşi să însemne un univers pentru mine. Simţeam în ochi lacrimi, ţîşnind calde, sărate. Primejdie, primejdie! M-am întors o clipă, suspinînd uşor. Poate că viaţa nu înseamnă mare lucru pentru unii oameni, şi totuşi, în clipa morţii, chiar şi aceştia vor ca totul să se petreacă într-un cadru spectaculos, într-un fel de care să-şi amintească toată lumea, secole la rînd.

— Ah ! strigă el întorcîndu-se spre mine, cu faţa-i albă încadrată de linia părului şi repezită înainte, vizibil, de parcă ar fi vrut să înşface un adevăr pe care-l recunoştea, cu care se declara de acord. Ai pus din nou punctul pe i, Maya. Tu flecăreşti ca o maimuţă şi mă iriţi întreru- pîndu-mi şirul gîndurilor. Dar fiindcă eşti toată numai instinct, nimereşti uneori — absolut orbeşte, sînt convins — exact asupra nodului vital al problemei. În cazul de faţă ai dat chiar peste soluţie. Desigur, toţi oamenii ăştia doresc ceva care să poată fi ţinut minte. E dorinţa lor de a nu fi daţi uitării ! Da, făcu el aprinzîndu-şi în grabă altă ţigară, pentru a-şi spori plăcerea. Dar stai să vedem, ce anume este vrednic de aducere aminte în vechile ritualuri ale incinerării ? Un *zamindar*[1] înstărit

1 Arendaş al unor importante latifundii aparţinînd statului

îşi poate permite să-şi introducă tot confortul modern în casă, pentru a face impresie, sau să-şi ia un automobil de ultimul tip. Dar cînd e vorba de naştere, căsătorie, ori moarte, n-o să se îndepărteze nici cu o iotă de la tradiţie. Nu ! Şi de ce ? Pentru că ştie, şi chiar ultimul dintre imbecili o să admită acest adevăr evident prin însăşi permanenţa sa, că unicul lucru care supravieţuieşte este tradiţia. Şi nu orice tradiţie, oricît de veche ar fi — şi de asta la vechile generaţii ne izbim mereu de acel obicei antediluvian al bocetelor şi jelaniilor zgomotoase şi perimate — ci numai acele tradiţii care au o parte raţională şi care s-au verificat, de-a lungul timpului, a fi durabile. Dat fiind că au persistat, înseamnă că merită să persiste, pretind aceste suflete simple, şi iată că au găsit o chestiune căreia îi pot dedica minţile lor firave şi prostănace, fără nici o teamă.

— Dar poate că socotesc lucrurile astea într-adevăr *importante,* am stăruit eu, care rezistasem atîta vreme să-l urmăresc atent numai din simpla plăcere pe care mi-o făcuse complimentul lui.

Poate că nu era un compliment în sensul în care ar fi fost luat de orice altă femeie, dar, venind de la el şi adresat mie, era un compliment şi învăţasem să-i preţuiesc valoarea.

— Nu asta-i problema, răspunse clănţănind scurt din dinţi. Aşa cum am arătat,

criteriul lor valoric nu-i un criteriu. De ce ar fi importante? Nu sînt — şi nu numai pentru că vieţile lor sînt meschine şi oricum foarte trecătoare, dar pentru că însăşi religia noastră ne învaţă să nu credem în aceste rituri deşarte. *Cita* nu propovă- duieşte cufundarea în tradiţie. Propovăduieşte — sau mai curînd recomandă — detaşarea pe toate planurile. Dacă cei care o citesc cu atîta evlavie în faţa zeilor lor de lut, dimineaţă de dimineaţă şi seară de seară, ar înţelege acest lucru, atunci s-ar simţi în stare să piară de pe faţa pămîntului fără să declanşeze toată exhibiţia asta de vulgaritate în chiar momentul dispariţiei lor.

Dispariţie ? Nu, nu, asta nu. Era un cuvînt crud şi crud rostit; am simţit o strîngere de inimă ca şi cum tot ce e solid, material, în existenţa reală, şi-ar fi dat deodată duhul cu un suspin uşor şi s-ar fi prăvălit la picioarele mele, ca un fruct mîncat de viermi, în orice caz, aşa ceva sugerau cuvintele lui Cautama. Nu-l puteam crede. M-am gîndit din nou la ciotul de coadă albă al lui Toto, la smocul caraghios cu care se termina. M-am gîndit la lătratul lui furios, vibrînd de emoţie, cînd mă vedea întor- cîndu-mă după o dimineaţă petrecută în oraş, la greutatea trupului lui cînd sărea pe mine. Toate acestea nu pier. Nu poate fi vorba de o dispariţie lipsită de orice sens. Toate acestea erau cel puţin tot atît de durabile ca şi „faptele" pe care Gautama le

proslăvea într-una. Nu-i aşa ? Pledam pe tăcute, copilăreşte. Nu-i aşa ? Dar nu am întrebat cu glas tare. În fond erau gînduri tainice, şi numai faptul de a le fi gîndit era destul. Şi trebuia să învăţ a fi recunoscătoare pentru însăşi prezenţa lui, fără a mă lăsa tulburată de divagaţiile creierului lui care, cînd eram eu de faţă, se destindea ca un arc de ceasornic scăpat din carcasă. Şi astfel, străbăturăm pajiştea de la un cap la altul, vor

bind la întîmplare, de fapt fără să ne ascultăm unul pe celălalt, concentraţi, fiecare, asupra cărărilor noastre, oricum paralele şi destul de apropiate pentru ca din cînd în cînd să ne atingem unul de celălalt, reamintindu-ne — sau poate că numai eu amintindu-mi — de liniştea pe care ţi-o poate da doar viaţa în tovărăşie, doar semenul tău pămîntean. Afinitate, legătură, comuniune... lăsam aceste senzaţii calde, tandre, să mă scalde în iradierea lor, să mă mîngîie pînă cînd freamătul răscolit din mine s-a potolit şi am putut evada din carcera dureroasă a simţămintelor mele, într-o lume a serii, cu iarba proaspăt cosită şi florile proaspăt stropite. Anotimpul florilor se sfîrşise — dispăruse — dar nu, nu cu totul, nu în întregime. Mai erau încă straturi de petunii, petunii molatice, albe şi liliachii — flori sentimentale, şovăielnice, aşa mi-au părut întotdeauna — şi totuşi răspîndind în amurg un parfum ce te ameţea, un miros răscolitor, şi dulce şi trist, care se potrivea atît de bine cu starea mea, încît l-am întîmpinat cu efuziunea unei înrudiri. Am sorbit, inspirînd adînc, această aromă plăcută, fanată, atît de încărcată de amintirea nostalgică a iernii, de senzaţia a tot ce-a fost bun şi s-a sfîrşit, lăsîndu-mi în faţă doar perspectiva solitară a unei veri lungi, chinuitoare... o senzaţie de duminică seară care precede anosta zi de luni.

Am încercat să-i vorbesc despre asta lui

Gau- tama. A tras aer pe nas, sforăind uşor. Ca un cal, şi-a ridicat capul, a împuns văzduhul cu bărbia şi a adulmecat aerul. Nu observase nimic, el niciodată nu observă.

— Da, a spus după ce a adulmecat, da, e şi parfumul lămîilor.

— Ba nu, am strigat descurajată, nu e de loc!

Florile de lămîi sînt altfel, cu totul altfel : au o personalitate mult mai puternică, mai distinctă. Par cioplite din scoica tare a lunii, cu un cuţit de fildeş, ce le-a modelat în petale arcuite ca nişte vîrfuri de paloş; şi între aceste petale este păzită inima miresmei. Şi parfumul lor e mai viu — un miros acru, astringent, înviorător ca acel al coajei de lămîie, ca al frunzei de lămîi strivită între degete. Am încercat să-i explic toate astea lui Gautama, bîlbîin- du-mă de teamă, pentru că acum, cînd aveam atîta nevoie de tovărăşia lui, tînjeam să-l fac să mă înţeleagă. Dar cum să-l fac să înţeleagă ? Noi nu ne pusesem de acord nici măcar asupra punctelor fundamentale, asupra chestiunilor în care şr fi fost nevoie de o apropiere spirituală.

— Da, da, răspunse el cu gîndul aiurea, anu- lînd cu o mişcare din umeri cuvintele mele, ca fiind de prisos, lipsite de însemnătate.

Nu exista cale să-l fac să înţeleagă că toate acestea, noaptea încărcată de felurite miresme, esenţa lor variată şi felul în care se

amestecau, înrîurirea lor asupra mea, asupra noastră, erau importante, erau însăşi inima nopţii, a simţă- mintelor noastre din noaptea asta.

— Oh, Gautama, am oftat resemnată, pentru că trecuseră patru ani de cînd eram căsătoriţi.

Lumea nu voia sa creadă, mi se spunea uneori : „Nu-i posibil, eşti prea tînără !" şi cînd mă uitam în oglindă îmi dădeam seama că e într-adevăr greu de crezut, şi totuşi era adevărat, trecuseră patru ani — iar eu nu dobîndisem decît ceva mai multă înclinaţie pentru filozofie.

— Gautama, tu nu observi nimic, am oftat din nou. La ce te gîndeşti ? La omul acela care te-a vizitat astă seară ? Te-a ţinut în birou mai bine de-o oră, cu siguranţă. Ce-a vrut ? O, nu-i nevoie să-mi spui — trebuie să fi fost în legătură cu vreun dosar mucegăit, ceva cu bani, cu proprietăţi, sau altceva la fel de plicticos. Nu-i aşa ?

— Bani ? Ei bine, aşa e, dacă trebuie să fîm atît de absoluţi.

— Desigur că trebuie să fim. Cu toate că nu ştiu dacă banii sînt absoluţi. Şi de ce trebuie să fie întotdeauna banii la mijloc ? Totdeauna bani sau bunuri — niciodată nu dai peste un caz de pasiune şi răzbunare, de crimă, lucruri senzaţionale de felul ăsta — lucruri absolute. De ce ? Astea nu se întîmplă niciodată ?

— Crime ? Ba da, se întîmplă, într-adevăr se întîmplă.

— Da, dar numai de dragul banilor, sau al bunurilor — sau a altor lucruri concrete, meschine. Nu pentru dragoste, pentru viaţă, pentru lucruri absolute — aşa cum a fost moartea lui Toto. Toto...

M-a întrerupt pe dată, iar glasul lui a tăiat în gîndurile mele asemenea chirurgului care extirpă un furuncul.

— Cu alte cuvinte, începu el repede, tu reproşezi lumii că moare pentru ceea ce numim noi realităţi, şi nu pentru idealuri. Asemenea celor mai mulţi dintre tineri, nu poţi înţelege că realitatea şi idealul sînt unul şi acelaşi lucru. Viaţa nu e o chestiune de a alege între realitate şi ideal, ci de a le împăca. Dar lucrurile astea le învăţăm cu toţii prea tîrziu. Într-o bună zi ai să înveţi că idealurile se rezolvă uneori în realităţi pe care le-ai cunoscut toată viaţa, şi pe care poate chiar le-ai dispreţuit. Dragostea ■— acest măreţ şi minunat ideal al tinereţii — se transformă pînă la urmă, aşa cum ai să constaţi şi tu, într-o problemă de note de plată care trebuie achitate — asta pentru bărbat — iar pentru femeie în griji legate de notele de plată. Sau, dacă vrei, se transformă în problema creşterii copiilor şi în cheltuielile legate de creşterea lor. Idealul în sine nu se schimbă, ci îşi dezvăluie doar o altă faţetă. Cît despre moarte — moartea lui Toto, de pildă, va însemna

pentru tine întrebarea cum să-ţi petreci timpul liber, în lipsa zburdălniciilor în care te lăsai furată împreună cu el şi, în cele din urmă, va deveni problema de a-i găsi un înlocuitor. E dureros să reduci idealurile la deşertăciuni lumeşti şi e la fel de dureros să constaţi că aceste deşertăciuni sînt într-adevăr idealurile înseşi...

Tot vorbind şi vorbind, mă îndepărtase de neliniştile mele, care scoteau din cînd în cînd capul ca nişte păsări speriate ce se deşteaptă din vis, îşi iau zborul din copac cu multă zarvă, fîlfîie de cîteva ori din aripi şi se întorc apoi să se aşeze pe altă ramură. Ne îndreptarăm spre o urnă de piatră plină cu petunii albe, aşezată în mijlocul peluzei, şi aici m-am oprit, pentru că în prezenţa lor mă simţeam înălţată deasupra durerii, către o lume care nu cunoaşte durere. Să mă cufund cît mai adine în miezul acestei taine ar însemna să mă cufund în chiar minunata ei dezlegare. M-am aplecat deasupra florilor, trăgînd în piept aburul acela de parfum nostalgic, feciorelnic, pînă cînd m-am simţit una cu florile, suflet în suflet, simţire în simţire, pînă cînd nu a mai rămas nimic decît aburul.

S-a oprit şi Gautama. Lui, florile nu-i spuneau nimic, dar îşi lăsă capul pe spate şi exclamă :

— Ce noapte senină I

Indreptîndu-mi trupul, am privit şi eu în sus, spre înalturi. Stelele tălăzuiau spre noi, părînd să-şi lase asupră-ne întreaga greutate

diamantină. Puzderii de stele ţîşneau în cimpul privirilor noastre, unele noi păreau să izbucnească chiar acum, altele stinse păreau să reînvie. Dar, oricît de multe stele desluşea ochiul uluit, totuşi, printre ele, deasupra şi în jurul lor, se aflau şi petice de întuneric. Acestea dădeau nopţii greutatea, şi nu miriadele de licăriri. Prin spaţiile negre veghează moartea, întunericul vorbeşte despre depărtare, despre despărţire, despre singurătate — singurătate, atît de multă singurătate îneît sparge marginile cuvîntului şi ale asociaţiilor lui şi se revarsă, şi se răspîndeşte de jur împrejur, năpădind şi stelele, stelele izolate

una de cealaltă prin atîta singurătate. Şi cu cît le priveam mai mult, cu atît păreau să se îndepărteze, pînă cînd nu a rămas decît întunericul, atîrnînd deasupra capetelor noastre ca un giulgiu pîclos. M-am gîndit la drumul lung pe care îl străbat morţii între o viaţă şi alta, la temerara lor pătrundere în tenebrele mute, la dibuirea oarbă în căutarea unui tărîm nou de lumină, în negura haosului. Apoi am privit din nou în jos şi mi-am plimbat degetele pe o floare cu petale catifelate, pe o floare albă. Micuţul Toto alb, scheunînd uşor, înspăimîntat,' în timp ce lătratul lui se topea pentru totdeauna în tăcere. Micuţul Toto alb, micuţul hoit alb, părăsit sub soarele torid.

— O să-mi lipsească atît de mult — Gau- tama ! am strigat.

Mărturisirea aceasta se smulsese din mine într-un tumult, dar chiar în timp ce-mi ştergeam lacrimile izvorîte spontan, chiar în timp ce începeam să plîng mai tare, îmi strigam mie însămi : „La ce bun ? Sînt singură !"

Dar nu eram singură ; Gautama auzise, şi nu numai atît, ci chiar îşi ridicase mîna să-mi şteargă o lacrimă, mîna lui răcoroasă şi uscată ca scoarţa de arbore bătrîn şi umbros. Apoi mi-a citat, cu voce înceată, o poezioară în Urdu :

Chiar dacă orice stea din cer o inimă de om ar fi.
Eu una singură aş vrea, — care să ştie-a suferi.

Meteor, incandescenţă, cometă, uriaşă ţîşnire de lumină, iluminaţie, diamant, briliant, lumină opalescentă ! întuneric, haos — dispărute I Tată de ce m-am rotit pe loc, pentru a-l putea

privi în faţă pe oaspetele a ceea ce o clipă păruse a fi un hău de neagră pustietate, aşa cum noaptea se repede după o stea căzătoare, agăţîn- du-se de dîra ei luminoasă. Dar mîinile îi erau acum încrucişate la spate, iar el îşi reluase mersul fără astîmpăr şi reflecţiile :

— ...O carte nouă pe care profesorul Reh- man mi-a trimis-o azi, una dintre publicaţiile lui — o competentă antologie de poezie persană, deşi cuprinde, poate, puţin prea mult din operele secolului trecut, şi cam prea puţin din creaţia contemporană.

Nu-i ascultam cuvintele, auzeam numai versurile de mai înainte, poezioara aceea pătrunsă de neobişnuită milă, de duioasă înţelegere, suspendată în noapte ca un picur de ploaie lumi- niscent ce captează sclipirea stelelor, o captează şi-o iradiază cu şi mai multă strălucire. Şi inima mea creştea, creştea dureros, chinuitor, se revărsa, se umplea de imensitatea unei unice clipe de fericire absolută, iar trupul meu îi urma curba prelungă şi dulce, arcuindu-se în tortura aceea ardentă, mistuitoare. Suprem ! Un cuvînt picurat în adîncul tunelului aducerii aminte. A fost rostit şi în seara asta. Suprem ! Da, asta era, bucuria supremă, absolută. Aci sălăşluia desăvîrşirea, suspendată, plină de tot ce-o poate împlini, deplină. O singură floare de-ar mai înflori în noaptea asta, o pasăre de-ar mai cîn- ta, o stea dacă s-ar scutura şi ar porni să cadă — n-aş mai putea să îndur, nu. Sînt plină,

plină, pînă la graniţa disoluţiei. „Dumnezeule, Dumnezeule, am murmurat, ţinîndu-mî suflarea —■ destul, destul, nu mai mult de atît! Fă să ră- mînă aşa ! Fă să rămînă...".

Apoi am respirat, am tras alt aer în piept. Ce agonie !

Am stăruit să se stingă lămpile în sufragerie şi să mîncăm la lumina care pătrundea din celelalte odăi, prin uşile deschise, imaginîndu-mi că în această semiobscuritate vom putea vedea stelele.

— Sînt atît de luminoase în noaptea asta, am pledat.

— Bine, să sperăm că sînt îndeajuns de luminoase ca să observ dacă-mi cade o muscă în mîncare, bombăni Gautama, care nu era un romantic. Dună ce le citase, uitase cu totul de conţinutul celor două versuri pe care eu le renetam în gînd, cu desfătare, ca un copil care strînge la piept şi alintă o jucărie minunată.

Într-un fel, întunericul ne tăiase pofta de mîncare. Gautama, plîngîndu-se că era prea cald ca să poată mînca, fuma între feluri, iar eu, cu gust de iască în gura uscată de atîta plîns, mă luptam cu o salată de grepfrut şi *capsicum* gîndindu-mă cu amărăciune că ori-cînd, altădată, simpla privelişte a fructului auriu presărat cu verdele fraged al păstăilor, mi-ar fi luminat întreaga seară. Prin fereastra larg deschisă, prin care nu pătrundea nici o boare de

' Plantă tropicală din care se extrage un soi de piper

vînt, se zăreau doar cîteva stele palide, puţine la număr, sclipind deasupra copacilor.

Şi, în cele din urmă, cînd un fluture de noapte, stîngaci şi agitat, căzu într-adevăr în farfuria cu îngheţată a lui Gautama, m-am ridicat şi, resemnată, am aprins luminile, rugîndu-l să nu facă atîta scandal. Stelele fuseseră un fiasco.

în noaptea aceea Gautama a lucrat pînă tîrziu. M-am dus la culcare singură, aşezîndu-mi paharul cu apă pe măsuţa dintre paturile noastre — două dreptunghiuri de alb sclipitor. Pe pajiştea sinilie din spatele casei, un şir de arbori de *papaya*', o încîlcitură de cîrcei de viţă, fasole şi iasomie, amestecate la nimereală, ascundeau de ochii noştri dependinţele în care locuiau servitorii. Dar nu puteau opri şi zvonul glasurilor lor, nici ecoul tobei mici în care cineva lovea cu palma, şi nici cîntecul *Radha- Krishna, Radha-Krishna,* cu melodia lui tărăgănată, adormitoare.

Răcorită şi împrospătată de o baie, în cămaşa mea albă de noapte, m-am aşezat pe pat, şi am început să simt cum mă cuprinde liniştea. Cunoşteam o metodă specială de a intra în pat în nopţile de vară şi am aplicat-o : înainte de a mă lăsa pe spate, am tras adînc aer în piept, ca un înotător, pe urmă, foarte încet, am întins un picior, apoi pe celălalt, un braţ, apoi pe celălalt, am lăsat, cu un suspin, să-mi scape respiraţia pe care mi-o reţinusem, şi într-o în-

’ Arbore tropical cu fructe comestibile **cîntătoare dăruire m-am afundat în aşternutul răcoros şi neted. încet, încet, mi-am destins degetele de la mîini şi de la picioare, ca să cunoască şi ele repaosul total. „Ca o pisică" îmi spusese zîmbind Gautama în primele zile ale căsniciei noastre, cînd era capabil încă de asemenea fantezii drăgăstoase, „ca o pisicuţă leneşă...". Am inhalat lin noaptea, lăsîndu-mă în voia ritmului melopeei care trimitea asupră-mi unde fremătătoare, egale. Noapte, noapte, adîncă şi neagră noapte. Pentru asta, ştiam, pentru asta se trăieşte : nopţile sînt întotdeauna frumoase— balsamul înviorător al ierburilor tămăduitoare strivite pe tîmpla înfierbîntată, pe rănile lăsate de ziua lungă, plină de dezamăgiri. Noapte şi stele, splendoare nou descoperită a stelelor ! Iată-le, friză de diamante, atît de aproape, chiar deasupra mea. Cerul e intens negru, intens mătăsos, astfel încît privirile se cufundă şi-l străpung, dar curînd, înspăimîntate, se retrag şi se agaţă de stele — de stelele mari, calme, cu nume pe care nu le cunosc, cu inele luminiscente, albicioase, sclipind în jurul lor, de stelele mai mici, fără nume, care se aprind şi se sting, se aprind şi se sting, atît de repede, încît ochiul ameţit nici nu poate surprinde clipa cînd sînt stinse. Calea laptelui curge dinspre nord- est spre sud-vest. *Akash-Canga,* Gangele cerului. Stau întinsă, gîndindu-mă la stelele ţesute în această imensă cingătoare gălbuie care leagă orizont de orizont, la depărtarea nemăsurată dintre pămînt şi stele, la milioanele de ani, la aeonii care au trecut pentru ca lumina lor să străbată marele nimic, pînă la ochii mei în aşteptare. O stea căzătoare brăzdează iute cerul, apoi se**

sparge în scîntei care se sting pe dată.
M-am răsucit în aşternut, fără să-mi aflu locul. Liniştea, pentru care mă pregătisem prin- tr-un întreg ritual, nu pogorîse pînă la urmă asupra mea, iar calea pe care o apucaseră gîn- durile mele era menită să mă tulbure, nu să mă potolească. îmi repetam, ca o vrajă, versurile lui Gautama, cuvintele acelea minunate, străduindu-mă să mă gîndesc doar la bogăţia şi la duioşia lor. Dar în zadar. Mi-am schimbat poziţia şi m-am uitat în spate, la frunzele mari de papaya profilate ca nişte umbre chinezeşti pe cerul luxuriant al nopţii. Am încercat să-mi concentrez atenţia la vocile care intonau tărăgănat *Radha-Krishna, Radha-Krishna,* într-o monotonie care nu făcea decît să mă poarte înapoi către impresia aceea de pustietate a timpului, către nemărginirea de neînţeles a spaţiului. Unde să fi fost oare locul meu în spaţiu ? Oare printre aceste decade trasate în hieroglife de foc deasupra capului meu ?
Căci niciodată nu am pus la îndoială adevărul — acum cînd stau să mă gîndesc — că aş fi avut un loc al meu pe cer. Nu numai eu, dar şi căţelul meu, a cărui tristă călătorie o urmăream în gînd, chiar în timp ce ochiul cerceta contur după contur, printre impresionantele constelaţii.
Gautama — mi-ar fi plăcut să-l strig ! M-am întors către lumina din biroul lui — o pată de strălucire dreptunghiulară în casa tăcută. Va mai trece mult, desigur, pînă cînd o să-şi

închidă dosarele şi o să vină la mine. Să îndrăznesc oare să mă duc la el ? Să-i cerşesc mîn- gîierea ? Să-i destăinuiesc singurătatea mea, şi spaima mea de singurătate ? Nu ar avea nici un rost şi nu mai era nici o speranţă. M-am destins din nou din poziţia mea răsucită, am închis ochii, dar i-am deschis imediat — ace şi înţepături de lumină ipi-i ţineau deschişi. Şi nu erau numai stelele, ci acea stranie tulburare care mă chinuise întreaga zi. Senzaţia stăruitoare a unei nenorociri pe care am ştiut-o şi am uitat-o, sau poate că n-am ştiut-o niciodată, dar de care mi-a fost numai cîndva teamă, şi pe care acum o regăseam. Dar ce să fi fost ? Un grăunte de nisip care rodea, rodea pieliţa gingaşă a noii mele dureri. Dar nu era numai un grăunte. Ceva mult mai important. Nu era doar o presimţire, ci teama confuză de o anumită prezenţă. Ca un curent subteran strecurat pe sub bătăile tobei, ca o mireasmă străină prin parfumul florilor de lămîi, ca o luptă disperată care se prelungea dincolo de somnul morţii. Scrutam stelele cu disperare, cu teamă chiar. Nu-mi puteam desprinde ochii de la ele — în noaptea asta aveau asupră-mi o vrajă care trecea de graniţele unei simple încîntări. încercam senzaţia că trebuie să descifrez un mesaj important, scris într-un grai pe care nu-l puteam înţelege. Gîndindu-mă cînd la Toto, cînd la dorinţa din ce în ce mai vie de a-l striga pe Gautama, apoi la tot ce ştiam despre

constelaţii, cercetam în amănunţime hieroglifele. Era un grai pe care-l cunoscusem cîndva, trebuia numai să-mi aduc aminte. Dar trebuia să-mi aduc repede aminte. Cum ? Pentru ce ? Şi după aceea — ce va fi ?

în cele din urmă, nu stelele mi-au spus-o, ci luna. Luna, care a răsărit din viitoarea coşmarului meu, imensă şi palidă ca o fantomă, pătată de semne cenuşii, difuze, şerpuite, şi arun- cînd o fîşie de lumină glacială, de un alb crud, asupra trupului meu cuprins de tremur. Pentru că de după acoperişul casei noastre se înălţa vertiginos nu luna blîndă a baladelor de dragoste şi a feeriilor, ci o arătare demoniacă, dănţuitorul fioros care încercase întreaga zi să sară pragul minţii şi casei mele, însoţit de bătaia surdă şi înnebunitoare a tobelor. Era demonul nebun din dansurile Kathakali, mascat, flutu- rîndu-şi vălurile grele, lovind din picioare, sco- ţînd flăcări pe ochi. Era o fantomă zbătîndu-se în furii, o fantomă care se întrupa dintr-un alb desăvîrşit şi prindea culori de coşmar, se desprindea din adîncuri de tăcere şi venea în bubuit de tunet.

— Dumnezeule ! Dumnezeule ! am strigat şi am sărit în sus, cuprinsă de groază.

N-a urmat nici o prăbuşire, nici un strigăt. Eram conştientă de tăcerea profundă, împietrită, în care ochii mei se deschideau către o vedenie ce se contura prin negura anilor; anii se îndepărtau, unul cîte unul, pînă

cînd iarăşi n-am mai văzut decît umbra aceea. O umbră neagră şi rea. Numele ei nu era nici cel al unui demon dintr-o dramă Kathakali dansată, nici vre

una din denumirile limpezi ale lunii. Numele era — acum îmi aminteam — Destinul.

...Era înalt sau scund ? Nu-mi puteam aminti. Dar de ochii lui îmi aminteam : gălbui, o- paci, dîndu-i un aer bolnăvicios, de parcă ar fi trăit — ca un vierme alb şi trîndav — numai îndărătul zidurilor, în cămăruţa lui întunecoasă din preajma templului. în cămăruţa în mijlocul căreia se înălţa un *lingam* vopsit într-un roşu aprins, crud, tăvălit parcă în sîngele jertfelor, şi unde nu ardea decît o singură lampă din care se scurgea uleiul, adunîndu-se într-o băltoacă mare, ce se întindea mereu. Şi la fel se întindea şi umbra lui, o pată neagră furişîndu-se către mine ; iar eu, paralizată de groază şi de o vrajă sălbatică, o strîngeam de mînă pe a*yah* [1] [2] şi-mi închirceam degetele de la picioare, ca să mă feresc de umbra lui.

— Scrie nu numai aici, dar şi în horoscopul dumitale, spusese el ciocănind cu degetul în pomelnicul de date pe care *ayah* îl întocmise pentru mine, şi stă scris nu numai acolo, ci şi pe fruntea dumitale, spusese zîmbind şi lăsînd jos hîrtia.

îşi ridicase mîna — o mînă puhavă, mînjită de ulei, cu unghiile vopsite — şi o apropiase de faţa mea. Am avut senzaţia că în încăpere a intrat un liliac, şi fără să vreau m-am tras înapoi. Dar el şi-a coborît mîna fără să mă

1' Simboiu! falie la hinduşi.
2 Dădacă.

atingă, s-a întors şi a început să-şi plimbe degetul peste horoscop, peste cifrele şi hieroglifele lui mărunte.

— Văd şi aici cele ce-am proorocit, spusese apoi, zîmbind. Fără greş.

Ne-a oferit limonadă mie şi ceai pentru *ayah.* Am refuzat amîndouă. Eu îngheţasem, iar *ayah* a început să se vaiete, dintr-o dată, de parcă o apucase brusc o usturime. El ne zîmbea mereu. S-a apropiat din nou de mine, umbra lui m-a învăluit, într-un fel parcă jucăuş, parcă erotic.

— Acolo, între ochi — distanţa exactă... Extraordinar — cine ar fi crezut... ? murmurase el şi ochii lui înnebunitori, lăptoşi, lipsiţi de culoare, au sticlit.

M-a rugat să mă aşez, să am puţină răbdare. Şi-a tras faldurile halatului soios între coapsele care i se întrezăreau obscen, ici-colo, prin găuri şi rupturi.

— Nu încape nici o îndoială asupra acestui lucru, aşa că e de datoria mea să te previn. Zîmbetui lui se prelingea peste faţa mea, unsuros ca uleiul. Copila mea, nu ţi-aş fi spus dacă îţi stătea scris numai pe faţă. Dar uite, priveşte la horoscop. Stelele nu mint. Aşa că cel mai bine e să te previn, să te pregătesc.

îşi continuase jocul în felul acesta, părînd chiar bucuros cînd *ayah,* nerăbdătoare şi pusă pe plîns, l-a întrerupt cu văicărelile şi protestele ei, dîndu-i astfel prilejul să-şi expună, modest, argumentele şi să

prelungească intensitatea momentului dramatic. În tot acest timp zîmbea. iar ochii lui erau cînd fără culoare, cînd scîn- teietori. Uneori devenea emfatic, îşi încrunta fruntea, ridica braţele, înălţa vocea.

— Moartea, rostise în cele din urmă, într-un asemenea moment. Moartea unuia dintre voi doi. După ce te măriţi — şi ai să te măriţi foarte tînără.

Lumina scăzuse parcă dintr-o dată, şi faţa lui fără ochi mi-a apărut ca o mască, deasupra capului meu.

— Moartea — o moarte timpurie — şi nu o moarte naturală, continuase şoptit, şuierător, coborîndu-şi încet braţele, pînă i-au căzut în lături.

Apoi a început din nou să se agite furios, aruncîndu-şi poalele halatului cînd într-o parte, cînd într-alta. Curmase scurt jelania înspăimîn- tată în care se dezlănţuise *ayah :*

— Linişteşte-te, femeie ! Cine-ţi vorbeşte ţie, proastă bătrînă ? Tu mă crezi oricum, fie că mint, fie că rostesc adevărul. Dar copila — copila trebuie convinsă, trebuie să asculte de avertismentul meu. E de datoria mea s-o pregătesc, e de datoria mea.

Se apropiase din nou de mine, cu paşi unduitori, dar în aceeaşi clipă flacăra anemică a lămpii a pîlpîit şi s-a stins. Am sărit cu toţii în picioare şi întunericul s-a umplut de trupuri care se ciocneau, se îmbrînceau, se apucau,

trupuri jilave de sudoare, exalînd spiritul răului, emanaţia blestemului, groaza.

— Ulei, a strigat el, adu nişte ulei !

Şi *ayah* răcnea :

— Nu, nebunule, e destul ulei, e prea mult, a înecat fitilul.

în momentul acela am descoperit uşa şi am deschis-o larg, gîndind că o să mă izbească o năvală de lumină şi de gînduri sănătoase. Dar uşa dădea într-o curte interioară umbrită de un copac uriaş şi învăluită într-un amurg difuz, cenuşiu. Totuşi, era puţină lumină, aşa că femeia a putut să aprindă din nou lampa, după ce storsese fitilul între degete. Am văzut podeaua mişunînd de furnici vii şi îmbîcsită de trupurile furnicilor care veniseră să bea uleiul dulceag şi se înecaseră. Doar atît am avut timp să observ, atît şi nimic mai mult, pentru că, viclean, a şi închis uşa în spatele meu, cu acea frică de lumină caracteristică unui albinos. A chicotit diabolic :

— Ei, acum ne putem întoarce la discuţia noastră atît de importantă. Desigur eşti foarte tînără, atît de tînără — şi iar şi-a înfăşurat halatul plesnindu-se peste şale — mai ai destul timp. Ori s-au şi făcut ceva aranjamente de căsătorie ?

— Nul am ţipat. N-am să mă mărit niciodată I

în acelaşi timp strigase şi *ayah :*

— Dă-mi horoscopul pe care l-ai făcut.

Minciuni, nu-s decît minciuni ! Dă-mi-l şi hai să plecăm !

El îşi ridicase braţele şi îşi rotise ochii, strigînd la rîndul lui :

— Liniştiţi-vă ! Liniştiţi-vă I

Dar intrasem în panică — m-am repezit la uşă, *ayah* a apucat sulul de hîrtie. Vocea lui izbucnise deodată pe un ton enervat, poruncitor.

— Aşezaţi-vă, ne-a spus grav, cu un glas ca de oţel. Ascultaţi-mă, femei, continuase şfichiui- tor. Nu există decît o slabă şansă, o vagă posibilitate ca viaţa fetei să urmeze acest drum. Semnul îl poartă într-adevăr. Stelele o proorocesc. Dar noi cu toţii sîntem în mîna Domnului. Aci vocea lui scăzuse, se îndulcise, vibrînd de emoţie. Doar nu degeaba trăia în preajma templului, unde mereu auzea dangătul clopotelor şi vedea credincioşii rugîndu-se ! Dumnezeu ne călăuzeşte pe toţi. El te-ar putea călăuzi pe o altă cale dacă te-ai ruga s-o facă, dacă ¡-ai aduce jertfe în acest scop. Avea un şirag de mătănii. Dumnezeu să te călăuzească, copila mea, mi-a murmurat în ureche, deschizînd larg ochii şi rotindu-şi pupilele pînă cînd irisul apăruse ca un cerc alb strălucitor ce se învîrtea la marginea pleoapelor albicioase. Se va în- tîmpla la patru ani după căsătoria ta, aşa proorocesc stelele, iar distanţa dintre ochii tăi şi semnul de acolo întăresc această proorocire. Te-am avertizat,

nu mi-arn făcut decît datoria. Dar ia seama, copila mea, ia seama şi teme-te de Dumnezeu ! Venerează~l, adu-i jertfe. Roagă-te. Oare nu cunoaştem cu toţii povestea lui Prah- lad ? Cum Krishna l-a mîntuit mereu, de nenumărate ori, pentru iubirea şi recunoştinţa lui ? Nu ştim noi cu toţii cum a fost zvîrlit Prahlad din vîrful muntelui, iar Krishna l-a prins în bra- fele sale ? Cum a fost aruncat în flăcări...

întîlnirea se sfîrşise cu poveşti din mitologie, cu nişte consideraţii filozofice foarte încîlcite, chiar pentru urechile mele de copil, cu rugăciuni şi cîntece, cîntece religioase, pînă cînd năvodul sufocant pe care umbra lui. î! aruncase asupră-mi a început în cele din urmă să lunece, eliberîndu-mă. M-am simţit în stare să deschid uşa, să o conving pe bătrîna mea *ayah* să mă ducă acasă, departe de acest vrăjitor cumplit — căci aşa îl numeam eu, vrăjitor. Ne-a condus la uşă, vînturîndu-şi veşmîntul care-i luneca pe şolduri, fîlfîindu-l asemenea unui şarpe care-şi ondulează şfichiul limbii către victima împietrită de groază, apoi s-a retras brusc în umbră, mai înainte ca vreo rază răzleaţă de lumină să-l fi putut atinge cu strălucirea ei albă, purificatoare.

Luna se dăruia din plin. Strălucea cu o palidă şi blîndă linişte, prefăcînd în alb sau negru tot ce fusese cenuşiu, aşa încît semiobscu- rităţile tainice şi umbrele

răscolitoare se mistuiseră, întunericul se destrămase. Dispăruse arşiţa cumplită a zilei, doar o adiere răcoroasă şi parfumată îmi mîngîia pielea încinsă. Dar era un parfum intens, pătrunzător, care mă învăluia şi mă îmbăta, îmi străbătea prin carne, urca prin vinele mele, iar sîngele, urmîndu-i chemarea, năvălea în creier. Mă zbăteam în friguri. Totul era acum atît de limpede, de o limpezime magică... viziunea care îmi bîntuise me- morîa, viziunea pe jumătate înecată în ceaţă, se întrupase acum într-o imagine cu ochi lăptoşi şi degete cu unghii vopsite, arătînd spre fruntea mea, arătînd spre stele, o imagine de neîndoielnică realitate, ca aceea a lunii argintii.

Şi patru ani se împliniseră acum, eram căsătorită de patru ani. Părea că strălucirea lunară alungase şi umbrele din creierul meu, prefăcînd totul în alb ca moartea şi negru ca moartea. Cînd tobele amuţiră şi luna începu să coboare spre vîrfurile copacilor, am ştiut că sunase ceasul. Avea să fie sau Gautama, sau eu.

Cînd, în cele din urmă, Gautama veni să se culce, nu i-am putut vorbi. Am stat nemişcată, prefăcîndu-mă că dorm.

Capitolul doi

Gautama mi-a dăruit o pisică. E albă şi are o

blană parcă ţesută din franjuri de mătase. Ochii mari, migdalaţi, sînt două topaze cu o tentă cenuşie dedesubt, stropită cu verde la suprafaţă. Gautama spune că, fără îndoială, într-o existenţă anterioară pisica asta a fost un mandarin chinez. Are un simţ al valorii şi al frumosului de o incredibilă calitate. Vine după mine în grădină, călcînd preţios pe perniţele labelor, şi miroase delicat florile. Cînd aplec spre ea un mac parfumat sau un oleandru, îşi înalţă boti- şorul către floare. E în stare să stea ore întregi pe treptele verandei şi să privească la lună. Cum amîndouă sîntem supuse acestei fascinante atracţii, am crezut că o să putem stabili o prietenie, dar la încercarea mea de a-i tulbura visările intime, a părut iritată. S-a arătat de o mîndrie superbă şi a tratat cu dispreţ agitaţia mea bruscă, vorbăria mea stridentă. Ne-am în- vîrtit una în jurul celeilalte, în vîrful picioarelor, cu mare prudenţă şi, uneori — pentru o clipă scurtă, fugară — ne-am apropiat îndeajuns ca să ne atingem.

Se desprimăvărase. Ca întotdeauna, primăvara venise o dată cu pasărea febrei a cărei chemare prelungă, insinuantă, răsună din vîrfuri de copac întreaga dimineaţă şi apoi iarăşi în amurg, ca o implorare. Mă deşteptam în fiecare dimineaţă la chemarea ei — întîiul sunet prin care se vestesc zorile. Părea că

întrebarea : „Cine eşti ? Cine eşti ?" stăruia prin aerul de culoarea piersicii care avea să se aprindă ca bronzul topit, curînd, pînă să luăm noi gustarea de dimineaţă, alcătuită din ceai şi fructe de papaya stropite cu lămîie şi zahăr. E un anotimp haotic, pentru că primăvara se îmbină cu vestigiile toamnei şi în timp ce copacii îşi mai leapădă frunzişul uscat, frunzuliţele fragede ies din mugurii ce plesnesc. Aceasta, deoarece nu există o iarnă care să îngheţe crenguţele dezgolite şi să astîmpere într-o sterilă hibernare vitalitatea sevei — ci numai căldura care împinge, dă impuls, aţîţă germenii de viaţă nouă. Despuiat ce verdeaţă, conturul delicat al golaşilor arbori neem [1] scoate la iveală nebănuite şi, pînă acum, atent camuflate cuiburi, părăsite de păsările care pe neaşteptate se trezesc expuse privirilor băieţilor de pe stradă, înarmaţi cu pietre şi alte proiectile strînse în pumnii înfierbîntaţi. Cuiburile sînt atît de singuratice, încît par mai mari decît în realitate, şi arată amărîte, pleşuve — nişte coşuleţe împletite din frunzele şi boabele unui anotimp mai îmbelşugat, ascun- zînd în golul lor petale ofilite şi plictisitul căscat reţinut al unei ierni blînde, domoale. Cîte un uliu răzleţ planează în tăriile cerului care, de la albastrul intens, de

1 Arbore tropical din care se extrage un ulei cu pro* prietăţi medicinale.

cobalt, al anotimpului rece, păleşte pînă la un azuriu spălăcit, lipsit de vlagă. Ţipătul uliului, strident, sfredelitor, se lasă în jos, prins în spirale de aer care învolbu- rează pulberea fină, făinoasă, prefăcînd-o în fantomatice vîrtejuri ce mătură drumurile. Arborii de mătase[1] din josul străzii înfloresc cei dintîi : florile lor uriaşe, purpurii, cu petale cărnoase şi păstăi groase ca nişte cheaguri de sînge pe albastrul văzduhului, picînd apoi pe asfalt şi transformîndu-se într-o materie vîs- coasă, gălbuie şi rău mirositoare, par mai cu- rînd a fi de origine animală decît vegetală, atît sînt de mari, de pline, de lipicioase şi vii la pipăit. Păstăile sînt încărcate cu o vată mătăsoasă şi cînd plesnesc, învoalte pufuleţe albe cu sclipiri argintii îşi iau zborul şi plutesc prin aer asemenea unor păsări angelice cu pene de mătase, sau se rostogolesc pe străzi ca o spumă scînteietoare, pînă ce praful le pîngăreşte. Copiii le culeg şi le suflă în văzduh, iar femeile bătrîne le adună în saci pentru a le vinde atelierelor care confecţionează perne şi plăpu- mioare pentru sugaci.

Cuiburile de porumbei de pe veranda noastră se umplură curînd de puişori care ciripeau şi gîngureau şi susurau şi piuiau toată ziua. Pretutindeni, pe jos, erau numai crenguţe

1 Arbore tropical care conţine o fibră mătăsoasă (Ce/'ba *pentandra).*

picate din ciocurile lor. Altădată, primăvara, îmi fixam o scară şi mă căţăram să mă uit la puii gingaşi, care mă priveau cu ochii lor curioşi. Anul acesta însă vederea lor mă irita. Porumbiţele, în dorul împerecherii, uguiau de-mi luau minţile. Le ţineam drept prevestitoare de rău, de despărţire, pentru că uguitul lor era o monotonă repetare a cuvîntuluî fatal : „Du-u-te, du-te !" Toată ziua îşi repetau avertismentul, iar eu aş fi vrut nebuneşte să le alung şi totuşi nu îndrăzneam să le tulbur clipele de iubire. Atmosfera era încărcată de nelinişte, aşa cum părul meu, devenit dintr-o dată mai uscat şi mai subţire în fir, era încărcat de electricitate şi sfîrîia cînd îl periam. Pale de vînt mişcau ramurile agăţătoare de bougainvillaea, ghimpoase şi cu flori ca de hîr- tie, frecîndu-le de zid cu un zgomot sec şi hîr- şîit care mă enerva. Ţipătul păsărilor zbătîn- du-se în fiorul rutului îmi răsuna în urechi ca o frenetică ameninţare. Mingile de vată rosto- golîndu-se, frunzele moarte plutind în vînt, norii de praf învolburîndu-se, toate păreau că vor să fugă, să fugă, să lugă, şi totuşi nu puteau, erau încătuşate de anotimp şi veneau îndărăt, continuînd să se zbuciume în nădejdea unei evadări. Ceva asemănător se petrecea şi în mine

— un dor, o teamă, o căutare, o deznădejde. Creierul îmi zvîcnea, se despica, în timp ce stăteam lungită pe spate, în după amiezele

lungi, sub ventilatorul care se învîrtea, se învîrtea în- tr-una, trimiţînd o adiere uşoară, tremurătoare, peste trupul meu, lipindu-mi părul de obrajii umezi, apoi răvăşindu-mi-l iarăşi. Cînd Gautama se întorcea acasă, mă scotea la aer, îmi vorbea, îmi aducea o oarecare linişte, dar atunci pasărea febrei îşi trimitea din nou chemarea lugubră, şi mă tulbura atît de adînc, încît nu mai puteam închide ochii toată noaptea.

Gautama spunea :

— E efectul primăverii.

Şi iată o altă primăvară — o. primăvară mult mai idilică, pentru că mă aflu acasă, la Lucknow. Am hoinărit cu tata printre straturile de legume

— el se interesează de o varietate străină de pătlăgele, iar eu ronţăi o ridiche şi pe urmă sug un fir de mărar. Tata e chemat înăuntru de cineva care a venit să-l vadă, şi eu îl aştept în umbra boschetului de bougainvillaea, unde lumina se schimbă într-una de la liliachiu la violet şi apoi la purpuriu, de la auriul piersicii la portocaliu şi apoi la sîngeriu, după cum unduiesc şi se leagănă în briza uşoară ciorchinii încărcaţi de flori. Zăresc printre flori cerul şi pajiştea spaţioasă care se întinde spre vila în- iăşurată În plante agăţătoare, şi întreaga lume e înmuiată în culoarea dulce a şerbetului. îmi întind picioarele goale şi strivesc sub talpă fire de iarbă care se ridică apoi din nou, răsp'mdind o aromă

pătrunzătoare de lapte, de vaci şi de miere. Pîndesc un fluture mic — licăr printre flori ; pe aripile albe are cîte un strop portocaliu. Luminos şi fremătător, pare, ca şi florile, decupat din hîrtie colorată. întreaga lume e ca o jucărie construită anume pentru mine, vopsită în culorile mele preferate, pusă în mişcare de cîntecele mele îndrăgite. Dar ochii îmi obosesc de atîta soare şi lumină. Mă întorc cu faţa în jos, îmi ridic călcîiele şi îmi afund privirea în verdele adînc, netulburat, al ierbii mustoase, atît de mustoasă că-mi vine s-o pasc, să mă scald în ea. închid ochii şi ascult zumzetul gî- zelor bete de extaz, pentru că e anotimpul soarelui fierbinte, pîlpîitor, în care ele huzuresc. Văzduhul tremurător, colorat în nuanţe florale, vibrează ca o coardă de vioară atinsă de piciorul fragil al unei libelule sclipitoare. Sunete înalte, neîntrerupte, se ivesc parcă din chiar soarele şi aerul dimineţii, precum cristalele din sirop. Desfătarea mă ameţeşte. Cînd deschid ochii, văd una dintre gîzele acelea mici, rotunde, roşii, botezate de mine „gîndaci de catifea" pentru că au structura şi culoarea catifelei în care-i îmbrăcată canapeaua noastră din salon. E cocoţată în vîrful unui fir de iarbă ce se îndoaie sub mica ei greutate. Cred că-i este la fel de comod cum mi-ar fi mie dacă aş fi aşezată pe un vîrf de sabie, aşa că o iau pe degetul mic şi o ţin acolo, mîngîind-o uşor de tot cu alt deget. îi murmur un cîntec, ca să-i fac plăcere. O pun

apoi la loc în iarbă, s-o văd cum scînteiază ca o fărîmă de jăratic, ca o boabă de rubin, pe pajişte. Tata îmi arătase un rubin asemănător, chiar cu o seară înainte; l-a scos din safe, pe un culcuş alb, vătuit, şi mi-a spus că o să mi-l dea mie cînd o să mă duc la prima mea serată, numai dacă termin cu plînsul... Cînd a fost asta ? Ce mă făcuse să plîng ? Nu-mi aduc aminte şi bîjbîi repede după rubinul viu din iarbă, îi fac leagăn din palmele mele. E atît de minunat, îmi absoarbe pînă într-atît atenţia, în- cît întreaga dimineaţă păleşte în umbra boschetului, şi chiar glasurile ce răzbesc dinspre portic sînt prinse inconştient de urechea mea, fără să le desluşesc înţelesul. Şi totuşi sînt îndeajuns de clare. Şi surprinzătoare. Pentru că tata spune pe un ton aspru, care nu admite contrazicere :

— Nu vreau să te mai văd pe-aici, prin oraş. Am cerut să fii alungat şi prietenii mei de la poliţie vor veghea să se aducă la îndeplinire această cerere. Dacă încerci să te întorci, te bag la închisoare. Şarlatanule ! Şarlatanule !

Cuvintele tatei sună ca loviturile ciocului de pupăză în scoarţa uscată a unui stejar mort, lovituri urmărind să alunge către cealaltă parte a trunchiului insectele înnebunite de groază, pentru ca apoi, într-o fulgerare de negru şi roşu şi aur, pasărea să se repeadă asupra lor şi să le înfulece dintr-o suflare.

— Şarlatanule ! Te bag la închisoare pe viaţă, pe tine şi pe femeia aia nebună, auzi ?

Un alt glas răspunde pe un ton ridicat, plîngînd, stăruind, ca pasărea febrei, şi o clipă mă trezesc înfiorată, pentru că glasul a lovit în mine o coardă care a mai fost lovită, şi e încă sensibilă de pe urma durerii. Ce mă făcuse să plîng ? Cînd ? Cine fusese ? Stau şi mă întreb. Gîndăcelul se răstoarnă pe spate şi mă aplec repede să-l culeg, uitînd de orice altceva, deşi ciocanul continuă să lovească dur:

— Şarlatanule ! Nu ţi-e de-ajuns ? N-ai auzit ce-am spus ?

Continuă să ciocănească, dar zumzetul albinelor şi freamătul aripilor de libelulă îl înăbuşă şi-l topesc în vibraţia dimineţii care se tolăneşte lasciv la soare.

Aud paşi ce se pierd pe pietrişul aleii, însă nu pot vedea nimic, pentru că stejarii argintii străjuiesc compact drumul ; frunzele lor cenuşii se lasă întoarse de briză, dezvăluind intime dedesubturi argintate. Stejarii sînt în floare şi florile lor par aşchii de aur. Aur şi argint. Stoluri de grauri le ciugulesc — stoluri roz stropite cu negru.

— Maya ! mă cheamă tatăl meu şi vocea lui e brusc atît de deosebită de cea care strigase „şarlatanule !" încît poate că nici nu a fost vocea lui aceea pe care am auzit-o. Mava !

Ti răspund, ca să mă poată găsi. Vreau să-i arăt gîndăcelul meu de catifea, dar l-am rătăcit, a dispărut. Oricum, pierderea e compensată de o sumedenie de alte bucurii ; îi arăt graurii. Tata observă o ramură uscată pe unul dintre stejarii argintii şi, cu o crispare în colţul gurii, pentru că ţine foarte mult la

aspectul grădinii, se nlînge de neglijenţa grădinarului. Pornim împreună să-l căutăm printre răsadurile de legume, îmi strecor braţul sub braţul lui. Mi-l mîngîie uşor, distrat.

— Cine a fost ? îl întreb. Cu cine ai vorbit adineauri ?

Tresare, apoi mă priveşte fix. De ieri, de cînd *ayah* ne-a părăsit atît de brusc, fără să-şi ia măcar rămas bun de la mine, tata îmi poartă singur de grijă şi mă priveşte cu foarte multă duioşie, mă înconjoară de o atenţie deosebit de drăgăstoasă. Mă gîndesc că tata arată şi el ca un stejar argintiu, cu părul lui frumos, sclipind ca argintul, periat lins deasupra frunţii bronzate. E îmbrăcat în alb. în lumina soarelui ţine ochii pe jumătate închişi şi din colţurile pleoapelor pornesc mici mănunchiuri de raze. Ti strîng tare braţul, pentru că am iubit dintotdeauna, din instinct, oamenii care încreţesc colţurile ochilor cînd rîd. Pentru mine e un semn de căldură sufletească, de tandreţe, ce-mi aminteşte de dragostea senină a tatălui meu.

— De ce mă întrebi ? îmi răspunde pe un ton degajat. Ce importanţă poate avea pentru tine dacă-ţi spun că a fost un funcţionar impertinent sau un client mincinos ?

— L-aş... l-aş... lovi cu racheta de tenis !

Rîde zgomotos, pentru că o remarcă de acest

fel, venind de la mine, îl amuză extraordinar. Lumea spune că mă răsfaţă. Asta înseamnă că

mă mîngîie pe obraz, îmi ia mîna într-a lui, îmi spune :

— Vin căldurile, ar fi timpul să plecăm undeva la munte, nu ? Unde mergem anul ăsta, Mava ? Alege !

Lumea spune că mă răsfaţă. Se mai spune că pot obţine de la el tot ce vreau.

— La Darjeeling, strig încîntată. Desigur că acolo, şi încep să ţopăi în jurul lui.

— De-am pleca undeva pe timpul verii, oftez letargic, călcîndu-mi legămîntul de a nu-i pomeni niciodată despre asta lui Gautama, care pînă s-a căsătorit cu mine nu a avut posibilitatea „să plece undeva pe timpul verii", iar după aceea a refuzat s-o facă. E deprimant să te gîndeşti cît de mult se bazează căsătoria noastră pe o demnitate aparentă, impusă de circumstanţe, şi, din această pricină, falsă şi lipsită de soliditate. O demnitate friabilă, care mereu se sparge, iar cioburile sînt mereu adunate şi reconstituite, de parcă-ar fi vorba de un sacru chip cioplit de care ne leagă cea mai primitivă superstiţie.

Reacţia lui Gautama este exact aceea pe care aş fi putut-o prevedea dacă m-aş fi gîndit înainte de a vorbi. Ia o atitudine rigidă, se întoarce cu spatele şi întinde mîna după ziare.

— De ce nu pleci tu ? spune pe un ton rece, acru. Tatăl tău te-ar duce oriunde ţi-ar plăcea. El poate.

E tonul pe care-l foloseşte în mod obişnuit ori de cîte ori vorbeşte despre tata, un ton lipsit

de orice concesie sau indulgenţă. Şi totuşi fuseseră prieteni — Gautama a fost un fel de protejat al tatei, care l-a admirat mult şi, cred, îl admiră încă. Serile, cînd sosea la noi pe bicicletă, Gautama dorea de fapt să-l vadă pe tata, şi dacă n-ar fi fost pasiunea mea fulgerătoare care s-a întîlnit la jumătatea drumului cu propunerea tatei de a mă căsători cu acest prieten al lui, înalt, adus de spate şi atît de instruit, s-ar fi putut spune că mariajul nostru se baza pe prietenia dintre doi bărbaţi şi pe respectul ce şi-l purtau reciproc, mai curînd decît pe orice alt simţămînt.

Să urmăresc felul în care acest respect se năruia, se destrăma, sau, în orice caz, era ascuns de Gautama cu o insistenţă mereu crescîndă, a însemnat chinul cel mai usturător din primul an al căsniciei noastre, fiind conştientă mai ales că, într-un fel, eu eram vinovată, de acest fapt.

Dar acum mă doare capul, mă doare atît de cumplit, încît realmente nu mai pot îndura să mă frămînt dintr-un motiv atît de vechi.

— Ah, Gautama ! strig cu lacrimi în glas şi mă ridic dintre perne dorind să-l atrag, să-l cuprind în orbita gîndurilor şi a sentimentelor mele, fără însă a cuteza să schiţez şi gestul cuprinderii fizice. Cum îţi închipui că aş pleca fără tine ? Cum să te las singur pe canicula asta ?

— De ce nu ? spune deschizîndu-şi

tabachera cu un pocnet metalic, în notă cu vocea lui. îndrăznesc să cred că aş scoate-o la capăt, ţinînd seama că m-am descurcat atîţia ani înainte de a mă fi căsătorit cu tine.
— Nu, strig crispîndu-mă, te rog nu-mi vorbi în felul ăsta.
— Să nu vorbesc în care fel, pentru numele lui Dumnezeu ?
Glasul lui căpătase un ton exasperat. Primejdie 1
Mă las iar pe pat.
— Ştii prea bine că n-aş putea s-o fac, îi răspund.
Privesc spatele lui curbat, cu coastele proeminente, şi i le-aş mîngîia cu plăcerea pe care aş încerca-o alintînd blana moale de pe spinarea arcuită a unei pisici, sau plimbîndu-mi degetele pe coaja unui pepene galben, îmbietoare prin asprimea ei zgrunţuroasă, striată verzui. Mi-ar plăcea să întind mîna şi s-o plimb pe curba unei coaste. Dar nimic nu l-ar putea dezgusta mai mult în clipa asta, la starea lui de nervi ; conştientă de acest lucru, renunţ şi încep, distrată, să-mi trec degetele prin păr.
— Ai aşa mult de lucru în vara asta ? N-ai putea să iei măcar o scurtă vacanţă ?
Ţigara îl calmase. Trimitea spirale de fum albăstrui în semiobscuritatea camerei cu obloanele trase.
— N-aş crede. E foarte mult lucru.
întoarce capul ca să se uite la mine. Mă

răsucesc apropiindu-mă de el, conştientă de curba armonioasă a şoldului meu cambrat sub cuvertura albă ce-mi încadrează în falduri sculpturale rotunjimile trupului. Privirea lui rămîne goală de orice apreciere, de orice răspuns. Ca atunci cînd vezi ceea ce te aştepţi să vezi, nimic mai mult, nimic mai puţin. Şi în cazul ăsta ce te-ar putea aţîţa ?

— Unde ai vrea să pleci ? La Darjeeling ? mă întreabă.

— Tata pleacă acolo, îi mărturisesc, simţind cum ţîşneşte din amărăciunea mea o rază, ca iarba proaspătă după ploaie.

— Nu m-am îndoit, îmi răspunde cu zîmbetul acela care nu conţine altceva decît un strop de cinism, sau care poate că e prea indiferent ca să însemne măcar atît. M-a durut mai mult decît o expresie de mizantropie făţişă.

— Ba nu ! strig ridicîndu-mă în pat şi împingînd pernele într-o parte. Nu I Ştii ce mi-ar plăcea într-adevăr să fac, Gautama ? Aş vrea să plec în sud — la Travancore, la Cochin, Mysore, Malabar, prin locurile astea.

— Acum vara ? Pe căldură ? De ce ? întreabă surprins.

— Vreau... vreau, mă bîlbîii, să văd dansurile Kathakali. Am auzit despre baletele din satele lor. Se spune că ţin zile în şir. Şi dansatorii sînt numai bărbaţi, şi toţi poartă măşti fantastice. Şi tobele...

— Ei, ei... Gautama pare amuzat. Credeam că niciodată n-aş putea subestima setea ta de

ciudăţenii. Dar m-am înşelat — am subestimat-o totuşi.

— Dar, Gautama, m-am gîndit că şi pe tine te-ar interesa — mai mult decît la munte, cu drumul călare pe poney şi mai ştiu eu ce. Trebuie să fie... o privelişte atît de minunată... atît de... violentă şi... bizară. Mă zbuciumam să-mi găsesc cuvintele. Pentru mine aceste imagini sînt chinuitor de vii şi iată cineva care nu izbutea nici măcar să le întrezărească, orice i-aş ii spus. Măştile pe care le poartă — trebuie să le fi văzut, nu ? Şi costumele lor. Şi muzica aceea caracteristică. Şi totul în aer liber, noaptea, la lumina stelelor — poate că au şi torţe. Da, cred că dansează la lumina torţelor...

Cum ţigara i se terminase, Gautama se ridică brusc şi-şi întinde braţele.

— Dacă e singura raţiune pentru care vrei să baţi tot drumul ăsta pînă în sud, te sfătuiesc să aştepţi pînă cînd vine o trupă Kathakali în turneu la Delhi, aşa cum de bună seamă se va întîmpla odată şi odată — poate la iarnă. Va fi mai puţin costisitor.

Cînd sînt cu tata, pînă şi gustarea de dimineaţă luată în grădină — pentru că în dimineţile senine de iarnă ceream servitorilor să pună masa afară, printre straturile de flori — pare o sindrofie, un banchet al zînelor şi spiriduşilor care s-ar ospăta cu pepeni şi sirop, sub clar de lună. (în copilărie mă desfătam, ca

o prinţesă, cu o vastă arie de fantezii din *O mie şi un* a *de nopţi,* cu isprăvi vitejeşti şi fapte eroice din mitologia indiană, cu lungi şi uluitoare poveşti despre prinţi şi regine, şacali şi tigri şi — fiind fiica tatălui meu — cu minunate basme englezeşti şi irlandeze, pe care mi le citea el, acest convins îndrăgostit al lecturilor cu glas tare. Aşa încît, păpuşii cu rochiţă trandafirie îi spuneam mai degrabă Rose decît Gulab, iar ostaşii din garda de la Buckingham Palace erau pentru mine aproape la fel de reali ca şi ofiţerii în uniformă de cavalerie care făceau exerciţii stîr- nind un vîrtej de praf galben pe maidanul cantonamentului militar, unde eram uneori scoasă la plimbare, seara.) Tata îmi cojeşte un *loquat*', şi acordă acestei îndeletniciri o grijă care face plăcere ochiului.

— iţi vine a crede că sînt unii oameni care la ora asta din zi se delectează cu peşte afumat, cu ficat sau cu rinichi ? mă întreabă el

Mîinile frumos îngrijite care-mi aşază pe farfurie feliile subţiri de fructe par tăiate în alabastru şi ivoriu, modelate de acei fermecaţi sculptori în fildeş de pe lîngă Taj Mahal, care cioplesc, una după alta, modeste copii după mausoleul înamoratei.

— Ah, răspund eu strîmbîndu-mă la cuvintele lui şi făcîndu-l să zîmbească.

— Da, continuă tata, ani la rînd, la ora şapte dimineaţa, mi s-a oferit fiertură de ovăz cu cocoloşi şi carne arsă, şi, pentru că eram

fiămînd ca un lup, n-aveam încotro şi le înfulecam. Dar pe vremea aceea am făcut un legămînt ca, de îndată ce-mi voi putea îngădui, să-mi alcătuiesc micul dejun numai din fructe. Am ţinut acest legămînt şi nădăjduiesc că şi tu ai să-l respecţi în continuare, pentru mine.

Masa noastră este aşternută lîngă un mandarin — avem cîte un mandarin în fiecare colţ al grădinii — un pom ca dintr-un decor de feerie, [1] cu frunzele lucioase, şi globurile mici, luminoase, ale fructelor ca nişte lampioane miniaturale într-o noapte de carnaval. Servitorul de lîngă noi, care ne-a slujit în toţi anii de-a lungul cărora barba lui s-a prefăcut dintr-o umbră brumată în cascada albă care-l împodobeşte acum, ne spune :

— Bucătarul face azi marmeladă de mandarine ; şi începe să culeagă fructele într-un vas.

— Marmeladă! strigă tata, ridicîndu-şi şervetul la gură. Ce idee îngrozitoare, cînd o asociezi cu pomul ăsta minunat 1

Dar cînd încep să joc *battledore-and-shuttle-* coc/c[1], folosind drept mingi mandarinele micuţe şi viu colorate, care zboară prin văzduh asemeni păsărilor şi apoi se sparg în iarbă, ca nişte ouă, tata rîde privindu-mă cum sar şi alerg fără astîmpăr.

---

1 Fructul unui pom asiatic *(Eriobotrya).*
' Joc asemănător cu badmintonul. Se joacă în mod obişnuit cu mingi penate şi rachete de carton.

Dar asemenea lucruri, numai mie mi le poate tolera. Cînd femeia aceea, cu părul neîngrijit atîrnînd în laţe neglijente, s-a prăbuşit pe unul dintre scaunele de răchită, suspinînd : „Trebuie să-l părăsesc, *Rai-sahib,* nu mai pot îndura... trebuie să-l părăsesc îndată, numai să-mi pot procura un bilet de tren...", faţa tatei a devenit dură iar profilul părea să i se fi lungit de dezgust. Şi-a unit vîrfurile degetelor, a scos un „hmmm", privind peste creştetul femeii, spre mine. care ţopăiam cu racheta într-o mînă şi trei mandarine în cealaltă. Cînd a expediat-o, în sfîrşit, pe femeia smiorcăită în automobilul nostru mare, cenuşiu, după ce i-a acordat tot ajutorul pe care socotise prudent să-l ofere soţiei unui prieten, a rostit, privind în continuare spre mine :

— E interesant cum firea omenească poate atrage ca un magnet dezordinea şi prăbuşirea. Dezordinea. E ceva ce nu pot tolera. Cum e posibil ca un om civilizat şi instruit ca Sapru să îngăduie o situaţie care duce la dezagregarea ordinei şi calmului în căminul său. E curată iresponsabilitate.

Scutură din cap şi-şi împătureşte meticulos şervetul. Aşa cum fiecare pătrat alb, împăturit egal şi cu grijă, se suprapune peste celălalt, aşa cum fiecare muche a şervetului se aplică punct cu punct, peste cea de dedesubt, tot astfel şi gîndurile tatălui meu, viaţa lui,

atitudinile, învăţătura şi cariera lui sînt modelate geometric — ordonate ca o grădină de moghul', elegantă şi perfectă, în care creşterea şi cultivarea plantelor, odihna şi confortul fuseseră ridicate la o adevărată artă, o grădină în care nu-i era îngăduit unei buruieni să dea floare, unei flori să se ofilească pe lujer, unui lujer să depăşească în înălţime nivelul celorlalte flori din strat. Aşa cum pîrîiaşele dintr-o grădină de moghul curgeau şopotind melodios prin canale cioplite în marmură şi gresie, tot astfel şi gîndurile, şi viaţa tatălui meu curg, în tipare graţios şi minuţios [1] tăiate, uneori învăluite în umbră, alteori dezvăluite de lumină, dar niciodată depăşind marginile, niciodată rupîndu-şi zăgazurile, ci înain- tînd mereu în aceeaşi cadenţă domoală.

— De ce purta un *sari* murdar ? îl întreb pe tata, continuînd să stau acolo, cu jucăriile în mînă. Nici nu s-a pieptănat măcar, adaug cu un dezgust egal cu al lui, pentru că veşmintele acelea mototolite, părul răvăşit, lacrimile fierbinţi înfăţişaseră un tablou izbitor, neplăcut contrastant, în peisajul grădinii înflorite, cu cei patru mandarini, cîte unul în fiecare colţ, cu şervetul alb, geometric împăturit pe faţa de masă albă, scrobită. A stricat totul !

1 Moghuli — căpetenii mongole care au domnit în India, între secolele XVI—XVIII

Deodată, tatăl meu rîde. Nu este rîsul silit al omului vîrstnic, aflat faţă-n faţă cu un copil, ci un rîs ce izbucneşte firesc, dintr-o viaţă în care se găseşte tot atîta loc pentru dragoste şi bucurie, cît şi pentru ordine şi disciplină. E încîntat că-i împărtăşesc gusturile pretenţioase, e amuzat de remarcile mele. Mă iartă pentru fructele strivite pe pajişte.

— Haide, să te văd cum joci, îmi spune, dînd ia o parte ziarul care tocmai îi sosise, la să vedem, cît de departe poţi arunca mandarina aceea.

„Nimeni, nimeni nu mă iubeşte ca tata", suspin cu capul îngropat în pernă, ţn timp ce Gautama intră în camera de baie. în urma lui, perdeaua cade în falduri tragice. Nu m-a auzit — dăduse drumul la robinet. Faptul că am vorbit în gol mă irită şi mai tare, cu toate că nu avusesem de gînd să-l fac să mă audă. Printre cei din familia lui Gautama nu se vorbeşte despre dragoste, şi cu atît mai puţin despre afecţiune. Se vorbeşte — cu toţii vorbesc — despre interpelările din parlament, despre cazuri de mituire şi corupere descoperite în sînul guvernului, despre directori de ziar acuzaţi de calomnie şi despre procesele intentate în consecinţă, despre acorduri comerciale încheiate cu ţările de peste mări, despre tratate politice încheiate cu cele de peste munţi, despre revoluţii îndepărtate,

despre lipsa de orez sau despre recoltele de cereale... Toţi ai lui găsesc nenumărate subiecte de discuţie şi discută într-una. Uneori, pentru destindere, se aşază la jocul de cărţi, şi joacă atît de iute, atît de nervos, de concentrat, încît pînă la urmă descoperă că trebuie să-şi relaxeze încordarea, desigur, tot pe calea discuţiei, şi încep din nou să dezbată intrigi politice şi controverse culturale.

Mama lui Gautama, căreia mereu îi curg ace negre din păr, împrăştiindu-se cu aceeaşi risipă ca cerneala neagră dintr-un ziar proaspăt tipărit, mama lui, cu pete de transpiraţie la subţiori, de mult cît se agită şi de cît munceşte, spune, zîmbind, ori de cîte ori trece pe lîngă mine : „Bine a făcut Gautama că s-a însurat cu tine, Maya". Rosteşte aceste cuvinte cu o voce binevoitoare dar în acelaşi timp aspră, aşa încît nu pot şti dacă mi-o spune din afecţiune sau din vreun alt motiv, străin de orice simtămînt personal. îmi aruncă o privire absentă, dar îmi zîmbeşte cald, înainte de a se repezi în goană

— ca un rinocer ce se năpusteşte în pădure — la dispensar, sau la creşă, sau la atelierul pentru orbi, sau pentru infirmi, sau pentru şomeri... Cunoaşte atîţia oameni, adunaţi din medii şi situaţii sociale atît de diverse, încît mă întreb ce altceva pot eu însemna pentru dînsa deci't o făptură omenească în plus, care trebuie ajutată să se adapteze într-o lume

ostilă. Şi totuşi se opreşte şi se întreabă :

— Să te iau cu mine la dispensar ? Apoi scutură din cap şi-şi răspunde singură : Nu, te-ar obosi prea mult.

După care se repede pe scări, prin gangul întunecos, grăbind spre staţia de tramvai. Sau seara, cînd se întoarce acasă, îşi scoate agitată registrele de socoteli, le desfăşoară în poală şi începe să calculeze cu iuţeală ; apoi ridică ochii şi mi se adresează:

— Maya, cînd are de gînd tatăl tău să-mi mai trimită un cec ? Spune-i că am urgentă nevoie

— îngrijitoarele de la creşă n-au fost plătite luna asta.

Şi după aceea se retrage din nou îndărătul registrelor, iar eu înţeleg că nu sînt pentru dînsa nici măcar una dintre făpturile acelea omeneşti de a căror sănătate şi bunăstare se simte răspunzătoare, ci fac mai curînd parte dintre cei dinafară, care pot fi întrebuinţaţi în folosul celorlalţi şi sînt deci necesari, dar pe care nu e necesar să-i şi iubeşti. Pînă şi căţeii vagabonzi pe care-i adună din stradă se lipesc la picioarele ei, ca şi cum acolo se simt cel mai bine şi mai în siguranţă, se gudură şi, fericiţi, îi ling papucii scîlciaţi, în timp ce ea face socoteli mişcîndu-şi muţeşte buzele, îşi scoate ace din păr, se scarpină cu ele în cap şi le aruncă apoi, distrată, pe jos. în lumina becului electric, fără abajur, atîrnat deasupra capului ei, mama lui Gautama — care, pe cît e de

scundă, pe atît e de energică — pare sleită, cu faţa brăzdată de îngrijorare. Din timp în timp îşi ridică ochii şi ne spune :

— N-aţi terminat încă ? Mîncaţi totul, copii. Nu lăsaţi nimic în farfurie.

Rareori am văzut-o şi pe ea mîncînd, deşi obişnuieşte să bea zilnic cîteva pahare cu ceai. Copiii ei nu-i acordă prea multă atenţie. Are mulţi — doi sînt încă studenţi, ceilalţi ziarişti, profesori, oameni de ştiinţă. Gautama, cel mai mare dintre toţi, stă la masă împreună cu ceilalţi scrijelind lemnul cu o furculiţă de tinichea, în timp ce le vorbeşte. Izbucnesc hohote de rîs. El vorbeşte înainte. Ceilalţi ripostează. Or fi discutînd din nou politică ? îmi puneam această întrebare şi simţeam că mă dor braţele în care-l ţineam de prea multă vreme pe copilaşul cumnatei mele. Nu, de astă dată nu discută politică. Gautama le argumentează un caz juridic. Simţeam, vag, că de fapt ar fi trebuit să-l fac să discute cu mine, nu cu ei. Dar întotdeauna mă lasă în afara discuţiilor lor, cu o naturaleţe pe care trebuie s-o accept, pentru că ştiu cu toţii că n-aş fi în stare să înţeleg chestiuni atît de complicate, lucru pe care de altfel îl ştiu şi eu. Mie, intrusei, mi se adresează numai cînd e vorba despre copii, despre mîncare, cumpără

turi, nunţi, pentru că eu sînt jucăria lor, faţă de care se poartă cu bunăvoinţă, dar, desigur, fără să mă ia în serios, iar lumea din care veneam eu înseamnă chiar mai puţin decît atît — e lumea risipei şi a luxului, o lume a cărei simplă existenţă e considerată de ei drept o crimă, şi pe care o resping, condamnînd-o. Frămîntîndu-mă sub aparenta linişte în care m-am învăluit, dau la o parte păturica violetă, uzată, din jurul bărbiei grăsuţe a copilului, şi-i şterg un firicel de salivă care i se prelinge din gură. Buzele lui sînt trandafirii şi gingaşe, fragile şi lipsite de apărare, ca nişte fructe cojite, mustoase.

— Cînd o să-i iasă dinţii ? întreb în şoaptă.

Nimeni nu dă atenţie vorbelor mele. Cîinii de pe podea mîrîie, încăierîndu-se peste papuci, iar afară, în stradă, cineva aleargă strigînd. în încăperea asta aridă, sînt singura care port un *sari* viu colorat. Toţi ceilalţi sînt îmbrăcaţi în culori care n-ar atrage atenţia nimănui. Dar becul electric străluceşte crud. Uneori, mama îşi înalţă capul încruntîndu-se, fruntea i se zbîr- ceşte şi buzele i se mişcă în neştire, ca în somn. Are mîini aspre şi crăpate, cu încheieturi mari şi noduroase.

Tatăl lor cutreieră ţara în lung şi-n lat, cu o viteză mult prea mare pentru ca ei să-i poată urmări drumul. Pe undeva, trenul lui goneşte nebun în noapte — în noaptea care e aceeaşi acolo ca şi aici — suierînd strident în timp ce se apropie de semaforul verde al unei răscruci de cale ferată. Goneşte înainte, fără să încetinească, lăsîndu-l în urmă pe acarul

mărunt ce-şi flutură fanionul fără rost, singuratic şi trist, în uşa cabinei văruite din mijlocul deşertului unde nopţile sînt atît de reci. Trenul i-a deşteptat din somn cîinele, şi noaptea e sfîşiată în două de urletul lui prelung, în care se tînguie jalea pentru o lume fără milă, amară, unde omul nu află siguranţă, nici odihnă. Măruntul acar nu suferă să audă urletul şi strigă la cîine. Dar trenul a trecut, e departe, dincolo de dunele de nisip şi goneşte într-una, purtîndu-l pe tatăl care şi-a rezemat fruntea de geam ; oasele craniului îi vibrează, zornăind. E ostenit şi doarme, şi numai trupul lui amorţit e conştient de roţile care se învîrtesc dedesubt, torcînd spaţiul cu o viteză ameţitoare, gonind pe şinele lungi cu sclipiri plumburii în lumina stelelor. Dar spiritul lui e netulburat de această mişcare, spiritul lui a aflat în sfîrşit somnul, o linişte durabilă, aşa cum trupul lui a cunoscut numai în anii lungi de temniţă, cît a zăcut ca prizonier politic, în timp ce independenţa Indiei se zbatea nesigură, bătută de vînturi, ca un drapel oprit la jumătatea catargului. Din clipa în care a fost eliberat, şi-a reluat activitatea şi de îndată ce a păşit pragul celulei, a pornit să străbată în viteză prin nopţile şi zilele a ceea ce era pentru el o epocă nouă. E mic de statură şi firav, cu un trup aproape prea plăpînd ca să suporte greutatea capului său mare. Numai după ce izbuteşte să se caţăre într-un tren şi să-şi găsească un loc într-un compartiment de

clasa a treia, numai atunci, lăsîndu-se pradă oboselii, încetează să se gîndească la epoca nouă — la tulburările $i înfrîngerile ei, la birocratismul şi corupţia ei, la firavele $i anemicele ei perspective, la nedreptăţi şi, mai presus de toate, la gloria ei, la prefacerile realizate în viaţa nenumăratelor sate şi oraşe pe care le vizitează. Şi cînd următoarea oprire îi hurducă trupul ostenit, gîndurile i se întorc sore liniştea retrasă din celula temniţei, de parcă în mucenicie şi-ar găsi adevăratul făgaş. într-o zi va scrie o carte — cînd va avea timo. Adesea visează la această carte.

Un cîine se porneşte să latre isteric în stradă şi mama tresare de parcă şi ea, dintr-o dată, ar auzi trenul care goneşte dezlănţuit prin desert, şi ar vedea acarul trist, lîneă lumina lui verde, lîngă cîinele lipsit de mîneîiere. O străbate un fior. de parcă ar simţi și răceala nopţii. Dar vă- zîndu-mă cum îndepărtez păturica de pe faţa copilaşului, spune : „E cald", ca şi cum ar vrea să se convingă singură de un fapt a cărui realitate a fost, o clipă, umbrită de »dorinţa ei aprigă, intensă, de a se afla alături de omul acela, în călătoria lui prin spaţiul nemărginit, prin noaptea nemărginită. Se întoarce în grabă la socotelile ei. Mă îndrept spre fereastră şi-l ascult pe Cautama rostind : „în mod cert, nu 1" apoi : „E mai bine să se dea totul pe faţă", şi pe unul dintre fraţi replicînd : „Dar încrederea

în guvern", şi pe un altul : „Opoziţia e ridicolă", şi simt în ceafă dogoarea becului electric, fără abajur. Afară, în stradă, lumina felinarelor a pălit, aproape înghiţită de noapte. Vînzătorii de *pan* [1] cu sifon, care în timpul zilei se înşiră cu mărfurile lor de-a lungul străzii, se înfăşuraseră acum în cearşafuri albe şi zăceau, întinşi ca nişte cadavre, în cărucioarele lor, sau pe pragurile dintre două burlane care încetaseră să mai picure. E foarte tîrziu. Ferestrele casei de peste drum se cască negre, asemeni golurilor murdare dintre gingiile unui bătrîn. Dar se iveşte luna, o lună mare, fierbinte, de aramă ciocănită, de bronz topit, lividă şi zvîcnind ca un organ omenesc însîngerat, o femeie robustă, cu pieptul mare, care urcă pe ceruri în viitoarea pasiunii, zvîrle în lături stelele sfioase şi palpită şi freamătă, palpită şi străluceşte pe cerul care-şi pierde răsuflarea. Mă învîrtesc de jur împrejur, strîngînd copilul la piept, şi privesc la rudele mele, ale căror nume le cunosc, ale căror stări sufleteşti le bănuiesc, ale căror mîini le ating, şi ştiu că nu se găseşte nici unul printre ei căruia să-i pot striga : Priveşte, priveşte — a răsărit luna pe cer I

„Niciodată nu mă mai duc la ei", îmi juram, roşind din nou la aducerea aminte. „Niciodată nu mă mai duc la ei." Ascultam apa curgînd din

1 Frunze de betel, care se mestecă.

robinetul deschis, pe Gautama făcînd gargară, şi, deodată, am simţit palmele umezindu-mi-se la gîndul că s-ar putea să nu mai ajung să mă duc la ei, chiar dacă aş dori, şi acum doream cu disperare. Doream să urc în goană scările acelea murdare, să intru în apartamentul mizer, să îmbrac becul golaş într-un abajur de Kashmir

pictat cu irişi şi pescăruşi, să-i sărut mamei mîna, să-i sărut fiecare încheietură bătătorită, să ţin copilaşul în leagănul braţului meu, simţindu-i cu încîntare greutatea, să ascult vocile acelea multe, inflexiunile vesele, tonurile variate, bătaia lor iute pe timpanele mele, toate aceste trepidante sunete omeneşti... Acum, cînd mă avîn- tam spre ele cu braţele deschise, toate păreau să se retragă într-un fundal îndepărtat, toate alcătuiau o părticică din acea multitudine după care tînjeam cu ardoare dar zadarnic, toate de la care eram gata să-mi iau rămas bun. pentru că s-ar putea să nu le mai văd niciodată. Printre umbrele care se încrucişau pe tavanul de deasupra patului meu, am văzut cum prinde viaţă umbra dansatorului şi am ştiut că nu mai aveam timp, nu mai aveam timp de loc.

Aşa cum mi se întîmplă întotdeauna, realitatea se dezvăluie minţii mele stoarse de vlagă numai dună clipele de intensă soaimă. Şi numai o părticică din realitate. Adevărul era că tînieam cu violentă nu dună ei, nici măcar dună Cautama, ci după blîndeţea tatălui meu. care mi-ar fi SPUS CU siguranţa lui liniştită şi liniştitoare : „Toate vor sfîrşi cu bine. Mava, curînd toate vor sfîrşi cu bine". De multe ori, în copilărie, trebuise să mă ia în braţe, sau să-mi şteargă lacrimile de De obraz şi să-mi renete cu vocea lui adîncă formula aceasta hinnotizatoare. Cînd m-am făcut mai mare, magia s-a extins cuprinzînd formule noi,

menite să-mi dea prilej de meditare : „E mai bine să accepţi, Maya.
Ce rost are să plîngi ?" „De ce să te laşi tulburată ? Desigur că totul se va rezolva cum e mai bine." „Ceea ce s-a făcut nu se mai poate desface, şi trebuie acceptat aşa cum este — vei descoperi că asta e cea mai înţeleaptă cale."

Cum eram un copil capricios, hipersensibil, mi-era dat să aud adeseori aceste formule şi de fiecare dată simţeam cum mă liniişteau, ca pîrîul răcoros care se prăvăleşte printre tufele de ferigă la Darjeeling, ca vălul de ceaţă rece, perlată, care pluteşte pe coamele dealurilor vinete, lăsîndu-se încet în vale.

îmi ridic braţele deasupra caoului şi aştept ca ecoul acestor cuvinte, al glasului aceluia, să-mi aducă alinarea dorită. Dar nu vine nimic, şi ţip :

— As vrea atît de mult să-l văd I As vrea să-l mai văd pe tata. E atîta vreme de cînd...

Cautama iese din baie, ştergîndu-şi mîinile cu un prosop.

— Ce-ai spus ? întreabă aruncîndu-şi prosopul pe cap şi pornind să-şi frictioneze cu furie părul : nici urechile nu-i scapă de oedeapsă.

Mă înfior în faţa acectei violenţe, şi în ochii amintirii sclipeşte o clipă părul tatălui meu, moale şi alb ca aripa unei păsări învăluită în ceaţă şi umbră. Repet cu voce ascuţită :

— Snuneam că aş vrea să-l mai văd” pe

tata. Asta face întotdeauna bine.

— Ce face bine ? Cui face bine ? întreabă mirat, zvîrlind prosopul care cade pe podea, cu un lipăit moale, umed, ca o pasăre moartă, flască, aruncată pe jos.

— Face bine... repet, apoi las şi gîndul să se prăbuşească pe podea, odată cu prosopul. — Ce face bine ? Cui ? Şi cum ? Cum să-i explic ? Să-l fac să înţeleagă oare ? Un stol de întrebări se înalţă, păsări negre fîlfîind din nişte arbori ai întunericului. Fără să-şi dea seama, Gautama pusese degetul — şi-l forţase şi pe al meu — pe rana fatală, pe partea vulnerabilă a singurului lucru în care crezusem ca o îndrăgostită maniacă. în clipa asta, nici chiar tatăl meu, cu calmul vorbelor lui, n-ar fi putut face nimic ca să-mi risipească temerile sau să-mi spulbere convingerile. Dimpotrivă, ar fi întărit puterea lor asupră-mi, cerîndu-mi, cu amărăciune, să le accept, „pentru că aşa trebuie să se întîmple". Da, chiar aşa sunau cuvintele lui : „Aşa trebuie să se întîmple". Cînd se afla în faţa unei primejdii, o considera inevitabilă, cînd se afla în faţa răzvrătirii, o socotea lipsită de orice sens. Aşa se explica duioşia din glasul lui cînd îmi spunea: „Fii cuminte, nu are rost să ne fră- mîntăm. Dacă aşa trebuie să se întîmple, trebuie să învăţăm să şi acceptăm." Cuvintele lui erau bune să-mi potolească frica de întuneric, de căpcăuni, de profesori nesuferiţi ; dar pus faţă-n faţă cu această nouă şi mare primejdie, tatăl meu n-ar

fi găsit nici o cale de a o domoli, de a o înlătura. Ba chiar, trebuie să recunosc, nici n-ar fi dorit s-o facă, pentru că tata era un fatalist, un fatalist înnăscut, şi din acest fatalism se născuse resemnarea suspinelor lui şi dulceaţa vocii lui. Muindu-şi degetele lungi în- tr-un bol de argint, scutuînd apoi picăturile

din vîrful unghiilor ca pe nişte boabe mari de lacrimi şi ştergîndu-se într-un şervet curat, ar fi clătinat cu amărăciune din cap, zîmbind deznădăjduitei sale fiice, şi i-ar fi spus :

„Maya, într-o bună zi ai să afli că trebuie să te împaci cu astfel de lucruri. Dacă nu poţi face nimic împotriva lor, atunci de ce să nu le accepţi ?"

Dar cum să accepţi, cînd e vorba de moarte ? Cum, tată ? Dar tata nu mă auzea, pentru că lua un *pan* de pe o tăviţă, îndepărta cu dibăcie acul lung care ţinea frunza strins înfăşurată în formă conică, şi şi-l introducea cu ati'ta delicateţe în gură, încît foiţa de poleială nici nu-i atingea buzele. Apoi, închizînd ochii pe jumătate, vorbea ca prin vis :

„Sursa dezintegrării o constituie încrederea deşartă a făpturii omeneşti în posibilitatea de a acţiona. Din pricină că nu-şi dă seama de zădărnicia răzvrătirii sale, omul cîrmeşte din ce în ce mai departe de orbita în cadrul căreia i-a fost dat să acţioneze, şi astfel se îndreaptă singur spre distrugere. Lumea este plină de această distrugere generată de concepţia de viaţă a occidentului, şi nu de cea asiatică. Noi am fost învăţaţi, generaţie după generaţie, că meritul de a-ţi accepta limitele şi de a acţiona în sfera lor este mai mare decît acela de a le sfărîma şi a încerca să acţionezi în afara lor. Trebuie — şi aci vocea i se stingea — să acceptăm."

În faţa ochilor lui apărea imaginea vieţii pe care el o acceptase chiar din clipa în care o moştenise, cu bucuriile şi răspunderile ei, cu

obligaţiile şi restricţiile ei. În felul lui de a accepta nu era decît mindrie, o mindrie îngăduitoare, cultivată. Dar cînd se întorcea spre mine să-mi surîdă, pe buzele lui tremura intreaga-i durere de părinte, durerea care-l încătuşa şi-l subjuga.

„b atît de greu să vezi lucrurile în felul acesta, Maya ?"

Am sărit din pat atît de repede, încît, de surpriză, Gautama a ridicat o sprinceană; am strigat : „Nu, n-ar ajuta la nimic I" M-am repezit să prind pisicuţa care intrase pe fereastră, adu- cînd în pupilele ei lichide umbra umedă a boschetelor prin care rătăcise toată noaptea, şi am strins-o cu putere în braţe, ştiind bine că nu-i place. încercă blînd să se elibereze, dar n-aveam de gînd să-i dau drumul. În picioarele goale pe dalele goale, lipind de carnea mea în- tierbîntată de pat blana scăldată în răcoarea nopţii — eram conştientă de tot, de toate cîte le-ar fi respins tatăl meu, cu un zîmbet vag, melancolic, scuturîndu-se de ele ca de un strop de apă prelins în vîrful degetului, înainte de a se întoarce la cărţile lui, la ziarele lui.

„Lasă, ar fi spus văzînd pisica zbătîndu-se, sau iarna apropiindu-se de sfîrşit. Lasă, aşa trebuie să se întîmple."

Gautama a renunţat să-mi mai dea atenţie, să-şi exprime surprinderea. îşi sfîrşise toaleta, cu o exasperare mută, conştient că abia aştept

să-mi pună o întrebare ca să-mi pot da frîu liber, conştient că mă reţine o teamă instinctivă.
Strîng cu putere pisica, dar reuşeşte să se elibereze cu un mieunat indignat şi cade pe jos. Se scutură puţin, n-o ia însă la goană ca o pisi- cuţă furioasă, ci rămîne pe loc, demnă, şi începe să-şi lîngă blana zbîrlită, de parcă i-aş fi mînjit-o cu mîinile mele fierbinţi, lacome. Toate astea mă jignesc şi mai mult.

— În cele din urmă am hotărît să nu mă duc, rostesc cu o voce înecată de plîns ; lumina vie care pătrunde pe ferestrele cu obloanele ridicate îmi usturǎ ochii.

— Unde ?

întrebarea vine încet, după o lungă şi deliberată pauză.

— La Darjeeling, cu tata.

— A, asta e. De unde puteam şti la ce te referi ? Aş fi putut tot atît de bine să cred că e vorba despre dineul de săptămîna viitoare, la familia Lai.

îmi amintesc brusc şi de asta.

— Dineu ? în oraş ? Săptămîna viitoare ? strig. Oh, am uitat !

încurcată, mă aşez din nou în pat. Cuprinzîn- du-mi un picior cu mîna, mă simt mai liniştită şi mai conştientă de existenţa unei lumi care se întinde în afara universului închis, populat de Cautama, de mine, şi, în ultimul timp, de umbra întunecată a

cloroticului albinos. O lume dinafară, care devenea tot mai ireală, mai de neînţeles, pe măsură ce, în lumea dinăuntru, dansul umbrei devenea tot mai imperativ, mai semnificativ.

A fost odată o lume în care trăiau prieteni tot atît de materiali pe cît de materiale sînt pentru mine acum umbrele. Mîinile mele sînt sfredelite de dorinţa de a atinge astfel de prieteni, de a-i palpa — de a simţi fibra sufletului lor, de a pipăi netezimea personalităţii lor — o dorinţă puternică, de parcă ar fi fost alcătuiţi din petale de mac sau din tapiserii de mătase şi nu din piele care se usucă şi se scorojeşte, din păr care-i aspru şi zbîrlit — elemente mult mai puţin plăcute simţurilor decît celelalte, mai rafinate, produse de artă şi de naiurâ.

Petale de mac. Leila avea ceva care-mi amintea de maci.

— Maci albi, i-am explicat, deşi n-am văzut niciodată vreunul. Poate că-mi evoci opiumul, Leila.

l-am atins încheietura mîinii albe, străbătută de vinişoare albastre, care se iveau la suprafaţă, apoi dispăreau sub perniţe de grăsime. Mîinile ei erau întotdeauna neîmpodobite — nu purta bijuterii. A rîs :

— îmi place comparaţia, ţinînd seama, mai ales, că zilele mele sînt de două ori mai lungi decît ale tale şi că m-ai surprins tocmai în toiul treburilor mele casnice.

Da, dar mişcările ei păreau desprinse de trup, după cum vorbele şi glasul ei aspru, strident, păreau desprinse de suflet. Singura dintre activităţi în armonie cu personalitatea Leitei era îngrijirea dată soţului ei care zăcea, stingîndu-se de tuberculoză, în patul mut din colţul singurei lor camere. Fusese măcinat de

tuberculoză şi atunci cînd s-a îndrăgostit de el, cînd s-a însoţit cu fatalitatea bolii lui, o dată cu farmecul copilăresc al personalităţii lui, cu graţia şuviţelor negre ce-i cădeau peste fruntea albă.

Cînd o priveam cum îi dădea un pahar cu doctorie, sau îl aranja într-o poziţie mai confortabilă, desluşeam în mişcările ei o tandreţe îndurerată, pe care suferinţa o sublimase într-o înaltă frumuseţe şi o mare amărăciune.

Astăzi mi-era dor s-o văd. M-am pregătit chiar să ies şi să mă duc la ea. Dar mi-am amintit că n-aş fi găsit-o acasă. Era la liceul unde preda literatura persană unui grup de fete care, aştep- tînd cu pioşenie să li se aranjeze măritişuri bune, scormoneau după aluziile sexuale camuflate şi abil furişate în toate peltelele romantice, şi în schimb căscau de plictiseală cum dădeau de o problemă mai complexă. Aceste fete erau şi ele vinovate, în parte, de rictusul amar care crispa gura Leilei, de şanţurile aspre care-i brăzdau obrajii ca două linii întunecate, pornind din colţurile nărilor fremătînde şi oprindu-se în colţurile buzelor. Soţul ei se distra cînd o auzea vorbind despre eleve, şi ea îi povestea deseori, dezvăluindu-i toate cîte le aflase despre micimea spiritului omenesc, despre duritatea, rezistenţa grosolană, obscenă, a acestui spirit faţă de tot ce înseamnă bunătate, faţă de înţelepciunea care se degajă din blîndeţe. Mă

durea să o aud vorbind aşa despre oameni cu care era nevoită să petreacă zilnic ceasuri întregi, şi totuşi trebuia să recunosc ascuţimea şi justeţea observaţiilor ei, şi rîdeam şi eu cînd ne citea pasaje din compoziţiile fetelor, înainte de a le da soţului ei să le corecteze. Am aflat, mai tîr- ziu, că Leila revedea corecturile şi schimba notele puse de el, dar nu cred că orgoliul lui i-a îngăduit vreodată să bănuiască acest lucru. Uneori mă gîndeam la el ca la un animal, o fiară sălbatică şi crudă, care din raţiuni personale se lăsase transformai într-un puişor răsfăţat, acceptase ca pe ceva cuvenit hrana şi băutura pe care ea le cîştiga, ba chiar o mai şi necăjea în legătură cu părinţii ei, care refuzaseră să o mai vadă, să-i scrie sau să comunice în vreun fel din ziua în care fugise de acasă. Dar cînd o vedeam în- grijindu-l, cînd vedeam duioşia care-i transfigura chipul întunecat, nu puteam să încerc resentimente faţă de cel care devenise raţiunea ei de a fi. Leila era dintre oamenii aceia care simt nevoia să poarte o cruce, care nu pot circula fără o cruce în spinare.

— Leila, îi spuneam uneori furioasă, de ce nu-ţi îngădui nici o distracţie ? Vino la mine să iei ceaiul şi apoi Cautama ne-ar putea scoate...

— Sînt în toiul examenelor, dragă, îmi răspundea. Şi, în afară de asta, n-ai idee ce distracţie îmi oferă ignoranţa drăguţelor mele gîs- culiţe. Chiar cînd o văd expusă şi disecată în faţa lor, bietele de ele nu-şi pot recunoaşte

propria ignoranţă.

Şi din nou zîmbetul crispat, chinuit, care-i contorsiona faţa. Dar după aceea devenea iarăşi atît de deschisă şi de prietenoasă cu mine, ru- gîndu-mă să-i vorbesc despre familia şi prietenii mei, rîzînd cu pofta pe care n-o cunosc decît oamenii care rid foarte rar.

Am simţit brusc nevoia să-mi reconfirm prietenia ei, afecţiunea ei : m-am dat jos din pat în picioarele goale, gata să mă reped să-i scriu un bileţel, să-i telefonez, să mă armonizez şi eu într-un fel cu lungimea de undă a înţelepciunii şi calmului ei.

Dar n-am făcut nimic, şi ce m-a oprit n-a fost imaginea Leilei cea amară, ci a Leilei cea resemnată. Dacă aş fi ştiut-o furioasă, revoltată, aş fi alergat la ea în aceeaşi clipă. Dar şi ea încetase, cîndva, să mai protesteze. Mă dusesem să o văd într-o zi cînd am aflat de un nou acces al soţului ei. Îi găsisem acasă, el zăcînd moleşit de febră, iar ea, la piciorul patului, co- rectînd teze. Ne-a preparat un ceai şi ¡-am urmărit degetele nervoase, zvîcnind şi crispîndu-se pe ceşti, pe rochie, pe creioane, ca nişte gîn- gănii care se căţărau. Deodată se dezlănţui într-un asemenea torent de cuvinte grele şi de blesteme, încît am rămas uluită şi mută, aproape înţepenită, văzînd zbuciumul ei. Dar prezenţa mea a calmat-o şi după un timp mîinile i s-au destins, ca şi trupul, prea ostenit pentru a mai suporta mişcarea. S-a prăbuşit pe

divan şi mi-a zîmbit din adîncuri de febră, de boală, de sfîr- şeală.
— Astăzi nu trebuie să te sinchiseşti de mine, mi-a spus, îndulcindu-şi voit vocea aspră. Nici eu nu ştiu de ce vorbesc în zadar. Şi-a ridicat o mînă spre faţă şi, cu patru degete, şi-a atins centrul frunţii. Aşa a fost scris să fie, ăsta e destinul meu I
M-am lăsat pe spate în pat, prinzîndu-mi din nou piciorul între mîini. Ştiam că n-aş mai suporta s-o văd pe Leila şi să-mi amintesc de gestul acela, de cuvintele acelea, pentru că acum aveam şi eu partea mea din neagra ei viziune.
Era firesc, după ce m-am gîndit la Leila, să-mi trec în revistă şirul prietenelor, şi, rememorîn- du-mi-le, să ajung la Pom, roşcovana, dolofana, frumuşica Pom, care nu vorbea despre destin, nu fusese niciodată bolnavă sau extenuată, sau amărîtă. Am zîmbit cînd mi-am amintit-o pe Pom sclifosindu-se în faţa oglinzii, împletindu-şi părul în codiţe legate cu funde enorme, sau prinzîndu-şi flori într-un coc de o foarte complicată construcţie, vopsindu-şi buzele, conturul ochilor negri, unghiile de la mîini şi de la picioare. Niciodată nu era total satisfăcută de înfăţişarea ei, dar nu-i lipsea prea mult ca să fie.
— Crezi că asta îmi vine bine ? mă întreba lipindu-şi de obraz o mătase nouă, de un verde- papagal.
Şi nu apucai s-o asiguri că este exact culoarea

ei, cînd te pomeneai că zvîrle mătasea la o parte, strigînd capricioasă :

— M-am săturat de verde. Ori de cîte ori Kailash îmi cumpără un sar/ nou, tot verde mi-l ia. Aş vrea să încerc ceva *nou.*

Mă implora să merg cu ea după cumpărături, apoi scormonea prin bazare, ca un iepuraş lacom, lăsînd în urmă-i un haos de mătăsuri şi pînzeturi desfăşurate, precum şi linguşirile şi înjurăturile a o duzină de negustori cu speranţele spulberate.

Gîndul la setea ei de noutate, de strălucire, de culoare, de veselie, mă făcea acum să zîmbesc cu plăcere. „Prostuţa, grăsulia de Pom", mă gîndeam în timp ce scotoceam în grabă prin dulap, căutînd ceva vesel şi viu colorat, ca să îmbrac pentru a mă întîlni cu ea. Aproape că m-a pufnit rîsul cînd mi-am amintit-o pe Pom vorbind răutăcios despre socrii ei, cu care locuia împreună, şi plîngîndu-se de această situaţie :

— Am de gînd să-l conving pe Kailash să ne mutăm. Am găsit un apartament — ţi-am spus? — într-un cartier nou. Totul elegant, calitatea-ntîii, un apartament nou-nouţ, bineînţeles. Dar crezi că mă ascultă ? „Da' ce-i rău dacă locuim aici ? E-aşa ieftin. Mai bine să facem economii", îl maimuţărea pe soţul ei. Auzi ! Să facem economii ! Pentru ce ? Să trăim aici ca doi şoareci într-o vizuină, neîndrăznind să scoatem botul de teamă că *dumnealor* ne înhaţă, şi încep să ne ia la întrebări unde

mergem, şi cînd ne întoarcem şi de ce nu port bijuteriile pe care mi le-au dat ei... Of!

Comparaţia propriei ei persoane cu un şoricel sfios, pitit într-o gaură, era atît de comică, încît nu m-am putut opri să nu izbucnesc în rîs tachinînd-o că, oricum, era un şoarece bine hrănit şi curat, cu o vizuină luxoasă care să-l ascundă de motan, un şoricel înfăşurat în cuverturi roz pal, cu teancuri de reviste satinate la modă, şi cu toate acele colecţii de păsări şi fructe din faianţă colorată, pe care le îndrăgea atîta. Nu se supăra că o necăjeam, era o fire prea veselă. Logică, tact, diplomaţie — nimic nu avea vreo însemnătate pentru femeia asta, care trăncănea vesel şi neîntrerupt cît e ziua de lungă, sărind din cînd în cînd de pe scaun ca să-mi arate o pereche de pantofi noi sau o garnitură nouă de inele, şi turuind într-una, cu vioiciune şi însufleţire, despre tot ce era nou şi strălucitor, fără să se sinchisească vreodată de familie, tradiţie, obiceiuri, superstiţii, de toate cîte mie acum îmi inspirau atîta teamă. Aveam convingerea că detesta aceste subiecte de conversaţie ia fel de mult ca şi mine, chiar dacă pentru ea nu exista motiv să se teamă de ele. Asemenea lucruri, pur şi simplu, nu intrau în orizontul lăcuit al lumii ei colorate, pentru că asemenea lucruri atrag după ele umbre, şi umbrele îi erau străine, aşa cum odinioară, într-o lume asemănătoare, deşi mai bogată şi mai rafinată,

îmi fuseseră străine şi mie. Mie, care acum priveam într-una în snate, să văd dacă o fantomă sîngerie de albinos nu mă urmăreşte cu paşi vătuiţi, uleioşi.

Am început din nou să scotocesc febril Drin dulap, şi sar/-urile care atîrnau acolo şerpuiră ca rîul, mîngîindu-mi obrajii ; culori de curcubeu se învălmăşeau şi se topeau una în alta, şi printre mîinile mele lunecau în cascadă şifoane şi mătăsuri noi. Murmuram : „Verde lavandă ? Liliachiu ? Vineţiu ?" ca o invocare către zeul luminilor, care poate alunga orice întristare. Şi, curînd, am început să zîmbesc din nou, cu gîn- dúl la mesele îmbelşugate pe care era În stare Pom să le consume, şi pe care soacră-sa — născută într-o bucătărie şi măritată la uşa ei — ni le prepara ori de cîte ori veneam în vizită. Cum se mai desfăta această familie de oameni bine dispuşi şi cărnoşi, în bogăţiile bucătăriei Pun- jabi! Soţul lui Pom obişnuia să bea *lassi*[1] din- tr-o cupă de argint, care-i lăsa o mustaţă de spumă albă deasupra buzei de sus, şi apoi suspina „Aah, ce răcoritor e !" După aceea mai- că-sa ne aducea pîine proaspătă împănată cu seminţe de rodii, iar Pom scormonea prin borcanele cu murături — de tamarind, *chilii*[2], citrice — sau cu carne de vînat marinată, în căutarea unui anumit soi de

---

1 Băutură răcoritoare preparată din sucul unui fruct tropical.

2 Plantă tropicală cu păstăi, din care se extrage o mirodenie.

care avea poftă în ziua aceea, şi în tot acest timp cuoele erau mereu umplute şi reumplute cu *tamil*[1] fierbinte şi cu seminţe de legume plutind într-un sos înroşit cu mirodenii.

Cu ce grabă mîncau, cu ce lăcomie inspirau fiecare aromă nouă şi savurau abundenţa ! Dună masă, Pom se prăbuşea gemînd într-una din cuverturile ei roz. Şi cînd adormea, oare ce visa ? Delicatesele care vor fi servite la ceai, dulciurile care-i plăceau atît de mult, sau filmul pe care-l va vedea după aceea, plimbarea cu automobilul nou...

1 Sos aromat, condimentat.

Fără să vreau, mi-am amintit de un drum cu maşina în care mă luase şi pe mine, şi m-am oprit deodată, ţinînd într-o mînă un veşmînt de albastrul păunului, iar în cealaltă unul de verdele mării. Cînd se urcase în maşină, arătîndu-şi cu ifose tocurile pantofilor ei noi, roşii, am observat că într-o mînă avea o pungă cu zaharicale, iar în cealaltă strîngea un buchet de flori — gălbinele şi petale de *hibiscus* [1].

— La Birla Mandir! a poruncit imperios şoferului şi s-a lăsat pe canapeaua maşinii, aran- jîndu-şi cu grijă, pe piept, *dupatta* [2].

— Unde ? am întrebat, nevenindu-mi să-mi cred urechilor.

Nu mi-o puteam imagina pe Pom la templu, într-o postură de închinăciune şi prosternare în faţa zeului Vishnu, şi credeam că făcuse o glumă.

— Da, da, Birla Mandir, repetase scurt, şi ochii ei negri scînteiaseră spre mine, cu maliţie. Nu ghiceşti ? a rîs apoi, mîngîindu-şi pîntecele micuţ, tare. O să am un copil — în noiembrie. Tn fiecare joi depun flori la templu... Vreau să fie băiat.

— Dar... Pom... am exclamat, iar acum, cînd îmi aminteam, simţeam cum ceva din mine, ceva ce fusese cîndva dîrz, se muia dintr-o dată şi începea să se înfioare.

Pom m-a bătut pe genunchi şi mi-a adresat surîsul acela matern, plin de o distantă

1 Plantă tropicală cu o bogată eflorescenţă.
2 Vestă, pieptar (hind.).

condescendenţă pe care femeile însărcinate îl arborează faţă de cele care nu se află în aceeaşi situaţie.

— Credeam că ai ghicit, a continuat Pom, sau că ea ţi-o fi spus.

— Nu, nu. Şi Birla Mandir — niciodată n-aş fi crezut că mergi acolo să te închini. Ea ţi-a cerut ?

— Da. Mi-a spus că aşa trebuie, dacă vreau să fie băiat. Bănuiesc că se pricepe, a murmurat Pom, strivind petalele între degete. Doar are patru feciori. Apoi a zîmbit. De ce ? Ţi se pare caraghios că ascult de soacră-mea ?

— Da, i-am răspuns, e caraghios, şi am privit pe fereastră, la praful galben răscolit de maşină.

Acum priveam în adîncimile unui ocean scăldat în culori molcome. Am încetat să mai caut, am încetat să mai fac planuri şi mi-am îngropat faţa în mătăsurile acelea răcoroase, înmiresmate cu camfor şi lavandă, care-mi aduceau aminte de ape de munte, de ferigi, de nopţi cu cer bătut în stele. Pînă la urmă rămăsesem singură cu ele. Nici una dintre prietenele mele nu-mi mai putea sluji drept ancoră, toţi cei spre care încercasem să mă îndrept în căutarea unui sprijin mă trădaseră. M-am smuls de lîngă dulap, de lîngă mătăsurile lucioase şi foşnitoare, şi am izbit uşa, şovăind dacă să mă întind din nou în pat sau să mă trîntesc pe jos. Dar era totuna. Oriunde m-aş fi aşezat, gîndurile mele se

întorceau tot către albinos, către vrăjitor, către ochii aceia lipsiţi de expresie, opaci, către mîna care răsucea faldurile halatului între coapsele desfăcute. Totul părea atît de real, revedeam fiecare amănunt, şi totuşi — Dumnezeule, Cautama, tată, totul nu poate fi decît o halucinaţie ! Desigur că aşa e, suspinam. Şi îndată ce această noapte de obsesii onirice se va sfîrşi, mintea mea va fi din nou teafără, iar la lumina zilei îmi voi da seama că totul n-a fost decît un coşmar trecător ca fulgerul. Sau nu va fi aşa oare ?

Capitolul trei

— A fost îngrozitor I am scrîşnit cu furie. A fost atît de îngrozitor!

Cautama, care se dezbrăcase şi căsca aşteptînd să sting luminile, rosti în cele din urmă cu un glas sec, calculat, trădînd o nerăbdare frînată doar de oboseală :

— Ce-a mai fost îngrozitor, de *astă dată ?*

— întreaga seară, totul ! am strigat rotindu-mi braţul, astfel încît rubinul din inelul pe care mi-l dăruise tata spintecă aerul ca un stroo de sînge al căpcăunului din poveste. Si tu ai simţit la fel, Cautama, am văzut că erai dărîmat, ştii bine că aşa e.

— Pentru ce Dumnezeu aş fi dărîmat dacă o petrecere, ori gazda, ori musafirii nu se integrează concepţiei mele asuora a ceea ce înseamnă spirit sau farmec ? Se poate să fi

fost plictisit, asta da, dar „dărîmat" e o expresie prea tare pentru mediocritatea cotidiană căreia un om trebuie să-i facă faţă toată viaţa.

Nu unul, ci o mie de stropi de sînge, o mie de ciocane roşii ca rubinul ţîşniră în faţa ochilor mei, orbindu-mă cu o furie care pînă atunci clocotise în mintea mea, pentru ca deodată să-mi facă explozie în ochi.

— Erai plictisit ? *Plictisit!* N-ai simţit nimic altceva ? Nu poţi simţi nimic în afară de plictiseală ? Nu te-ai sufocat în casa aceea ? Nu ţi-a venit să plîngi cînd ai văzut-o pe femeia aceea însărcinată ? Ai fost doar — plictisit ?

După ce i-am aruncat toate acestea, vulcanul roşu s-a stins, dar mi-am dat seama că Gautama era şocat de izbucnirea mea la care nu se aşteptase. Mi-a vorbit pe tonul acela rece, hemostatic, pe care-l folosea ori de cîte ori voia să combată prin simţul său practic indisciplina mea.

— Sincer vorbind, Maya, dacă un om ar reacţiona cu un hohot de plîris la vederea urîei femei însărcinate, nu cred că s-ar găsi vreo curte cu juri care să-l considere teafăr la cap sau treaz la minte.

— Dar, Gautama, am stăruit, aplecîndu-mă peste pat, astfel încît sar/-ul meu albastru ca păunul şi bătut în stele rubinii mi-a lunecat de pe umăr pe perna albă. înghiţind în sec şi înecîndu-mă, încercam să-mi controlez vocea care, lăuntric, ţipa. N-ai simţit nimic mai mult ?

— Mai mult decît ce ?
— Mai mult decît plictiseală ? Mai mult decît — simpla acceptare a unui fapt ?
— Faptele sînt făcute ca să fie acceptate — să fie cercetate. Şi nu ca să verşi lacrimi asupra lor. Te schimbi ?
— De ce m-aş schimba ? N-am chef să dorm, am ripostat şi am început să-mi muşc buza.
— Bine, atunci ţi s-a desfăcut sari-ul.
L-am smuls de pe trupul meu şi l-am lăsat să cadă într-un vîrtej de culori scînteietoare, asemenea unui dansator flamboiant care se prăbuşeşte doborît de oboseală. Mi-am întors capul vrînd să strig la Gautama. Dar era tulburat de intensitatea stării mele, şi mi-a spus repede:
— Maya, aşază-te. Nu sta aşa, de te-ai vedea cum arăţi I
— Cum arăt ?
Mi-a răsunat în urechi o voce piţigăiată, subţire, ca ţipătul uliului cînd se luptă în văzduh, şi nu reuşeam să mi-o recunosc drept vocea mea.
— Ca un om gata să se arunce de pe o stîncă. Nici măcar nu-ţi dai seama cum te montezi singură. Te-ai simţit chiar atît de îngrozitor ?
Vocea îi era scăzută, sarcasmul din ea se estompase, îi luase locul îngrijorarea. Cuvintele lui erau ca mîngîierea tandră a unor

lăbuţe de pisică pe spatele meu încordat. M-am destins. M-am lăsat pe o pernă, ca un copil prostuţ, şi am privit la fetiţa cu faţa rotundă, într-o cămă- şuţă albă, care se uita la mine cu ochi lipsiţi de expresie, din oglinda argintie. Avea buze foarte roşii, care se ţuguiau într-un botişor caraghios. Un bucheţel strîmb de flori, o lacrimă care se prelingea completau această înfăţişare care m-a făcut să-mi dau seama, cu un şoc, că nimeni nu i-ar putea imputa unui bărbat ca Gautama că reacţiona faţă de această mutrişoară ca faţă de un copil capricios, obositor şi nimic mai mult.

Mi-am aplecat capul cu amărăciune, încercînd să-mi stăpînesc plînsul. Dar vocea lui continua mîngîietor:

— Eşti o femeie în toată firea, Maya ; nu mai eşti un copil cu capu-n nori. Nu trebuie să te laşi copleşită de astfel de lucruri. Şi ce-i dacă trăiesc într-o casă îmbîcsită ? Şi ce-i dacă ea e din nou însărcinată ? Şi ce-i dacă-s atît de deprimanţi ? De ce să te laşi impresionată în halul ăsta ? în fond, compasiunea ta nu are nimic constructiv. Viaţa ta e viaţa ta, cu totul diferită de a lor — lumea ta e complet alta. Spune-mi, există vreo singură părticică din viaţa ta care să fie atît de întunecată sau atît de deprimantă ca viaţa lor ? N-ar trebui să-ţi îngădui să te laşi atît de dureros antrenată...

Antrenată. întotdeauna, din vorbele plate, cumpănite, desfrunzite şi cenuşii ca oţelul, pe care le rostea el, se alegea una care pica greu

în urechea mea, ca un bolovan mare, rotund, într-un lac mic, liniştit — un lac prea puţin adînc, astfel încît bolovanul atingea repede fundul, vălurind apa şi stîrnind băşicuţe de aer. Deci, aici e tot miezul chestiunii — al acestei seri dezastruoase care făcuse din mine un copil plîngăreţ, bozumflat, chircit pe o pernă, căz- nindu-se să nu dea frîu liber lacrimilor sărate. Totul pornea de la faptul că mă lăsasem prea antrenată. Avea perfectă dreptate. Asta provocase efervescenţa neliniştilor mele. Mă lăsasem prea antrenată.

Gratiile lungi şi negre de la ferestre ne zăbreleau înăuntru, iar pereţii subţiri ai odăiţei ne întemniţau pe toţi laolaltă. Gesturile noastre aveau ceva furişat, iar în vocile noastre vibra o tensiune ascunsă, de parcă interpretam o scenă dintr-o piesă, închişi într-o cuşcă, spre desfătarea unui public invizibil, a cărui respiraţie grea ne atingea însă. E ciudat să te gîndeşti cît de imposibilă e relaxarea la o reuniune, deşi cea mai mare parte din musafiri se întîlnesc pentru prima dată, astfel încît nu au nimic unul împotriva celuilalt şi nu folosesc arme, nici agresive nici defensive. Şi totuşi armele fuseseră prezente — deşi nu le numeam aşa şi nu le luam drept arme.

S-ar fi spus că ţelul petrecerii din seara asta nu era de fel plăcerea, ci informarea reciprocă ; şi pentru a o dobîndi, fiecare dintre noi sondam stîngaci, cu furci tocite, adîncurile noroioase din mintea vecinului, străduindu-ne

să ne desfăşurăm în acelaşi timp şi farmecele sociale. Poate că, în cele din urmă, informarea va duce la bunăvoinţă, la degajare... deşi nu credeam cu putinţă aşa ceva, privind, nefericită, la cele două doamne aşezate pe sofa lîngă mine.

Doamna Lai, care avea un ulcior la ochi, încerca să şteargă pe furiş oranjada vărsată pe masă. La un moment dat, mi-a întîlnit privirea :

— A trebuit să ne punem gratii la ferestre, împotriva hoţilor. Au loc atîtea spargeri !

— Adevărat ? făcu o doamnă afectată, care purta un *sari* cu buline portocalii şi avea o gură ca un rît de porc spinos. Pe aici, prin apropiere?
întrebă în continuare şi-şi strînse picioarele de parcă ar fi vrut să se ferească de valul crescînd al crimelor.

— O, da, răspunse doamna Lai. În fiecare noapte se întîmplă cîte o spargere într-un loc sau altul.

— Oh, exclamă doamna afectată trecîndu-şi peste uluitorul rît o batistuţă tivită cu dantelă. Cred că noaptea sînteţi foarte înfricoşaţi.

— O, da, spuse doamna Lai, dînd din cap cu disperare şi, în zelul ei de a curăţi masa, răsturnă un alt pahar pe jumătate plin cu oranjadă.
îşi azvîrli capul pe spate şi aruncă o privire nervoasă spre soţul ei.

— Noaptea mi-e frică şi nu pot să dorm, mărturisi ea.

Doamna afectată se întoarse apoi spre mine. Avea ochii perfect rotunzi ca două cercuri şi marginile pleoapelor înnegrite cu *kohl* strălucitor.

— Şi pe la dumneavoastră, prin cartierul funcţionarilor publici, au loc spargeri ? se interesă doamna.

Eram, fiecare dintre noi, informată asupra adreselor celorlalte şi asupra altor diverse date oficiale.

— Nu, am răspuns, nu cred să fi auzit de vreuna.

Urmă o pauză apăsătoare. Tn ochii gazdei lucea disperarea. înghiţind în sec, se întoarse spre doamna afectată şi întrebă :

— Dar prin cartierul dumneavoastră, au loc multe spargeri ?

Dinspre partea unde se aflau domnii izbucniră hohote de rîs. „Ho-ho-ho-ho", răgeau ia unison — Gautama puţin cam fals — iar rotofeiul domn Lai îşi ştergea lacrimile înainte de a se grăbi să umple din nou paharele, dintr-o sticlă de whiski pe jumătate plină. Soţul doamnei afectate, un *sikh* [1] voinic, cu un costum strîmt şi un turban roz şi puţin cam strîmb, privi peste umăr să vadă dacă nu cumva auzise vreuna dintre doamne, apoi se întoarse să-şi continue anecdota.

O tăcere de mormînt se lăsase peste noi. Am pus mîna pe pahare, toate în aceeaşi clipă,

şi am sorbit băutura, toate deodată. Dacă am avut vreodată capacitatea de a convieţui în tăcere, aceasta ne părăsise acum şi cu toatele respiram anevoie. Un tic nervos pusese stăpînire pe colţul gurii doamnei Lai. Am început în grabă să confecţionez o poveste sîngeroasă cu spargeri şi asasinate, plasată în cartierul nostru liniştit, străjuit de copaci umbroşi, cu vilele lui de o demnă — deşi decăzută — respectabilitate. Un rîs de uşurare o scutură pe doamna Lai, scoţîn- du-i exclamaţii pline de recunoştinţă, astfel că pînă şi bărbaţii priviră înspre noi. Triumfătoare, am încercat să prind privirea lui Gautama, dar stătea cu ochii aţintiţi în pahar, taciturn şi încordat. Ca o urmare a acestei veselii neobişnuite, uşa din fundul încăperii se deschise, şi băieţaşul cel mic al familiei Lai intră tîrşindu-şi picioarele, cu faţa năclăită de sudoarea somnu-

’ Membru al unei secte hinduse monoteiste.

lui şi cu ochii aprinşi. Scînci încet şi se tîrî, gînditor, ca un crab, pînă la maică-sa. Doamna Lai, parcă fără să-şi dea seama că băieţaşul se dăduse jos din pat ca să vină la ea, îi spuse absentă :

— Du-te şi te joacă.

Era trecut de ora zece.' Copilul se agăţă de marginea sar/-ului maică-şi, sugîndu-l pînă cînd o pată umedă începu să se întindă într-un colţ. Ne urmărea cu o privire uluită, care se

plimba de la una la alta, de parcă eram făpturi ieşite din visurile lui — din visurile lui sufocante, cenuşii, cu fiinţe fără grai, încremenite în groaza realizării finale, incapabile de mişcare, de relaxare. O dată cu copilul părea să fi pătruns în încăpere un suflu de zădărnicie. Mă încerca senzaţia că rămăsesem singure, numai noi pe o insulă, într-un oraş pustiit de moarte, dar că şi noi căzusem pradă unei molimi necruţătoare şi, curînd, aveam să ne stingem, încet, pentru veşnicie, ţinînd seama că şi generaţia tînără, proaspătă, era roasă de aceeaşi boală, fără speranţa supravieţuirii. Am întins mîna şi am încercat să ating obrazul acela palid. Copilul s-a tras înapoi, speriat. M-am străduit să-i zîmbesc, să-i vorbesc — despre ce ? Despre animalele de porţelan din vitrina de sticlă în care se îngrămădeau toate ornamentele din odaie : pămă- tufuri de stuf vopsite aşezate în borcane de sticiă, jucării din sticlă, de dimensiuni minuscule, păpuşi cu găteli prăfuite, fanate, ba chiar şi un ou de Paşti mumificat. Copilul privea ba

la acestea, ba la mine, cu ochi sticloşi, lipsiţi de vedere.
— Se vede că l-am trezit din somn, am spus lăsîndu-l în pace în cele din urmă.
— Nu aveţi o *ayah ?* întrebă doamna cu buline portocalii, sorbind oranjadă.
Un val de roşeaţă inundă obrazul şi gîtul doamnei Lai. îngăimă ceva, aruncînd o privire spre soţul ei.
— Da... dar nu rămîne şi peste noapte.
Simţeam dorinţa s-o plesnesc, să scutur toată slăbiciunea şi ipocrizia cuibărite în faţa aceea pe care nu şi-o putea controla, şi s-o fac să admită cu inima uşoară adevărul, chiar dacă simţul umorului făcea parte din sfere inaccesibile ei.
— îl îngrijesc copiii mai mari, adăugă ea, sim- ţindu-mi privirea aspră.
— Aveţi şi alţi copii ? Băieţi ?
— Nu. Patru fete.
Nu era un lucru de natură să mă întristeze. Ar fi trebuit să mă bucure, aşa cum tatăl meu se bucurase de mine, afirmînd că o fiică e o comoară la casa omului. Şi totuşi, afirmaţia mi-a evocat imagini de zestre, de datorii, de umilinţe ce trebuie îndurate, de poveri atît de copleşitoare, atît de dureroase, încît aduc numai suferinţă întregii familii. De ce ? Eram furioasă pe mine, totuşi nu se putea ocoli acest adevăr, şi cînd doamna afectată emise un „tţ-tţ" compătimitor, m-am abţinut să rostesc vreun cuvînt.
Băiatul se tîrî după noi în sufragerie, cînd masa fu anunţată de către un puşti zdrenţăros,

într-o pijama vărgată, mînjită cu praf de cărbune, arătînd de parcă şi el tocmai se deşteptase dintr-un somn greu ce-l ţintuise într-o ladă cu cărbuni. Era evident că el aşternuse masa, o dovedeau murdăria şi amprentele de pe farfurii.

Legumele erau decolorate şi năclăite, orezul rece şi cu cocoloşi. Doamna Lai abia dacă îndrăznea să ne servească. Prin uşa deschisă a dormitorului se vedeau fîşii de plase împotriva ţînţarilor, vechi şi cîrpite. Cele patru fete adormite, zăcînd sub plase, se răsuceau şi suspinau şi gemeau în somn. Ventilatorul se învîrtea zgomotos deasupra capetelor lor, o maşinărie gro- tescă, ca un liliac, un duh rău şi ameninţător.

— Nu aveţi instalaţie de aer condiţionat ? întrebă doamna afectată, pe un ton rece, distant şi plin de răutate.

întrebarea o aduse pe doamna Lai la capătul răbdării. Cu o mişcare nervoasă, se proiectă în pîntecosul ei soţ, răsturnîndu-i farfuria îndesată vîrf cu orez şi murături, şi se izbi cu fruntea de bărbia lui proeminentă. Fu ajutată să-şi revină la poziţia normală, în mijlocul rîsetelor bărbaţilor şi a chicotelilor femeilor, şi rămase pe loc, ştergînd stîngaci două pete mari de sos galben apărute pe *sari,* drept în faţă.

— Şi ce *sari* drăguţ ! se văită doamna cu buline portocalii, vădind prin observaţia ei o certă lipsă de gust.

Soţul se folosi de incident ca să-şi umple farfuria şi mai mult. Doamna Lai nu îndrăznea să-l privească. Era limpede că se lovise la cap, sau poate că la un ochi, pentru că şi-l freca de zor, pînă deveni roşu şi înecat în lacrimi.

— O-ho-ho! Accident! Accident! tună *sikh-u*l, dezvelindu-şi într-un rîs generos dinţii egali, strălucitori.

— Te-ai lovit ? am întrebat-o în cele din urmă, văzînd-o incapabilă să-şi redobîndească şi bruma de stăpînire de sine pe care o avusese înainte.

— Nu, îmi răspunse cu o surprinzătoare ho- tărîre în glas şi linia buzelor i se lăsă în jos, într-o grimasă ciudată, dură, de o indescriptibilă amărăciune. Accidentul serii, spuse în continuare.

După conturul bombat al veşmintelor pătate, şleampete, mi-am dat seama că e însărcinată.

Mîna îmi zăcea moale, plinuţă şi catifelată, pe luciul mătăsii albastre ca păunul. Un deget era puţin umflat şi roz, pentru că inelul cu rubin mă strîngea. Mîna părea un porumbel cald, durduliu, doborît de un glonţ pe pămînt — sau pe mare — cu micuţa lui rană deschisă, sîngerîndă. Am întors-o şi am privit palma care se înroşise de cît fusese strivită de geamăna ei, aşa încît liniile arătau estompate, indistincte.

— Ce tiran e ! am suspinat.

— Cine — Lai ? Totuşi, mai curînd pare un om de afaceri abil şi bun de gură, replică Gau-

tama, pregătindu-se cu răbdare pentru o jumătate de oră de bîrfă, pînă cînd aveam să-mi regăsesc liniştea şi să pot adormi.

Dar în mine clocoteau încă nelinişti. Am încercat să citesc în liniile palmei mele, m-am jucat cu rubinul, am căscat.

— Aveau nişte orhidee pe verandă, într-un coş. Le-ai văzut, Gautama ? Mă întreb de la cine le-or fi primit. Erau din acelea care cresc în arbuşti, la Darjeeling.

— Ei bine, cel puţin a fost o mică rază de lumină în seara asta tenebroasă, spuse cu un zîmbet vag, uşor indulgent.

— Dar doamna Lai spunea că nu ţin niciodată. Sînt orhidee de munte, ştii. în curînd or să se ofilească.

începu să rîdă :

— Deci totul n-a fost decît un şir neîntrerupt de dureri inconsolabile ! Sărmană, sărmană Maya ! Şi eu care credeam că-ţi fac o plăcere scoţîndu-te o seară din casă. O fac atît de rar în ultimul timp.

M-am apropiat de el ca să-i strîng mîna şi să-l asigur de recunoştinţa mea pentru încercarea lui binevoitoare. Dar în clipa asta compătimirea şi indulgenţa lui nu mi-au stîrnit obişnuitul va! de bucurie şi tulburare. întîmplările şi atmosfera acestei seri mă copleşeau şi mă făceau să mă simt secătuită. îmi bîntuiau ca un coşmar starea de trezie şi îmi împiedicau somnul. O nouă amintire pluti spre mine şi îmi smulse un suspin.

— Şi cabaretul acela — vai, Gautama, cabaretul acela înfiorător, înfiorător ! Aş fi preferat să nu ne fi lăsat tîrîţi în oraş, după cină, de familia Singh.

Cu turbanul lui roz şi strîmb, *sikh*-ul cel masiv se înclinase tot, într-o postură absurdă, pentru a cuprinde cu braţul umerii lui Gautama. Tabloul era cu atît mai ridicol, cu cît sublinia

contrastul dintre intelectualul obosit, sarcastic, taciturn, şi imbecilul prosper şi zgomotos. Se întorsese către mine, care mă chircisem toată în faţa acestei privelişti, gîndindu-mă cît de rău trebuie să se fi simţit Gautama, şi mi se adresase radios :

— V-a povestit vreodată că pe vremea studenţiei eram vecini de cameră la cămin ? Şi că eu obişnuiam să cînt atît de tare că venea pînă la uşă şi striga la mine — sau îmi trimitea un bilet ?

— Nu, i-am răspuns şi mi-am întors privirea de la Gautama, a cărui faţă era schimonosită de un zîmbet chinuit, plin de milă.

— Nu ? zbierase *sikh-ul* bătîndu-l prieteneşte pe Gautama pe spate. O-ho ! Ce ne mai distram, eu şi prietenii mei ! Trăgeam întotdeauna de el să vină cu noi la cafenea, să ne uităm la domnişoarele de la colegiul de fete — o-ho-ho! Sau să vină cu noi să luăm o masă ca lumea — ni se acrise de mîncarea de la cămin.

— Şi venea ? l-am întrebat, neputînd să-mi reţin un zîmbet imaginîndu-mi-l pe Gautama student.

Gautama, gînditor, îşi umplea paharul cu gheaţă; obrazul îi era încordat de efortul de a suporta pe *sikh-ul* dezlănţuit, care continua încîntat.

— Niciodată. Totdeauna a fost căpos. Studia într-una şi ieşea mereu primul la examene. Nu ca mine — care eram coada clasei. O-ho- ho-ho, bubuise din nou şi-i făcuse

cu ochiul neveste-si, care, la această revelaţie, şi-a încreţit rîtul pînă a ajuns un buburuţ mic, roşu, de dezaprobare.

— Şi pe urmă am auzit că a ajuns un avocat strălucit şi-mi spuneam că trebuie să caut să-l mai văd. Dar n-a fost scris în soarta noastră să ne mai întîlnim pînă-n seara asta.

Cubul de gheaţă care se scufundase pînă la jumătate în lichidul chihlimbariu, întunecat, din paharul lui Cautama, săltase din nou la suprafaţă cu un fîsîit uşor, ca un vulcan în miniatură, care după ce amorţise într-o îndoielnică tăcere erupe şi spumegă din nou. Soarta. De atîta vreme cuvîntul ăsta nu mai pătrunsese pe calea graiului în urechea mea. Fusese izgonit din casa noastră, tatăl meu îl izgonise. Născut dintr-o familie de brahmani care de generaţii îşi trăiseră vieţile — adică mîncatul, studiatul, călătoriile şi căsătoriile care alcătuiesc structura vieţilor lor mai mult sau mai puţin trîndave —- conform normelor prescrise, îşi aleseseră tovarăşii de viaţă luîndu-se după horoscoapele pe care le consultau se îndreptaseră spre carierele pe care *pundit* Mi le aflaseră pentru ei în constelaţii, studiaseră şi speculaseră stelele copiilor lor chiar înainte ca aceştia să poată lega primele cuvinte — acest părinte al meu zvîrlise pe foc toate dogmele o dată cu o soioasă foaie de hîrtie smulsă din mîna bătrînei *ayah.* Din acea zi, cuvîntul „soartă" nu mai fusese rostit în faţa mea şi nici

„astrologie", nici „chiromancie". [1] „Ssst!" făcea tata ori de cîte ori venea vorba despre aşa ceva, dar porunca lui era rostită cu teamă, după cum tot cu teamă privise fîşiile subţiri de hîrtie, acoperite cu fina caligrafie sanscrită şi cu hieroglife ciudate, cum ardeau răsucindu-se la capete, prefăcîndu-se în cenuşă neagră. Acesta a fost sfîrşitul unui episod pe care, după aceea, îl uitasem, continuînd să mă joc fericită şi privind stelele ca pe tot atîţia licurici. Nici după măritiş cuvîntul nu se întorsese în orbita existenţei mele, pentru că lui Gautama, care nu era nici brahman şi nici tradiţionalist, îi era cu totul străin. La masa lor neacoperită, sub becul electric neumbrit de abajur, ce exclamaţii de ironie ar fi scos el cu fraţii şi surorile lui, cînd li s-ar fi pomenit despre superstiţii ! Ce exclamaţii de milă şi mînie ar fi avut la adresa celor ce-şi lasă vieţile stă- pînite de superstiţie şi distruse de ea ! Pînă şi mama lui şi-ar fi ridicat ochii din hîrtii, s-ar fi alăturat rîsului general şi, cu o strîmbătură, ar fi comentat:

— Ce idioţenie !

Iar blîndul, atît de tăcutul lui tată ar fi putut, cel mult, să spună zîmbind :

— Soarta ? Ce-i asta ? Nu ştiu de ea — eu ştiu numai de muncă.

Recent încercasem, cu şovăială şi teamă,

---

1 înţelept hindus versat în limba sanscrită şi în filozofia, legile şi religia Indiei.

să ating acest subiect în discuţiile mele cu Gautama, dar el respinsese cu dispreţ o temă atît de puerilă. O înlăturase spunînd :

— Chiromancie ? Astrologie ? Ce toană mai e şi interesul pentru astfel de lucruri ? E nece

sar să fim atît de naivi ? În fond, amîndoi am primit o educaţie serioasă, completă, chiar dacă metodele au fost total diferite.

Şi după aceea o ţinuse într-una cu educaţia, subiect considerat permis, întrucît era „civilizat".

Dar acum cuvîntul „Soarta" picase în mijlocul nostru, arzînd de aduceri aminte, dizolvîndu-se ca un cub tăcut de gheaţă, şi întinzîndu-se ca lava de vulcan. Nevoia aceea sălbatică, nebunească, de a cunoaşte, de a investiga, de a determina, ţîşnise în mine şi fluxul ei mă luase pe sus. M-am aplecat înainte, strivindu-mi vîrfurile degetelor pe cristalul care acoperea masa şi mînjindu-i luciul cu amprente ovale, umede. Dar Gautama mi-a luat-o înainte, izbucnind în rîs.

— Da, acum îmi amintesc. Tu erai chiroman- tul. Stăteai la cafenea, la o masă, şi ghiceai în palmă.

— Aşa-i ! a$a-i ! tunase din nou *sikh*-ul, tră- gîndu-i în spate cîţiva ghionţi entuziaşti.

Palmele mi se umeziseră. În taină. Pentru că le ascundeam în poală, crispîndu-mi degetele, ca nimeni să nu vadă, nimeni să nu ştie. încet, încet, murmuram : „Primejdie !" Şi sîngele îmi fierbea în scoica urechii, îmi ciocănea în timpane. Simţeam că dacă nu spun imediat ceva care să-mi potolească tensiunea, o să eruDă ca printr-un zăgaz ce n-a mai putut s-o stăvilească. M-am întors către doamna afectată.

— Şi dumneavoastră credeţi în chiromancie ? am întrebat-o şi cuvintele mele

sunau sparte în cioburi şi aşchii de sunet, care scrîşneau şi zgîriau în larma localului de noapte.

— Nu ştiu nimic despre chiromancie — şi nici soţul meu nu are habar, se preface numai, mi-a întors-o ea, arătînd că ignoră pălăvrăgeala lipsită de ţinută a soţului. Dar stelele — în stele cred. Mi-a fost scris — aşa mi-a spus un astrolog — să mă mărit cu un bărbat din apus, din Jhelum, şi într-adevăr aşa a fost, şi să am doi fii, şi aşa s-a întîmplat. Vîrful ascuţit şi roz al limbii ei zvîcni afară ca să lingă un strop de cafea de pe buza scurtă. Apoi se retrase.

Tulburată, m-am întors spre soţul care protesta de zor împotriva acuzaţiei că nu crede nici el.

— Dar dumneavoastră ? am întrebat. Dumneavoastră credeţi în chiromancie ? Aţi descoperit că liniile din palma dumneavoastră vă dictează viaţa ? Sînteţi convins ?

Era important să ştiu, ba chiar urgent. Era ca şi cum ar fi trebuit să prind puteri înainte de a mă avînta pe cîmpul de luptă. Privind în sus, şi clipind orbită de luminile chihlimbarii, de plastroanele albe de la mesele din jur, de scînteierile bijuteriilor şi de petele de fard, a-veam impresia că dintre oamenii aceştia urma să-mi aleg aliaţii, şi printre aceştia pîndeau cei mulţi care-mi erau duşmani. Ti iscodeam, avidă. Am iscodit faţa s/ich-ului, m-am străduit

să aflu adevărul chiar şi în lustrul ei sclipitor de bunăstare, în izbucnirea pură, elementară, de naivitate infantilă care, la matahala asta de om, se prefăcea în ignoranţă. Simţeam însă că cei ignoranţi ştiu, adeseori, din instinct.
Rîdea jovial. Atît de jovial, încît orice asociere cu albinosul de la poarta neagră şi unsuroasă a templului se spulbera pe loc.
— Ca să vedeţi cît de interesate sînt întotdeauna femeile de treburile astea. Cum le spun că sînt chiromant — deşi adaug că nu sînt de- cît amator — roiesc toate în jurul meu ca albinele. Doriţi să vă citesc în palmă şi să vă ghicesc viitorul ?
Şi-a întins mîna pătrată, păroasă, vorace, ca să apuce în ea mîna şi viitorul meu.
— Nu, am strigat, ferindu-mă. O, nu, vă rog, nu doresc de loc acest lucru.
— Se teme că ai putea să-î prooroceşti nenorociri, a rostit Gautama şi a încercat să-mi insufle curaj, în vizibila mea teamă, cu unul din zîmbetele lui atît de rare.
Dar pînă la mine, zîmbetul său avu de străbătut un spaţiu atît de vast, trebuind să se ca- ţăre peste atîtea piedici şi să ocolească atîtea capcane, încît cînd mă ajunse era palid şi rece. Tot ce clocotise aprig în mine se răcise acum.
— Rîde de dumneavoastră, îmi spuse *sikh-u\|.* Totdeauna a fost neîncrezător, l-am dovedit de atîtea ori că profeţiile mele s-au adeverit —

dar niciodată nu voia să mă asculte. Ştiţi că i-am prezis că va ieşi primul la examenul de diplomă ?

— Şi aşa a fost, am murmurat hipnotizată.

— Şi profesorii mi-au prezis acelaşi lucru. Harbans, dacă-ţi mai aminteşti, a replicat Gautama sec, cu obiectivismul acela rece care îngheaţă mîndria unei astfel de afirmaţii. De fapt, ei au fost cei care ţi-au spus cu anticipaţie şi tu mi-ai reprodus prezicerea lor. Adevărat ?

— Vezi ? strigă domnul Singh. Tot eretic ai rămas. Şi nu ţi-am spus că într-o zi ai să ajungi un mare avocat ?

— Cît timp îi trebuie unei profeţii de-ale tale pînă să se adeverească ? I-a întrebat Cautama, care dădea semne de enervare.

— S-o întrebăm pe soţia ta. După cîte văd, dînsa crede în mine.

— Nu, am strigat, cerîndu-i din priviri ajutor lui Gautama.

În tot acest furnicar de făpturi omeneşti, nu izbutisem să găsesc una care să-mi sară în ajutor. El singur era stînca mea — calmă, imobilă — în marea dezlănţuită. Dar în clipa aceda şi el se întorsese spre mine cu o expresie care îi trăda surpriza în faţa vehemenţei mele, a încordării nebune zugrăvite pe chipul meu.

— Nu cred, am stăruit, bîlbîindu-mă. Adică... nu ştiu. Realmente nu ştiu... trebuie să... descopăr.

— Poftim ! a strigat *sikh-ul.* E gata să-mi dea ascultare. Am s-o conving în cinci minute. Ur- mărește-ne numai !

— Nu, am repetat mai stăruitor, mai tare, pentru că acum simţeam primejdia aproape, foarte aproape, iar *sikh-u* nu era aliat cu mine, ci cu magicianul acela din străfunduri, cu albinosul, cu umbra lui. Trebuie... trebuie să descopăr !

— Ce-ai *putea* să descoperi ? întrebă Gautama, distrugînd cu dispreţ o ţigară în apa dintr-o cupă aburită. Nu te poţi aştepta din partea nici unui adult cultivat să creadă că formele şi mişcările corpurilor astrale — care la toată urma sînt nişte corpuri solide, alcătuite din pămînt, gheaţă şi piatră — sau că liniile din palma omului — ca şi cele din palmele maimuţelor şi gorilelor — ar putea avea cea mai vagă influenţă asupra faptelor şi acţiunilor noastre din viaţa de toate zilele — sau asupra celor ale maimuţelor. Ai putea crede... într-adevăr ?

— Maimuţe I a strigat Singh în culmea amuzamentului. Maimuţe şi maimuţoi ! Ah, omul ăsta e comic, cu adevărat comic, nu-i aşa, Man- ju ? Dar cine vorbeşte de maimuţe ? Maimuţele nu ştiu altceva decît să mănînce şi să se împe- recheze. Pentru asta nu-i nevoie de nici un horoscop. Dar vieţile noastre sînt mult mai complicate...

— Crezi, Harbans ? a murmurat Gautama caustic, cu un ton care pe mine m-ar fi distrus.

Dar omul continuase netulburat.

— Uneori nu strică să te laşi ghidat de ceva. în special femeile — ele au mai puţin spirit de aventură decît noi şi le place să ştie dinainte, să fie pregătite. E adevărat sau nu ?

S-a întors din nou spre mine şi de astă dată am desluşit în privirea lui ceva din lascivitatea putredă a zîmbetului şi gesturilor astrologului albinos. Am transpirat de groază.

— Nu ştiu I am strigat tare, apărîndu-mă. Cum aş putea spune ?

— Dar în soartă credeţi, nu-i aşa ? Credeţi ?

Glasul lui era răsfrînt de ecourile din tunelul amintirilor, şi acel anumit cuvînt declanşă din nou misteriosul leit-motiv care în primăvara a-cestui an prinsese viaţă în mine atît de răscolitor. Am deschis gura să ţip, să opresc acea forţă abil pusă în mişcare pentru a mă împinge spre tărîmui spaimelor bolnave. Dar chiar în clipa aceea orchestra izbucni într-o melodie iute, săltăreaţă ; faţa domnului Singh se aprinse ; a început să bată din palme şi să strige fericit:

— Programul de cabaret! Programul de cabaret !

După această larmă, s-a lăsat o tăcere bruscă peste toţi cei care mîncau, beau sau dansau, deveniţi acum cu toţii un public atent, în timp ce un curcubeu de lumini, ca un nimb în jurul estradei de orchestră, îşi schimba nuanţele catifelate, de la chihlimbariu şi violet

la trandafiriu şi verdele de acadea, trimiţînd săgeţi de lumină sclipitoare ce se înfigeau în ringul de dans acoperit cu cristal. Muzicantul de la baterie — un goan [1] în smoking — batea pe tobele lui un tam-tam prevestitor, iar dinţii îi fulgerau albi pe faţa neagră, antropoidală. Unul sau doi dintre privitorii mai aţîţaţi au început să bată din palme, ca nişte copii iresponsabili, iar doamna cea afectată m-a înghiontit pe neaşteptate în coaste, cu un cot zdravăn, şi mi-a

---

1 Locuitor din Coa, colonie portugheză de pe teritoriul Indiei.

şoptit „Priveşte, priveşte !" plină de o ardoare de care n-aş fi crezut-o capabilă.
Apoi a început programul, cu un şir de fete, toate de aceeaşi înălţime, care-au intrat cabrîn- du-se şi bătînd un tam-tam al lor, sălbatic, cu tocurile roşii, ţăcănitoare.
— Ha, ha ! a strigat *sikh-u*| ridicîndu-se în picioare şi aşezîndu-şi turbanul într-un fel hazliu.
Cu zîmbete strălucitor zugrăvite pe feţele livide, purtînd culorile multor rase — indiene, chineze, saxone, nordice, polineziene, învălmăşindu-se laolaltă pînă deveneau toate aidoma, şi la fel de ţipătoare — cu gurile lor mari, încordate, ţepene sub stratul de fard, dansatoarele îşi executau mecanic numărul şi atît de rigid, încît împrumutau parcă şi muzicii o cadenţă de marş în pas de gîscă, cu rezonanţa asfaltului dintr-o curte de închisoare şi a bocănitului cizmelor unui gardian. S-ar fi spus că executau în silă exerciţii fizice obligatorii, impuse de necesitatea de a-şi îmbunătăţi şi înfrumuseţa marfa — trupurile lor — marfă pe care o păstrau în cămăruţe igrasioase şi strimte, mirosind a latrină şi a gîfîit animalic, pitite prin străduţe neluminate, de unde porneau, noapte de noapte, să îmbrace podoabele sclipitoare ale istovitoarei lor meserii. Singura mişcare spontană, necalculată, din dansul lor, era saltul în sus şi-n jos al părului despletit — galben, portocaliu, roşu şi kaki — nuanţe care — dacă nu proveneau de la strămoşii lor, călători pe meleaguri îndepărtate — fuseseră turnate din

sticluţe cu etichetă, în ligheanul de spălat pe cap, îmbîcsit de grăsime.

Îşi azvîrleau cu vigoare în aer picioarele lungi, musculoase, şi curînd începură să gîfîie din pricina efortului. Braţele şi le ţineau în poziţii sever indicate de către profesori lipsiţi de imaginaţie, şi totuşi molatec, de parcă n-ar fi fost conştiente că au braţe. Singura porţiune anatomică de care, cel puţin două-trei dintre ele, păreau conştiente, erau fesele proeminente, pe care le speculau în fel şi chip, smulgînd exclamaţii de desfătare de la prietenii noştri, aţîţaţi pînă şi de reflexele metalice ale paietelor care le împungeau obrajii şi plastroanele cămăşilor.

— Admirabil ! striga s/Wi-ul, urmărind cu ochi scăpărători o femeie înaltă şi cu forme pline, de o genealogie îndoielnică — părul ei moale, blond, vorbea oare despre fiordurile Mării Nordului, ori cumva ascuţimea nasului amintea de o rasă semită dintr-un oraş plin de gîlcevi din orientul mijlociu ?

Femeia zîmbise cînd îşi dăduse seama de ochii lui aţintiţi asupră-i şi, din cînd în cînd, se cabra într-un fel special, care-i făcea pieptul să pară mai voluminos, ca un privilegiu pentru *sikh* şi pentru cei ale căror pupile albăstrii scîn- teiau în semiobscuritatea norului de fum dinafară ringului, de unde furişau ocheade pline de preţuire. Avea un zîmbet nefiresc — colţurile buzelor o porneau în jos şi nu în sus — şi mereu îşi azvîrlea capul pe spate şi-şi trăgea

braţele îndărăt, pentru ca o cantitate cît mai mare din carnea aceea aibă, ca osînza, să iasă afară din bluză. Muzica a imprimat un ritm mai săltăreţ şi ea a început să se învîrtească sălbatic în mijlocul unui cerc format din celelalte fete. Mişcările ei sugerau un fel de dăruire macabră, nefirească, de parcă ar fi strigat, sau ar fi dorit să strige : „Vedeţi ce am ? Vă place ? Serviţi-vă, domnilor, serviţi-vă, e al vostru l"

Celelalte dansatoare tropăiau în jurul ei, tot mai ţepene şi mai greoaie pe măsură ce ea părea tot mai degajată şi mai flamboiantă. Fără îndoială, era cea mai talentată dintre toate. Numărul se sfîrşise fără să fi atins vreun vizibil moment culminant, şi bătăile tobei se stinseră în tăcere. Izbucniră aplauze tumultuoase şi anacronicele candelabre de deasupra capetelor noastre tremurară trist, în timp ce dansatoarele ieşeau din scenă unduindu-se. Femeia cea înaltă avu grijă să lase să-i scape o paietă, pe care trebui apoi să o ridice, cu o uşoară şi provocă- toare legănare a crupei, şi în felul acesta ieşi ultima, culegînd cea mai mare parte a aplauzelor.

S-au întors încă o dată şi încă o dată, pentru un al doilea şi un al treilea număr, şi fiecare dans semăna întocmai cu celălalt, numai costumele erau din ce în ce mai decoltate. La un moment dat apărură purtînd pe cap caschete de marinar confecţionate din hîrtie, şi le aruncară în sală cu nişte mieunaturi

sălbatice care îţi furnicau şira spinării, de parcă ar fi fost urlete de lupi hulpavi, porniţi la pradă în haite, prin jungle întunecate. Un bărbat gras, de la o masă vecină, a reuşit să prindă o caschetă. A strîns-o la piept şi a vărsat lacrimi de bucurie. Administratorul localului şi-a croit loc spre el.

Dansatoarea cea plină de succes, blonda, a interpretat un solo, avînd drept ajutor doar o fată cu păr roşu şi înfăţişare tuberculoasă. S-a dovedit că blonda era o contorsionistă şi a efectuat o performanţă pe cît de revoltătoare, pe atît de reuşită. Acest trup al ei, care, cîndva, zăcuse întins pe iarbă, sau aşezat pe băncile din parc, sau legănat într-un scrînciob de sfoară, sau scăldat de soare şi ploi de vară, acest trup, care acum era profesiunea ei, marfa ei principală pe o piaţă de necruţătoare concurenţă, fusese transformat în ceva inuman — o masă de carne moale, gelatinoasă, care putea deveni cînd încordată, cînd arcuită, cînd angulară, ţîşnind în sus într-un anumit moment şi loc, aplatizîndu-se în altul, îndoindu-se în poziţii de un nefiresc strigător, smucindu-se şi ră- sucindu-se, zvîrlindu-se acum într-un fel, acum în altul, totul pentru o sută de ochi bulbucaţi ca de peşte, care se scurgeau pe el, îl pipăiau cu antene tremurătoare, tîrîndu-se încet, ca nişte şerpi care-şi lasă balele albe pe-o carne albă. în timp ce faţa încordată, cu ochii încruntaţi şi nările vibrante, trăda cît de concentrată e la fiecare

amănunt al contorsiunii în neîndurătoarea necesitate de a evita o greşeală sau o cădere, celelalte părţi ale bustului ei păreau să aibă o viaţă a lor proprie, mobilă. Cînd se îndoia încet, cu încordare, pe spate, pînă cînd palmele îi atingeau podeaua, şi apoi făcea un salt de-an- daratelea, pieptul i se umfla şi se desfăşura privirilor. „Aceştia sînt sinii mei", părea să stea scris pe o etichetă. „Şi acestea sînt picioarele mele", proclama o a doua, în timp ce stătea în mîini, cu capul în jos, aprinzîndu-şi o ţigară cu piciorul, iar gambele i se crispau şi tremurau şi se legănau provocător. între figuri, schiţa paşi de dans, transpirînd şi gîfîind, ca să-şi recapete suflul, iar fundul ei cu rotunjimi simetrice, pneumatice, oferea la rîndu-i invitaţia : „A- cesta e fundul meu — ciupiţi-l". La sfîrşitul numărului, însoţită de muzică şi aplauze, executase o tumbă şi făcuse vizibil cu ochiul. „V-a plăcut ?" părea să întrebe semnul făcut cu o- chiul. „Serviţi-vă !" răspundea zîmbetul. Rîn- jind cu uşurarea acrobatului care a terminat cu bine o performanţă, trecuse vîrtej pe lîngă masa noastră; i-am văzut broboanele de transpiraţie şiroindu-i pe faţă. Partenerul nostru, care nu remarca astfel de amănunte, încercase zadarnic să apuce şoldurile bogate, legănate, şi emisese un „O-ho-ho!" Soţia lui zîmbise acru către dansatoare.

Cum Gautama se dovedise pînă la urmă cel mai aproape de a-mi fi aliat, s-a întors spre

mine cu o înţelegere plină de îngrijorare. „Maya", l-am auzit spunîndu-mi, dar chiar în clipa aceea întreg corpul de balet a năvălit din nou într-o revărsare de lumini purpurii şi sunete de alămuri, pentru a executa finalul. Fetele ţineau în mînă bastonaşe cu vîrf de argint, pe care le agitau în aer, împungînd spre bărbaţi şi scoţînd uşoare ţipete animalice, pline de chemări voluptuoase, ca pisicile la vremea împerecherii. Pe costumele lor din reţea neagră erau prinse paiete strălucitoare, şi fiecare dintre paiete părea o etichetă indicînd preţul, şi fiecare etichetă indica preţul sinilor, al crupelor, al pulpelor. Paietele erau sclipitoare, preţurile erau ieftine.
După final, barul s-a golit brusc. Era ceva mo- horît şi de rău augur în valul de lumină galbenă, normală, venit să înlocuiască petele de culoare, subtile, calde, sugestive, care ne în- văluiseră în timpul reprezentaţiei. în zarva generală a celor care plecau, l-am auzit pe bărbatul gras de la masa vecină sughiţînd :
— Frumoasă ! F-frumoasă muiere ! în timp ce strîngea la piept o caschetă marinărească din carton, foarte mototolită.
— A, trebuia să vă fi adus aici săptămîna trecută, a izbucnit partenerul nostru de masă, fă- cînd semn chelnerului să-i umple paharul, pentru că nu se săturase încă. Săptămîna trecută a fost un număr de *strip-tease!*
— Ce ? Ce ? a strigat soţia, pe care o părăsise toată afectarea.

Pînă şi gura ca un rît i se lărgise şi se fleşcăise. M-a înghiontit din nou, brusc şi crud, şi în rîsul ei se strecurase o vulgaritate care te făcea. s-o treci cu vederea pe cea a fetelor de cabaret.

înainte ca luminile să scadă, drept semnal de închidere, cineva a aprins reflectorul de deasupra parchetului de dans şi l-a plimbat peste public, ca un rînjet ironic, insuportabil prelungit" Prindea în focarul de lumină ochi încercănaţi, inele care făceau să se reverse şi mai mult carnea unor degete puhave, dinţi care scăpărau animalic, zvîcniri şi gesturi care trădau tainice tulburări plăcute; cercul acela de lumină banală dezvăluia o asemenea cloacă mişu- nînd de codoşi şi desfrînaţi, de peşti şi prostituate, costumaţi în veşmintele celor ce-şi închipuie că au dreptul să arboreze o atitudine de superioritate faţă de săraci şi de animale, încît aveam senzaţia că sînt prinsă în vîrtejui unui carnaval de coşmar, unde măştile negre pe care le crezusem de hîrtie erau din carne vie, iar carnea vie era doar o mască, o grămadă de hîrtie foşnitoare. Era ceva pervers, anormal, şi totuşi un fapt concret, un fapt care fusese luat drept adevăr. În penumbra aceea sinistră, cu petele de lumină înşelătoare, valorile fuseseră răsturnate, chiar în momentul cînd aceste valori ar fi avut atîta însemnătate. Ce era adevărat ? Ce era durabil ? în ce să crezi ? Ce să respingi ? Primejdie, primejdie... avertismentul venea

către mine şoptind, din adînci depărtări, luptîndu-se cu mulţimea de adevăruri şi de minciuni costumate în deghizări de coşmar. ,

— Trebuie să plec, am ţipat, sărind în picioare ; apoi, mai imperios : Cautama, trebuie să plec I

Ursul se leagănă pe picioarele obosite, cu botul în aer, de parcă s-ar închina, şi labele de sus, neaşteptat de mici şi plăpînde, se strîng — ca mînuţele unui copil adormit — peste pieptul odinioară voinic, purtînd semnul unei potdoave albe în blana brună cu reflexe roşcate. Lăţos, greoi, bătrîn şi ostenit, stă acolo, aşteptînd, în timp ce eu şi cei cinci copii ai grădinarului sărim prin iarbă, de colo-colo, plini de încîntare, adunînd pumni întregi de iarbă grasă şi îm- prăştiind-o în văzduhul luminiscent, sidefiu, al dimineţii de iarnă, în încercarea stîngace de a imita ursul. Ursarul, ţinînd o funie legată de un inel de metal care străbate nasul ursului, se plimbă de jur împrejur cu turbanul soios răsturnat în palmă, cerşind printr-un cîntec milă şi bacşiş. Şi în tot acest timp, ursul stă acolo, înălţîndu-şi botul fremătător şi umezit de rouă în văzduhul parfumat de garoafe şi portocale — desfătîndu-se cu un crîmpei de amintire furişată prin agonia zgomotoaselor drumuri asfaltate, a tarabelor ticsite şi a fumului de ulei gros din bazare. închide ochii pentru că nu suferă să vadă pajiştea întinsă, întinsă, casa

alba, albă, oamenii mulţi, mulţi, cînd în inima lui clocoteşte dorul pătimaş, proaspăt, după sălbăticia brazilor înmiresmaţi de ploaie, după vegetaţia încîlcită a munţilor himalaiezi care se conturează, spre nord, ca o linie dinţată, sinilie, printre ghirlandele de ceaţă argintie şi primii fulgi ai unei ierni lungi, liniştite.

Privesc la această fiară minunată, la blana groasă cu luciul înecat de praf, la ochii întunecaţi din care s-a şters orice mîndrie şi vlagă, lăsînd loc doar unei încordate hotărîri de a nu da drumul lacrimilor. îmi astup gura cu palmele, apoi mă întorc şi fug în casă, unde ştiu că mă aşteaptă, pe poliţa lăcuită a bufetului, o vază cu fructe pîrguite, strălucitoare. Iau cîte două banane în fiecare mînă — nu pot să duc mai mult — dau din nou fuga afară, alerg la urs şi apoi mă opresc brusc, pentru că e atît de impunător, atît de întunecat, aşa cum stă pe picioarele dinapoi, într-o atitudine tristă. Îi întind cu teamă darul meu. Ursul se lasă uşurel în patru labe şi se apropie iute să-mi ia fructele din palmă. Bucuria belşugului l-a transformat într-o jucărie gigantă ; începe să cojească bananele, curat şi îndemînatic, apoi le înghite repede, repede. Copiii grădinarului, care au la dispoziţie, după pofta inimii, imense cantităţi de fructe de guava, portocale, banane şi mango, încep să bată din palme de bucurie şi să facă tumbe de fericire. Dar faţa ursarului se încruntă. Privindu-l, văd că e furios, ceea ce

îmi întunecă mîndria de a fi provocat încîntarea animalului himalaiez. Totuşi, cînd vorbeşte, nu trădează nimic din mînia care a făcut să-i pălească linia încordată a fălcilor muşchiuloase. îşi moaie vocea de stentor, pînă ajunge o văicăreală scîncită, şi se tînguie :

— Aţi dat de mîncare unui animal, *missahib*[1], şi nu unei fiinţe omeneşti ? Păi dacă lui îi e foame, eu sînt lihnit. Cînd joacă el, asud eu. Ah, cît de mare e nerecunoştinţa binecuvîntaţilor bogaţi ! Cei bogaţi nici nu mai ţin seama de foamea omului. Eh...

1 Domnişoară (hind.).

Şi, ridicîndu-şi cămaşa, începe să-şi frece pîntecele şi să geamă.

Copiii grădinarului ţipă la el cu vocile lor ascuţite, amintindu-i că şi-a primit plata, ba încă o plată generoasă. Ursarul se întoarce furios spre ei, răspunzînd violent la cuvintele lor urî- te. Cel mai mic dintre copii începe să urle. Cît se găsesc cu toţii prinşi în cearta asta neaşteptată şi aprigă, eu dau din nou fuga în casă, îmi încarc braţele cu banane, mă întorc transpirată, şi i le înmînez, cu faţa înfierbîntată şi împurpurată de ruşine.

— Sînt sigură, îi explicam tatălui meu în noaptea aceea, nesimţindu-mă în stare să dorm, sînt sigură că ursul nu se alege cu mare lucru din cîştigul lui. Sînt sigură că-i aşa.

— Fără îndoială. Probabil că a simţit gustul fructelor pentru prima dată de cînd a fost prins în munţii lui, mă consolează tata. Cum şi-o mai fi frecînd burtica şi ce şi-o mai fi lingînd botul cînd se gîndeşte la merele, perele şi zmeura pe care le culegea în junglă, cînd era şi el tînăr şi liber. Şi poate că-şi mai aminteşte de fagurele de miere pe care l-a găsit o dată în scorbura unui copac uscat şi cum s-au mai desfătat el cu fraţii şi surorile lui. Ştiai că urşilor le place mierea ? Trebuie să-ţi spun o poveste despre un anumit ursuleţ...

Cu povestea asta frumoasă, născocită pe loc pentru mine, speră să-mi facă vad unor visuri plăcute pentru noapte, deoarece doctorul a atras atenţia că trebuie să fiu ferită de orice temeri, de orice îngrijorare. Şi totuşi, îndată ce

mă fură somnul, visul se învălmăşeşte într-un coşmar în care un şir întreg de urşi catifelaţi, lînoşi, cu picioare firave, se tîrăsc într-un dans, în răpăitul sec al tamburinei ursarului. Apoi deodată, în spatele urşilor se ridică un şir întreg de ursari, care se pornesc şi ei să ţopăie cu mai multă vigoare. îşi aruncă picioarele, ară- tîndu-şi tălpile crăpate, rînjesc cu gura pînă la urechi, îşi ridică pulpanele cămăşilor şi-şi freacă pîntecele, şi latră la lună. Printr-o grotescă prefacere, urşii devin dintr-o dată o turmă de oameni blînzi, veniţi dintr-o ţară uitată în creierul munţilor, oameni îngînduraţi, singuri şi hăituiţi, iar făpturile omeneşti zgomotoase şi scălîmbăiate se prefac în monştri dintr-o eră preistorică, scoţînd ţipete nearticulate şi gesti- culînd, arătîndu-şi organele genitale, întorcînd spatele şi ridicîndu-şi coada, cu nebunia întipărită rigid pe feţe...

în cele din urmă a trebuit chemat doctorul, să-mi administreze puţină morfină ca să pot adormi liniştită şi, din porunca tatălui meu, nici un fel de spectacol cu animale nu a mai fost îngăduit la poarta noastră.

(Da, acum cînd retrăiesc totul în amintire, îmi dau seama cît de multe mi-au fost interzise în copilărie, restricţiile devenind din ce în ce mai mari, mai nefireşti chiar. O copilărie în care am trăit ca o prinţesă de jucărie într-o lume de jucărie. Şi, totuşi, o copilărie

frumoasă).
— Exhibiţionism, declară Gautama. Nimic altceva decît o înclinaţie spre exhibiţionism. O boală la fel de banală ca şi egoismul sau megalomania, şi care nu poate fi stîrpită.
— Crezi ? Nu ştiu, am scîncit în pernă, sucin- du-mi şi răsucindu-mi inelul de pe deget şi floarea din păr. Fiecare dintre ele părea că-i nevoită să facă altceva decît i-ar fi plăcut în realitate. îmi păreau atît de triste — îngrozitor de triste.
— Nu tocmai triste. Mai curînd plictisite.
— Pentru că sînt atît de nefericite, am stăruit.
— Una nu presupune numaidecît pe cealaltă — cel puţin nu în cazul unei persoane înzestrate cu judecată şi discreţie.
— Crezi că lipsa de judecată e la mijloc, Gautama ? Mi-e teamă că au fost aruncate în ghearele răului de către nişte unchi ticăloşi sau de mame vitrege — ca fetiţele din Japonia, pe care le prostituează însăşi familia, ca să-şi cîş- tige existenţa de pe urma lor.
— Ei, haide, haide, mergi prea departe. Nu sînt decît nişte femei rătăcite, cu ambiţii mărunte, care consideră drept un compliment cînd bărbaţii se zgîiesc la pulpele lor. Asta-ţi dovedeşte nivelul lor de inteligenţă. Numai laşitatea le împinge pe drumul ăsta comun al semi-pros- tituţiei — o tantalică varietate a prostituţiei, aşa ai putea-o considera — şi sînt fericite în măsura în care sînt capabile de

fericire. De acord că nici una dintre ele nu pare mulţumită. Dar exhibiţioniştii nu pot fi mulţumiţi, niciodată nu le ajunge ceea ce au de exhibat şi pentru depravaţi niciodată nu există destulă plăcere. Te culci ?

— Da, am oftat. Aşa cred — şi am început să-mi împăturesc sar/-ul, cută cu cută. Dar pe mine mă întristează, am stăruit.

— Biată Maya, căscă Cautama pe jumătate adormit. A fost o seară deprimantă pentru tine, nu-i aşa ?

— Vezi, am spus lăsînd sar/-ul să cadă pe jos şi bătînd din palme în nevoia mea de comunicare cu el, în nevoia de a dezvălui tot ce gîndeam, în cele din urmă, lui Cautama care, somnoros cum era, ar fi putut scăpa tocmai esenţialul. Vezi, totul provine din faptul că fiind atît de prinse în... în lucruri triviale şi zadarnice, nu-şi dau seama de ceea ce contează cu adevărat. Tot ce-i *adevăr* în viaţă trece pe lîngă ele, şi mie mi-e atît de milă de oricine — (da, chiar şi de tine, soţul meu care nu bănuieşti nimic) — de oricine căruia îi scapă adevărul. E ca şi cum ţi-ai petrece şaptezeci de ani din viaţă într-un cimitir — un cimitir în care te-ai născut şi în care mori. E o irosire — o irosire. Şi viaţa e atît de scurtă, se sfîrşeşte înainte de-a apuca s-o cunoşti.

Vocea mea atinsese o octavă periculoasă.

— Şi ce le-ai recomanda tu lor drept adevărul vieţii ? mă întrebă zîmbind, tot fără să bănuiască nimic.

Zîmbetul lui era îngăduitor, deşi chinuit de oboseală, dar pentru mine, care nu zîmbeam, era bariera, închisoarea care ne despărţise mereu. Privind faţa lui îngustă, cenuşie, profilată pe perna albă, am avut senzaţia că mă căţăram pe un munte din creştetul căruia se putea vedea întregul glob, desfăşurat ca o hartă, cu copaci poleiţi de soare şi rîuri spumoase ca laptele, cu giuvaeruri de oraşe printre lanuri de grîu, cu văi şi cîmpii încărcate de roade şi de flori, în timp ce el, pentru că nu se sinchisea de plimbări şi de privelişti, pentru că era ostenit de prea mult citit şi de toate problemele pe care le frămînta în carcera minţii lui, rămînea în urmă, în scobitura închistată, prăfoasă, a cîmpului de dedesubt. Dacă l-aş obliga să mă urmeze, ar face-o fără să vadă nimic. O, nefericiţii cărora le scapă arcuirea unei aripi de pasăre ce străpunge densitatea văzduhului în zborul către tăriile albastre, unde va pluti, în vraja cîntecului, peste vînturi ; aburul ce se înalţă dintr-o ceaşcă de ceai parfumat cu portocală ; taina care se dezvăluie în mîngîierea tandră, intimă, a unei mîini cunoscute şi acea tăcere a întregii făpturi care-i urmează; aroma pătrunzătoare, dulce, a ananasului mustos, proaspăt despicat în felii, a sucului gălbui şi a cărnii fibroase, aromă acidulată şi proaspătă, inhalată cu o plăcere care creşte pînă e gata să facă explozie sau să se volatilizeze în ceruri ; filele unei cărţi minunate, cu legătură lucrată de

mînă, mirosind a hîrtie de orez şi a vremuri apuse, încrustată cu slovele fine ale versurilor înscrise între coperţi ; frînturile de muzică şi de poezie îngemănate în vocea unui bariton ameţit de vin ; şi glasul brut, plin şi de neuitat, al cărui cînt răsună în noapte, la drumul mare, răscolindu-i pe cei fără de somn, care-l ascultă în clarul de lună ce năvăleşte prin fereastra deschisă ; clarul de lună, gingăşia şi răcoarea lui pianotînd pe frunzele de papaya, lucirea-i argintie proiectînd siluete negre, net conturate, din umbrele frunzelor dantelate; şi arborele de papaya în sine... Mi-am imaginat acest tablou, zîmbind de plăcere la gîndul ghirlandelor lungi de flori nupţiale care se lasă din inima arborelui papaya-femelă, răsucindu-se în jurul tulpinei zvelte, şi la eflorescenţa cu petale cerate, care ţîşneşte direct din trunchiul masculului...

— Nu poţi să-mi spui ? mă întrerupse Gautama. Bine, hai s-o lăsăm baltă, mai ales că-i tîrziu, iar tu arătai încîntată numai gîndindu-te la un răspuns. Haide, Maya, sînt pe jumătate adormit.

M-am uitat în jos, la el, şi nu m-am supărat de întrerupere, nici de căscăturile lui, pentru că şi acestea făceau parte din acea vitalitate frenetică, explozivă, în continuă mişcare, de care mă bucuram cu toată făptura mea — lumea sunetelor, a simţurilor, a mişcării, a mirosurilor, culorilor, melodiilor. Şi apoi, dacă mă puteam bucura contemplînd arborele-

mascul papaya, cît de multă bucurie puteam extrage din contemplarea masculului de lîngă mine. Şi mă topeam de tandreţe, braţele mi se încolăceau instinctiv, gata să legene, într-o îmbrăţişare posesivă. Il vedeam în gînd dezbrăcîndu-se şi lăsîndu-şi hainele pe podea, pentru că niciodată nu-i sta mintea sau n-avea timp pentru astfel de nimicuri, îl vedeam arzînd de dorinţa unei ceşti de ceai, dar rămînînd neajutorat, pentru că nu era în stare să-şi prepare singur şi nici nu găsise pe cineva care să-i fiarbă un ceai. Dacă mamelor le place să privească felul cum salivează pruncii în timp ce mănîncă, sau să urmărească încercările lor şovăielnice de a face primii paşi, tot astfel mă încîntă şi pe mine nea- jutorarea lui în chestiunile practice, vulnerabilitatea lui în materie de iniţiative, nevoia lui mută de mine. Toate acestea pornite însă din- tr-o detaşare, dintr-o vastă şi temeinică învăţătură acumulată în ani de sacrificiu de sine, de studiu şi muncă grea, de respingere a oricărei concesii şi a oricărui compromis ; pentru asta îl admiram, poate că-l şi invidiam.

în dorinţa subită, impulsivă, de a fi cu el, de a fi lîngă el, am sărit, hotărîtă să mă dezbrac repede, să-mi fac iute toaleta şi să mă alătur lui; să ieşim împreună afară, în grădină, unde erau pregătite paturile, răcorite sub clarul de lună. Dar cînd m-am apropiat ca să-l ridic cu o atingere, i-am văzut ochii închişi, nu de oboseală, ci de un somn adînc, invulnerabil,

care-l îndepărta de orice lume a mea, oricît ar fi fost ea de atrăgătoare. Am şovăit, vrînd să-l readuc la mine, conştientă însă că niciodată nu vom fi alături. Era zadarnic. în cele din urmă am oftat — şi iarăşi totul a fost trist.
Aşadar, m-am dus în tăcere să mă schimb. Pe masa mea de toaletă am găsit bucheţelul cu care mă împodobisem în seara aceea. O garoafă roz, legată laolaltă cu un trandafir roşu — ambele ofilite acum — îngropate o dată cu în- tîmplările şi pulberea serii, aparţinînd zilei de ieri, cadavrele cu care întîmpinam ziua de azi... ca şi toate celelalte bucurii de care voisem să-i vorbesc lui Gautama, încercînd să-l conving de perfecţiunea lumii mele, de fericirile pe care acum le vedeam distruse de fatalitate. Fatalitate — soartă. Soartă — fatalitate. Mi-am plimbat cu tristeţe degetele pe flori şi m-am simţit ca şi ele — strivită şi obosită, neaparţinînd cu totul vieţii, neaparţinînd cu totul zilei de azi. Le-am zvîrlit pe jos ; au căzut moi şi fleşcăite. Mi-am amintit cum, trecînd cu maşina, la întoarcere, printr-o stradă întunecată, am zărit o tînără femeie brună, într-un *sari* roşu, purtînd de lesă un cîine alb, urmată de un tînăr brun, îmbrăcat în alb, şi îndreptîndu-se spre o casă cu obloanele lăsate. În poartă femeia s-a oprit, s-a întors spre bărbat şi i-a zîmbit. Tînărul i-a zîmbit şi el şi a urcat scările după ea. Cîinele alb i-a urmat fără să zîmbească nimănui, iar noi am trecut în goană pe lîngă ei, chiar înainte ca uşa să <;e fi

închis în urma lor.

Cînd, în cele din urmă, m-am întins în pat, continuam să mă gîndesc la ei cu nelinişte, cu tulburare, asociindu-i unui vis pe care l-am avut cîndva, în copilărie, unei poveşti confuze cu un rubin roşu ca sîngele, vieţii efemere a unui fluture multicolor. Fluture, lună — luna răsărind, luna pierind, ba stingîndu-se, ba aprinzîndu-se. Fluxul etern, eterna mistuire a unei lumi de rubine şi de fluturi. Neputinţa mea de a o capta, de a o prinde şi a o fixa ca pe o insectă în chihlimbar, mă obseda, ca şi imaginea femeii brune cu cîinele alb, din strada întunecată, ca şi luna călătoare, ivindu-se mereu din alt unghi, deasupra mea. M-am sucit şi m-am răsucit în pat, pînă cînd cămaşa mea albă şi proaspătă s-a muiat de năduşeală, pînă cînd aşternutul s-a mototolit şi a devenit incomod. Pe patul acesta de nisip fierbinte şi usturător am evocat din nou viziunea tenebrosului albinos care şi-a aruncat umbra asupră-mi asemenea unui năvod, în tot timpul cît am străbătut drumul anilor, des- prinzîndu-mă din îmbrăţişarea ocrotitoare a tatei şi pornind către îmbrăţişarea dragostei. Un năvod în care mă prinsese cu siguranţa pescarului uriaş ce-şi croieşte drum prin apele joase ale mării argintate de lună, zvîrle cu o mişcare iute, dibace, plasa fină, şi ştie, simţind-o cum se lasă cu un clipocit în unda lină, că prada a picat. Nu-i scăpasem. Anii mă

ajunseseră din urmă şi acum, anul final, anul hotărîtor mă prinsese în încleştarea-i năduşită, fără nici o putinţă de scăpare. Şi, iată, mi se iveşte din nou în faţa ochilor figura aceea onctuoasă, lunecoasă, cu limba şuierătoare, de şarpe, şoptindu-mi versuri în bezna sfîşiată de lilieci. „N-auzi, în singurătăţi, păunii ţipînd ? Şi ţipătul lor de durere, nu te-ngheaţă ?" „P/'au, p/'au /" — ţipătul de păun ! „Iubitule, iubitule !" „M/o, *mio,* — mor, mor !* Du-te în junglă înainte de-a veni musonul — la vremea cînd primii nori se strîng pe orizont, negri precum *kohl-u* cu care-ţi întuneci ochii. Cît de mult le place păunilor ploaia ! îşi desfăşoară-n evantai măiastrele cozi şi încep să danseze, dar dansul lor de bucurie, ca şi al lui Shiva, e dansul morţii. Şi dansează ştiind bine că şi ei şi perechile lor sînt sortiţi să moară, să moară poate chiar înainte de-a trece musonul. E o agonie ? Cum bat din picioare şi-şi izbesc ciocurile de stînci ! înşfacă şopîrlele ce se tîrăsc prin nisipuri, şi le strivesc de stînci, ca săşi mai potolească durerea. Ai văzut vreodată păunii iubindu-se, copilă ? înainte de-a se împerechea, luptă. îşi sfîşie unul altuia pieptul şi cad, sîngerînd, cu ciocurile întredeschise, gîfîind. După ce se vlăguiesc în luptă, se împreunează. Păunii sînt înţelepţi. Cei o sută de ochi de pe cozile lor au văzut adevărul, adevărul şi al vieţii şi al morţii, şi ştiu că este unul şi acelaşi. Trăind, simt suflarea morţii.

Murind, se îndrăgostesc de viaţă. „Iubitule, iubitule", îi auzi ţipînd în codri, cînd se strîng norii de ploaie, „iubitule, mor!"...

Şi iată că din nou se adună norii pe orizontul greu de făgăduinţi la unul dintre capete, dar înfometat şi deschis ca o groapă de mormînt la celălalt. Printre umbre desluşesc păunii dansînd, cu miile lor de ochi încrustaţi în penele strălucitoare, privind neclintit, fără să clipească, adevărul ultim — Moartea. Aud ţipătul păunilor şi-l răsfrîng în mine. Mă arde setea lor cînd se ivesc norii de ploaie, mă arde patima cu care-şi caută perechea. Tremur alături de ei, şi gîfîi şi mă caţăr pe stîncile fierbinţi. Agonie, agonie, agonia supremă din ţipătul lor de iubire şi de moarte.

Cînd eram copil, mă plimbam pe cîmpuri sălbatice — care acum s-ar putea să fie cultivate, domesticite, împărţite în vile calme cu grădini îngrijite — dar care pentru mine rămîn tot izbucniri de stîncă şi sălbăticie. Erau presărate cu bolovani uriaşi brăzdaţi de crăpături adînci în care şerpi şi şopîrle îşi trăiau vieţile la fel de scurte şi de repezi ca şi bătăile inimii lor. Erau tufe încîlcite de mărăcini, care în unele anotimpuri purtau flori mici, ţepoase, iar în altele boabe uscate, cu miez pietros. Cutreieram stîncile în căutarea lor, sau în căutarea iepurilor cafenii ori a ghimpilor de porc spinos şi, adeseori, întîlneam cîte un maiestuos păun singuratic, tîrîn-

du-şi peste un bolovan şlefuit coada lungă, grea ca o povară, sclipind şi licărind într-o mie de nuanţe de albastru ca oţelul, de verde şi negru de funingine. Uneori vedeam şi un sobor de păuniţe, mici, chinuite, monotone, incolore, cu toate că în pieptul lor cafeniu bătea cîte o inimă mare şi bogată în care pulsa sîngele roşu. Trăiau vieţi atît de răscolite, atît de robite unor patimi despre care nu ştiam nimic, încît mă mulţumeam să mă minunez de culorile lor stranii, de penele lor cu o mie de ochi, şi-mi astupam urechile cînd ţipau. Dar mai tîrziu, cînd astrologul şi-a făcut drum, cu paşii lui vătuiţi, în viaţa mea, zăceam în pat, în casa cufundată în somn, şi ascultam chemările acelea venite de pe stînci şi din inima junglei, le ascultam chiar după ce uitam de ce le ascult. Cînd în tăcerea nopţii auzeam ţipătul, simţeam cum glasul acela aspru, sfîşietor, pătrunde în carnea mea albă şi-şi împlîntă cuţitul, pînă-n plăsele, în inima mea palpitîndă. „Iubitule, mor!" Acum, cînd le înţelegeam chemarea, plîngeam pentru ei şi plîngeam pentru mine, pentru că ştiam că durerea lor era a mea.

Nu numai durerea lor, dar şi soarta lor. Şi acum, din nou, mă căzneam să le aud ţipătul venind de pe Creastă, deşertul acela de piatră — romantică văgăună a furtunilor, a amurgurilor, a sălbăticiei — care străbate Vechiul Delhi, şi unde mişună iepurii şi porcii spinoşi, şi şerpii şi păunii copilăriei mele,

precum şi veşnica Flacără a Pădurii ; Creasta, cu tainice peşteri de bandiţi şi cu ruine prăbuşite, de pe vremea moghulilor.

Dacă într-adevăr aş fi auzit vreun ţipăt de păun, cred că mi-aş fi dat duhul, pentru că inima mi-era atît de încordată de spaimă, încît orice frîntură de sunet ar fi făcut-o să plesnească. Îi ascultam bătăile puternice şi mă chirceam în pat, şi ţipam în mine cu ţipătul păunului. Şi ştiam că de acum înainte somnul meu nu va mai cunoaşte pacea. Căci, Dumnezeule, fusesem prinsă în năvodul inevitabilului — şi unde puteam afla milă, unde descătuşare ? Acest năvod nu era o nălucire, nu. Ziua, cînd mă găseam printre oameni, mă străduiam încă să mă conving că nu e decît un coşmar, nimic altceva. Dar noaptea, sub privirea neclintită a lunii, în tăcerea grea de aşteptări, amintirile prindeau viaţă şi erau atît de vii, atît de clare, încît ştiam că sînt adevărate, prea adevărate. Sau e nebunie ? Sînt oare pe cale să înnebunesc ? Tată ! Frate ! Soţule ! Cine e mîntuitorul meu ? Trebuie să fiu mîntuită ! Mor şi sînt îndrăgostită de viaţă. Sînt îndrăgostită, şi mor! Dumnezeule, fă-mă să dorm, să uit, să cunosc odihna. Dar nu, niciodată n-am să mai dorm. Mie nu-mi mai este dată odihna — numai moartea şi aşteptarea.

Capitolul patru

în amurgul mătăsos, siniliu, care învăluise grădina, vibrau cuvinte bogate ca *zulph* şi *meh- tab,* cuvinte în care tremura suspinul scurt şi adînc din *Weltschmerz* ', cizelate însă de pasiunea pentru armonie, pentru finalitate, pentru precizie. Păreau a fi rostite de gurile florilor mari, albe, care începuseră să respire în boarea înserării, din culcuşurile lor de pămînt proaspăt deştelenit, îmbibat de aromă reavănă. Prima stea clipi plăpînd la viaţă şi, pe undeva, o făgăduinţă de lună se amestecă în văzduhul verde, tulburîndu-l. S-ar fi putut ca în cochilia adăpostită de frunziş a grădinii să nu se afle nimeni în seara aceasta tăcută, înrourată, spintecată de lamelele aripilor de lilieci. Nimeni decît cei ce făceau parte din însăşi seara, din frunze şi din pămînt — viermii şi greierii şi păsărelele aţipite. Şi totuşi eram prea conştientă de făpturile care se odihneau aşezate confortabil, înveşmîntate [1] în muselină albă şi instalate în vechile fotolii de răchită.

În oglinda de deasupra căminului din salon desluşeam, în pata estompată de penumbra crepusculului, fluturări de elegante manşete albe, degete indolente strîngîndu-se pe ochelari ce licăreau ca nişte semnale luminoase pe măsuţele de alături, capete lipsite de expresie şi de relief, ca faţa de bufniţă în timpul zilei. Auzeam rîsetele puternice care distonau cu acea liniştită

---

1 Melancolie, pesimism, durere, (germ.).

grădină din Vechiul Delhi şi apoi şiragurile de cuvinte curgătoare, picurînd unul după altul, ca nestematele, sau fluide ca undele de flaut, îm- pletindu-se în ţesătura nopţii de vară.
împinsă de nelinişte, am început să străbat în lung şi-n lat odaia fierbinte, închisă, în care doar o singură lumină electrică aprinsă ar fi făcut să ia foc lemnăria uscată ca iasca şi încinsă, şi pînzăria asfixiantă. Nu voiam să-i văd pe oamenii aceia care nu se sinchisiseră să mă cheme printre ei — însă tînjeam să ies la aer; rîsetele lor străine mă iritau, dar tragediile şi pasiunile vitale despre care pomeneau, în citate din poeme, mă chemau cu putere. Eram încarcerată în odaia asta pe care o uram — sobră, lipsită pînă şi de graţia simetriei. Străbăteam încăperea în lung şi-n lat, plimbîndu-mi degetele peste puţinele obiecte frumoase şi de valoare care o împodobeau — toate dăruite de tata şi alese de străbunicii lui. „Zorzoanele tale" le numea uneori, necăjindu-mă cu cruzime, Gau- tama, care nu recunoştea alte valori decît ideile şi teoriile născute din creierul omenesc, şi, de preferinţă, din cel bărbătesc. „N-au altă menire decît să adune praf şi să sfideze pămătuful tău de pene", adăuga el, suflînd praful din cotul crăpat al unui Shiva mic de bronz, sau : „La ce poate servi asta ?" stăruia deschizînd o cutiuţă de email în care nu se găsea decît un ac curbat. Iar eu, amintindu-mi-le în plina lor glorie, păstrînd lumina razelor de

soare răsfrîntă de lucioasele rafturi de cărţi făcute din lemn de *teka,* sau stropite de petele de umbră aruncate de vazele cu tuberoze, le plîngeam acum de milă în decăderea lor, şi făceam tot ce-mi sta în putinţă să le lustruiesc şi să le redau demnitatea cuvenită. Dar gloria lor apusese în urma unui astfel de tratament şi acum lemnul părea degetelor mele lemn, iar emailul, email. Şi totuşi, poate că Shiva cel care dansa, zîmbea încă şi-acum, în amurg, vag şi impenetrabil, ascultînd cuvintele familiare din familiarul zbor al fanteziei persane. Familiare, pentru că fuseseră de atîtea ori rostite acasă la noi, pe pajişti şi în saloanele ce le răsfrîngeau ecoul.

— Nici o limbă nu e mai evocatoare, spunea tatăl meu întorcînd filele frumos ilustrate ale unei cărţi cu *ghazele* ', din care-mi citea. Nici o limbă nu e mai aristocratică.

Pe urmele acestei reflecţii se lăsau, ca o rouă picurată de un flaut, versurile despre care vorbise, inundînd întunericul cu lucirile lor negre. [1]

Nu mi-aş mai putea aminti cu certitudine cuvintele poemului care a stîrnit ropotul de aplauze al prietenilor soţului meu, aflaţi în grădină, dar ştiu că aveau o rezonanţă familiară urechilor mele şi că le asociam cu tata, cu o noapte ameţitoare de vară, cu o

---

1 Tip special de poezie, răspîndit în literaturile orientale. Cîntă de obicei dragostea şi vinul.

reuniune de prieteni de-ai lui pe terasă, cu o plăcută durere în coatele pe care mi le proptisem pe pervazul ferestrei năpădite de şiruri dese de trandafiri agăţători. Mă căzneam să ascult, să fur ceva din comoara care-i vrăjea pe acei domni bătrîni, învăţaţi, cultivaţi, care au planat asupra copilăriei mele ca nişte zei ocrotitori. Atrasă de amintirea acelei nopţi fermecate, cu ecouri răsunătoare săpate de dragostea profundă, plină de adoraţie pe care o purtam celui ce recita frumosul poem — tatăl meu — m-am îndreptat spre uşă, să privesc crepusculul purpuriu, pe care se profilau spirale de fum alb de ţigară şerpuind în jurul unor veşminte albe imaculate şi al splendorii albe a pomilor înfloriţi. Gau- tama rîdea. El, pe care niciodată nimic nu-l afecta şi nu-l înduioşa, se amuza privindu-şi amicii mai sentimentali clătinînd din cap şi scoţînd exclamaţii de plăcere la auzul unui vers considerat de el drept absurd de primitiv, naiv şi lipsit de noimă, cu toate că admira împreună cu ei simetria formei concentrate şi splendida suită a minunatelor cuvinte, l-am auzit mustrîn- du-l pentru amuzamentul lui supărător şi l-am auzit răspunzînd cu un uşor sarcasm. Ceilalţi îl acuzau de ipocrizie, încercau să-l convingă de strălucirea versului pur, citîndu-i fiecare ceea ce

găsea că e mai izbutit şi mai scăpărător din poezia în limba Urdu. El rîdea.

— Reziduuri stătute ale unui sentimentalism bun doar pentru demodaţi.

Dintr-o lovitură dărîmase totul şi m-am cutremurat pînă şi eu.

— *Paimana,* îngînă o voce extatică, plutind pe undele legănătoare ale unui cuvînt repetat extatic. *Tamanna.*

— Ipocriţii ăştia sînt o pacoste, mîrîi un altul, amar, iar Gautama rîse şi se ridică să umple din nou paharele.

Avîntîndu-mi braţele înainte, am simţit o dorinţă răscolitoare să alerg şi să mă alătur lor, să mă trîntesc în iarba perlată de rouă şi să-i rog să continue, să reverse asupră-mi, val după val, tot acest ocean de vin roşu, generos şi dens. Poate pentru că, mai mult decît orice, simţeam printre ei prezenţa tatii, cu mîna graţios sprijinită de braţul fotoliului, cu vocea lui, cea mai blîndă şi cea mai adîncă dintre toate. Dar în acelaşi timp ştiam că nimic nu l-ar fi supărat mai mult pe Gautama ; or, dacă Gautama, care se afla într-o dispoziţie caustică, ironică, s-ar fi supărat, ar fi însemnat o catastrofă pentru mine. Mă temeam de înstrăinarea pe care ar fi adus-o o ceartă, acum, cînd era nevoie să fim strîns uniţi, să înfruntăm norul ameninţător care plutea asupra unităţii noastre. M-am smuls cu greu din uşă şi m-am repezit spre poliţa căminului, agăţîndu-mă de ea cu mîinile şi privin- du-mă în oglindă. Eram conştientă că dorinţa mea de a asculta poemul acela îndrăgit, recitat de

glasuri bărbăteşti voalate de fumul ţigărilor, era contopită cu instinctul mai profund, mai puternic, care mă mîna să-mi petrec fiecare clipă alături de Gautama, să mă îmbin cu el înainte ca o forţă violentă să ne fi dezbinat. În reflexele lichide ale oglinzii, încercam zadarnic să disting care dintre umbrele acelea aburite era el, care braţ era al lui, care era gestul lui dur, tăios. Aşa cum stăteam acolo, vocea lui ajungea pînă la mine parcă desprinsă de trup, ca de pe alt tărîm, şi spaima care mă împungea din ce în ce mai des şi mai deznădăjduit, m-a copleşit năvalnic. încă de pe acum aparţineam unor lumi diferite, iar lumea lui părea să fie cea a acestui pămînt pe care-l iubeam cu atîta ardoare, pămîntul parfumat de iasomie, colorat de seve, răsunînd de poezie, încălzit de bunăvoinţă. Pe cînd lumea mea era infernul. Tortură, vinovăţie, spaimă, întemniţare — acesfea erau cele patru ziduri ale infernului meu personal, un infern în care nimeni n-ar fi putut supravieţui multă vreme. Moartea mă aştepta.

Şi deci — din taina atît de subtil dezvăluită mie de suflul întunecat al înserării — trebuia să înţeleg că acestea erau destinele alese pentru noi ? Că Gautama era cel sortit să trăiască în această lume care pe zi ce trece devenea tot mai ispititoare, iar eu eram cea sortită să mă zvîrcolesc şi să pier în cel mai crud dintre infernuri ? Sub năvala acestei cumplite revelaţii, se stîrni fluxul subteran al unui alt gînd

sfredelitor — şi anume că nu tînjeam atît după prezenţa lui Gautama, după dragostea lui, cît, mai ales, după viaţa care-mi îngăduia să-l ating, să-i simt carnea şi părul, să-l cuprind în braţe şi să-l strîng puternic. Şi nu numai pe Gautama, ci întreaga lume care pulsa în jurul lui, de la erupţia de stele din cerul de vară, pînă la bufniţele fremătătoare care se iubeau în taină, pe furiş, în ramurile bifurcate ale smochinului — tot ce evoca viaţa şi lumea atît de fascinantă pentru mine, cea care eram condamnată să nu trăiesc.
Era pentru prima dată cînd îmi dădeam seama de limitele dragostei mele, şi, realizînd acest lucru, am roşit, dar mă aflam într-o stare de spirit prea agitată ca să pot reflecta îndelung asupra ruşinii acestei false iubiri pe care o proclamam. Prin vinele mele năvălea o dorinţă beată să alerg la soţul meu, să-mi simt tălpile zgîriate şi gîdilate de firele vii de iarbă, să-mi umplu nările de mirosul pămîntului umed şi de cel al tutunului, să ascult cuvintele celor care, la rîn- dul lor, erau îmbătaţi de viaţă ca de vin. Dacă aceasta de acum era cumva ultima noapte în care mă puteam înfrupta din fericirea de a trăi ? Dacă mîine nu voi mai fi decît o piatră, mută, încremenită, stinsă ? Pentru că îmi cunoşteam destinul. Anihilarea. Anihilarea, repetam, tre- murînd.
Vibrînd de înţelegere, o voce duioasă pluti pînă la mine, ca un tovarăş dintr-un azil al coşmarurilor, venit să mă aline.

Doamne, de-a fost să-mi hărăzeşti atîta suferinţă grea. De ce nu-mi dai şi-o inimă, spre a putea-o îndura ?

Era semnalul unui bun-venit, al unei chemări, al unor uşi care se deschideau să mă primească — fără echivoc, fără putinţă de greş. Convinsă de această chemare, nebuneşte convinsă, m-am trezit alergînd afară şi năpustindu-mă, cu respiraţia tăiată, în mijlocul lor, în mijlocul acelui cerc magic de domni indolenţi, plini de comoda şi ferma lor masculinitate, care rîdeau, discutau, beau, trecînd, pe calea băuturii, de la veselie la desfătare.

Şi, în consecinţă, am fost recuzată, refuzată, respinsă. S-au ridicat, politicoşi, în picioare, m-au salutat cu bună cuviinţă, m-au întrebat de sănătate, au eliberat un scaun pe care mi l-au oferit, au încercat, penibil, să depene mai departe firul fericirii, acolo unde, evident, nu avea ce căuta o femeie isterică. Şi totuşi, nu ei au fost cei care m-au alungat. A fost Gautama. Cu paharul în mînă, întorcîndu-mi spatele, s-a adresat unui prieten şi a ridicat vocea, ca să-l pot auzi rostind :

— Fericit, da, pentru că e detaşat de realitatea zilelor noastre, neumbrit de vulgaritatea oamenilor prost crescuţi sau a femeilor inoportune...

Meritam aceste cuvinte ? Le meritam oare ?

Gem lipindu-mi fruntea înfierbîntată de oglinda rece — oglinda, mereu oglinda — din dormitorul meu, şi simt că mi-e rău, de parcă

cineva m-ar fi lovit, m-ar fi ameţit în lovituri. Să fie oare de neiertat dorinţa de-a avea parte şi tu de prietenia oamenilor ? De tovărăşia lor ? Gautama o considera de neiertat — pentru o femeie, o femeie prostuţă, copilăroasă, ca mine. Pe lumea asta existau sfere vaste în care nu mi-ar fi îngăduit niciodată să pătrund, şi nu putea concepe cum de doream măcar să mă apropii de ele, cînd îmi erau atît de străine. Putinţa de înţelegere a lui Gautama era sărăcită, dragostea lui anemiată. Să nu poţi fi iubit aşa cum iubeşti...

în bezna pleoapelor închise apăsate de degete umede, în bezna fulgerată de ţîşniri multicolore, am retrăit oroarea acelor cumplite revelaţii care urmau uneori momentelor de contact trupesc, şi care mă învăţaseră cît de zadarnică, de neputincioasă e legătura sexuală — atunci cînd simţi nevoia nu de uniune, ci de comuniune.

„Gautama", murmuram atunci, sfîşiată de întunericul hulpav ca un balaur, şi trupul meu vlăguit încerca o mişcare de apropiere.

„Da ?" îmi răspundea cu o voce atît de albă, de tăioasă, de uscată, încît parcă nicicînd mîi-nile noastre nu se atinseseră, iar firele noastre de păr nu se împletiseră nici în cea mai tainică dintre nopţi. Sau îmi spunea : „Ce mai e ?" Nu, nu înduram să mă gîndesc la asta. Sau la clipele în care tînjeam după o contopire mai adîncă decît cea a cărnii — contopirea gîndurilor — clipele în care ardeam să-i

comunic rîsul ce-mi gîlgîia în gîtlej cînd vedeam la bazar cîte o capră vîrîndu-şi pe furiş botul într-un coş cu pepeni tăiaţi felii, în spatele vînzătorului, sau fiorul care-mi aprindea o vîlvătaie în piept, cînd vedeam soarele exfoliindu-se ca un trandafir, la apus, şi mai la apus, mereu mai spre apus...

Dar acestea fuseseră timpuri cînd acceptasem singurătatea sufletului omenesc şi o trecusem sub tăcere. Lucrurile pe care nu le spunem ar umple tomuri întregi; cele pe care le spunem, doar primele pagini de introducere. Şi acum se lăsase din nou asupră-mi tăcerea, şi în timp ce îmi ţineam sufletul încă aprins, în ambele mîini, mi-am văzut trupul desprinzîndu-se şi plutind, oprindu-se pe luciul înceţoşat al oglinzii, unde îl puteam privi de la o distanţă rece. îl cercetam, absorbită : faţa rotundă, copilărească, drăgălaşă, durdulie şi alintată, tenul neted, mătăsos, cu o aluniţă mică şi catifelată; urechile mici, ca nişte scoici rotunjite, cuprin- zînd neştiinţa în golul lor; buzele moi, cărnoase, arcuite cu o dulceaţă lascivă; genele lungi, întoarse, şi sprîncenele dese, foarte negre ; bogăţia naivă de bucle, cu o floare prinsă-n ele — o floare roză, după gustul copiilor. O puteai socoti o faţă frumuşică. Dar nu era faţa pe care s-o iubească un om ca Cautama. Putea să-i placă o clipă, să-l amuze un timp, dar ca să-l captiveze total, dacă vreun element fizic l-ar fi putut vreodată captiva, ar fi trebuit să fie o altfel de

față, mai fină, alungită, spiritualizată, o față de intelectual, rafinată de gîndire și meditație, golită de slăbiciunea impulsurilor, desprinsă de vulgaritate și de spontaneitate.

îmi spuneam aceasta în cuvinte calme, mute, și cercetam îndelung fiecare trăsătură a imaginii dinaintea mea, atît de asemănătoare cu portretele de pe cutiile cu bomboane încît o uram aprig. Ura era o trăire nouă pentru mine și, căl- cînd clandestin pe tărîmurile ei, mi se înfățișa o nouă panoramă de cunoașteri. Mă străduiam să cred că acum eram în stare să văd ce mă făcea pe mine să urăsc atît imaginea aceea, ce-l făcea pe Gautama s-o disprețuiască atît — și anume rațiuni vizibile doar pentru subconștientul nostru. Trebuie să existe un semn pe fruntea mea, ușor sezisabil pentru ochii opaci ai albinosului care l-a descoperit, un semn asupra căruia stelele își revărsau acum răzbunarea, și care prevestea o întrecere fatală și fără de oprire între mine și Gautama. încercam să definesc acest semn, să-i dau un nume, să-l localizez. Era oare o săgeată ? un coșciug ? o cruce ? o stea ? Și ce i-o fi făcut pe zei să întindă mîna și să-l atingă cu degetele lor reci, considerîndu-l prevestitor de crimă ?

Crimă.

Zguduită de parcă într-adevăr găsisem un stigmat pe pielea imaculată, m-am îndepărtat de la oglindă, străbătută de un fior. Nu mai suportam să mă uit la fața aceea deschisă,

neştiutoare şi nebună, şi mi-am întors privirile, coborîndu-le spre şirurile de sticluţe strălucitoare, cu parfum şi attar[1], *sindoor*[1 2] şi *kum-kum*[3]. într-o ba- tistuţă albă, umedă, adunată în formă de cuib, zăcea un mic mănunchi de boboci de iasomie pe care grădinarul îi culesese dimineaţa de pe gardurile vii, împrospătate de rouă, ca să-mi împletesc coroniţe şi brăţări, dar de care, nu ştiu de ce, uitasem. Zăceau acolo, aproape pulsînd şi respirînd, vii, desfăcuţi, albi, virginali. Mi-am îngropat faţa în ei şi i-am sărutat cu dorinţa sălbatică de a străpunge castitatea aceea de un alb imaculat şi neştirbit, şi de a pătrunde pînă în însăşi inima miresmei înnebunitoare. Ce visuri evocau în vîrtejuri de parfum, ce pasiuni, ce scene de dragoste şi de despărţire...

M-am smuls de lîngă flori, după ce le strivisem sub sărutările mele şi, tremurînd toată, le-am zvîrlit în oglindă, în imaginea aceea căreia îi aparţineau. Am ieşit din încăperea terorizată acum de umbrele uriaşe, purpurii, ale nopţii îngrozitoare.

Afară, pe verandă, aerul serii, deşi fierbinte şi apăsător, era curat. M-am aşezat pe scările care duceau jos, spre netulburata grădină din spatele casei. Am stat acolo multă vreme, căutînd să-mi alung gîndurile de la pivotul groazei

1' Esenţă extrasă din diverse flori amestecate.

2—[3] Preparate cosmetice puternic parfumate.

mele, căznindu-mă să le concentrez, să-mi înfăşor grijuliu fîşiile minţii în jurul cîte unui ţăruş de materialitate : singura dîră de nor alb care brăzda ca o linie lungă cerul, singura tuberoză albă, aplecată sub greutatea propriului ei parfum nocturn, sufocant, substanţialitatea aerului dilatat, împietrit, neondulat de briză, va- gile deosebiri dintre siluetele negre ale oleandrilor şi masele negre de cer şi de umbră. On greier ţîrîii strident chiar lîngă mine, dar numai cînd tăcu am privit în jos şi l-am văzut alături de piciorul meu gol. Noaptea amorţi în tăcere, greieraşul de lîngă mine amorţi în tăcere, inima din mine amorţi în tăcere.

În sfîrşit, amorţise în tăcere. în tot timpul acceselor mele de răzvrătire şi de spaimă aşteptam să urmeze aceste răgazuri, aceste intervale de calm. Era ca şi cum fluxul de sînge roşu care-mi năvălea atît de violent în cap s-ar fi retras, scurgîndu-se încet, încet, din fiecare cir- cumvoluţiune a creierului meu înfierbîntat, lă- sîndu-l, în cele din urmă, spălat, îmbăiat, curăţat şi liniştit. Asta-i ceea ce trebuie să simtă un *sunnyasi*', îmi spuneam, asta-i ceea ce un *yogi*[1] [2] se determină singur să simtă. Fericiţii, înţelepţii, care ştiau cu cît mai sigură,

---

1 Preot brahman, despre care se crede că ar fi în al patrulea stadiu de existenţă.

2 Practician al sistemului filozofic yoga, care susţine că printr-o anumită disciplină şi concentrare mintală se ajunge la contopirea cu spiritul universal.

cu cît mai odihnitoare este această stare faţă de tumultul de viaţă pe care-l trăiam eu, atît de nebuneşte. Nebuneşte. Mi-am îngropat capul în mîini. Da, îmi pierd minţile. Mă înstrăinez din ce în ce de tot ce înseamnă chibzuinţă şi calm, şi curînd am să înnebunesc, dacă n-am şi înnebunit. Oare amintirea acelui horoscop, întîlnirea cu albinosul, prezicerile lui, soarta mea sînt poate numai creaţii ale nebuniei mele ? Poate că totul nu-i de- cît un simptom de nebunie ? Şi nebunia poate fi vindecată...

Dar în acelaşi timp trebuia să recunosc, plictisitor, că în acea clipă eram totuşi, şi ştiam că sînt, foarte, foarte lucidă, în deplinătatea facultăţilor mele mintale şi capabilă să evoc, cu perfectă claritate, toate amănuntele vechii întrevederi, teama şi furia tatălui meu, totul. Nu era un delir. Mintea mea brusc deşteptată confirma certitudinea acelui fapt, după cum telescopul confirmă certitudinea materialităţii acelor misterioase pete de lumină din cerul nopţii — planetele. Toate acestea nu sînt închipuiri de basm, ci fapte dovedite.

Şi stăruiam astfel să mă încredinţez, fără a îndrăzni să ridic ochii către o stea ca să-i cer mîn- gîiere — nici o stea nu-mi mai putea da alinare, mă trădase toată această vagă, eterică aură a nopţii. Şi în tot acest timp mă gîndeam şi la Gautama, la discuţia care se desfăşura înainte pe pajiştea din faţa casei.

Dacă ar fi existat vreo legătură între noi doi, ar fi simţit că ceva îl atrage, acum, cînd mă gîndeam la el cu atîta intensitate. Dar, desigur, nu ne lega nimic. Seara de azi îmi oferise dovada. Nu exista între noi nici legătură, nici dragoste — nici un pic de dragoste. Şi nu înduram gîndul ăsta. îmi veneau în minte crîmpeie din *Cita,* de mult citite, care mă liniştea cu înţelepciunea lor rece, fermă.

„Şi va atinge nemurirea cel ce rămîne senin şi netulburat de simţiri, cel ce primeşte la fel bucuria şi durerea..."

„Acel al cărui spirit nu se frămîntă în nenorocire, care nu caută plăcerea şi s-a descătuşat de iubire, teamă şi mînie, acela într-adevăr se bucură de înţelepciunea cea puternică..."

„Acel ce s-a descătuşat de orice legătură şi nu se bucură la bine, nici nu se supără la rău, acela a dobîndit adevărata înţelepciune..."
„Gnd îşi retrage simţurile de la tot ce se simte prin simţuri, aşa cum broasca ţestoasă îşi strînge picioarele în carapace, atunci înţelepciunea lui devine cea adevărată..."
Şi printre aceste cuvinte ferme, clare, puternice, liniştitoare, care, în chip surprinzător, rămăseseră proaspete şi cristaline în mintea mea răvăşită, răzbeau acordurile la fel de blînde, la fel de străvechi ale unei raga [1] cîntată la o ţiteră, acorduri

venind dinspre casa vecină, unde locuia o familie de bengali cumsecade, ale căror fiice luau, seara, lecţii de muzică. Una dintre ele studia la ţiteră, şi-şi unduia degetele în sus şi-n jos pe coardele line, delicate, ca sclipirile peştişorilor de argint printre valuri, în timp ce trilurile de pasăre ale surorii ei străbăteau octavele, din nou şi din nou. „Sa, re, ga, ma, pa, da, *ni, sa...*" se avînta vocea, curgător, apoi rămî- nea suspendată pe ultima notă, tremurătoare, ca o nestemată aruncată în sus, în văzduh, unde se rostogolea timp de o scurtă şi şovăitoare clipă, înainte de a cădea, vertical, în palma întinsă. Sa, răsuna din nou, vibrînd sus, pe culmea înfricoşătoare, şi apoi, după firava victorie, venea coborîşul în cascadă Sa, *ni,* da, pa, ma, ga, re, sa — prăbuşindu-se în înseşi străfundurile nopţii. Apoi urma o pauză în care pînă şi greierii îşi ţineau răsuflarea, dar platanii foşneau, oftînd, de parcă lecţia de muzică nu le dădea pace să doarmă şi, în ton cu freamătul lor, totul începea din nou.

' Cîntec vechi indian.

Era chinuitor, prea strident ca să poţi să nu auzi, aşa încît eram forţată să ascult, să mă înalţ şi să cadă o dată cu salturile încăpăţînate ale muzicii, sus în văzduh, jos pe pămînt, sus în văzduh, şi iarăşi jos. În sus şi-n jos goneau şi degetele pe ţiteră, iar vocea le urma vesel şi nepăsător. îmi simţeam inima sărind în gîtlej şi apoi prăbuşindu-se în golul stomacului, pînă-mi venea rău, ori de cîte ori vocea limpede

cobora, şi mă întrebam cît voi putea îndura această muzică epuizantă, care pentru mine nu era muzică, ci leit-motivul al însăşi vieţii mele, al destinului meu, vîjîindu-mi în urechi şi gonind în sîngele meu.

Dar muzicienele erau neobosite, iar eu mă lăsam purtată în sus şi-n jos de impulsurile muzicii şi de viitoarea evocărilor prinse în aceeaşi hipnotizantă mişcare. Pasul lui Gautama, pă- trunzînd sunetele, nu le întrerupse traiectoria, ci păru să facă parte din ea, integrîndu-i-se în chip firesc. O dată cu el se răspîndi un miros copleşitor de ţigări de foi fumate, de whisky, de masculinitate — miros nespus de atrăgător pentru mine, încît aproape am plîns de slăbiciune cînd m-a mîngîiat pe cap, spunîndu-mî :

— Aici eşti, şi singură-singurică. De ce-ai fugit de la noi, fetiţă proastă ?

Se aşeză pe trepte lîngă mine — ceea ce constituia o concesie fără precedent. M-am îndepărtat de el, aproape cu teamă, şi şi-a retras cu blîndeţe mîna de pe faţa mea. Simţeam ca şi cum ar fi pus mîna pe însăşi inima mea, pe organul crud, viu, pompat cu sînge, iar eu, înde- părtîndu-mă, aş fi luat cu mine numai pieliţa inimii, ţesutul care o învelea, lăsînd carnea în mîna lui, astfel că-i simţeam încă strînsoarea degetelor.

— Voi nu m-aţi vrut, am şoptit înecîndu-mă, şi mi-am încleştat degetele pentru că simţeam încă atingerea aceea pe carnea mea

străbătută de durere.

— Nu te-am vrut ? Am spus eu aşa ceva ? A spus cineva una ca asta ? De ce atîta melodramă ? M-am mirat numai ce puteai tu dori de la o adunătură de bărbaţi în vîrstă, puţin ameţiţi şi vorbind Urdu. Şi, în afară de asta, s-au simţit cam stînjeniţi.

— Nici că-mi pasă ! Şi-apoi momîilor ălora le prinde bine să se simtă puţin stînjeniţi, să mai fie puţin scuturaţi. Tot ce voiam era să fiu afară, cu tine. M-am întors să-l privesc. Lîngă tine, am adăugat şi am întins mîna ca să-i simt manşeta albă, răcoroasă. Dar m-ai făcut să plec.

Am respirat adînc şi mi-am retras mîna fără să-l ating.

A oftat, s-a scotocit, şi-a aprins o ţigară, de parcă nici nu m-ar fi auzit, de parcă n-ar mai fi fost conştient de prezenţa mea. Flacăra mică a chibritului îi lumină căuşul palmei prefăcîn- du-i-l într-o grotă de rubin. Chibritul dispăru aruncat în întuneric şi o broască indignată orăcăi la el, apoi băţul se stinse, broasca tăcu şi riu rămase decît licărirea slabă a ţigării. Cautama îşi schimbă poziţia.

— Acel ce s-a descătuşat de orice legătură şi nu se bucură la bine, nici nu se supără la rău,

acela a dobîndit adevărata înţelepciune, spuse cu blîndeţe.

— Dar asta-i din *Cita,* am strigat.

— Desigur, îmi răspunse întorcîndu-se spre mine şi zîmbind. Şi pari surprinsă. Totuşi, a fost un timp cînd ţi-era carte de căpătîi şi o studiai cu ardoare, în fiecare noapte.

— *Cita,* am repetat bîlbîindu-mă.

începuse oare să-mi ghicească gîndurile ? Oare cît de mult ştia din cele neştiute de mine ?

— Ai şi uitat de nopţile acelea. Şi în seara asta eu voiam să-ţi fiu prieten, filozof şi călăuză, voiam să-ţi cer să-ţi aminteşti ce se spune în *Cita* despre ataşamente, despre păcatele izvorîte din ele, despre felul în care se plătesc aceste păcate. Ascultă: „Gîndindu-se la cele ce se adresează simţurilor, omul se ataşează de ele. Din ataşament se naşte dorinţa şi din dorinţă furia. Din furie se naşte amăgirea, iar amăgirea duce la rătăcirea memoriei. Prin rătăcirea memoriei se nimiceşte putinţa de alegere, iar ne- maiputînd să aleagă, omul piere".

Ascultam sfîrşitul citatului, îl răbdasem în întregime, pînă la ultimul cuvînt. Şi acest ultim cuvînt a stîrnit ecou. „Piere". Piere. Am simţit inima golindu-mi-se.

— Da, am spus, şi vocea mea mi-a părut stranie, ascuţită şi încărcată de amărăciune. Cît de bine se potriveşte cu tine frîntura asta dintr-o hrană seacă — o hrană inuman de seacă. Ah, tu nu ştii nimic, nu înţelegi nimic. Mi-am ridicat vocea. Nici n-ai să înţelegi

vreodată. Nu cunoşti nimic despre mine — şi despre felul cum pot iubi. Cum vreau să iubesc. Cît de important este lucrul ăsta pentru mine. Dar tu, şi l-am privit drept în ochi cu ură, tu n-ai iubit niciodată. Şi nici pe mine nu mă iubeşti...

— Ei haide...

— Oh, dacă mă iubeşti, chiar dacă ai spune că mă iubeşti, n-ar avea nici o însemnătate. Iubirea nu înseamnă nimic pentru tine. Este un fel de... ataşament.

Am scuipat cuvîntul acesta fals, trădător, urîndu-l.

— Iubire, spuse Gautama surprins, neplăcut surprins, ceea ce-l făcu să-şi arunce {¡gara în boschetele de regina nopţii şi să-şi deschidă cu un pocnet tabachera, de parcă ar fi descoperit un aspect nou într-un caz pînă atunci limpede, un aspect neaşteptat şi nedorit. Dar cine a vorbit de iubire ? adăugă încruntîndu-şi sprîncenele subţiri, pînă cînd toată faţa i se prefăcu într-o reţea de linii încîlcite.

Semăna cu gînditorul de sub arborele *bo* \ aşezat pe o blană moale de tigru, simţindu-se prea preţios ca să atingă pămîntul cu mîinile lui lungi, fin modelate, prea preţios ca să admită existenţa unor realităţi ca iubirea, cu ororile pe care le presupune ea : actul împreunării, dorinţele fizice şi chiar dominantele dorinţe spirituale de posesiune, drepturile dobîndite şi stabilite...

Dar nu, în noaptea asta n-am să-l admir pentru sferele lui elevate în care se înalţă ori de cîte [1] ori încerc să-l atrag în problemele mele, în dorinţele şi preocupările mele, care lui i se par copilăreşti, sîcîitoare şi chiar vrednice de dispreţ. în noaptea asta am să-l ţin jos, lîngă mine.

— Eu vorbesc de iubire, am rostit cu glas tare şi stelele albe din boschetele de regina nopţii răspîndiră o boare de parfum atît de pătrunzător, atît de paradisiac şi nepămîntesc, încît m-am simţit puţin ameţită, chiar febrilă. Şi pentru asta ai să mă socoteşti un copil sîcîitor, care-şi dezvăluie ceea ce ai numit tu o dată „spiritul meu de poetă de mîna a treia..."

— Niciodată n-am...

— Ba da, şi aşa gîndeşti şi acum. Pentru că te iubesc. Pentru că atunci cînd eşti departe de mine, te doresc. Pentru că vreau să fiu alături de tine, să te pot atinge, să te pot cunoaşte. Nu suporţi asta, nu-i aşa ? Ţi-e teamă. Ai putea... să pieri.

Am rîs amar, amar.

— Ascultă-mă, spuse el la auzul acestui rîs, ridicîndu-se brusc în picioare, astfel încît stătu înalt şi înclinat deasupră-mi, cu capul atingînd stelele, în timp ce eu priveam în jos la picioarele lui.

— Ba nu, am răspuns sălbatic. în noaptea asta, *tu* mă asculţi pe mine. Niciodată nu rrî-ai

1 Una dintre ipostazele sub care este înfăţişat Buda.

lăsat să-ţi spun toate astea. De ce ? Te înspăimîntă ? Pentru că nu poţi fi receptiv ? Te simţi dezrădăcinat din elementul tău ? Nu poţi îndura să... nu fii singur ? Am vorbit într-una pînă am obosit şi vocea mi-a scăpătat, l-am atins vîrful piciorului. Nu există nimic, am şoptit, nu există

nimic în tine care să se simtă cîtuşi de puţin mişcat, cînd îţi spun că eu trăiesc numai pentru tine ?

În momentul acela s-a aplecat, mi-a îndepărtat mîna, m-a ridicat şi m-a făcut să stau acolo, în picioare, pe scări, cu două trepte mai sus decît treapta pe care se afla el, pentru ca feţele noastre să fie la acelaşi nivel. Ne uitam unul la celălalt, eu îi priveam faţa cu nările dilatate de mînie, cu buzele strînse de iritare. Clarul de lună dramatiza totul, dezvăluind linii şi umbre, îngroşîndu-le. Nimic nu rămînea ascuns. Totul fusese dezvăluit, dar nu asta dorisem. Cautama nu era de partea mea, se găsea dincolo de un fluviu, dincolo de un munte, şi aşa avea să ră- mînă mereu.

— Nu există nimic, am şoptit, în chip de întrebare şi de constatare. Eşti de nemişcat. Cum aş putea atunci să te fac să înţelegi ? N-am să mai fiu niciodată în stare să-ţi explic. N-ai să mă ajuţi niciodată. Totul e perfect adevărat. Unul dintre noi va cîştiga, celălalt va trebui să piardă.

— Ascultă-mă, stărui el, pentru că vorbele mele îi păreau fără noimă, nu avea nici un pic de intuiţie şi nu mă cunoştea absolut de loc. Ascultă. Nu-i nevoie să-mi explici. înţeleg. înţeleg. Şi dacă par... de nemişcat, e din pricină că sínt prea tulburat ca să fiu mişcat. Asta-i nebunie, Maya, o nebunie pe care n-o doream...

— Atunci sînt nebună ? Mă crezi nebună ? am ţipat, încleştîndu-mi pumnii ca să-l îndepărtez de mine, smulgîndu-mă de lîngă el

şi fugind jos pe scări, în întuneric, în întuneric. Am început să plîng. N-avea importanţă. Eram prea rănită. „Trădătorule !" aş fi vrut să strig. „Trădătorule, tu eşti cel care o să mă trădeze !"
A venit după mine, m-a prins şi m-a scuturat puternic.
— Nevropată, mi-a spus, asta eşti, o nevropată. Un copil răzgîiat, atît de răzgîiat încît nu poţi suporta un cuvînt potrivnic. Toată lumea trebuie să aducă un dar pentru micuţa Maya — aşa a învăţat-o tăticul ei.
Acum el vorbea amar.
— Să nu-l pomeneşti pe tatăl meu...
— Ba fii sigură că am să-l pomenesc. El poartă toată răspunderea pentru asta — pentru că te-a făcut să crezi că cel mai important lucru în viaţă este să posezi, să posezi — bogăţie, confort, flori, păpuşi, servitori credincioşi — toate belşugurile din basmele în care ai fost crescută. Viaţa, pentru tine e încă şi acum un basm. Ce-ai învăţat din realitate ? Ce ştii despre realităţile existenţei omeneşti obişnuite, ale unei existenţe care se desfăşoară nu în iubire şi romanţă, ci trăind şi murind şi muncind ? lată ce constituie viaţa unui om obişnuit. Asta nu. se găseşte în cărţile tale cu poze. Şi asta-i tot ce ţi s-a arătat în viaţa ta — cărţi cu poze. Ce crimă să creşti un copil în felul ăsta !
— Am avut cea mai fericită dintre copilării ! A fost cea mai fericită perioadă din

viaţa mea.

— Da, şi n-ai cunoscut altceva decît fericire. Ce crimă I Crimă pentru că a fost o amăgire. Şi iată-te acum, incapabilă să vezi altceva decît amăgiri pe care le iei drept realităţi. Ce suav pluteşti prin grădina ta, visînd la spiriduşi adormiţi în boboci...

— Ce vrei să...

— Iar pe mine mă consideri căpcăunul cel rău, care nu vrea să se joace cu tine, care-ţi sfîrtecă drăgălaşele buchețele de flori cu şfichiul biciului. Nu plînge. Te rog, nu începe să plîngi, Maya. Ascultă măcar o dată serios, pentru că îţi vorbesc serios. Trebuie să alegi, trebuie să vezi singură, să-ţi dai seama care sînt lucrurile importante în viaţă, care sînt adevăratele valori. De asta ţi-am citat cu atîta dărnicie din *Cita* în noaptea asta. Ştiu că o cunoşti şi aş fi vrut să-ţi reamintești acele rînduri, să le pătrunzi măcar acum tîlcul. Altfel viaţa va rămîne pentru tine un gol şi ai să continui să întinzi mîna gata să apuci orice — orice lucru atrăgător care o să-ţi iasă în cale, imaginîndu-ţi că în felul ăsta iţi umpli existenţa, că îi dai un sens.

Mă luă de braţ, mă împinse puţin şi după scurt timp ne plimbam pe pajişte, alene, de parcă am fi discutat despre legume şi despre vreme. Glasul lui scanda cuvintele, ca nişte frunze reci căzînd peste făptura mea în flăcări, îngropîndu-mă sub maturitatea lor tomnatică, sub experienţa şi sobrietatea lor.

— Totdeauna am simţit, spunea, necesitatea fiecărei fiinţe omeneşti de a-şi afla o vocaţie. O numesc vocaţie, pentru că-mi lipseşte alt cu- vînt mai cuprinzător. Ciudat, murmură aprin- zîndu-şi o nouă ţigară, cum seara asta a început cu poezie Urdu şi sfîrşeşte cu filozofie hindusă.

Da, cert, e o noapte de *Cita.* Şi iată că mi-a sugerat un alt citat pentru tine : „Cel care, stăpî- nindu-şi simţurile şi spiritul, participă la acţiune doar cu organele destinate acţiunii, şi fără să se ataşeze, acela este vrednic de respect". Şi mereu ni se arată cît de riscant e să rîvnim la roadele acţiunilor noastre şi cît de meritoriu e să făptuim acţiunile fără să avem în vedere izbîn- zile sau înfrîngerile. Acţiunea — sau munca, sau viaţa, mă rog, ce doreşti — aceasta este ceea ce înţeleg eu prin cuvîntul „vocaţie". Sînt sigur, experienţa mă face să fiu sigur că numai cei capabili de un asemenea mod de a trăi şi de a munci, sînt şi capabili să cunoască pacea, sau seninătatea — cuvinte mai expresive, fiecare dintre ele, decît fericirea.

— Adică cei de felul tău, am spus, în timp ce ultimul tăciune de supărare licărea în mintea mea din ce în ce mai stins, sub spuza oboselii. Cei de felul tău şi al minunatei tale familii, care munceşte din greu, aşa cred.

Preferă să treacă peste supărarea mea — dacă măcar o observase.

— Nu, Maya, nu cei de felul familiei mele sau al meu. Noi sîntem nişte egoişti, fiecare dintre noi. Noi muncim ca să obţinem faimă, un nume, bani, sau alte lucruri rele, luate laolaltă. Şi totuşi noi avem munca noastră — vocaţia noastră — fiecare dintre noi, şi, pînă în prezent, lucrul acesta pare-se că ne-a adus o oarecare seninătate. Nu ideala pace absolută despre care vorbeşte *Cita,* nu, asta în nici un caz, dar poate că am ajuns să cunoaştem din ea mai mult decît cunosc alţi oameni.

— Dar eu nu sînt ca voi. Eu sînt altfel decît voi toţi.

— Asta-i adevărat, mă aprobă fără să se uite la mine, scrutînd în schimb umbrele. Dacă nu posezi un temperament detaşat, e foarte greu să trăieşti în mod detaşat. Da, aici sînt de acord cu tine. Totuşi, dacă ai nevoie de o lume reală, solidă, personală, de ce să nu-ţi creezi o lume lăuntrică în care să te poţi detaşa atunci cînd lumea exterioară devine prea plicticoasă, sau prea pătimaşă ?

— Dar eu nu sînt aşa, am stăruit cu un scîn- cet, conştientă că simţul meu înnăscut de supunere urca în mine ca o apă umflată, înecînd, încetul cu încetul, protestele şi zbaterile mele. Era nespus de obositor, dar în acelaşi timp plăcut adormitor. Eu nu ţin să mă detaşez într-o altă lume. Pentru mine lumea asta de aici nu-i plicticoasă. Nu-i niciodată plicticoasă. Cred că eu ştiu s-o gust mult mai mult decît tine. Tu ai putea vreodată să şezi

aici, pe treptele astea, fără o carte, fără un ziar măcar, doar uitîndu-te la copaci şi gîndindu-te la ei ?

— Dumnezeule, nu ! răspunse îngrozit.

— Ei vezi, eu pot. Am atît de multe de privit, de atins, de simţit — atît de multe care mă pot face fericită. îmi place să mă plimb şi să pun mîna pe lucruri — pe frunze, pe crengi, pe pămînt, pe toate. Mă joc cu pisica mea. Şi cînd mă simt singură, mă duc la prietenele mele. Lumea e plină — e *plină,* Gautama. Şi ştii ce-n- seamnă asta ? Că pe mine nu mă plictiseşte şi că nu am nevoie să caut o altă lume.

îmi aruncă o privire piezişă. Interesul lui era stîrnit — cînd ceva putea să i-l stîrnească — nu de părerile exprimate sau de teoriile expuse de o anumită persoană, ci de însăşi persoana respectivă. Era un interes analitic, rece, iscoditor, totuşi o manifestare de interes şi, poate din pricină că, în fond, relaţiile noastre se bazau pe mai multă intimitate decît oricare dintre celelalte relaţii ale sale, interesul lui avea de astă dată o notă de solicitudine. Şi lucrul acesta era tandru, era un elogiu, era nou.

— Ai dreptate, spuse strivind ţigara sub talpă, astfel încît râmaserăm într-un întuneric deplin, dar conştienţi de luna care se ridicase peste acoperiş, ca o navă scundă, ca o corabie de aur pe cerul smălţuit scînteietor şi pulsînd de viaţă. Ai dreptate. într-un fel, tu eşti mai

puţin egoistă decît mine. în timp ce eu trebuie să am întotdeauna un ziar sau o carte în mînă, sau oameni în jurul meu, astfel încît să pot scrie despre mine, să mă caut în ei pe mine, sau să le vorbesc despre mine, tu suporţi să fii absolut singură, şi uiţi de tine în grădina ta, în comorile tale. Ciudat, murmură întorcîndu-şi faţa de la mine şi aprinzîndu-şi prima dintr-un şir nervos de ţigări fumate pe sfert sau pe jumătate, care păreau să fie combustibil pentru creierul lui ordonat. E ciudat, pentru că în cazul ăsta tu eşti mai capabilă decît mine să te detaşezi şi deci poţi cunoaşte o mai mare linişte spirituală şi mai multă stabilitate. Acesta este ţelul final al aspiraţiilor noastre filozofice—să exişti ca floarea de lotus pe lac, cu rădăcinile înfipte în apă dar cu petalele uscate, neatinse de val. Flacăra lămpii aşezată într-un colţ ferit de vînt, unde arde fără să pîlpîie. Broasca ţestoasă cu picioarele strînse sub carapace, retrasă din lumea înconjurătoare — o, întregul cult al simbolurilor acelei existenţe ideale ! Dar cine este mai în măsură să ducă o astfel de existenţă ? Eu, cu cărţile mele, cu munca mea, sau tu, cu bucuria ta senzuală de viaţă ? Crist, care a pogorît pe pămînt ca să se amestece cu oamenii, să împărtăşească durerea lor şi care a înfăptuit o serie de miracole pentru a aduce omenirii bunăstare fizică şi mîntuire sufletească, sau Buda, care medita sub arborele *bo,* cu ochii închişi la moarte, la

suferinţă, la bucurie, la ispita de a ajuta, la ispita de a mîntui, la ispita de a dobîndi victoria ? O întrebare care frămîntă de sute de ani minţile gînditorilor. Răspunsul se află desigur aici — în *Cita* — şi din nou în *Cita :* „Acel a cărui bucurie este lăuntrică şi a cărui lumină este lăuntrică, acel *yogi,* bine înrădăcinat în credinţa brahmană, cunoaşte libertatea absolută". Libertatea florii de lotus faţă de apă, a flăcării faţă de vînt, a broaştei ţestoase faţă de orice contact. Detaşarea — într-un cuvînt — detaşarea.

— Şi dragostea ? am izbucnit eu. Şi dragostea ?

— Dragostea ? Dragostea golită de orice ambiţie, de orice dorinţă, de orice viaţă în afară de cea care o menţine vie, arzîndă, da, dragostea aceea este bună. Dar nu cumva tu, Maya — şi îmi atinse umărul cu tandreţe — nu cumva tu confunzi dragostea cu ataşarea ? Tocmai în asta stă egoismul tău. Să meditezi asupra grădinii, într-o seară frumoasă, da, asta e într-ade- văr frumos. Dar să te laşi răscolită de simţăminte pentru o floare care se va ofili peste noapte, asta e o nebunie. De la pasiunea curiozităţii şi neastîmpărului, te vei lăsa purtată, cu siguranţă, spre pasiunea nefericirii, cu zădărnicia, prăbuşirile şi amăgirile ei. Aşadar, ar trebui să înveţi să rămîi detaşată — de nemişcat, cum spui tu. Nu crezi că ar merita să încerci ? Să te înveţi, da, să te disciplinezi singură. Aşa fac *yogi-i* noştri,

aşa fac *surmyasis-ii* cei adevăraţi. Şi în felul acesta sînt scutiţi de deziluzii, şi o dată eliberaţi de acestea, sînt liberi şi faţă de orice primejdie a dispariţiei. Aceasta este, cred, eternitatea spre care tinde orice religie, şi care poate fi întrezărită sub diferite grade de pătrundere a adevărului...

Rătăceam, uneori întîlnindu-ne, apoi retrăgîn- du-ne şi, pentru prima oară, îl ascultam, îl ascultam deplin şi atent. Uscăciunea, monotonia vocii lui, a teoriilor lui, nu mă mai plictiseau, nu mă mai îndepărtau. Le vedeam acum ca pe un masiv de stîncă, o stîncă mare şi de neclintit, înaltă şi uscată, în mijlocul unei mări spu- megînde. A te putea agăţa de ea, însemna siguranţa. A fi smuls de lîngă ea, de către frămîn- tările mele bolnăvicioase, de slăbiciunile mele, de lipsa mea de stăpînire — însemna pieirea.

— Şi totuşi, am murmurat trist, a le fi putut cunoaşte, a fi putut cunoaşte seara asta frumoasă, floarea asta — înseamnă totuşi ceva. Nu-i aşa, Gautama ?

— Iată, spuse el oprindu-se brusc, Iată ceva pentru tine. Rupse o floare dintr-un boschet, undeva, la întîmplare, şi mi-o oferi. Cine i-ar putea nega existenţa ? continuă zîmbindu-mi ca unui copil drăgălaş.

Am adăpostit-o în căuşul palmei cu atîta grijă încît degetele aproape că mi-au trosnit de încordare.

— Ştii, am spus, nu mi-ar părea rău dacă

aş muri acum. Chiar în clipa asta. Atunci toate ar rămîne pentru mine întocmai ca în acest moment. N-am face nici un pas mai departe, n-am rosti nici o vorbă în plus. Totul s-ar opri aici, toate ar cunoaşte odihna. Gautama, n-ai dori ?

Mi-a atins braţul, îndemnîndu-mă să continui plimbarea noastră, cu paşi egali.

— Da, răspunse el, cu un ton din nou distant şi tăios. Tragedia iubirii nu este ceea ce îşi închipuie mulţi că ar fi — adică imposibilitatea de a o menţine mereu la nivelul primei exaltări. Este, aşa cum tocmai ai arătat tu, imposibilitatea de a o curma brusc — atît de brusc încît moartea să extirpe dintr-o singură lovitură scurtă această iubire damnată, înainte de a se fi putut întinde cancerul în ea. Dar atunci, am fi oare destul de tari pentru a suporta o viaţă în care mereu cîte o nouă splendidă planetă ar urma alteia, izbucnind într-o necurmată măreţie şi strălucire ? Nu cred. Sîntem prea slabi. Ne simţim obosiţi, ne simţim nepotriviţi cu divinitatea, şi atunci preferăm, mai curînd, să ne lăsăm tîrîţi de curent, în jos. E mai puţin istovitor decît să lupţi cu marea, o mare furioasă. Nu sîntem făcuţi ca să ne împotrivim fluxului, curentului, nu putem rămîne mereu pe creasta valului, pe muchea cascadei. Avem nevoie să respirăm.

— Bine, am spus curbîndu-mi degetele peste petalele reci ale florii din mîna mea, cu

grijă ca să n-o strivesc, dar cum am putea îndura o eternă schimbare ? Cum am putea îndura să gîndim că totul se schimbă şi moare, şi că nu mai e niciodată cum a fost. Asta presupune o continuă pierdere.

— Cît de occidentală eşti, îmi spuse rîzînd. Cu concepţia ta asupra vieţii privită ca un scurt episod în care trebuie înghesuite toate experienţele, toate izbînzile, toate virtuţile, pentru că, vai, viaţa e atît de scurtă ! strigă el, afectînd un ton tînguitor, plin de milă de sine însuşi, pentru a mă face să rîd. De pe unde ai cules-o ? Desigur că în familia de brahmani cu frica lui Dumnezeu, în care ai fost crescută, ai cunoscut o altă concepţie, care nu considera viaţa drept o scînteie aprinsă o singură dată şi apoi stinsă în scrumul purgatoriului, sau, pentru cei virtuoşi care s-au purtat cum se cuvine, o prelungire a scînteii într-o aureolă de alte mici scîntei, aflate într-un paradis care, la ora actuală, trebuie să fie atît de cumplit iluminat, încît nu-l poţi privi decît prin ochelari negri. Tu ai fost crescută într-o concepţie care privea viaţa ca pe o strălucire constantă, o aură care trece prin- tr-un ciclu continuu, de la zi la noapte, de la manifest la nemanifest şi de la nemanifest din nou la manifest. Viaţa despre care vorbeşti tu, acel scurt episod, furtuna într-un pahar cu apă, pare atît de insignifiantă şi de meschină în comparaţie cu acest ciclu veşnic de care e legată întreaga omenire, prin viaţă sau prin moarte, şi care se

roteşte, se roteşte, fără contenire, fără punct final, ai putea spune...

— Da, da, am murmurat, mîngîind floarea, simţind gîdiliciul firelor de iarbă, lăsîndu-mă în voia senzaţiei de securitate care mă năpădea, în voia senzaţiei de ocrotire, de pace.

îmi contura o viziune frumoasă; am închis ochii pe jumătate şi am visat. Glasul lui mă pătrundea.

— Ai să spui : cum, va să zică sîntem încătuşaţi de acest ciclu, îngrădiţi de el ? Asta înseamnă fatalism...

Atenţia mea se deşteptă dintr-o dată, pîndind ca o cobra care-şi întinde gîtul la cel mai mic semn de primejdie apropiată.

— Da, dar trebuie să-ţi dai seama de logica acestui ciclu, de perfecta lui logică : fiecare încarnare influenţează asupra celeilalte, acţiunile săvîrşite într-o existenţă dau roade în următoarea, tot atît de precis cum toamna urmează verii, tot atît de precis cum fluxului îi urmează refluxul. Cunoscînd acest lucru, ştiind că faptele noastre au însemnătate, au semnificaţie, vieţile noastre capătă un elan fără de care existenţa n-ar fi decît o beznă amorfă...

— Nu ! am strigat întinzînd mîna ca să mă agăţ de stîncă şi descoperind că dispăruse, se evaporase sub o avalanşă de valuri clocotitoare care se rostogoleau acum, cu bubuit de tobe, deasupra capului meu.

„Nul" Unde erau ocrotirea, siguranţa? Pacea

? Gautama ? Mă trăda : mă îmbiase spre o apă liniştită şi acum mă lăsa să mă scufund în- tr-o mare înşelătoare. Bezna, bubuitul tobelor — toate mă împresurau, mă sufocau. Am început să transpir. „Nu !"

— De ce ? mi-a replicat el, mai curînd iritat de întrerupere decît bănuitor. De ce, unde vezi o fisură ? Care altă religie te înarmează cu logică ? Nu credinţă, ci logică. Arată-mi, dacă poţi...

— Nu credinţă, ci logică, am repetat, bîlbîindu-mă. Dar, Gautama, e teribil — nu credinţă, ci logică.

— Dumnezeule mare! strigă, zvîrlindu-şi braţele în sus. Doar nu eşti una dintre femeiuştile acelea care zilnic îşi îmbăiază şi-şi gătesc zeii şi zeiţele de lut, şi-i hrănesc cu acadele, băgîndu-şi în cap că ar fi fiinţe vii, cînd logica îţi spune că sînt plămădiţi din clisă şi că vii sînt în schimb copiii flămînzi. Sfinte Dumnezeule, Maya, să descoperi aşa ceva într-o fiinţă cu care ai convieţuit patru ani...

— Dar, Gautama, am strigat, ce-ai spus ? M-am întors să-l privesc, să-i văd faţa în albul clarului de lună ; ne aflam însă în umbra lămîilor. Lămîii lui Toto cel mort. Să te gîndeşti... să te gîndeşti că avem de plătit, în viaţa asta, pentru cele ce-am putut făptui într-o viaţă anterioară, să te gîndeşti că trebuie, poate, să plătim oribil, oribil, pentru ceva teribil, ceva teribil, ce-am *fi putut* săvîrşi... e teribil !

— încetează odată cu teribil, teribil şi

oribil, oribil ! strigă exasperat. Eu îţi ofer o explicaţie acceptabilă a suferinţei, a ceea ce numim, uneori, „nedreptate", subînţelegînd prin asta sărăcia, durerea, privaţiunile, şi tu...

— Toate sînt pedepse.

— Ce viziune occidentală asupra teoriei reîncarnării ! Oricum, poate că „pedeapsă" nu-i un cuvînt cu totul incorect, din moment ce asta-i forma pe care o ia adeseori Karma[1] în ochii noştri. Dar viziunea noastră este disperat de limitată. Dacă am putea-o lărgi cu o logică mai pătrunzătoare, cu o mai mare încredere în logică, cu aduceri aminte mai precise — memoria, iată ideea principală a logicii I Cît de multe ar soluţiona o adevărată memorie excelentă, cum ne-ar urmări dintr-o existenţă în alta ! Am impresia nu numai că ar face Karma mai explicită pentru noi, dar că de asemenea...

— Gautama, am şoptit strîngîndu-i braţul, strîngîndu-i-l tare şi descoperindu-l din carne şi oase, din pulbere şi ţărînă, şi nu din stîncă, nu din stîncă eternă. Dar, Gautama, te rog...

' Credinţa budistă potrivit căreia toate faptele din viaţa actuală sînt consecinţe ale unor acţiuni din vieţi anterioare, sau cauze ale unor întîmplări ce se vor petrece în vieţi viitoare.

— Ce mai e ? oftă cu un dezgust total. Într-adevăr, e imposibil să stai de vorbă cu o femeie.

— Eu intru în casă, am spus cu un fir de

voce, pentru că în urechile mele tuna o alta mai puternică, vocea tobelor care bubuiau.

— Intră numaidecît, mă îndemnă scuturîndu-se de strînsoarea mîinii mele. Deodată îmi prinse încheietura. De ce ţi-e mîna atît de fierbinte ? întrebă bănuitor. Fierbinte şi umedă. Ai febră ?

— Nu, am răspuns. Nu, Gautama, n-am febră.

M-am îndepărtat de el, îndreptîndu-mă spre casă.

— Eşti sigură ? a strigat după mine.

— Sigură, am şoptit, sigură.

Capitolul cinci

„Dar cine va trebui să moară ? Cine ? Spune-mi, cine ?"

Cautama se trezi.

— Ce este ? mă întrebă, luîndu-mă în braţe. Ce s-a întîmplat, Maya ? Ce vis ai avut ?

După ce m-am lăsat calmată de prezenţa lui fizică, m-am întors cu spatele spre el. Era fierbinte, insuportabil de fierbinte. La fel era şi patul. Pămîntul udat se zvîntase chiar şi sub clarul de lună. Limba mi-era uscată de sete. Mi se părea că, de fapt, moartea era foarte reală, foarte probabilă.

— Groaznic, am suspinat, dîndu-mi într-o parte, iar şi iar, şuviţele de păr care-mi cădeau

pe faţă. E groaznic să nu poţi şti, Gautama.
— Pielea ta frige — usturã de fierbinţeală. Ai o noapte rea, biată fetiţă ! Vrei să mergem înăuntru, să încercăm să dormim sub ventilator?
— Nu, am ţipat. Nu înăuntru ! Ventilatorul acela — teribil !
— Eşti încă sub puterea visului. Culcă-te şi am să-ţi aduc un pahar cu apă.
— O să fie caldă.
— Ba nu, apă rece.
Se duse spre ulciorul de pămînt aşezat pe verandă, în bătaia brizei care-l răcorea, şi-l înclină. Am auzit apa gîlgîind, proaspăt şi îmbietor, într-o cană. Mirosea a pămînt ud şi era răcoroasă ca muşchiul. După ce-am băut, Gautama şi-a muiat batista în restul de apă rămas pe fundul cănii şi mi-a tamponat faţa. Umezeala mi-a urzicat pielea, prefătîndu-se în tot atîtea băşicuţe ce păreau să fi ţîşnit prin pori, plesnind la suprafaţă. O viaţă parazită, ce se tîra pe mine. Mi-am frecat cu furie obrazul de pernă, pînă s-a uscat.
— Opreşte-te, iar ai să te înfierbînţi, îmi spuse Gautama. încearcă să dormi. Eşti obosită, e limpede.
— Ba nu, am răspuns. Dacă dorm, o să mă surprindă pe neaşteptate. Gautama, veghează asupra mea, l-am implorat, apucîndu-i mîna. Ajută-mă să rămîn trează.
— Da, da, Maya.
— E primejdios să dorm, am spus, crampo-

nîndu-mă de mîna lui şi adormind pe loc, de parc-aş fi fost narcotizată.

Şoricioaicele îşi alăptează tandru puii. Ştiam lucrul acesta şi acum mă aflam în vecinătatea unei şoricioaice cu şapte pui care i se cuibăreau între picioare. Poate să pară ciudat, de necrezut, dar nu mai ciudat decît zeul care dansează în vîrtej pe scena luminată de făclii, apoi se lasă jos, îşi smulge masca verde ca o-trava şi albă ca moartea, o aruncă dizgraţios şi dezvăluie privirilor o înfăţişare de maimuţă bă-trînă, fleşcăită, asudată, răspîndind un miros urît. Şi zeul care se avîntă şi pluteşte în vîrtej la lumina făcliilor, stăpînind cu flăcările-i de aramă pîlpîitoare peste d/'va[1] cel cu patru colţuri, este totuna cu maimuţa bătrînă, cu urechi păroase. Ba chiar îşi limpezeşte gîtlejul şi scuipă. Dar odinioară ştiam despre şerpi care se încolăcesc în jurul trunchiurilor parfumate de san- tal, în pădure. Şi regina nopţii atrage şerpii, şi tuberozele. Toate florile albe, florile albe şi caste şi dulci îmbie şerpii către inima miresmelor lor. Şi vin şerpii, vin tîrîndu-se către aceste virgine ale nopţii, vin cu ochii lor mici şi reci sclipind în întuneric, şi se încolăcesc pe lujerul îndoit şi cu limbi despicate şfichiuie şi şfichiuie inima inocenţei. Fără să ştii, te poţi apleca să priveşti polenul gălbui de pe o stamină fragilă şi să te trezeşti muşcat între ochi, adînc şi fatal,

1 Spiritul răului în mitologia persană.

de un colţ de viperă. Fără să ştii, poţi aplauda un dansator, şi apoi să descoperi că nu-i de- cît un maimuţoi năduşit, astmatic, cu obrajii fleşcăiţi. Şi şoarecii cu puii lor care sug, şi apoi îşi vîntură cozile, răspîndind molime. Trebuie să fii atent, niciodată nu poţi şti. Atent, o atenţie îndoită, întreită.

La fel şi cu deşertul. Nimic decît nisip, aşa ţi se spune, nisip arid, aşternut galben, milă după milă. Pustietate, linişte, cer fără pată de nor, pur şi limpede. Aşa ţi se spune. Dar primejdiile ? Despre ele nu ţi se vorbeşte. Despre şopîrle, şopîrlele care dau peste tine, împresu- rîndu-te pe ascuns, tîrîndu-se pe labele lor terminate cu gheare, fîlfîindu-şi limbile asemenea unor măciuci, ba afară, ba înăuntru, ba afară, ba înăuntru, cu un şuier şi un horcăit de moarte. înaintează încet, apropiindu-se de tine tacticos, ştiind că te ţin sub hipnoza ochilor circulari, cu pupile negre scînteind în centrul unor cercuri albe, ştiind că te-au prefăcut în stană de piatră şi că, o dată încremenit, se vor căţăra pe tine şi te vor şfichiui cu limbile lor vîscoase, te vor şfichiui şi iarăşi te vor şfichiui, şi te vor înşfăca în ghearele coroiate, frecîndu-şi pîntecele rece de pîntecele tău, frecîndu-se şi strivin- du-se, frecîndu-se şi strivindu-se...

Albinoşi. Albite de soarele deşertului pînă ajung nişte albinoşi, şopîrlele astea. Dar şoarecele, şi el e un albinos, de mult ce-a trăit în întuneric, fără să fi văzut vreodată faţa soarelui.

Şi clarul de lună ?

Ah, primejdie, dacă nu ştii ! Fii atent, mai bine fii atent! Cine ştie care dintre noi e sortit să piară ? Dar de pierit trebuie să piară. Deşertul aşteaptă, şoarecii şi şopîrlele aşteaptă. îşi vor împărţi carnea, iar vîntul va împrăştia oasele. Păzeşte-te de vînt. închide ferestrele. As- cunde-te, ascunde-te. Ah, uite că vine şopîrla ! Vine să se caţăre pe tine, lăsînd din gură dîre albe de salivă, tîrîndu-şi burta pe pămînt, apoi tîrîndu-şi-o pe tine.

Uite-o.

— Cum se cheamă şopîrlele acelea, Gautama, acelea mari, care păşesc în vîrful labelor ? Ca aligatorii !

— Iguana ?

— Iguana.

Am simţit sîngele îngheţîndu-mi în vine şi am auzit chiar şi acum, în plină zi, hîrşîitul cozii care se tîra.

— Jos — dă-te jos îţi spun ! Pleacă !

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Gautama lăsînd ceaşca de ceai din mînă. Credeam că ţii la ea, adăugă privind spre pisicuţa care se retrăgea într-un colţ, ofensată, cu ochii ei verzi-chihlim- barii pe jumătate închişi, gata să-şi lîngă labele şi să-şi spele urechile.

— O, ţin la ea, am strigat cuprinsă de remuş- cări, alergînd spre pisică. Drăguţa mea, ţin la tine, am repetat, frecîndu-mi obrazul de creştetul capului ei şi lipindu-mi gîtul de trupul ei catifelat, mlădios. Dar e atît de fierbinte, m-am văitat. Pleacă ! şi am împins-o din nou.

— Tu eşti înfierbîntată. De ce nu iei un suc de lămîie în loc de ceai ?
— Nu, nu, nu ! Unde e poştaşul ? De ce nu vine ? Doar *ştie* că-l aştept.
M-am dus la fereastră şi am ridicat jaluzeaua de bambus. Lumina dimineţii m-a izbit ca un bloc de metal greu, incandescent.
— Frige, de pe acum frige, am strigat, lăsînd jaluzeaua să cadă.
O pereche de vrăbii îşi luă zborul cu un fîl- fîit agitat de aripi, ridicînd un nor de praf galben şi granulos.
— De ce nu poate omul ăsta să mături ca lumea ? am spus exasperată.
— Mătură tu într-o zi, să-i arăţi cum să facă, răspunse Gautama sec.
— Eu ? m-am întors ca să-i arunc o privire plină de duşmănie. Pe arşiţa asta ? Vrei să fac eu treaba servitorilor pe arşiţa asta ?
— Dacă nu te gîndeşti la nimic altceva decît la arşiţă, o să fie cu atît mai rău pentru tine.
— Oh, e luna cea mai insuportabilă. Dacă măcar s-ar stîrni o furtună ! S-ar răcori, cel puţin pentru o noapte. Dacă măcar ar veni poştaşul !
— De ce ? Cine trebuie să-ţi scrie ?
— Nimeni ! am strigat, aruncîndu-mă pe un scaun, sub ventilatorul inutil. Nimeni nu-mi scrie. Nici măcar tata — şi doar aştept să aflu planurile lui pentru vară. Şi *ştie* că aştept.
Servitorul mai aduse ceai şi discuţia încetă. Nu

se auzea decît zgomotul ventilatorului vechi, care gîfîia, învîrtindu-se obositor, şi zgo-

moţul lui Cautama, care mînca — Cautama tăind felii un fruct de papaya, cu un cuţit lung, Cautama despicînd o lămîie în două jumătăţi pe care le stoarce, Gautama presărînd zahăr şi împrăştiind puţin pe masă, înfigînd linguriţa în carnea moale, lividă, a fructului pîrguit, scormonind, scobind-o, Gautama mîncînd, mîncînd.

■— Cum poţi mînca pe căldura asta ? Faci un zgomot de parcă s-ar fi adunat un milion de omizi la hrană.

— Mă las păgubaş ! mormăi şi plecă la birou.

Servitorul intră din nou să strîngă masa, să închidă toate ferestrele, să tragă toate perdelele. Casa era tăcută, întunecată. Mă simţeam ca într-un mormînt.

Mă simţeam ca într-un mormînt, aşezată pe scăunelul meu de bambus, cu obrazul rezemat în palmă, aşteptînd. Nu aveam nimic la ce să mă uit. Razele subţiratice de lumină care se filtrau prin jaluzelele de bambus rămîneau fixe, neclintite. Curentul cald al ventilatorului ridica marginea unui ziar împăturit, apoi o lipea la loc. Nu aveam nimic de făcut. Căldura creştea şi se umfla în camera asta închisă, ca o tumoare dureroasă într-un pîntec, ca un foetus imobil, cu respiraţia tăiată de aşteptarea şi oroarea a tot ce urma să se întîmple. Da, asta era tot ce se putea contempla : oroarea a ceea ce urma să se întîmple. Nu, nu, n-am să mă gîndesc la asta. M-am smuls deliberat de la acest gînd, şi am început să-mi amintesc cum, în casa tatălui meu, se găsea un răcitor mare, aşezat sub scara vopsită în alb, şi cum la orice

oră din zi puteai să-ţi iei băuturi reci de lămîie sau man- go, tamarind sau fructul pe care-l doreai. Fructele erau aşezate pe blocuri de gheaţă şi se periau cu stropi de brumă, răcorindu-şi obrajii copţi, aprinşi, pînă deveneau bune de mîncat. Piersici aduse din regiunile de deal, în coşuleţe de pai, şi caise. Fructe de mango cu duzinile, şi *lichee* cu ciorchini de un roşu strident, cu frunzele lor ţepene şi cenuşii prinse pe codiţe lungi. *Loquate* culese din grădinile în care luceau aurii pe frunzele cerate, seara, cînd se lăsa răcoarea şi soarele asfinţea, şi puteai ieşi înfăşurată în pînzeturi proaspete, cu flori împletite în păr — iasomie, *chameli, champa, bela,* toate albe şi înmiresmate, culese în zori, boboci, pe o tavă mare de alamă, şi păstrate fragede toată ziua, într-o fîşie de muselină umedă, pînă cînd, aşezată în verandă, cu acul şi aţa în mînă, pe fotoliul meu cu basculă, le împleteam în ghirlande lungi. Şi apoi îmi prindeam ghirlandele în păr, pentru seară. Şi toate sunetele — stropitul pajiştilor, cişmelele din care curgea generos şuvoiul de apă, greierii care se deşteptau, şi băuturile, şerbeturile, fructele din pomi, fructele de pe gheaţă ! Stelele, în nopţile cînd paturile erau scoase afară, pe terasa de sus cu parapetul împrejmuit de plante agăţătoare roze, în timp ce de jos, de pe pajişte urcau glasurile purtate de vînt ale tatălui meu şi ale prietenilor lui,

recitîndu-şi unul altuia poeme persane, sau în timp ce unul dintre ei îşi cînta aleanul, cu o voce răguşită de pasiune şi alcool, pînă cînd noaptea se îngemăna cu freamătul zorilor. Stelele în zori. Vara acasă.

La ora unsprezece, cu punctualitate, servitorul îmi aduse un pahar de smîntînă aromată cu *cardamom* [1] aşa cum îmi plăcea mie, şi o scrisoare pe tavă. Dar nu de la tata. O scrisoare străină, pe o hîrtie groasă, lunguiaţă, şi cu un timbru din străinătate. Am cercetat-e îndelung pînă mi-am dat seama că era un timbru din America, şi mi-am mijit ochii pînă am putut descifra, în plăcuta semiobscuritate, ştampila poştei. New York. New York ?

Oh, să-mi fi scris Arjuna, după atîta vreme ?

— Arjuna ! strigasem. Arjuna I şi mă aplecasem repede spre geamul maşinii străduindu-mă să văd încotro o ia.

Dar se făcuse nevăzut, pe rabla lui de bicicletă, în josul unei alei întunecoase, iar maşina mă purtase mai departe. Veneam acasă, de la un ceai. Nu i-am spus tatii că l-am zărit în bazar. Niciodată nu puteai şti exact unde se duce Arjuna. Pleca şi sosea pe neaşteptate, tăcut, misterios. „Am fost la plimbare", spunea zîm- bind, sau „Am fost cu bicicleta", replica reze- mîndu-şi bicicleta de peretele bucătăriei. „Am făcut doar un tur pe

1 Seminţele plantei aromatice *Elettaria cardamomum,* întrebuinţate drept condiment.

bicicletă", obişnuia să spună, zîmbind domol.
— De ce ţi-ai luat bicicleta ? l-a întrebat tata, calm, ridicîndu-şi ochii deasupra volumelor lu

xos legate şi a teancurilor de hîrtie fină, de pe biroul lui masiv, impecabil lustruit. Cred că ţi-am dat destul ca să-ţi cumperi maşina aceea pe care urma să ţi-o vîndă Sapru.

— Da, venise răspunsul degajat al lui Arjuna. Dar prefer bicicleta. A costat mult mai puţin, fiind de ocazie. Tata îşi ţuguiase buzele, vizibil abţinîndu-se să-l întrebe ce făcuse cu restul banilor. E atît de uşoară şi n-ai bătaie de cap cu ea. Apoi, adresîndu-mi-se : în afară de asta, cu bicicleta poţi merge în locuri unde n-ai putea cu o maşină mare. Maşina lui Sapru ! repetase rîzînd. E aproape tot atît de mare ca a tatii.

O scînteiere fugară mi-a luminat ochii.

— Dar nu-ţi vine greu ? Pe căldură ? Pe toate străzile astea murdare ?

Lui Arjuna nu-i era nimic greu, niciodată.

— Nu, nu mi-e greu, mi-a răspuns ridicînd din umeri şi zîmbind cu o umbră de cinism.

Apoi s-a făcut nevăzut.

Niciodată nu pleca — dispărea. Poate de asta l-am uitat cu toţii atît de uşor. Cînd a plecat — cînd a plecat pentru ultima oară, definitiv — n-a lăsat nici un gol ; era doar absent, şi o absenţă n-o resimţi niciodată prea mult, cel puţin nu absenţa lui Arjuna, a cărui prezenţă era în sine lipsită de convingere şi abia simţită. Şi apoi, dispăruse de atîtea ori pînă atunci, iar întoarcerile lui se produseseră atît de liniştit şi lipsit de ostentaţie, încît şi ultima oară totul s-a petrecut cu o tristă naturaleţe şi parcă te jenai să pui întrebări.

— A plecat, spusese tata, ţinînd în mînă

scrisoarea ca pe o colivie goală din care o pasăre îşi luase zborul — o pasăre odată îndrăgită, dar cu care te-ai obişnuit prea mult ca s-o mai poţi privi sentimental. Ţi-era doar milă de suferinţele ei.

— Plecat, am repetat cu o amărăciune de moment.

Şi nimeni nu a încercat să-l readucă. Lumea lui nu fusese niciodată şi a noastră, îl privisem mai curînd ca pe un vizitator, care plecase. Nu se simţise niciodată la largul lui printre noi. Multă vreme a îndurat totul în tăcere, ca o pasăre resemnată, o pasăre care priveşte însă patetic printre gratiile care o închid.

După ce se sucea şi se răsucea pe scaunul de pe terasă, unde ne luam ceaiul cînd mă întorceam eu de la şcoală şi el de la universitate, se ridica în cele din urmă şi sărea peste straturile de flori, direct pe alee.

— Mă duc să fac un tur, îmi striga cînd era singur cu mine, dar cînd era şi tata de faţă, nu spunea nici măcar atît.

Nu spunea nimic. Pentru că tata îl pisa cu întrebările :

— Dar unde te duci ? Cînd te întorci ? Nu vii cu noi la club ? Vii acasă la cină ?

Şi dacă Arjuna catadicsea măcar să răspundă, răspunsul era un scurt:

— Mă întorc îndată.

Dar de obicei nu se întorcea. Pe vremea cînd era elev i se întîmplase de multe ori să lipsească toată noaptea de acasă, ca o pisică

ce-şi dezlănţuie dorul de libertate îndată ce se lasă seara, fără ca nimic s-o poată ţine în frîu. Mai tîr- ziu, lipsea din ce în ce mai mult — uneori zile întregi. încercările de a-i da de urmă se dovediseră zadarnice. Tata era din ce în ce mai tăcut — pe atunci credeam că din pricina îngrijorării, dar acum ştiu că de furie. Poate că aflase el ceva — nu ştiu, nu-mi plăcea să-l sîcîi cu întrebări cînd îl vedeam ducîndu-şi palmele la tîmple şi încruntîndu-se.

— Unde ai fost ? întreba încet, cu răceală, cînd Arjuna se strecura pe uşa din spate, cam murdar, de parcă n-a avut unde să se spele ca lumea, dar scăldat într-o boare răcoroasă, ca şi cum ar fi mers prin ploaie şi rouă. Unde ai fost? Aş dori să mă încunoştinţezi cu exactitate.

La început mi se părea că e perfect îndreptăţit să întrebe. Mai tîrziu, însă, văzînd cum se topea dulceaţa din zîmbetul lui Arjuna, văzîndu-l cum se rezema de zid şi-şi înălţa bărbia într-o atitudine refractară, în timp ce buzele îi păleau uşor, mă întrebam dacă n-ar fi fost mai chibzuit din partea tatii să nu se fi arătat atît de rece, de necruţător, de sever. Faţă de mine nu era niciodată aşa, indiferent ce-aş fi făcut — pînă şi eu remarcasem deosebirea şi mă simţeam prost. Dar Arjuna nu se lăsa încolţit şi nu putea fi determinat să-l „încunoştinţeze cu exactitate".

— Am fost cu un prieten.

— Cine mai e şi prietenul ăsta ?

— Cineva... de la universitate, replica agitîndu-şi mîinile lungi cu degete brune.
— Cum îl cheamă ?
Un gest de dispreţ din partea lui Arjuna.
— Farid Mohammed.
O pauză apăsătoare, feroce. Mohammezii — noi nu aveam de-a face cu Mohammezii, dar se ştia că locuiau într-un cartier rău famat, înţesat de croitorii şi măcelării, şi unde oamenii dormeau noaptea în stradă, în paturi de sfoară. Musulmani nevolnici, de îndoielnică reputaţie, care nu pregetau să scuipe zeama de pan pe pereţi şi care-şi lăsau fetele să colinde singure pe străzi şi prin prăvălii.
Linia buzelor tatii devenea mai îngustă, mai rigidă, degetele lui fine împătureau ziarul şi-l împingeau la o parte, în timp ce se pregătea pentru o discuţie mai lungă. Dar Arjuna nu voia să discute, şi pe măsură ce se maturiza vorbea tot mai puţin. Se întorcea grăbit şi urca în goană scările către odaia lui — odaia aceea încuiată, din fundul casei, în care nu intra niciodată nimeni, decît prietenii lui, servitorii. Tata încerca să-l oprească.
— Nu ! îi striga cu un glas menit să-l ajungă pe scări. Arjuna !
Şi Arjuna se apleca peste balustradă şi privea în jos, ridicînd dintr-o sprinceană, cu o expresie atît de distantă faţă de noi cei de dedesubt, atît de străină de preocupările noastre, de valorile noastre, încît te-ai fi putut adresa cu acelaşi succes unei stele de mare, în

locul lui. Aşa încît nu aveai altceva de făcut decît să-l laşi în voia lui. în voia lui ? Dacă eu eram o potîrni- che durdulie şi mulţumită, Arjuna era o pasăre sălbatică, un şoim tînăr ce nu putea fi îmblîn- zit şi care lupta aprig pentru libertate.

— Gautama, ce înseamnă cînd îi visezi pe cei morţi ? Am visat-o azi după masă pe mama — adică fotografia ei pe care o ţine tata pe birou. Era cenuşie toată. E o fotografie atît de clară, dar în visul meu toate erau cenuşii. Ce poate să însemne ?

— Nimic. Visurile nu înseamnă nimic.

De ce singurele mele amintiri despre Arjuna sînt cele legate de distanţa care a existat între noi ? Fusese un frate bun, mă iubise şi îl iubisem. Mă las pe spate, închid ochii şi, cu efort, evoc imaginea norilor uriaşi, lăptoşi, care preced musonul, îi văd tălăzuind pe nemărginirea cerului, văd zmeiele fragile de hîrtie înălţate de noi, plutind în briza puternică, fluturînd în lumina soarelui — unele stacojii şi vărgate, altele verzi ca smaragdul, purpurii ori negre, galbene ca penele canarului ori trandafirii, săltînd, încli- nîndu-se într-o reverenţă, dînd să coboare, apoi ridicîndu-se din nou, ridicîndu-se pe firul mereu mai lung, fin şi rezistent, pe care-l desfăşuram de pe bobinele de bambus din mîna noastră. Zmeiele mele erau şovăielnice şi nu-şi părăseau niciodată înclinaţia spre pămînt. Ale lui Arjuna

erau păsări — şoimi, vulturi, rîndu- nele — purtate de vînt.

— Fleaţo ! îmi spunea rîzînd de mine. Chea- mă-l pe Hari să te ajute. Hari, înalţă-i zmeul !

în timp ce băiatul spălătorului mă ajuta, orien- tînd zmeul şi conducîndu-l cu degetele lui îndemînatice, Arjuna îşi manevra cu degajare zmeul lui care zbura sus, sus, în înălţimi, laolaltă cu ulii şi vulturii planînd pe aripile lor nemişcate, în voia curenţilor de coastă.

Soarele asfinţea, norii erau iluminaţi de focurile de artificii portocalii şi roze izbucnite înlă- untrul lor, iar copacii se prefăceau în siluete negre, fremătînd de şoaptele păsărilor de noapte.

— Tu nu cobori niciodată zmeul tău ? îl întrebam, legănîndu-mi peste parapet picioarele goale, muşcate de ţînţari; braţele îmi erau obosite şi mă durea ceafa.

, — îndată, îmi răspundea, luptîndu-se cu zmeiele înălţate de pe alte acoperişuri, pe care le dobora, unul după altul, retezîndu-le firele cu firul lui, făcîndu-le să se zbată în aer ca nişte păsări rănite şi apoi să se lase legănat la pă- mînt, răsturnîndu-se încet, în timp ce copiii care le aşteptau în grădinile şi străzile de jos, se repezeau nebuneşte spre locurile unde socoteau că vor pica. Dar lui Arjuna niciodată nu-i era de ajuns, iar seara se ivea bătrîna mea *ayah,* urcînd cu chiu, cu vai scările, văitîndu-se de reumatismul ei, şi mă chema să-mi fac baia.

— Ce idee, să aibă cineva o *ayah* la vîrsta ta, mi-o trîntea Arjuna dispreţuitor. îţi face şi baie ? (Mai tîrziu, la scurt timp după aceasta, *ayah* ne-a părăsit).

Şi Arjuna rămînea pe acoperiş să fumeze o ţigară împreună cu Hari şi să discute despre meciurile de fotbal la care mergeau împreună.

„Dragă Maya" — pentru prima dată în viaţa lui îmi scria sau mi se adresa cu aceste cuvinte.

„Dragă Maya, dragă soră, dragă surioară mică şi prostuţă şi dulce", spunea mai departe.

...„Am auzit că te-ai măritat. E cu neputinţă de crezut şi totuşi, desigur, era un lucru inevitabil pentru tine. Nu mă îndoiesc că eşti foarte..."

Ciudatul Arjuna, ciudatul meu frate! Nota astringentă care făcea tăioasă vocea lui gravă părea să impregneze şi cuvintele scrise. Cît de caustice, cît de distante erau ! îi auzeam din nou vocea : joasă, repezită, insistentă cînd era serios, şi domoală pînă la nepăsare cînd nu era, de parcă nu-l interesa dacă-l auzeai sau nu. Cuvintele lui aveau forţa unui şuvoi de apă pe care nici un dig nu l-ar fi putut stăvili — şi-ar fi săltat peste orice piedică valurile înalte, scîn- teietoare. Literele săltau, asemenea zmeielor pe care le înălţase odinioară, apoi se îndreptau şi curgeau, diluîndu-se în ceva aproape indescifrabil. Cît de deosebit de scrisul tatii ! Dar el fusese deosebit în toate privinţele !

„...Nevoia sentimental-burgheză de a mă aşterne pe scris şi de a-ţi adresa ţie prima mea scrisoare trimisă acasă"...

Cuvinte ciudate, care păreau desprinse din

limbajul cinic al lui Gautama, şi nu al fiului tatălui meu. Şi ce nevoie îl determinase să scrie ? Nu sentimentul, desigur că nu.

„Mă întristează cînd mă gîndesc că duci aceeaşi viaţă ca atunci cînd aveai zece ani, în lumea tatii, cu băuturi la club, reuniuni pe pajiştile din grădină, jocul badminton, flori şi poezie".

Nu mai pricepeam nimic !

„Eu, aici, muncesc cu braţele într-o fabrică de conserve. Salariul e deocamdată neîndestulător, şi e o problemă să unesc cele două capete, dar lucrul acesta mă amuză şi, mai ales, mi se pare mai limpede ca oricînd că viaţa — oricît de elegant trăită — e lipsită de sens cînd nu are alt scop decît propria plăcere..."

De ce-mi scria oare mie toate acestea ? După toţi aceşti ani ? în această primă scrisoare trimisă acasă nu era altceva decît denunţare... denunţare a vieţii plăcute, prospere, vesele, pentru care fusese născut şi căreia îi întorsese spatele, ca să intre într-o fabrică de conserve.

— Ce se întîmplă, Arjuna ? Toate astea nu sînt destul de bune pentru tine ? îl întrebase o dată tata, aflat mai aproape ca oricînd de limita unei izbucniri de mînie. O mînie îngheţată, ca muşcătura gerului. Ce cauţi prin mahalale ? De ce te însoţeşti cu fii de

măcelari ? Te-am trimis în cea mai selectă dintre universităţi, ca să te împrieteneşti cu oameni de *valoare,* şi tu îţi alegi prietenii printre haimanalele din oraş. Nu ţi-am găsit prieteni destul de potriviţi ?

— Mohammed este prietenul meu, — şi Hari.

— Hari ? Hari ? Cine-i ăsta ? — o întrebare bănuitoare însoţită de foşnetul ziarului.

Ochii mi s-au deschis largi, în timp ce m-am ascuns după un vas cu *poinsettia* [1] ca să ascult, cuprinsă de spaimă.

— Locuieşte aici, pe proprietatea dumitale, şi nici nu-l cunoşti !

Da, cu prilejul acela vocile s-au ridicat, şi amărăciunea a ţîşnit din punga cu otravă.

— E fiu de *dhobi*[2].

— Nu ai voie să te întovărăşeşti cu slugile sau cu copiii lor. Ştii foarte bine. Ţi-am explicat că e necinstit faţă de ei.

— Nu înţeles de ce.

— Dacă ai fi un *gentleman,* ai înţelege fără să ţi se mai spună !

— Un *gentleman !* Dracu să-i ia pe toţi *gentlemenii* mincinoşi, ipocriţi, falşi ; dracu să-i ia pe toţi !...

Acesta a fost primul act de violenţă din casa noastră. Primul act de violenţă, în care Arjuna şi-a zvîrlit braţele în lături strigînd cu buzele

---

1 Plantă mexicană, cu frunze mari roşii<
2 Spălător (hind.).

tremurînd de furie : „Dracu să-i ia pe toţi !", iar tata s-a ridicat în picioare şi l-a apucat de braţ. Apoi Arjuna a fugit. A fugit.

„Cît am încercat, cînd eram copii, să te conving să fugim ! Dar nici priveliştea coşuleţului cu provizii de chibrituri şi pîine pentru drum nu te convingea. Pentru mine însă totul era sufocant, fals... Acum nu trăiesc în confort, nu duc o viaţă prosperă, dar muncesc din greu, şi ştiu că munca are un sens..."

Muncitul din greu ? Sens ? Dar, Arjuna, cum rămîne cu căminul nostru ? Cu tata ? în fond, pe ce şi-a cheltuit tata banii dacă nu pe hrana şi pe întreţinerea numeroşilor servitori şi a familiilor lor imposibile care locuiau pe terenurile din spatele livezilor ? Şi pe hrănirea urşilor flă- mînzi şi a ursarilor care-şi ridicau cămaşa şi-şi frecau pîntecul gol ? Ce altceva se putea face ? Doar existau guvernul, şi tot felul de legi, de ajutoare. Dar tata n-a făcut niciodată rău, Arjuna, tot ce făcea era să dea din cînd în cînd cîte o petrecere la care veneau oameni bine îmbrăcaţi şi extrem de bine dispuşi, care se delectau cu parfumul trandafirilor, în timp ce-şi sorbeau băuturile, şi care erau spirituali, şi curtenitori şi amuzanţi, pînă cînd sosea artista invitată de tata, o mare cîntăreaţă. „Dragostea de artă este o graţie în sine", spunea tata în Urdu, şi aceste cuvinte, rostite cu tonurile lui bogate, cultivate, păreau să concentreze în jurul lor un parfum greu de

sensuri. Sens... Arjuna era în căutare de sensuri. Dar eu găsisem de mult un sens, încă din copilărie, în vocea cîntăreţei care se avînta, uşor, spre culmile şi spre adîncurile tonalităţilor, o voce care era mai curînd blîndă decît dulce, mai curînd răsunătoare decît pătrunzătoare, răspîndindu-se dinspre boschetul de la capătul terasei unde, peste zi, veneau porumbeii la hrană. Cînta dragostea neîmpărtăşită, pasiunea care se ofileşte, vinul, amanţii, trandafirii.

Ce păcat vedea Arjuna în boschetele de trandafiri care, în fiecare iarnă, umpleau grădina'de

lumină ? Şi încă o dată mă trezeam rătăcind printre ei, pe aleile cu iarba îngrijit tunsă, alături de tatăl meu, admirînd cu glas tare : — trandafiri roz, mari, plini de făgăduinţa zorilor şi lipsiţi de nuanţele nostalgice ale amurgului ; cei mici, galben pal, dulci şi răcoroşi ca îngheţata care ni se prepara în serile de vară într-un ciubăr de lemn plin cu bucăţi de gheaţă fărîmată; cei albi, boboci încă încleştaţi, cu petale care se desfăceau încet, învăluite în verdele crud al înmuguririi ; şi cei mai frumoşi dintre toţi, cei roşii, de un roşu atît de intens, încît miezul lor părea negru, de un negru perfid, încîntător. Şi foarfecii de argint ai tatii retezînd florile moarte, sau arătîndu-mi un boboc de culoarea magnifică a piersicii, sau un fluturaş în zbor peste straturi. De bună seamă, nici un vierme nu le rodea rădăcina, nici un cancer nu le sugea inima. Unde era păcatul ? Unde le-ai fi găsit tu păcatul, Arjuna ? „Reziduurile stătute ale unui sentimentalism bun doar pentru demodaţi". Cine a spus asta ? Arjuna ? Gautama ? Ar fi putut s-o spună oricare dintre ei. Nu, trebuie să fi fost Gautama, care folosea cuvintele ca pe nişte pietricele cu care puteai azvîrli, şi nu Arjuna, care le folosea ca pe nişte surcele uscate, bune de aprins focul. „Incapabilă să vezi altceva decît năluciri, pe care le iei drept realităţi... Spiriduşi în bobocii de trandafir!... Şfichiuirea biciului meu." Nici unul dintre ei, în plimbările sale, nu vedea bobocii de trandafir. Dar, de fapt, ei nici nu se plimbau — ei întotdeauna mergeau cu un scop.

— Unde te duci, Arjuna ?
— Doar să fac un tur.

Dar nu era adevărat, pentru că o pornea grăbit în josul străzilor ca să-şi viziteze prietenii, sau se ducea la bibliotecă. Mai tîrziu mergea în procesiuni, purtînd drapele pe care erau pictate în litere roşii lozinci, şi striga cu buzele albe, răzbind cu greu prin praf, năduşind. „Părăsiţi India !" scria pe drapele, iar ei manifestau în jurul Palatului Guvernamental, în faţa curţii. Numele lui a fost publicat în ziare, iar tata a citit. Şi buzele tatii au devenit de asemenea albe cînd s-a ridicat de la masă, unde eram aşezaţi toţi trei, conştienţi doar de plasturele lipit pe fruntea lui Arjuna şi nu de ceştile cu ceai. Tata a părăsit încăperea fără să rostească o vorbă. Atunci a plecat Arjuna. Şi nu l-am mai revăzut niciodată, şi niciodată n-am mai vorbit despre el şi aproape că l-am uitat.

„...să te întorci într-o zi. Cînd nu ai rădăcini, nu te poţi înălţa... asta le spun prietenilor mei negri încercînd să-i conving să se întoarcă în Africa... Sînt mai de folos acolo... Planurile mele..."

Planurile lui. Biroul lui încărcat de hîrtii, rafturile lui cu cărţi. Cărţi ieftine, cu coperte de hîrtie, nu ca ale tatii, legate în piele şi gravate, sau ca ale mele, colorate şi vesele. Cărţile lui erau atît de des împrumutate, încît arătau jalnic : mînjite, ferfeniţite, mîzgălite cu note şi cu sublinieri puternice.

— Nu ştii să umbli cu cărţile ! îi spuneam cu dispreţ, cunoscînd de la tata că ăsta-i un păcat fundamental, şi fiind eu însămi posesoarea unor semne de carte din fildeş, a unor rafturi de cărţi din lemn de santal, a unor volume din Tagore, Keats, Shelley, *Little Women, Pancha-tantra* şi *O mie şi una de nopţi,* toate bogat ilustrate.

— Eu nu mă mulţumesc să mă uit la ele, eu le citesc, îmi răspundea înţepat.

Şi aşa şi făcea, pînă noaptea tîrziu, încuiat în camera lui, departe de noi.

Şi acum, degetele lui brune făceau conserve din carne de vită şi de porc şi din varză. Buzele lui albe, degetele lui brune. Departe de noi.

Şi încerca să ni se adreseze, în cele din urmă, alegîndu-mă pe mine din lumea pe jumătate uitată a trecutului lui, lumea afurisită a florilor şi *garden-party-u* rilor.

„Dracu să-i ia I Dracu să-i ia pe toţi I" strigase, şi acum îmi scria cinic:

„Te-ai schimbat ? Trebuie să evadăm, trebuie să ieşim din leagăn şi din scutece. Din ţarcul căminului părintesc... Desigur, evadarea asta nu-i lipsită de pericole. Tn fond, dacă tata n-ar fi făcut parte din turma asta de brahmani superstiţioşi şi cu ochii legaţi, nu s-ar fi stîrnit atîta zarvă în legătură cu un horoscop, dacă-mi aduc bine aminte, care ţi s-a făcut ţie... accesele lui de furie, mai ţii minte ?"

Mai ţii minte ?

„Te văd ca şi cum nu te-ai clintit de pe

scaunul acela pe care te-am lăsat în dimineaţa cînd am plecat. De ce n-ai deschis încă ferestrele ? E tîrziu."

Cu o rafală de răpăituri şi trosnituri seci, jaluzelele de bambus fură ridicate. Răbufnirea bruscă de aer şi praf mă făcu să-mi dau seama, cu o tresărire, că fereastra fusese deschisă. Ciorile se ciorovăiau în grădină, lumina avea culoarea nuanţată a pieliţei de piersică pîrguită, de parcă soarele după-amiezii îşi făcuse cuib în inima unui fruct uriaş, fierbinte, palpitînd.

— Ei, văd că în cele din urmă ai primit o scrisoare. Tata-i bine ? Haide să luăm ceaiul.

— Nu-i de la tata.

O, nu ! Tata era prea ocupat să cojească o *lichee* îngheţată, în înserarea albastră a terasei îmbălsămate de parfumul trandafirilor; era prea ocupat să comande băuturi pentru prietenii care veniseră să-l viziteze — avocaţi, poeţi, profesori şi filozofi, veniţi să soarbă licori, să-şi lase capetele pe spate şi să discute, într-un limbaj amabil şi cultivat, despre cărţi, grădini, artă, artă... Fiica lui ? A, da, s-a măritat şi a plecat. Fiul lui ? A, da, şi el a plecat. Dacă se vor întoarce ? îşi înălţa mîinile frumoase, îngrijite, ridica din umeri, zîmbea. Cine ştie ?! Lumina se filtra printre rămurelele de rochiţa-rîndunicii şi se lăsa pe părul lui ca zăpada, moale, un păr parcă din şuviţe de argint, lucind în amurg.

— Nu ? Gautama era surprins. Se înclină

deasupra platoului de ceai, frecîndu-şi mîinile. Pari dezamăgită.

Îmi aruncă o privire, aşteptînd. Nu m-am mişcat. A înălţat din umeri şi şi-a turnat ceaiul. Da, era mai bine pentru el să înveţe să se servească singur. Unul dintre noi doi va rămîne să-şi toarne singur ceaiul, pentru totdeauna, în văduvie ; am simţit giulgiul morţii adumbrindu-mi privirea, şi prin giulgiu l-am desluşit pe Cautama, la o oarecare distanţă de mine, şezînd la masă şi storcind o lămîie care umplea aerul îmbîcsit cu o aromă pătrunzătoare, înţepătoare, de prospeţime crudă. Lămîii, care adăpostiseră în umbra lor hoitul unui cîine, răspîndiseră şi ei o astfel de mireasmă, într-o frumoasă seară de primăvară, cu multă vreme în urmă. Moarte şi tinereţe, încremenire şi simţire.

— Atunci de la cine-i scrisoarea ? m-a întrebat aşezîndu-se comod, cu o ceaşcă de ceai în faţă.

Avusese o zi bună la tribunal, aşa că era într-o dispoziţie excelentă. Asta îmi sporea amărăciunea.

— Poftim ! i-am spus şi i-am aruncat scrisoarea pe masă.

Am văzut plicul lung, alb, lansîndu-se dinspre ungherul meu întunecat către clopotul de lumină, şi oprindu-se acolo, strălucitor, pe faţa de masă. Horoscopul, scris pe un pergament galben, strălucise la fel, în lumină, pe biroul tatălui meu, într-o cu totul altă

încăpere. Era impregnat de atingerea putredă a albinosului, de mirosul lui.

Fusese rupt în bucăţi.

— Cine ? întrebă Cautama mirat, întorcînd plicul. Arjuna ? făcu încruntat. Dar cine-i ăsta ? Linii adînci i se săpară de la un capăt la celălalt al frunţii lui înalte, pe care nu se ivea niciodată o boabă de transpiraţie. Cine e Arjuna ?

Am zîmbit.

— Fratele meu. Fratele meu de mult dispărut, care a tugit de acasă la vîrsta de douăzeci şi doi de ani şi despre care n-am mai auzit niciodată de atunci. Mi-a scris acum, ca să mă anunţe că lucrează într-o fabrică de conserve din New York şi militează pentru cauza negrilor. Fratele meu a fost întotdeauna un rebel — spre deosebire de mine.

Faţa prelungă a lui Cautama, făcută din pa-*pier-mâche*', se lărgi de parcă ar fi fost totuşi din humă.

— Ei bine, exclamă. Ei bine, dar e extraordinar 1 Şi n-ai auzit nimic despre el în toţi anii ăştia ? N-ai vorbit nimănui despre el ? De ce nu mi-ai spus măcar mie ?

— Tata l-a renegat.

După ce citi scrisoarea, Gautama începu să zîmbeascâ. Zîmbetul lui zeflemitor, amuzat, rece, pe care-l detestam.

— Ei bine, spuse, trebuie să mărturisesc că lucrul e foarte amuzant. Incredibil de amuzant. Ca într-un roman, lat-o aici pe comoara tatii, răsfăţată şi răzgîiată, şi iată-l — el era răsfăţatul mamei tale ? Da ? Ştiam eu — fratele tău, izgonit din sînul brahmanilor, un exilat, un păcătos... Citea cu glas tare frînturi din scrisoare, chicotind. De necrezut! exclama. Ei, nu zău, prea seamănă cu un fragment de roman foileton din- tr-un magazin pentru cucoane. Nu că tipul ar fi lipsit de stil — vreau să spun stil literar. Sau

' Htrtie groasă, preparată cu un amestec de răşină sau de clei.

de convingere. Găseşti, cert, convingere în

scrisoare. Dar ceea ce mă amuză este faptul cum acest tînăr, doar cu puţin mai vîrstnic decît tine, s-a răzvrătit atît de violent împotriva unei stări de lucruri pe care tu o strîngi la piept ca fiind singurul mod de viaţă posibil pentru fiica brahmană a unui brahman...

— Ce tot spui ? am strigat cu o furie pătimaşă. Lumina care intra pe fereastra deschisă era prea puternică : îmi rănea ochii ca un uriaş şi roşu deget mare apăsat pe pleoapele mele, şi-i aprindea lui Gautama faţa în luciri livide. Ce tot spui acolo ?

— Cum, vorbesc despre această nepreţuită scrisoare a fiului nonconformist care şi-a şocat familia prin ideile sale nonbrahmanice, ba chiar antibrahmanice. Mi se pare un subiect de conversaţie cît se poate de amuzant. După cîte îmi dau seama, tu, cu interesul tău profund faţă de făpturile omeneşti şi de naturile lor felurite, ar trebui să te amuzi la rîndul tău.

— Să mă amuz ? De făpturi omeneşti ? Ce tot vorbeşti ? E vorba de fratele şi de tatăl meu ! am strigat năpustindu-mă la fereastră ca să las jos jaluzelele de bambus.

Din nou se degajă un nor de praf sulfuros, care mă înecă. Ar fi putut tot aşa de bine să fi fost dimineaţa. Gautama să nu fi plecat, scrisoarea să nu fi sosit... Dar nu, lumina serii era portocalie, roşiatică, scrisoarea era desfăcută. O citisem, găsisem în ea lucrurile

de a căror realitate încercasem, pînă acum, cu oarecare speranţă, să mă îndoiesc : astrologul, horoscopul, accesele de furie nu erau deci năluciri dintr-un coşmar bolnăvicios, nu erau o ciudată halucinaţie, ci fapte confirmate, fapte concrete, amintite, ştiute. Da, lumina serii era portocalie, roşiatică.

— Dar şi ei sînt făpturi omeneşti, continuă vocea lui Gautama. De bună seamă, însă, ţie îţi este imposibil să-i vezi într-o lumină obiectivă, detaşată.

— Imposibil, da ! am strigat Imposibil ! Asemenea lucruri sînt imposibile.

Am alergat în dormitor, trîntind uşa atît de tare încît sîngele îmi tresăltă şi apoi îmi îngheţă în vine la auzul ecoului bufniturii, răspîndit în casa aceea mormîntală. Cînd m-am aruncat pe scaunul din faţa mesei de toaletă, zdrobind între degete sticluţe de parfum şi bucheţele de flori, ecoul a căpătat ritmul bătăilor de tobă, un ritm care creştea în intensitate şi volum, creştea mereu în loc să se piardă. „Asta nu-i firesc, mi-am spus, nu poate să fie firesc. Cu mine se petrece ceva straniu, oriunde merg, orice văd, orice aud, are această notă de nefiresc. Asta e nebunie. Dar cine, ce ţine de nebunie ? Eu însămi ? Sau lumea din jur ?" Şi vibraţiile tobelor tremurau pe luciul oglinzii ca undele unei ape înspumate, deformîndu-mi obrajii rotunzi, durdulii, într-o faţă ascuţită, alungită, cu ochi fantomatici şi o gură mare, schimonosită. O

priveam.
Intră şi Gautama, după ce, fără îndoială, îşi isprăvise întîi ceaiul. Cu o mînă îmi ridică faţa de pe măsuţa de toaletă.

— Ei, ce s-a întîmplat ? mă întrebă nu lipsit de bunătate. Ce fierbinte eşti ! Cred că nu te-ai spălat toată ziua pe faţă.

Mi-am frecat încet fruntea, în sus şi în jos, de palma mîinii lui, dorind cu ardoare să sorb în mine răceala aceea, netezimea aceea uscată. Dar mîna lui, în realitate nu mă atingea pe mine, ci imaginea din oglindă a unui copil supărat.

— Tu nu înţelegi, am rostit în cele din urmă cuvintele care, în zilele acelea, încheiau orice conversaţie încercam să port cu el. Tu nu înţelegi.

— Poate că eşti nedreaptă cu mine, răspunse liniştit.

Am privit în oglinda tulbure şi l-am văzut îndepărtîndu-se, aprinzîndu-şi o ţigară, suflînd un vălătuc de fum în întunecimea camerei.

— E, desigur, o stare de lucruri nefirească.

„Nefirească", da, întrebuinţase acest cuvînt ce rămăsese suspendat în atmosferă. Şi pufăia, pufăia grav, cu aerul lui pontifical, într-adevăr, ar fi trebuit să fie judecător, am zîmbit cu amărăciune.

— Dar nu e o situaţie extraordinară, sau complexă, continuă Gautama. Dacă l-ai cunoaşte pe Freud, totul ţi s-ar părea limpede şi inevitabil, ţinînd seama de copilăria şi de educaţia ta. Tu ai un evident complex oedipian, eşti obsedată de tatăl tău — şi aceasta este raţiunea pentru care te-ai măritat cu mine, un om mult mai în vîrstă decît tine. E un complex pe care, dacă nu te maturizezi

repede, nu-l poţi înfrunta, nu-l poţi distruge. Dar, desigur, pînă la urmă dispare de la sine, pentru ca pasiunile de acest gen aproape întotdeauna se consumă singure, nea- vînd la îndemînă obiectul pe care l-ar putea consuma în siguranţă. Orice mic eşec le distruge, le împinge mai aproape de punctul final, intîrzierea unei scrisori, o despărţire mai lungă, realizarea că o a treia persoană — o a treia persoană strîns legată atît de tine cît şi de tatăl tău, orice ai gîndi — nu acordă aceeaşi încredere ca şi tine fiinţei adorate, toate acestea îţi zdruncină credinţa, îţi dovedesc că a fost...

În momentul acesta, pentru că nu a picat nici un trăsnet din ceruri şi nici o rupere de nori nu s-a prăvălit peste fiinţa asta lividă şi zbuciumată, am dezlănţuit eu însămi o furtună, lovind în imaginea lui absurd reflectată în oglindă, cu atîta forţă, cu o forţă atît de necumpănită, încît dreptunghiul lung al coliviei de mercur s-a clătinat în faţă şi în spate, atrăgînd după el o grămadă de sticluţe pe jumătate pline cu parfum, şi lumea s-a întors dintr-o dată cu susul în jos, nebuneşte, nefiresc, astfel încît feţele noastre apărură lăţite de parcă ar fi fost feţe de cadavre plutind într-o mare cenuşie, iar mîinile şi picioarele se îndepărtară la mare distanţă, alungite în prelungi şi ondulate alge acvatice. Era atît de grotesc, încît mi-am apropiat faţa de oglindă, lipind-o de imaginea aceea bizară,

şi am rînjit în dinţii ei, apoi am izbucnit în rîs. Odaia se umpluse de parfumuri îmbătătoare, grele — de roze, de crini, de iasomie — şi din toate sticluţele acelea se revărsau cantităţi de esenţă atît de ameţitoare, încît pînă şi mobilele se clătinau.

Şi Gautama, chiar şi Gautama al meu cel chibzuit şi ferm, căzu cu faţa-n jos, alături de mine, mă apucă de umeri şi spuse ceea ce numai el s-ar fi putut gîndi să spună :

— Ai febră, Maya — sînt sigur că ai temperatură.

Aşadar am febră, şi deci nu-i un şoarece creatura aceea mirositoare care se zbenguie cu puii ce chiţcăie şi ţiuie, adunîndu-şi-i mai aproape, cu coadă lungă, încîrligată — nu, e numai febra. Şi tatăl meu, care stă într-un colţ lîngă oglindă, astfel încît îl văd dublu şi e de două ori impresionant, de două ori ireal, nici el nu e creatura care se zbenguie. Şi nu e coada lui aceea care biciuieşte. Nu poate fi, pentru că el îşi netezeşte într-una părul de argint cu degetele lui albe, sau îşi împreunează vîrfurile degetelor, formînd o micuţă cuşcă îmbietoare, deasupra căreia îmi zîmbeşte dulce, spunîndu-mi „la o *lichee* 1 la o *lichee!*" Nu, nu. Croncănitul ăsta nu e vocea lui. Trebuie să fie un păun afară, în junglă, ţi- pînd de bucurie nebună şi de spaimă la ivirea unui nor de ploaie la orizont. „în Italia, în Italia", spune, zîmbind, lovindu-şi vîrfuri roze de degete de vîrfuri roze de degete. „în Italia" — „Avem

lichee ?" ţipă iar păunul, ţopăind în vîr- ful picioarelor gata de dans, descumpănit de greutatea cozii desfăşurate, cu toată mulţimea ei de ochi. „Nu, nu, Maya, acolo nu sînt *lichee,* copilule. Smochine, smochine albastre..." „Parfumate ?" „Parfumate ? Ce parfum ? Dumnezeule, ce miasmă ! Se vede că vîntul suflă azi dinspre crematoriu." „Tntoarce-l, întoarce-l !" chiţcăie puii de şoarece şi se reped nebuneşte la uşă, cu trupurile lor îmblănite, cărnoase, tîrîn- du-se peste trupul meu de parcă eu n-aş zăcea acolo, în drumul lor, dar eu sînt imaterială, un suflet fără trup plutind într-un nimb, uneori pe podea, pe sub pat, alteori pe tavan, de unde privesc în jos şi zîmbesc văzînd mobila din unghiuri atît de curioase. „Arăţi caraghios, tată, arăţi caraghios, privit de aici !" „Ce ? Ce ?" şi sare în sus, sare în sus şi-n jos, în timp ce eu plutesc tot mai înalt, şi mai înalt, mai departe şi mai departe, strigînd : „Mai sus, Arjuna, mai sus I Oh, priveşte-l plutind, priveşte-mă plutind I" Iar el apare din ce în ce mai mic, bietul tata, pînă cînd se pierde în labirintul oglinzii.

„Arjuna ! strig apoi, ridicîndu-mă cuprinsă de panică. Trebuie să-l găsim !" „Am să trimit o expediţie în junglele din Africa", promite Arjuna şi aud tobele Kathakali, care încep să bată, tobele Kathakali încep să bată.

Febra a descrescut, aşa cum descreşte ziua, cum descreşte noaptea şi marea, în tăcere, şi m-a lăsat şezînd, ţeapănă şi uscată, pe nisipul

argintat al unei seri fierbinţi, apăsătoare, şi mîn- cînd pepene verde. Muşcam forme de semilună din carnea tare, cristalină, roşie, şi scuipam sîm- burii plaţi, negri ca abanosul. Şi stelele erau ca nişte sîmburi, nu mai mari, şi decolorate, înecate de un văl de praf. Nici un pic de briză nu agita aerul, deşi eram aşezaţi pe acoperişul plat al casei noastre, unde nici un copac n-ar fi stăvilit briza. Totuşi, era încă foarte cald. Grădina apărea depărtată, jos, ca o altă lume, iar noi atîrnam pe un nor de praf, ca nişte îngeri obosiţi şi jerpeliţi, privind în jos, la vîrfurile copacilor. Se trecuseră toate florile, în afară de cele ale cîtorva oleandri, mari şi palide, asemeni unor stele istovite, căzute peste arbuşti ca să moară. Parapetul pe care ne sprijineam picioarele era fierbinte, copt. Tălpile picioarelor mele erau umflate de căldură. Un greier ţîrîia lîngă mine. Am aruncat cu un sîmbure în el spunînd :

— Dacă i-am strînge, sînt sigură că am putea face ceva cu ei.

Mi-am terminat felia de pepene şi am pus jos coaja pe care mai rămăseseră vreo doi centimetri de carne palid verzuie, rece ca gheaţa, stropită cu un roz delicat, sus, pe unde se vedeau urmele dinţilor. Mi-am plimbat degetele peste ea, savurînd-o încă în gînd.

— Te gîndeşti la sîmburii de pepene ? întrebă Gautama, luînd o a treia felie. A fost o idee bună să aducem pepenele ăsta aici pe acoperiş. E totuşi mai răcoare. îmi aruncă o

privire. Arăţi din nou complet normală, îmi spuse, apoi se opri brusc, dezorientat, şi adăugă repede, prea repede pentru un om care vorbea întotdeauna pe tonul calm al logicianului, al filozofului : Temperatura ţi-a scăzut la normal, nu-i aşa ?

— Da, am răspuns sec, şi am început să catapultez dintre degete sîmburii lunecoşi, unul cîte unul. E perfect normală, mulţumesc.

— Bine. Am observat că azi dimineaţă ai dereticat prin casă, nu-i aşa ?

— Ai observat ?

— Da — cărţi puse la loc, flori Ici şi colo, ştii.

— De neînchipuit că ai observat. Da, m-am învîrtit prin casă toată dimineaţa. Am gătit puţin, am scris cîteva scrisori.

— Da?

îşi mînca pepenele, foarte concentrat, dar desigur că nu pepenele îi concentra gîndurile.

Bufniţele şopteau domol într-un pom, sub noi. Cerul se arăta departe, dar încărcătura lui de praf era joasă şi apropiată, ca o mantie purpurie, veche şi zdrenţăroasă, care zăcuse prea mult printre ouă de molii şi mucegai, şi acum ne sufoca. Era partea cea mai grea din vară.

Aşteptam. Ştiam că Cautama nu poate păstra nimic secret, bucurîndu-se de candoarea celor care nu pot avea o viziune subiectivă, o viziune pasională asupra lucrurilor. în cele din urmă întrebă :

— Ai răspuns la scrisoarea lui Arjuna ?

— De ce eziţi să mă întrebi ? am zîmbit, întinzîndu-mi braţele în sus şi îndărăt, şi apoi lăsîndu-le să cadă ostenite pe braţele fotoliului care mă încercuia. Răchita era cleioasă din pricina umezelii şi pielea mi se lipea. Am bătut uşor darabana cu degetele pe împletitură şi am murmurat: Nu, n-am răspuns. E o scrisoare greu de conceput. Ce să-i spun ?

— Da, da, înţeleg, răspunse cu un glas ciudat şi foarte încurcat.

Dar de îndată ce termină cu fructul acela zemos şi proaspăt, ridicol de nelalocul lui între

degetele palide, pătate cu nicotină, care-l ţinuseră sub o bărbie solemnă, şi de îndată ce se lansă în lanţul salvator al ţigărilor, se relaxă din nou, redeveni el însuşi, uitînd de febra mea, dar, după cum aveam să descopăr, nu şi de fratele meu.

— Tn fond, e un caz straniu, spuse, şi cînd m-am smucit, dînd să mă ridic din scaun, a întins mîna adăugind : Nu, nu, n-am intenţia să reiau chestiunea asta, nici nu mă gîndesc. Dar mă tulbură un singur lucru. Nu mi l-ai povestit niciodată. Ce-a fost cu horoscopul acela de care scrie ? Tn legătură cu care s-a stîrnit atîta gălăgie în casa voastră. De ce ?

Şi încet, încet, tobele se tîrîră prin deşert, răzbiră prin praf. încet, încet, începură să bată. Le auzeam ropotul, din ce în ce mai aproape, din ce în ce mai tare. „Ah l" am strigat, privind în sus să văd dacă pot descoperi ceva. Dar nimic, nimic decît sunetul, sunetul de neîmpiedicat, sunetul implacabil al tobelor, al tobelor bă- tînd.

Şi Cautama, care pufăia cu eleganţă rotocoale de fum alb în căldura violacee, nu auzea nimic, nu vedea nimic. Era orb, orb, nu putea şi nu se sinchisea să vadă, să audă. Dar, de fapt, era mai bine aşa. El nu trebuia să ştie, nici măcar să ghicească. Niciodată, niciodată, niciodată ! Dacă ar fi ghicit, s-ar fi iscat noi primejdii, ca focurile ce izbucnesc brusc din pămîntul crăpat, şi atunci nimeni, nici măcar tatăl meu nu m-ar fi putut salva. Ah, dacă Gautama ar fi descoperit, oare n-ar fi fost în stare, n-ar fi putut să-mi pună viaţa în primejdie ? Oare nu

iubea şi el viaţa, problemele ei, soluţiile problemelor, metodele de soluţionare ? Taină, taină ! încet, încet, fii cu băgare de seamă, Maya, cu băgare de seamă.

— Gautama, am bîlbîit, întinzîndu-mi mîinile spre el, fără a mă aştepta să mi le atingă însă, fără să doresc măcar această atingere. Crede-mă, Gautama, nu... nu-mi mai amintesc.

Apoi au început durerile de cap cumplite, de o înspăimîntătoare intensitate, care-mi încleştau toată fruntea într-o gheară de oţel, apoi lăsau să cadă în jos o greutate într-un punct dintre ochii mei — chiar în punctul unde mă atinsese astrologul albinos, nu ? — după care îmi cuprindeau o jumătate de cap, pînă cînd doar partea aceea părea să mai existe, iar eu deveneam o sperietoare cu ţeasta despicată în două, şi pe urmă lunecau de-a lungul craniului, în jos, spre ceafă, răpăind ca o tobă. Tobele nu încetau nici o clipă.

„Opreşte-le, spune-le, spune-le să se oprească !" imploram cînd mă aflam în starea asta. Şi după aceea, în liniştea convalescenţei care urma, mă întrebam dacă tobele existau aievea. Tn viaţa mea raţională — căci acum, în mod cert, existau perioade cînd nu mai eram întreagă la minte — niciodată nu auzisem un astfel de ritm — cu totul inegal, aşa încît nu putea fi acompaniamentul unui dansator, sau în orice caz nu al unui dansator obişnuit. Un ritm încet dar stăruitor, mai curînd funebru decît festiv sau prevestitor. De parc-ar fi vrut

să vestească nu începutul tragediei, ci sfîrşitul ei. Şi atunci mă străduiam să desluşesc dansatorul, vigurosul dansator cuprins de spasmul turbării, dar nu aflam decît umbre, pentru că el îşi dansase dansul şi plecase să-l danseze pe alte tărîmuri, lăsînd în urmă-i doar ritmul care-mi ropotea în urechi.

— Ce să se oprească ? întreba Cautama, ridicîndu-şi ochii de pe carte, cu faţa detaşată ca o mască.

— Tobele, am scîncit slab într-un rînd, şi apoi, îngrozită, am tăcut, pentru că Gautama nu trebuia să ştie.

Dacă ar afla, s-ar ivi noi primejdii, primejdii mari. Taină, taină, trebuie să fie doar taina mea.

— De ce nu pleci undeva ? m-a întrebat în noaptea aceea.

— Unde ? am strigat.

Doar totul nu era decît un pustiu imens, fără nici o oază, şi ostenisem să alerg după un miraj.

— Cu tatăl tău — unde se duce el, continuă Gautama, pe aceeaşi voce detaşată şi indiferentă, dindărătul unei cărţi.

Sau poate că aşa îmi suna mie, pentru că eu eram situată acum pe un alt nivel, pe nivelul tensiunilor şi al zbuciumului necontenit, şi nu mai izbuteam să respir în lumea plată şi aşezată care era a lui.

— Tata, am rostit, ca şi cum degustam un cu- vînt străin.

Dar am zîmbit dureros, pentru că avea un gust amar. Şi dintr-o dată, mistuită de dor, m-am întors, am fugit, i-am strigat lui Arjuna să-l găsească, să mi-l aducă, dar Arjuna mi-a trimis un mesaj comunicîndu-mi că încă îl căuta şi tata era de negăsit. Şi apoi se ivi astrologul, incolor, opac, fîlfîindu-şi veşmîntul între coapse, fîlfîind, fîlfîind, şi mă întrebă dacă-mi poate fi de folos, şi flacăra lămpii începu să moară, să pîlpîie şi să pălească iar în beznă umbra lui se încojăci pe trupul meu, strîns, tot mai strîns. M-am întors cu deznădejde, să găsesc pe cineva să mă ajute, dar nimeni nu veni să smulgă umbra aceea de pe mine. Pentru prima dată în viaţă eram lipsită de apărare şi cu totul singură. Umbre şi tobe, tobe şi umbre.

în cele din urmă, scrisoarea sosi. „Anul acesta căldura e insuportabilă", spunea, cu litere mici, de un verde pal, scrise, ştiam, cu un stilou de argint care niciodată nu lăsa vreo pată urîtă pe hîrtia groasă. „E necesar să-mi iau o vacanţă lungă, de odihnă completă... Mă îmbarc pentru Europa în ziua de 21 mai. Cred că Austria îmi va putea oferi cea mai categorică schimbare de mediu faţă de circumstanţele mele actuale... poate că şi Alpii Italiei, iar în toamnă poate că Spania... Mă reîntorc în iarnă, cînd vă aştept pe tine şi pe Cautama să mă vizitaţi, ca să putem petrece o lungă..."

— Cautama, am rostit, apăsîndu-mi mîinile

pe urechi. Arjuna ! Cred că sînt bolnavă. S-a întîmplat ceva rău cu mine.

Dar astea toate le-am spus doar mut — nu mai îndrăzneam să vorbesc cu glas tare. Trebuia păstrată taina. Dacă nu — primejdia, teribila primejdie I

Capitolul şase

Ne învîrteam de colo-colo pe peronul care clocotea de forfotă şi nelinişte, în mijlocul unei mulţimi aşteptînd sosirea unui tren, în timp ce pe alte peroane, alte mulţimi aşteptau plecarea altor trenuri. Se auzeau fluiere şuierînd, se simţea un freamăt de îngrijorare, un flux de emoţie — de bun găsit sau de bun rămas ? Apa clocotea, aburii ţîşneau, lăsînd spume pe şinele care sfîrîiau. În susul şi-n josul scării mari, în faţa barelor de fier, se învălmăşeau cîrduri întregi, iar *culit* cu picioare strîmbe păreau nişte furnici încărcate cu poveri grele — care însă, în nici un caz, nu le aparţineau.

„Ceai, ceai fierbinte!" se tînguiau într-una vînzătorii, iar unul scutura un teanc de reviste mondene sub braţ, murmurînd îmbietor, şuierător, titlurile lor străine. „Pepeni, pepeni !" striga o babă, alungind cu mîna muştele de pe feliile tăiate din fructul sîngerînd. Muşte albastre zburau bîzîind de-a lungul cuştilor cu maimuţe, de la cuşcă la cuşcă. M-am îndreptat şi eu spre maimuţe şi am privit cu ochii înecaţi în lacrimi cum se zbăteau febril, disperat, în cuştile prea mici pentru ca să se poată ţine în picioare. Unele se încleştaseră cu mîinile de bare, privind cu ochi în care sticlea tragedia, la spectacolul îngrozitor al infernului închis şi fierbinte şi sufocant din faţa lor. Altele scînceau, mamele se aplecau deasupra puilor legănîndu-i tandru. Cîteva

ţipau, de parcă ar fi simţit de pe acum ace lungi care le sfredeleau carnea, şi se

răzvrăteau, iar altele îşi dezgoleau dinţii în mîrî- ituri de ură, mai adînci şi mai aprige decît cele pe care le cunoaşte omul. Cuşti peste cuşti. Trupuri lungi, îmblănite, îmbulzindu-se unele peste altele, pînă cînd membrele şi cozile se împleteau şi se răsuceau între ele, iar liniile elegante ale muşchilor se contorsionau ca într-un coşmar — creaţia unui maniac diabolic. Una la care mă uitam stătea perfect liniştită şi tăcută, înghesuită într-un colţ de zbuciumul frenetic al partenerelor ei, şi privea afară cu ochi care se topiseră în două picături lichide, gata să se prelingă de-a lungul obrajilor ascuţiţi, supţi. Fruntea îi era brăzdată de presimţirea şi durerea unei tragice calamităţi, iar mîinile, încrucişate peste pîntec, aşteptau parcă s-o accepte. Deodată zări ceva pe platforma de lîngă ea, şi cu iuţeala foamei repezi un braţ şi apucă obiectul, îl aduse în faţa ochilor pentru a-l cerceta şi sforăi dispreţuitor. Era doar o coajă de arahidă, goală. Un scîncet slab îi scăpă cînd zvîrli coaja jos, apoi rămase din nou tăcută, în aşteptare.

— Aşteaptă trenul de Bombay, spuse Gautama, care stătea lîngă mine fumînd. Or să fie încărcate claie peste grămadă şi apoi expediate cu vaporul în Statele Unite. Sînt maimuţe de laborator.

— Priveşte, i-am strigat, pentru că el, într-a- devăr, nu văzuse nimic. Sînt flămînde, însetate. Nu li s-a dat nici măcar un vas cu

apă. Şi cuş- tile astea !

— Da, au fost discuţii aprinse în Parlament în legătură cu cuştile, spuse fumînd în continuare. După cum era de aşteptat, femeile merrt- bre în Parlament au preluat cauza...

— Dar uită-te, l-am implorat, şi el se uită la mine.

— Plîngi, exclamă oarecum surprins, în ciuda obositoarei frecvenţe cu care se repeta la mine acest fapt. Te-a impresionat! Biată Maya ! Haide, ia batista mea, se uită oamenii. Şterge-ţi ochii şi vino, hai să ne uităm la un stand de cărţi. Ba nu, uite că soseşte trenul.

Tntr-adevăr, sosea. Roţile mari măcinau. Fumul se desfăşura, lung. Din compartiment năvăli mama lui, atît de corpolentă acum, încît îşi trăgea cu greu răsuflarea, agitîndu-şi braţele active pentru a face loc fiicei ei şi bagajelor care le însoţeau. Ne îmbrăţişă în grabă, strigînd ceva cu vocea aceea de neuitat, care era în acelaşi timp blîndă şi aspră şi spartă. îmi zări lacrimile. Mă chestiona, apoi se repezi să inspecteze maimuţele. Strigă :

— Trebuie imediat să se facă ceva ! şi porni în grabă să comande să li se aducă apă.

Gautama mi se adresă scurt:

— Gata, Maya, o să li se dea apă. încetează cu plînsul ăsta — se uită oamenii.

Am fugit de lîngă el, pe peron, de-a lungul trenului. Pe uşi erau lipite petice de hîrtie scrise, care atîrnau pe jumătate rupte. Le-am

cercetat unul cîte unul : purtau numele pasagerilor.

— Poate că a venit tata, am strigat. Caută-l ! Ajută-mă să-l caut, Gautama. El o să deschidă cuştile şi o să le dea drumul. Grăbeşte-te 1

Şi Gautama a venit, m-a luat de braţ, m-a condus într-o cuşcă şi a încuiat uşa cu lacătul, în urma mea. Şi iată-mă aici, printre ele, şi nu sînt una dintre cele care stau liniştit cufundate într-un infinit de tristeţe şi resemnare, ci una dintre acelea care se agaţă, mă agăţ de bare pînă îmi intră în carne, şi le zgudui, le scutur, strigînd într-una :

— Dă-mi drumul I Vreau să trăiesc, Gautama, vreau să trăiesc I

Apoi Gautama a venit şi m-a scos afară, şi am privit din nou la maimuţe. Ah, blîndele mele prietene, cu inima mare şi trupul pitic, trimi- teţi-mi o solie care să mă liniştească I O solie din pădure, răcorită de rouă şi împrospătată de apa izvorului. Tnmînaţi-mi o solie, un fruct. De ce nu rămîneţi ? Opriţi-vă, aşteptaţi-mă şi pe mine. Dar voi mă părăsiţi, în coloane de un cenuşiu cald ca al fluturilor de noapte şi în coloane roşcate, cu ochi scînteietori, vă topiţi ca ceaţa pe cărările junglei, ca să fiţi încărcate în vagoanele uruitoare ale mărfarului de Bombay. Nu ştiţi unde o să vă ducă ? Nu vă e teamă ? Mie mi-ar fi, îmi şi este, în timp ce vă urmăresc cp gîndul de-a lungul şinelor de fier, prin deşert, prin

păduri, către destinul nostru, şi aud trenul ţipînd în gol ca un păun î Dar vă îndepărtaţi atît de repede, şi mă lăsaţi în urmă. M-aţi părăsit, m-aţi lăsat singură. Şi totuşi trebuie să vă urmez, să vă urmez pînă la capăt. Arătaţi-mi drumul, şi voi veni.

— „Lăsaţi-o liniştită ! Lăsaţi-o în pace ! Ţine- ţi-o în casă 1" Ce prostii vorbeşti uneori, Gautama, strigă maică-sa deschizînd larg ferestrele, astfel încit soarele dimineţii şi o ramură arămie de bugainvillaea bufniră cu un trosnet înăuntru.

M-am ferit ghemuindu-mă în colţul patului, iritată de năvala ei în camera noastră dezordonată, mai înainte chiar ca eu însămi să fi cutezat să mă deştept pe deplin.

— Cea mai sigură cale de a te îmbolnăvi este să zaci în pat, declară ea şi mă sili să beau o ceaşcă de lapte prea fierbinte.

— la auzi-o, spuse fiica ei, Nila cea cu degete lungi şi gît subţire, ajutîndu-mă să îndepărtez caimacul de pe lapte. Asta din pricină că ea nu se culcă niciodată mai devreme de douăsprezece noaptea şi nu se trezeşte mai tîrziu de cinci. Cum reuşeşte ? Nu ştiu.

Maică-sa îi zîmbi — un zîmbet ca vocea ei — îndepărtat şi distrat, dar în acelaşi timp tandru şi învăluitor. în ce măsură o interesa Nila ca fiică şi în ce măsură o interesa ca o femeie nefericită în căsnicie, care avea nevoie

de ajutorul ei ? Greu de spus. Dar răspunse cu duioşie :

— Nila mea are orarul artiştilor: doarme toată ziua, iar noaptea, cînd noi dormim în paturile noastre şi n-o mai deranjăm, lucrează.

Nila îmi făcu semn cu ochiul, îşi lăsă pe spate capul maiestuos şi rîse. Dar maică-sa continuă :

— Cînd ai să ajungi la vîrsta mea, Maya, şi ai să cunoşti toate răspunderile pe care le are un om bătrîn, ai să-ţi dai seama că cinci ore înseamnă maximum ce poţi acorda somnului.

Şi pentru un moment păru să se retragă în lumea ei de necazuri şi suferinţe, de foame, şomaj, boală şi neputinţă. Umbra acestei lumi îi năpădi faţa, i-o încreţi ca o cicatrice. în această clipă scurtă păru să aibă de două ori vîrsta ei, păru să nu aibă vîrstă. Şi totuşi răzbi afară din această lume, într-o alta de dragoste şi de agitaţie, de pasiune şi căldură, lumea populată de familia ei, pe care o căuta, ca s-o ocrotească. îşi întoarse spre mine faţa răbdătoare şi trupul ei scund şi lat, plin de vigoarea şi sănătatea sîngelui care pulsa în ea cu atîta abundenţă. Dacă era o imagine a bătrîneţii, era, în aceeaşi măsură, o imagine a pasiunii şi energiei. S-ar putea ca zeii să-i înalţe într-o zi un monument, deşi oamenii n-ar face-o. Mă în- spăimînta şi mă atrăgea în acelaşi timp. Dacă şi-ar fi înălţat mîinile spre ceruri, din degetele ei noduroase sîngele i s-ar fi scurs în valuri generoase către toţi acei care

ar fi avut nevoie de el. Mă întrebam dacă eu făceam parte din aceştia.

— Haide, strigă cu vocea ei aspră care îţi irita şi în acelaşi timp îţi impresiona însăşi inima nervilor. Vino cu noi la cumpărături. Nu ne putem întîlni cu avocatul Nilei înainte de ora şase, aşa că o să ne petrecem dimineaţa cumpărînd cadouri pentru copii. N-ai mai ieşit din casă de cînd ai venit să ne întîmpini la gară.

— Oh, nu I am strigat, căutînd să scap : căci dacă ea reprezenta viaţa, reprezenta în acelaşi timp şi lumea. Nu pot. E prea cald. Mă simt foarte bine aici, într-adevăr...

— Cum te poţi simţi bine cînd zaci în pat, încuiată în casă, singură cuc ?

— Am pisica, m-am bîlbîit.

— De tovărăşie umană ai tu nevoie. De oameni tineri, veseli, plini de idei, de ambiţii, de preocupări. Trebuie să te luăm cu noi la Cal- cutta. l-ar face bine, nu-i aşa, Nila ?

— Dar vara...

— Cînd ai treabă, nici nu simţi vara.

Oare strecurase o undă de dispreţ ? Pentru trîndăvia mea ? Lipsa mea de rost ? Dar m-a luat de mînă, şi mîna ei era caldă.

— Hai, vino, îmi spuse. Scoală-te şi vino, Maya.

Şi m-au luat cu ele şi am văzut din nou străzile pestriţe de biciclete şi pietoni, bazarele zgomotoase, zidurile cărămizii ale Red Fortului, înecate în praful gălbui şi apăsător,

minaretele de la Jama Masjid înălţîndu-se, ca o chemare la rugăciune a muezinului, către un cer încărcat, de culoarea perlei, tivit cu cenuşiu, am văzut oameni adormiţi la umbra pomilor pe maidanul bîntuit de fantome. Am colindat, toate trei, din prăvălie în prăvălie, cumpărînd, la cererea Nilei, cele mai absurde daruri pentru copiii ei şi verii lor din Calcutta. Pînă şi somnorosul vînzător de baloane a fost deşteptat şi i s-a cumpărat marfa.

— Baloane ? Or să se dezumfle pînă ajungeţi acasă, am protestat, dar mama lui Gau- tama a rîs spunîndu-mi :

— Atunci umple-ţi odăile tale cu ele şi o să vedem cît or să ţină.

Şi ne-am făcut restul cumpărăturilor cu un nor de baloane roşii şi albastre şi galbene săl- tînd glorios în urma noastră.

— Dar ăştia... papucii ăştia nu-s drăguţi ? întreba Nila.

Iar maică-sa striga :

— Cumpără-i — cumpără şi *sări*-ul ăsta, se asortează.

M-a cuprins şi pe mine frenezia cumpărăturilor, am cheltuit toţi banii pe care-i aveam la mine, şi am acceptat rîzînd cadourile lor.

Poate că doar o dată pe an li se întîmplă să cheltuiască banii în felul ăsta, pe distracţii şi pe nimicuri, şi asta constituia pentru ele o ocazie festivă, duminica oamenilor care muncesc din greu. Braţele ne erau pline, eram

încărcate, dar în acelaşi timp eram prea aţîţate ca să ne putem opri. Şi cînd am ajuns în piaţa circulară Con- naught Circus, arborii de *gol-mohur* mai purtau, cuibărite printre ramuri, cîteva ghirlande de flori stacojii atît de strălucitoare, încît mi-au smuls o exclamaţie şi cele două femei mi-au spus :

— Îţi place culoarea roşie ? Da ? Atunci haide să-ţi cumpărăm brăţările astea de sticlă, acelea roşii — sînt din Jaipur, nu-i aşa ?

Au cheltuit pînă nu le-a mai rămas nici un ban, şi la sfîrşit au rîs ruşinate.

Cînd mi-am pus brăţările pe mînă, au căzut în jos, trase de propria lor greutate, şi atunci m-am rezemat de un stîlp de arcadă, văitîndu-mă :

— Sînt obosită, sînt atît de obosită I

Dar mâi aveau de cumpărat daruri pentru Anna, şi pentru Tuk-Tuk şi pentru Kum-Kum, iar eu mă tîram după ele şchiopătînd şi căscînd, pînă cînd urechile mi s-au umplut de căscături şi le simţeam prefăcute parcă în scoici care adăposteau vuietul mării. Nu mai eram învăţată cu activitatea — spiritul meu activ îşi epuizase de mult toate rezervele. Scoici marine, marea — da, era ca şi cum mă scăldasem prea multă vreme în valurile înalte ale unui ocean agitat. Dar în cele din urmă spuseră :

— E atît de ostenită, că o să cadă jos. Trebuie să mergem acasă.

Şi atunci am început să ne certăm pentru că

eu voiam să luăm un taxi, Nila dorea să prînzim într-un restaurant şi maică-sa insista să ne urcăm în autobuz, fiindcă era cel mai ieftin şi începuse s-o mustre conştiinţa de felul în care risipise banii, deşi nu cheltuise măcar un bănuţ pentru ea. Ne-a condus spre o coadă, care nu era o coadă ci un grup de oameni răzleţi, toropiţi de aşteptare în căldura caniculară, împotriva căreia nu izbuteau să se apere nici cu *sola topees*[1], nici cu batiste ude, nici cu ziare, şi care manifestau diverse grade de nerăbdare, enervare şi resemnare. Am stat acolo, aşteptînd autobuzul mare, galben, hodorogit, care urma să ne ducă acasă în miros de benzină şi în huruitul motorului Diesel. Dar autobuzele care soseau erau sau prea încărcate, sau mergeau în alte direcţii. Pînă şi Nila a ostenit — ca o lebădă neagră care-şi înclină gîtul graţios peste un eleşteu secat — iar maică-sa, vrînd să ne învioreze, l-a deşteptat pe vînzătorul de castraveţi care aţipise, şi ne-a cumpărat felii lungi de castravete cojit, stropite cu sare şi zeamă de lămîie şi scoase dintre blocurile de gheaţă pe jumătate lichefiate. Adăpostindu-mă în umbra simbolică a arborelui *neem,* ferindu-mi ochii de strălucirea galbenă a amiezei care se întindea dincolo de cercul umbros, muşcam din castravete, îl ronţăiam, îl simţeam

1 Pălării de soare confecţionate din măduva arbustului indian *Aeschy-nomene aspera.*

răcoritor, înviorător, şi dintr-o dată m-am deşteptat.

— Numai dumneata poţi avea o asemenea idee, ¡-am spus bătrinei, şi am simţit deodată nevoia să arunc jos pachetele şi s-o strîng în braţe.

Era un stîlp de viaţă, era vie, era o ancoră, în mult mai mare măsură decît fiul ei, şi singura pe care o aveam. O, să trăieşti în lumea ei, să fii la fel cu ea I Cîtă siguranţă, cîtă pace I

îmi mai dădu un castravete, ronţăi şi ea unul, cu poftă. Oamenii ne priveau ; unii zîmbeau. Ce-ar fi făcut tata — ar fi privit, ar fi zîmbit ? Ah, dă-l uitării !

„Oamenii se uită la noi !" Se uită şi dansatorul şi, din depărtare, un albinos nebun. Umbra lui mă înfăşoară.

Am trecut din umbră în balta de lumină, mai aproape de cele două femei care ne însufleţiseră pe mine şi casa mea, care ne dăduseră rostul activităţii şi al ideilor lor. Ele n-aveau timp să gîndească, să-şi făurească închipuiri, decît prea puţin. Nila se aşeza pe jos, sub ventilator, şi cu mare iuţeală cosea tot ce aveam eu de cusut, înjurînd cînd avea de cîrpit ceva pentru Cautama. Printre rufele albe, scrobite, apărea întunecată, întunecată ca o lebădă neagră, şi la fel de maiestuoasă. Nu şi la fel de tăcută, nu, pentru că ţinea prea mult să i se acorde atenţie ca să nu şi-o atragă

şi singură ; şi, totuşi, o lebădă, una neagră cu plisc roşu.

— Nila, îi spuneam şi îi strîngeam mîna.

Surîdea şi îşi dădea la o parte părul negru, care-i cădea peste ochii prelungi. Venise să-l consulte pe Gautama în legătură cu divorţul ei. Dar Gautama, în cadrul unei gălăgioase reuniuni de familie, refuzase să aibă cel mai mic amestec în această chestiune.

— De ce, Gautama ? l-am întrebat şocată.

— Drept cine mă ia... drept un avocăţel din aceia de două rupii care stă pe afară, ghemuit sub arborele banyan, aşteptînd să-i pice nişte clienţi îndeajuns de prăpădiţi ca să-l ia în consideraţie — prostituate sau excroci mărunţi. Eu n-am timp de pierdut cu un caz ca al ei — cu toată încurcătura în care s-a băgat singură pentru că e prea dictatorială, prea voluntară şi sfidătoare.

Profund indignată, Nila şi-a găsit, pe cheltuiala ei, un alt avocat.

— Ai fost *singură* la el să discuţi ?

— Şi de ce nu ? Nila se strîmba de rîs. După zece ani de măritiş cu şobolanul ăla, am învăţat să mă descurc singură în toate.

— în toate, în afară de o viaţă chibzuită, spuse maică-sa caustic, chiar foarte caustic pentru ea.

Detesta ideea unui divorţ în familie şi a copiilor care rămîneau să crească fără tată. Dar eu o admiram, şi îi şopteam „Nila", şi îi

strîn- geam mîna, minunîndu-mă.

— Priviţi-o, îi strălucesc din nou ochii, spuse Cautama, care venise să stea puţin cu noi în această seară din ajunul plecării. Zîmbea, ceea ce i se întîmpla atît de rar încît nu-mi venea a crede că era un zîmbet. l-aţi făcut bine, ar trebui să mai rămîneţi.

— Am mai fi rămas, dacă ai fi fost mai săritor, i-o trînti Nila, cu o strîmbătură a gurii ei de un roşu închis.

Felul în care se certau în familia asta mă înspăimînta uneori.

— De fapt, ce rost ar avea să mai rămînem ? Trebuie să mă întorc, copiii intră săptămîna viitoare în examene, şi eu trebuie să-mi caut o slujbă.

— Iar eu trebuie să mă întorc la creşa mea, spuse mama privindu-mă pe deasupra unei scrisori.

— Nu I am strigat doborîtă.

Cum, din nou casa goală şi eu singură cu spaimele şi coşmarurile mele ? Nu I Dacă ele ar mai fi rămas, ar fi putut să mă ajute, aşa cum nici tatăl meu n-ar fi izbutit, inoculîndu-mi pu

ţin din acea minunată indiferenţă faţă de tot ce nu are o importanţă vitală, imediată, actuală. Nu ştiu cum dobîndeau ele acest lucru, dar era ceva ce trebuia dobîndit. Erau femei sănătoase, sănătoase, sănătoase, şi chiar cu mult mai umane decît soţul meu. Dumnezeule, să mă aflu din nou singură cu el, cu acest adversar al meu, tare ca fierul, dar care nu ştia nimic, nu bănuia, adversarul meu în bătălia onirică de întreaga noapte, de întreaga zi, şi oare de cîte nopţi încă, oare de cîte zile ? Dumnezeule, să trebuiască să încep din nou a le număra, în nesfîrşita mea singurătate !

— Nu ! am implorat şi m-am aruncat la picioarele mamei, simţind căldura ei radiind înspre mine. Mai staţi, mai staţi încă o săptămînă. O să vină o furtună, o să se mai răcorească...

— Dar nu căldura ne alungă, exclamă mama: atingîndu-mi faţa cu vîrfurile degetelor ei aspre, care mîngîiau catifelat. Aş fi bucuroasă dacă aş mai putea rămîne cu tine, dar...

— Dar, trebuie, trebuie ! am strigat atît de tare, încît a rămas uşor mirată şi şi-a retra; mîna.

Copiii ei o tachinau, se sfătuiau cu ea, locuiau împreună cu ea, o înţelegeau, dar n-o mîngîiau. Ea nu avea timp de răsfăţ, şi nici dînşii. Şi totuşi tînjeam să mă cuibăresc la pieptul ei. Pe mama mea nu mi-o aminteam de

loc. O teribilă milă de mine însămi îmi pusese un nod în gîtlej. Peste cîteva clipe aveam să plîng, ştiam, şi mizera groază să p|îng în p.^epţa Iqr atlt de sănătoasă.

— Vă rog, am murmurat.

— Cum aş putea, copilule ? a spus zîmbind şi apoi încruntîndu-se. E imposibil. Dar a fost frumos. De ce nu te duci acum să te culci ? Mîine o să ne sculăm devreme, să luăm ceaiul înainte de plecare.

— Nu ! am strigat. Nu ! — şi mi-am îndepărtat nervoasă părul din ochi. Nu pot... Nu pot să intru în odaia aceea mută, mohorîtă, unde va trebui să stau singură, privind jocul umbrelor pe tavan şi vîrtejul ventilatorului, lipsită de orice tovărăşie, pînă şi de cea a unei raze de lumină, căci stăruiau toţi ca încăperea aceea cavernoasă să fie ţinută în întuneric şi răcoare special pentru mine, ca să mă pot odihni. Nu pot să mă culc noaptea pe patul din grădină, sub căutătura iscoditoare a lunii — luna palidă ca un strigoi, care vede tot şi nu uită nimic. Nu pot, nu pot I

-— Nila, vorbeşte-mi ! Povesteşte-mi despre...

Mă trag cît pot mai aproape de tînăra femeie şi încep să pălăvrăgesc, să rid. îmi răspunde calm. Mă agăţ de fiecare cuvînt al ei, de fiecare mişcare, şi în tot acest timp, cu colţul ochiului o urmăresc pe maică-sa, şi tînjesc după îmbră- ţişarea-i caldă, urînd atitudinea ei detaşată. Mă străduiesc s-o atrag în conversaţia noastră, s-o smulg din scrisorile

ei, la fel şi pe Gautama, spu- nîndu-mi că dacă aş putea să-i leg pe toţi, fierbinte, într-un nod de contact şi comunicare cu mine, nimic, nici degetele cele mai drăceşti r,
ar putea să ne deznoade şi să ne Izgonească — pe mine... sau pe Cautama. Brusc, pentru prima oară, m-a izbit acest gînd nou, înfricoşător.

Trenuri trecînd prin noapte... nu pot îndura să le aud. Mă lasă, toate, în urmă, singură.

A fost un interludiu de sănătate, de luciditate, ca o zi luminoasă la mijloc de săptămînă, cînd încă e prea devreme să te gîndeşti la duminică, şi prea tîrziu să ţi-o aminteşti pe cea care a trecut. Şi totuşi, singurul lucru pe care l-am făcut în intervalele dintre intimităţile cu musafirii mei, singurul lucru pe care l-am făcut după aceea, cînd m-am trezit din nou singură, a fost să-mi amintesc. Mă întrebam de ce oare, de la bun început, nu-mi venise niciodată gîndul că s-ar putea ca viaţa lui Cautama să fie cea ameninţată. Astrologul, acel tîrîtor vîscos, sinuos vrăjitor din halucinaţiile mele — nu, desigur nu erau halucinaţii, Arjuna mi-o dovedise, şi, totuşi, puteau fi ele realitate ? — astrologul nu afirmase prin nimic că eu aş fi cea sortită să moară tî- nără, de o moarte nefirească şi violentă, la patru ani după căsătorie ; nu-mi dăduse prin nimic a înţelege că se gîndise măcar la aşa ceva. Accentuase

numai că birul acesta greu pe care-l cerea destinul va fi ridicat după ce mă voi fi căsătorit; ceea ce, evident, arunca jumătate din umbra dansatorului asupra capului soţului meu. Totuşi, nici o clipă nu mi-a fost teamă pentru el, n-am simţit că-l pîndeşte vreo primejdie, aşa cum aş fi simţit dacă dragostea mea ar fi trecut dincolo de hotarul celor trecătoare şi lesne de imaginat, l-am aruncat o privire sfioasă, pentru că mă sfiam cu toată această povară de taine ce trebuiau ascunse de el, taine rele şi înspăi- mîntătoare. Nu şi-a ridicat ochii din hîrtii. Era seară. Ar fi trebuit să aprindă lumina, sau ar fi trebuit să i-o aprind eu, dar umbrele mute, violete, îmi făceau bine, iar el era prea absorbit în lectură ca să-şi dea seama cum îşi chinuia ochii. Hîrtiile foşniră. Cărţile răspîndeau un iz de înţelepciune, gingaş şi subtil, dar pătrunzător — esenţa întregii învăţături.

— Lucrezi pînă tîrziu ?

Am azvîrlit întrebarea, după ce i-am cercetat în voie faţa prelungă, fermă, cuta dintre sprîn- cene care sugera probleme nu mai adînci decît cele pe care le poate lămuri raţiunea, buzele subţiri, hotărîte, mîinile pătate de nicotină în care-şi rezema bărbia. Nu mi-a răspuns.

Am aprins lampa, luînd astfel una dintre cele mai drastice măsuri cu putinţă. Şi a fost prea drastică, pentru că m-am dat în lături, izbită de lumina dură, nudă, cu mai multă

neplăcere decît el, iar şocul mi-a răscolit nervii oe care mi-i stăpînisem cu atîta greutate. Am bolborosit ceva despre vreme, despre masa de seară, şi am ieşit din birou lăsînd perdeaua de bambus să cadă cu un zgomot sec în urma mea, în timp ce mă îndreptam spre verandă. Am privit înapoi, să constat dacă părea tulburat sau supărat, dar l-am văzut şezînd în continuare aplecat peste birou, deasupra cărţii, meditînd, scuturînd scrumul de ţigară în călimara pe care o lua drept

scrumieră. Părea că nici nu observase că fusesem în odaie, că îi vorbisem, că ieşisem.

Oare moartea ar putea să-l tulbure ? Ce efect ar avea asupră-i lovitura în poartă a fasciei preotului venit să aprindă rugul mortuar ? îl vedeam parcă pe Gautama bombănind enervat, scutu- rînd repede din cap ca să izgonească acea apariţie, umilită de privirea lui. Nu, pe faţa aceea gîn- ditoare, încruntată, nu sălăşluia masca morţii. Dar cînd, învîrtindu-mă prin salon, m-am studiat o dată mai mult în oglinda de pe poliţa căminului, n-am descoperit nimic nici pe faţa mea. Era o faţă prea deschisă, prea bine hrănită, prea gata de rîs şi zîmbet. Nu era făcută pentru tragedie. Faţa lui şi faţa mea— amîndouă arătau adînc preocupate de propriile noastre vieţi : erau feţe de oameni care trăiesc, nu de oameni care mor sau omoară.

Acum începuseră să mă chinuie cuvintele, aşa cum mă chinuiseră amintirile, şi cuvîntul *omor* mă urmărea, necruţător ca o săgeată bine ţintită, în timp ce străbăteam cărările gîndului, amintirii, îndoielii şi groazei. Şi uneori rămîneam locului, ca să simt ascuţişul acestui cuvînt, *omor*, împlîntîndu-mi-se în carne, şi strigam : „La asta am ajuns ?"

înserările îţi sfîşie inima în bucăţi. Iar noaptea, auzi bucăţile cum cad.

— Şi atunci ce e moartea ? am întrebat, arun- cînd pe jos un cercel după celălalt. Două rubine roşii. Ce înseamnă moartea pentru tine, Gautama ? Crezi în ea ?

— Poate dacă mi-ai lămuri ce înţelegi tu prin moarte, aş putea să-ţi spun dacă cred sau nu în ea. Deşi mă uimeşte de ce trebuie să te gîn- deşti la un asemenea subiect — cert, în tine s-a declanşat un curent nou. Pînă acum îmi spuneai că eşti prea absorbită de grădina ta, de pisica ta, de prietenele tale, ca să poţi medita asupra morţii.

— îţi aminteşti că ţi-am spus asta ?

Amărăciunea tonului meu i-a atras subit atenţia.

— Ai devenit foarte meditativă, spuse arun- cînd pe jos un pantof după celălalt. Piele veche, uzată. Asta ţi-a stăpînit gîndurile în zilele din urmă ? Eşti mult prea tînără.

— A fost un timp cînd ai fi dispreţuit o consolare atît de banală.

— A fost un timp cînd nu era necesar să te consolez cu banalităţi.

— Ne transformăm... creştem.

— Ne apropiem de punctul culminant ?

— Da, de moarte. Dar de ce e punctul culminant ?

Stătu cumpănind, pentru că arareori vorbea fără să fi chibzuit cu grijă în prealabil. Aşteptam, profund iritată, şi îl urmăream cum îşi dezlega şireturile de la pantofi, cu o

stîngăcie care nu se potrivea degetelor acelea de om studios. Aşteptarea durea şi mă frămîntam de nerăbdare frecînd rubinele sub palmă.

— Crezi într-o viaţă de apoi, Gautama ? Tn nemurire ? Tn permanenţa sufletului şi renaşterea trupului sub diferite forme ? Fără să aibă importanţă cum mori ? Fără să importe de cîte ori ? Sau... sau *din* ce *pricină* ?

— Osînda veşnică este sperietoarea creştinilor. Nu sînt, şi n-am fost niciodată creştin.

— Dumnezeule, de ce trebuie să fii întotdeauna atît de *negativ.*

— Maya, dar strigi, îmi spuse şocat.

M-am întors brusc spre oglindă şi am privit în jos, la sticluţele şi instrumentele cu care-mi retuşam frumuseţea. Nu mai puteam înfrunta înfăţişarea mea, reflexul ei în oglindă. Ştiam cît de tare mi se zbăteau buzele în momente din acestea, cînd lipsa de control şi valul de spaimă care mă cuprindea erau prea vizibile pentru ceilalţi, prea vizibile ca să mă mai ştiu în siguranţă. Şi am lăsat clipele să treacă, un timp lung. (Timpul, ca şi Omorul, era un vîrf de săgeată împlîntat în carnea mea, ruginind-o, rozînd-o, uscînd-o.) Eram conştientă de orice mişcare a lui Gautama, dar mă încăpăţînam să mă uit fix în altă parte, trăind însă viziunea unei întregi scene pe al cărei declanşator aveam impresia că ţin acum mîna, astfel încît cea mai uşoară mişcare, cea mai slabă

schimbare de atmosferă ar pune-o în mişcare.

— Aş vrea să ştiu, m-ar întreba Gautama, de ce doreşti cu atîta ardoare să te edifici în această chestiune. Ce ţi-a venit aşa dintr-o dată ? Şi după ce ar sta puţin pe gînduri, ar continua pe tonul lui cumpănit: De fapt nu ţi-a venit din-

tr-o dată. S-a pregătit încet, întreaga primăvară. De ce ? Ce-a determinat toate astea ?

Şi mintea lui atît de logică ar număra de-a-n- daratelea mătăniile grele ca de plumb dintr-un lung şirag, rînduindu-le boabă cu boabă, una ca fiind importantă, alta ca nesemnificativă, pînă ar ajunge la una anume, urîtă, diformă, scînte- ietoare, şi ar lua-o în mînă, îngîndurat, învîr- tind-o între degetul mare şi arătător, cîntărind-o, cumpănind. „Ah ! Am găsit!" Iar şiragul s-ar rupe, boabele ar cădea, împrăştiindu-se pe jos, cu un vacarm sălbatic, şi s-ar rostogoli într-o mie de direcţii, ireparabil. Toate, în afară de una, care ar rămîne în mîna lui. Şi ar ridica triumfător această boabă deasupra capului meu. „Scrisoarea! Scrisoarea lui Arjuna I Dar ce anume te-a răscolit atît de violent cînd ai primit-o ? Faptul că ţi s-a prăbuşit încrederea pe care o aveai în tatăl tău ? Nu. N-a fost asta. la să vedem..." Degetele lungi i s-ar agita, cuta dintre sprîncene i s-ar adînci, pînă cînd ochii înfundaţi în orbite ar scînteia deodată iluminaţi. „Am găsit! Aluzia lui Arjuna la horoscopul acela... zarva neobişnuită care s-a iscat în jurul unui horoscop al tău. Nu mi-ai povestit niciodată asta. De ce ? De ce ?"

— Nu mai ţipa, Maya, pentru numele lui Dumnezeu, Maya ! Maya ! Şi iată-l lîngă mine, scuturîndu-mi puternic braţul. Aşa cum se uită în jos la mine, ţinîndu-mă strîns de braţ, văd frica întipărită pe faţa lui. Dumnezeule, ce s-a

întîmplat cu tine, Maya ?

Nu puteam privi faţa asta, care pentru prima oară reflecta propria mea frică. M-am smuls de lîngă el, tremurînd.

— Nu mă sili să-ţi spun, am şoptit, apoi m-am întors iute şi m-am agăţat de el, de hainele lui. Nu mă întreba, Gautama — m-ai putea face să-ţi spun, tu mă poţi face să spun orice. Tu mă poţi sili să fac orice doreşti, numai dacă îţi pui mintea să stai de vorbă cu mine şi să-mi pui întrebări. Dar nu mă trage de limbă, Gautama, nu mă trage de limbă.

— Nu te trag de limbă, mi-a răspuns, şi m-a scuturat din nou, cu o furie stăpînită.

Dar cînd am strigat cuprinsă de panică, panica durerii şi nu a nebuniei, a devenit dintr-o dată blînd, tulburat — nu mai era speriat, ci numai răscolit, adînc răscolit. (Gautama, dacă m-ai fi putut prinde atunci, m-ai fi putut opri I).

— Nu te-am întrebat nimic, a continuat, pri- vindu-mă în ochi. La ce-ţi închipui că aş vrea să te silesc ? Ce — dar nu, n-am să-ţi pun întrebări. Crede-mă, nu încerc să te silesc să spui sau să faci ceva. Uită-te la mine. Priveşte-mă I

— Nu !

— De ce ? De ce ? Spune-mi, ţi-e teamă de mine ?

— Nu... nu-mi pune întrebări î am izbucnit şi mi-am îngropat faţa, copilăreşte, în hainele lui.

— Nu, mi-a răspuns blajin. Nu-ţi mai pun nici o întrebare. îmi pare rău, Maya. Haide, întinde-te şi odihneşte-te. Hai, scoate-ţi pantofii. Biată fetiţă amărîtă, vara asta te-a dat gata, nu-i aşa ? îmi pare rău el mama n-a putut rămîne mai mult, ţi-a făcut bine. Lasă-mă să încerc să-i compensez puţin lipsa. Uite, stau lîngă tine pînă cînd adormi. Vrei să-ţi vorbesc ? Am să-ţi povestesc despre omul care a venit azi la mine — e un caz interesant. Dar aşteaptă, mai întîi am să-ţi aduc ceva de băut.

N-am ridicat privirile să-l văd ieşind, dar de îndată ce ecoul paşilor lui s-a pierdut, am sărit din pat şi, repezindu-mă la uşă, am tras zăvorul în grabă. După cîteva clipe l-am auzit ciocănind în uşă. Apoi bătînd cu putere. Apoi, într-un acces de furie, izbind cu piciorul, o singură dată, şi plecînd. A plecat şi m-a lăsat în linişte.

Scrijelit, sfredelit, scrijelit şi sfredelit. Sfîşiere, sfîşiere, strigăt.

Era duminică atunci cînd le-am condus la gară, cînd trenul a scos un tînguitor şuierat de bun rămas — un geamăt care, auzit pe o noapte tăcută, sau afară, pe întinderile cîmpiei albite şi măturate de praf, îţi răsuceşte inima, te face să duci mîna la gură — ca să înăbuşi un ţipăt ? să faci un semn de bun rămas ? Dar auzit în gară, îţi dă doar un fior de nelinişte şi-ţi umple urechile de ecoul ascuţit care vibrează sub acoperişul de fier. Am plecat din gară, ne-am desprins din încîlceala de cu// cu

cămăşi roşii şi cărucioare de bagaje, şi îl aşteptam pe Gautama să întoarcă maşina, cînd am văzut, cu surpriză, un boschet de oleandri roz pe un petic de verdeaţă acoperit de funingine, lîngă grilajul care reglementa circulaţia. Oleandri roz. Acasă, vara,

o latură întreagă din zidul grădinii, în spatele livezii, era încărcată de greutatea ramurilor de oleandru, încovoiate sub soborul florilor roz, luminoase. Roz luminos în letargia eterică a amurgului albastru, roz luminos în licărul verzui, argintat de rouă, al zorilor. Dar braţele lungi ale amintirii nu se întindeau către florile roz, ci către singura floare albă dintr-o grădiniţă din faţa camerei mele, unde stăteam serile, cînd tata pleca singur în oraş, şi mă aplecam peste fotoliu ca să culeg mănunchiurile de iarbă proaspăt cosită şi dulce aromată, pe care grădinarul nu le strînsese încă. Şi ducînd la nări nostalgia adunată în pumni, suspinam, închideam ochii pe jumătate, şi priveam pe cer la dulcele, gingaşul, fremătătorul crai nou, în timp ce o boare parfumată plutea dinspre boschetul de oleandri albi.

încep să visez — visez căţeluşul meu mort, care mi-era atît de drag, pe Arjuna plecînd pe ascuns, ghirlandele de flori roz pe zid — şi, lungi duminici dulci ca mierea, cu oleandri albi, unde sînteţi acum ?

Unde sînteţi acum ?

E o întrebare care-mi străbate viu mintea pustie, mi-o străbate lent, ca o pasăre istovită ce se zbate în giulgiul cenuşiu al înserării. Mintea mi-e istovită, eu sînt istovită. Am gîndit prea mult, mi-am amintit prea mult. Timpul ar fi trebuit să-mi pară acum scurt, drămuit de un zeu avar, care-a lăsat din el mult prea puţin faţă de pofta unui

om ahtiat după timp. Şi

totuşi, dacă stau să mă gîndesc, descopăr ca nu e aşa, că se întinde şi se întinde ia nesfîrşit, şi cînd bîjbîi încetişor prin galeria zilelor şi nopţilor, temîndu-mă ca de moarte să nu mă ciocnesc pe neaşteptate de acel punct culminant, de acea subită finalitate care-mi bîntuie, ca o nălucă, drumul, timpul îmi pare chinuitor de lung, sinuos şi lent.

— Vara asta nu mai sfîrşeşte niciodată ! Nu mai vine o dată musonul ?

— Dar sîntem abia în mai, Maya.

— Abia în mai !

Cîte săptămîni, cîte luni trebuie să mai treacă pînă la acea salivă dispreţuitor împroşcată, dar mult dorită şi pătimaş binecuvîntată, a primei ploi ! Ploaia ar însemna o spărtură în şiragul înecăcios şi prăfuit al zilelor veştejite de arşiţă, ar însemna, într-un fel, un punct culminant. Dar e abia mai. îmi las capul în jos, apăsată de senzaţia insuportabilă a unei deprimări care-mi îngreunează limba şi-mi înceţoşează ochii. Sînt aşezată pe scaunul meu mic şi privesc, privesc într-una la singurul lucru răcoros din preajma mea : podeaua cu pătratele ei de marmură rece, plată, senină, de un cenuşiu catifelat, un negru difuz şi un alb somnolent. Primele sînt ca nişte petice de cer încărcate de nori grei în care se izbesc umbre de rîndunele proiectate cu atîta iuţeală, încît viteza însăşi pare strămutată în imobilitate şi păsările par suspendate în esenţa văzduhului,

în esenţa marmurii. Celelalte sînt pete de spumă neagră plutind pe o mare de plumb. Iar cele albe sînt ochiuri de fereastră spălate de o ploaie torenţială. Le ştiu pe toate pe de rost, pe fiecare dintre ele, pentru că am stat oră după oră cu privirile aţintite asupra lor, pînă s-au înfrăţit cu un vis de-al meu, un vis de amiază, visat într-un somn amorţit ca de narcoză, şi amintit numai pe jumătate în trezia ochilor înroşiţi.

Doar un vis. O iluzie. Maya[1] — pînă şi numele meu înseamnă nimic, nu e decît o iluzie.

Şi cînd alerg la fereastră sau la oglinda care reflectă fereastra, nu văd nici urmă de ploaie, nici urmă de cer înnorat, nici o făgăduinţă, nici o uşurare, ci numai zăpuşeala verii, cerul de vară albit de praf şi înmuiat de soare, dedesubtul căruia copacii, plantele, iarba, care au fost cîndva verzi, leşină acum decolorate, ca arse de trăsnet. Furtunile de praf mătură pămîntul galben ca sulful şi freacă ramurile de bougainvillaea de zidurile din spate. Ghimpii zgîrie cărămida. Aud ramurile ţipînd, oftînd, încovoindu-se. Şi eu, care nu sînt decît o iluzie, nu pot face altceva decît să ţip, să oftez, să mă-ncovoi.

Apoi am început din nou să-i pun întrebări. Nopţile erau scăldate de lună şi deci lipsite de

1 Maya — miraj (sanscrită).

somn — nu puteam cunoaşte odihna sub ochiul acela alb, blajin, care pîndea, în aşteptare. Mă trăgeam lîngă Gautama şi-l rugam să mă liniştească.

— Nu-mi vorbeşti de loc, mă plîngeam, scîncînd ca un copil şi lipindu-mi trupul de al lui.

Oare nu observase nimic ?

— Sînt îngrozitor de ocupat zilele astea, Maya, doar ştii, îmi răspundea mîngîindu-mă pe cap şi îşi aprindea o ţigară. Procesele se îngrămădesc. N-am terminat bine cu un caz, că mă şi aşteaptă al doilea.

— Ştiu, ştiu, am murmurat, apropiindu-mă şi mai mult de el. Cît mai departe de lună, de ochiul acela alb, alb. Păcat I Nu ne mai facem nici plimbările noastre serale pe pajişte. Şi ar fi atîtea de discutat.

— S-ar părea că te urmăreşte un gînd, spunea şi se dădea într-o parte ca să se uite la mine, iscoditor, distrat pe moment de purtarea mea copilărească, care dacă s-ar fi prelungit, l-ar fi enervat, ştiam bine.

Mă conformam toanelor lui, pe care le cunoşteam atît de bine.

— O carte pe care am citit-o, am minţit, prefăcută ; am minţit chiar sub bolta de o solemnă castitate a cerului de noapte. Mă frămîntă. Discutam cîndva despre moarte — îţi aminteşti ? Dar ce spuneam atunci ? N-am ajuns la nici o concluzie.

— Concluzia nu este unicul ţel al logicii.

— Nu, nu, dar cine a vorbit despre

logică ? am strigat. Pe tine nu te frămîntă, Cautama ? Tu eşti întotdeauna sigur de ideile tale — de *justeţe* a lor ? Eu nu sînt. în fond, dacă noi hinduşii sîntem greşiţi ? Dacă există într-adevăr un iad creştin ? O, mi-e groază să mă gîndesc la asta, am bîlbîit înnebunită de frică. Nu mi-ar plăcea să mor şi să mă trezesc în purgatoriu. Ţie ţi-ar plăcea, Gautama ? Dar cred că tu nici

n-ai observa, am spus rîzînd. Ceea ce te-ar speria pe tine ar fi să te trezeşti prea devreme într-un paradis musulman, nu-i aşa ? la imaginează-te pe tine în paradis ! am rîs ascuţit, închizînd isteric ochii ca să nu văd luna.

— De unde îţi vin în cap asemenea idei în toiul nopţii ?

— Tu, într-un paradis musulman, am strigat, îţi poţi imagina ? Tu, cu toate rozele şi fîntînile, şi haremurile — haremurile de îngeri care dansează turnînd vin în cupe !

S-a tras înapoi cu o tresărire. Braţul, braţul lui reconfortant s-a retras. Am tăcut brusc şi mi-am dat seama că gîfîiam.

— Ce idee absurdă ! Tnchipuie-ţi, să trăieşti toată viaţa cot la cot cu musulmanii şi să-ţi faci o asemenea idee fantastică despre credinţele lor religioase. Zău, Maya, prea nu te sinchiseşti tu de cunoaşterea unor fapte reale, care poate fi dobîndită numai printr-un studiu susţinut...

Cuvintele lui începură să pice ca frunzele moarte şi încetul cu încetul respiraţia mi s-a domolit, calmată de regularitatea vorbelor lui, de cadenţa lor egală. M-am apropiat din nou de el, l-am tras impulsiv spre mine. Nu, nu-l voiam într-un paradis musulman, nu mai mult decît m-aş fi vrut pe mine într-un iad creştin. Şi ceea ce aveam de făcut, era să nu murim, nici el, nici eu, ci să trăim, şi trăind, să dormim.

— Vreau să dorm, am scîncit, vreau să dorm.

Dar somnul era sfîrtecat de ţipetele frenetice ale păunilor, păşind în noapte pe crestele stîncilor — păuni chemîndu-şi perechile, păuni sfîşiindu-se pînă la sînge în actul dragostei, păuni ţipînd în extazul de agonie al iubirii. Noaptea se prefăcu într-un vălmăşag de cozi de păun şi fiecare stea, într-un ochi care privea fix.

— Ti auzi, Cautama ? îi auzi ?

— Ce să aud ?

Omul acesta nu comunica în nici un fel cu lumea, cu mine. Ce importanţă putea avea pentru el dacă murea, dacă pierdea astfel pînă şi posibilitatea unei comunicări ? Ce importanţă avea pentru el ? Eu, eu eram cea care ţipam împreună cu păunii, ţipam la ivirea norilor de ploaie, ţipam cînd dispăreau, ţipam cu o groază mută.

— Ai răspuns scrisorii lui Arjuna ?

Arjuna ? Numele îmi suna străin. Nu mă mai gîndisem de atîta vreme la el. Scrisoarea zăcea fără răspuns, nici nu mai ştiam pe unde.

— Nu, am rostit, mirîndu-mă de mine însămi. încă n-am răspuns, am şi uitat.

Cautama mă privi cu o trecătoare surpriză. Păru gata să spună ceva, dar se răzgîndi. (Dacă ai fi observat mai mult, Cautama, dacă ai fi fost mai atent, dacă ai fi vorbit despre ce vedeai şi simţeai — poate că lumea s-ar mai învîrti încă, vie şi colorată.) Aş fi vrut ca el să spună ceva. Ultimul cuvînt rostit de mine

atîrna în aer, crescînd şi crescînd pînă s-a prefăcut într-un clopot mare de metal care-l repeta monoton. „Uitat!" Ecourile răsunau sparte în nenumărate ecouri mai mici, care se topeau Într-un ritm, un ritm lent, pierdut, de tobe.

— Ce se întîmplă cu mine ? am strigat, rîzînd încurcată, ca să rup vraja hipnotică a bătăilor de tobă. Uit atît de multe.

Dar interesul lui Gautama se sfîrşise. Nu spuse nimic, şi clopotul prinse ultima frază şi o sună încetişor. „Atît de multe !" Cît de multe ? Nu uitasem nimic. Totul era prezent — ochii opaci ai albinosului, mîna decolorată răsucind pulpana veşmîntului între coapsele negre, uleiul prelin- gîndu-se în întuneric, furnicile înecate în el, arse de vii în flăcări. îmi aminteam fîşiile rupte din horoscop, vocea tatălui meu rostind insulte, cu o furie rece, la adresa omului care se văicărea şi se tînguia ca pasărea febrei, şi care apoi se făcuse nevăzut. îmi aminteam, îmi aminteam, şi ce n-aş fi dat să fi uitat totul ! Singurul lucru pe care-l uitasem era magia cuvintelor blînde ale tatălui meu, care odinioară avuseseră puterea să mă aline, să mă liniştească. Acum, nimic nu mă putea linişti. Nu exista decît magie neagră. Dar lucrul după care tînjeam, singurul lucru care mă putea izbăvi de nebunie, dacă nu chiar de violenţa unei morţi demente, scăpa acum memoriei mele.

„Aminteşte-ţi !" bătea clopotul, şi tobele îi

răsfrîngeau ecoul, încet şi perfid. „Aminteşte-ţi ! Aminteşte-ţi !".

Dar nu pot, nu pot să-mi amintesc. îmi îngrop faţa în mîini şi mă străduiesc să-mi forţez memoria. Repet mnemotehnic cuvinte pe jumătate uitate, din copilăria mea. „Nu se poate schimba, trebuie să accepţi." Sînt singurele cuvinte din perioada aceea de care îmi mai aduc aminte, şi care mă urmăresc. Dar nu mă-nvăluie în aripi calde, ci mă înşfacă în ghearele lor şi mă împing mai aproape de capătul lungului tunel pe care trebuie să-l străbat. Murmur versuri din cîntecele mele, îmi şoptesc poemele acelea de diamant care au scînteiat în nopţi calde şi parfumate, aici şi acasă la tatăl meu. Dar singurul pe care mi-l pot aminti îmi umple acum ochii de lacrimi.

„Şi poate că pînă la sfîrşit, aş fi aflat drumul
mîntuirii,
Doar cîţiva ani în plus de mi-ai mai fi lăsat,
o, Dumnezeule I"

Invoc din atmosferă miresme şi climate, încercînd să reconstitui lumea pe care am pierdut-o, şi izbutesc doar să evoc o hoardă de viziuni atît de vii, de orbitoare, încît mă ard şi mă anihilează pe mine, trupul meu, şi tot ce mă înconjoară. Sînt sfîşiată între două lumi : una de gingăşie, care se îndepărtează, şi alta de nebunie, care se apropie. în luptă, trupul meu se frînge.

Am spus că pentru mine timpul se tîrăşte prea încet ? Absurditate ! Cum ar putea fi aşa ?! Mai am încă atîtea de făcut, nici n-am apucat să trăiesc. N-am învăţat niciodată să cînt sau să citesc în persană. N-am plecat niciodată în călătorie cu tatăl meu, n-am văzut niciodată împreună cu el mările, nici oraşele bogate de

dincolo de mări, în anotimpurile în care arată cel mai frumos. Dar chiar făcînd abstracţie de ce n-am văzut încă, sînt atîtea locuri pe care aş vrea să le mai vizitez o dată, înainte de... atîţia oameni pe care aş vrea să-i revăd. Pe Ar- juna, mai presus de orice pe Arjuna. Mai presus de orice ? Nu, nu-i adevărat. Mai presus de orice aş dori să mă reîntorc în casa părintească, în casa cu grădinile ei, cu boschetele, cu trandafirii şi porumbeii cu guşi albăstrii. Ba nu, nici asta. Mai bine la vila noastră de vară din munţi, la Darjeeling, la poneiul meu mic cu picioare arcuite care mă purta în timp ce tata călărea înaintea mea, pe Taifun, calul lui; la părul din faţa geamlîcului dormitorului meu, purtîndu-şi povara autumnală de fructe coapte, zemoase, aurii ; la terasele care se întind departe, pînă la conturul ondulat al dealurilor albastre, dealurile albastre pe care înfloresc rododendroni şi unde cascadele deapănă fuioare nesfîrşite de stropi albi, reci ca gheaţa, dealurile pe care rătăcesc căprioare pătate, blînde şi prietenoase... Dumnezeule, să mă mai pot întoarce acolo, să-mi mai pot afunda capul în ceaţa care-mi umezea părul, să rîd, să zburd, să trăiesc viaţa care nu se termină niciodată, care nu se poate termina niciodată I Să fie oare adevărat ce gîn- deşte Cautama, că lumea pe care o iubesc eu e pieritoare, şi că numai lumea aceea străină mie este singura eternă ?

A venit o vreme cînd pînă şi Cautama a părut

conştient de bătaia tobelor, a auzit glasurile lor repetînd un singur cuvînt pe care-l prinseseră şi pe care-l multiplicau. Nebunie — acesta era cuvîntul pe care l-a auzit — Nebunie.

— Şezi tot în acelaşi loc ? Nu te-ai clintit ? N-ai luat o carte, nu ţi-ai luat lucrul de mînă ? Nimic ? Dar asta-i nebunie, Maya.

— Nebunie ? am ţipat, sărind la el să-l lovesc, să-l sugrum, să isprăvesc odată cu vocea lui, cu trupul lui batjocoritor. Cum îndrăzneşti ? Cum îndrăzneşti ?

Inima mea rănită mi se izbea de coaste, pînă m-a sufocat, pînă am văzut noapte în jurul meu, şi am început să plîng isteric.

(Un avertisment: Nu luaţi prea în serios ce scriu acum, pentru că nu-mi pot aminti limpede dacă discuţiile şi întîmplările pe care le relatez au avut într-adevăr loc, sau mi s-au năzărit numai, pe cînd şedeam acolo, singură, înnebunită de spaimă. Eram bolnavă, bolnavă.)

O să ne ardă pîrjolul ? Or să se reverse apele? Or să se ridice şopîrlele din deşert şi or să tabere peste noi — fie peste el, fie peste mine — cu cozi şfichiuitoare şi limbi cleioase, strivindu-ne sub pîntecele lor ?

O să curgă sînge ? Vor fi strigăte ?

Şi cînd ? Cînd ?

În viaţa mea nu mai există nici urmă de ordine, de regularitate. Nu mai există plan,

tihnă, nimic care să mă ţină în tiparele trăirilor şi treburilor obişnuite, cotidiene, care se potrivesc cu cei pe care Dumnezeu i-a creat ca să trăiască pe pămînt. Vin gînduri, se petrec fapte, apoi se împrăştie, dispar. Trecut, prezent, viitor. Adevăr şi Neadevăr. Se deplasează înainte şi înapoi, într-un clar-obscur schimbător, de lumină şi umbră ; de sînge şi cenuşă. Şi am obosit. Trupul meu nu le mai poate îndura, mintea mea a şi luat-o razna. Vezi, slăbesc, .mă consum. Bluzele atîrnă pe mine, inelele îmi lunecă din degete. Ăştia nu mai sînt ochii mei, nici asta nu-i gura mea. Nu mai pot răbda clocotul şi năvala şi pulsaţia fluxului sălbatic care se ridică spre mine, mă năpădeşte pe zi ce trece, tot mai copleşitor. Urc încet scările spre acoperiş şi acolo mă aolec peste parapet, privesc la mica noastră grădină, la grădinile altora, la vilele vecinilor noştri, le iscodesc structura interioară pentru a găsi în ele acea ordine a liniilor şi a planurilor, acea simetrie care a părăsit viaţa mea. Dar de grădina mea nu m-am mai îngrijit de atîta vreme, şi grădinarul a neglijat-o. Cîrceii de iasomie, care ar fi trebuit să se caţăre pe ziduri, s-au întins peste straturile de flori, pustii. Pajiştea îşi dă sufletul, peticită, ici galbenă, ici nămîntie, verde doar în jurul cişmelei. Glasurile nocturne ale păsărilor, aspre şi stridente, se contopesc zgomotos. Care-i al pupezei, care-i

al porumbiţei ? Si cine locuieşte în casa cenuşie de peste drum ? Nu ştiu, nu am fost în vizită acolo niciodată. Sînt înconjurată de străini. Umbrele nopţii vin să alunge ultima rămăşiţă de zi. Cerul se întunecă. Unde-i luna ? Va fi oare o noapte ca smoala ? Atunci poate că voi putea dormi, fără a fi torturată de vasta luminozitate care dezvăluie totul. Şi, iată, se pornesc să picure note uşoare, argintii, ţîşnind în sus şi-n jos pe gamele sfredelitoare. O voce le însoţeşte. Sa, *re,* ga, *rna,* pa...

Platanii îşi foşnesc frunzele lungi, obosite. Fetele din casa galbenă şi-au început lecţia de muzică. Şi m-am săturat de ea, m-am săturat, îmi las în jos capul, cu toată greutatea lui, pînă cînd mă apucă ameţeala şi mă trezesc cuprinsă de panică, privind Îa olanele dure ca moartea ale terasei de dedesubt; mă întorc iute, alerg iute. îmi simt inima bătînd nebuneşte. De ce ?

Cai sălbatici, cai albi, galopînd înaripat pe cărări de piatră, topindu-se în depărtări, spre dealuri sălbatice. Crestele, crestele ameţitoare ale munţilor mei, trimiţînd în înalturi turle ascuţite şi săgeţi mărginite de muchii de piatră şi înfipte în stîncă. Cădere, cădere, cădere adîncă, în albia rîurilor repezi, a mărilor înspumate. Braţe fioroase, picioare, tentacule biciuitoare, valuri de sînge, ochi îngheţaţi. Furtună — furtună bîntuind marea,

uscatul ! Furie. Bici. Şfi- chiuire. Fugă în goană. Primejdie ! Primejdie l Avertismentul răsună, repetat de ecou, de departe, departe, departe. Fugi şi ascunde-te, fugi şi ascunde-te — dacă poţi, nebun nefericit! Ha, ha ! Nebun, nebun, nebun !

Am febră. Opriţi-mă ! Siliţi-mă să tac ! Dacă nu, am să mă reped, am să reped la voi, prin voi, dincolo de voi, şi mai departe 1 Pentru că sînt bolnavă. Am febră. Dumnezeule, febră.

Capitolul şapte

Spre răsărit soarele ardea, ardea ca un ochi atît de alb, atît de fierbinte, încît în faţa privirii lui, fiecare obiect, viu sau mort, se închircea : oasele albe din deşert se zgîrceau, trosneau, se sfărîmau, frunzele verzi din junglă se zbîrceau, se albeau, mureau. Spre apus atîrnau nori de praf galbeni ca sulful, parcă pătaţi de iod, grei, mohorîţi, încărcaţi de acalmia care precede furtuna, violenţa, omorul. între cele două puncte cardinale, între răsărit şi apus, şi dedesubtul lor, pămîntul se înfăşurase în tăcere. Se lăsase o linişte atît de adîncă, încît urechea fiecărei vieţuitoare — a melcului, a leului, a rechinului — se încordase ca să-i prindă ecourile reverberate, ascultînd, ascultînd în aşteptarea cumplitei explozii finale, care s-ar putea să nu răsune mai puternic decît un geamăt. Ne aflam ca într-o gigantă băşică de aer, numai că nu era chiar atît de gigantă — încetul cu încetul se comprima, se strîngea, se presa, şi aşteptam cu răsuflarea tăiată momentul acela suprem cînd răsăritul avea să se ciocnească de apus, cînd soarele avea să explodeze în nori. Lumea se micşora. Descreştea, descreştea fără zgomot.

Căldura se înteţea, ca într-o cameră în care cea mai mică deschidere pentru aerisire ar fi fost astupată. Era îngrozitor. Stăteam la fereastra închisă, dar nu lipită de ea, pentru că sticla te frigea, iar rama de lemn te ardea,

ca să nu mai vorbim de cîrligul din metal incandescent. Dinspre ventilatorul electric, care se în-

vîrtea susurînd, nu mai venea nici o adiere. Transpiraţia îmi încleiase părul pe ceafă. Nici un fir nu se clintea, deşi se auzea într-una ventilatorul vechi ticăind, ticăind metalic. Maşinărie. Singurul lucru care putea continua să ticăie un timp, un scurt timp, înainte de a se face fărîme. Pe pereţi, şopîrlele încremeniseră. Parc-ar fi fost moarte, cu ochii holbaţi ai acelora care au înfruntat clipa supremă. Dar nu, dacă ar fi fost moarte, de bună seamă ar fi căzut pe jos. Şi într-o clipită s-ar fi ivit oştiri întregi de furnici minuscule şi mute, coloane de furnici în marş, pe picioruşe vătuite şi grăbite, şi ar fi devorat carnea aproape putredă pînă n-ar mai fi rămas decît oasele albe şi subţiri, în arşiţa mistuitoare. Cuprinsă de greţuri, am închis ochii, dar pleoapele fragile nu mă puteau ocroti în dimineaţa asta împotriva privirii soarelui. Lumina se înroşea, muiată în propriul meu sînge pulsînd în vinişoarele subţiri ca firul de păr care-mi străbăteau pleoapele. în dimineaţa asta vedeam lumea prin propriul meu sînge, şi arăta roşie.

Dar cît poţi sta cu ochii închişi, în aşteptare ? Pentru că în tot acest timp căldura se scurgea în încăpere, prelingîndu-se ca uleiul gros şi fierbinte, crescînd şi umflîndu-se pînă deveni fizică, o prezenţă materială care-şi lăsa greutatea pe trupul tău, te sugruma cu braţe uriaşe, cumplite, şi căreia nu-i puteai scăpa. Nu-i puteai scăpa ! Şi ochii mei erau

din nou larg deschişi, privind ţintă.

Dar nu, nimic nu se schimbase. Cum ar fi fost posibil ? Grădina şi, dincolo de ea, strada zăceau întinse, ţintuite de soare, ca o floare mare presată, presată de atîta vreme încît acum era lipsită de ultimul strop de sevă, uscată, fa- nîndu-se repede, pînă-şi însuşea culoarea şi, în cele din urmă, structura colbului. Nimic n-ar fi putut mişca. Nici o frunză nu putea foşni, nici un fir de iarbă. Insectele obişnuite, păsările, albinele, viermii din grădină, unde să fi fost oare ? Se puseseră la adăpost, sub mărăcinişuri, sub tufişuri, în pomi, în pămînt, cu capetele strînse, cu ochii închişi. Poate că muriseră de insolaţie. Şi totuşi, în gîtlejul şopîrlei atîrnate deasupra mea, pe tavan, pulsul bătea ; părea un puls uriaş pentru o făptură atît de mică, şi şopîrla se zbă- tea furios, de parcă-şi ţinuse respiraţia pînă cînd sîngele începuse să-i duduie. Şi apoi, cînd tăcerea atinse miezul adîncului, coada îi zvîcni. O tresăltare uşoară, scurtă. Dar eu am văzut-o şi, pe dată, o mie de şoareci îşi mişcară cozile — cozile lungi, cenuşii, umflate de noduli. Doar o singură mişcare, apoi rămaseră din nou încremeniţi, ţepeni. Dar a fost de-ajuns. Era duhul răului. în această mişcare se strecurase răul, sfidarea. O nelinişte crescîndă, care putea izbucni în violenţă.

Atunci m-am îndepărtat de la fereastră. Am încercat să fac ceva, dar cînd am luat în mînă

o cămaşă de pe care căzuseră cîţiva nasturi, mi s-a părut lipsit de noimă ca în astfel de împrejurări să mă îndeletnicesc cu cusutul unui nasture mic, alb, de sidef. Ziarele, cărţile, toate erau lipsite de noimă, golite de orice înţeles, ca şi cum căldura ar fi ars sensul fiecărui cuvînt,

lăsînd literele despuiate, ca nişte beţe ţepene, carbonizate, într-un deşert calcinat, gata să se fărîmiţeze şi să se prefacă în cenuşă. Le-am dat la o parte şi am început să rătăcesc din încăpere în încăpere, de la fereastră la fereastră, şi ori de cîte ori priveam afară, clipind din pricina sticlim violente, vedeam că norii se strîngeau tot mai sus; se întuneca vag, ca o bănuială de umbră. Această lumină, care scădea treptat, colora priveliştea de dincolo de fereastră, şi, prin reflecţie, pe mine şi cochilia mea, în tonuri felurite, tot mai întunecate, de la galben crud la galbenul strident al sulfului, de la sulf la ocru amar. Apoi întunecimea deveni tot mai deasă, de la o ceaţă verzuie la kakiul huselor de camuflaj, de la kaki la un stacojiu greoi, purulent. Culori arzătoare, ascuţite, ca ţipetele nervoase ale vulturilor. Culori ireale într-un mutism ireal. O lume care-şi pierduse controlul asupra ei însăşi. O forţă aparţinînd altor sfere pusese stă- pînire pe ea şi o prefăcuse în ceva sălbatic, straniu, întunecat, o caricatură macabră cu care să-i sperie pe cei nevinovaţi, sau, mult mai mult, infinit mai mult, pe cei vinovaţi.

îmi venea din ce în ce mai greu să continui goana neîntreruptă de la o fereastră la alta. Căldura creştea, băşica de aer se strîngea. Presiunea devenise cumplită, sufocantă. Tmi tîram picioarele şi ţineam piept presiunii din atmosferă de parcă îmi croiam drum prin apă.

Stră- băteam apele adîncurilor mele. Totul era straniu, un straniu de moarte. Nevinovăţia care se prefăcea în vinovăţie. Liliachiul în sîngeriu.
Ocrul în urîţenie. Pas cu pas. Totul în tăcere, înţr-o tăcere totală, stăruitoare. Şi căldura îmi izbea fruntea, se instala ca o mască de fier potrivită pe faţa mea, încredinţată mie o dată cu instrucţiunile de a nu o atinge, de a nu o îndepărta pentru nimic în lume. Şi cum aş fi putut s-o îndepărtez? Cum aş fi îndrăznit? Mi-era frică.

Furtuni cunoscusem şi înainte. Furtuni cu ploaie, furtuni cu tunete, furtuni de praf. Fulgere, vînturi care măturau totul, dezlănţuiri furioase urmate de înseninări. Dar această aşteptare — această îndelungă, îndelungă aşteptare, fără un bubuit de tunet, fără o pală de vînt care să vestească începutul sfîrşitului !

Şi eu aşteptam sfîrşitul. începutul începuse de multă vreme, aproape că-l şi uitasem. Urma sfîrşitul, ultimativ, viziunea finală a destinului final care trebuia să se înfăţişeze acum — *trebuia* să se înfăţişeze acum. Aşteptasem prea îndelung — încă o zi şi ar fi prea mult. Şi în cuşca de nebun, am văzut proiectată în faţa mea o nebunie viitoare, dincolo de fereastră, într-o lume în care vinovăţia, păcatul, crima, pedeapsa, toate împietriseră, încremenite într-o nemişcare ameninţătoare, de către o nemiloasă forţă a

destinului. Dar praful acoperi totul, viziunea mea, pe mine şi ochii mei larg deschişi, praful şi scrumul ne învăluiră.

Şopîrlele priveau sinistru, cu ochi sticloşi. Cozile nu mai zvîcneau ; zvîcniseră o singură dată. Acesta fusese semnul prevestitor, ameninţarea. Norii joşi care se lăsau şi mai jos, lumina care se schimba, nuanţă după nuanţă, m-au tî- rît de-a lungul unui coridor cu ferestre din ce în ce mai rare, pînă nu mai rămase nici una, nimic decît bezna inevitabilă, singura materie concretă, densă şi neagră şi plină de prezenţe, o fîntînă de tenebre. Ghizdul fîntînii era vîscos, umed şi hidos, dar o fîntînă trebuie să aibă un ghizd şi cel care intră într-o fîntînă trebuie să atingă ghizdul. Trebuia să intru în fîntînă. Asta e tot ce ştiam. Dar o dată în fîntînă — ce ? Ce ?

Am renunţat să mai alerg de la fereastră la fereastră. Pentru cei nevinovaţi nu mai rămăsese nici măcar o nălucă, nici chiar printre flori. Din nou familiarul scaun de răchită, fruntea rezemată în palmă, lenta aclimatizare cu întunericul, prin strîngerea pleoapelor, cu disperare. Dacă-aş putea să descopăr acum lucrul acela pe care-l caut de atîta vreme pe cărările memoriei înşelătoare, ale iubirii adînci, ale deznădejdii adînci; pentru că am iubit prea intens, prea mult. Am iubit ? M-am ataşat — o voce caustică, astringentă, mă corectează : *ataşat.* Cu- vîntul se rostogoleşte în vidul negru şi se izbeşte de

fundul fîntînii. Răsună de acolo, cu zgomot de piatră. Se mistuie. Acum se înalţă ecoul, se răspîndeşte în unde lente, se loveşte cu rezonanţă de pereţi. Cuvîntul îmi izbeşte din nou în minte, clar ca o bătaie de tobă pe o noapte de aşteptări. „Da, aşa este", mă trezesc răs- punzînd, încleştîndu-mi mîna năduşită. Acesta e adevărul, esenţa realităţii asupra căreia mă avertizaseră de multă vreme înţeleptele, anticele versuri sanscrite. Aşa cum mă avertizase şi vocea uscată, albă, a lui Cautama, tot cu multă vreme în urmă. Nu soarta, ci lanţul ataşamentelor era cel care mă trăgea încet şi cu tărie în josul coridorului întunecat, către fîntîna unde se afla cunoaşterea. Nu mărul cunoaşterii — nu fructul dulce, cu coaja rumenă, poleit de soare, cu albine sorbindu-i nectarul — ci cunoaşterea rigidă, dură şi definitivă, ca fundul de piatră al unei fîntîni secate.

N-a mai răsunat nici un zgomot. Dar amintirea ecoului plutea în atmosferă, umplînd şi um- plînd încăperea, pînă cînd, împreună cu căldura, cu praful, formă un tot de nesuportat. M-am ridicat de pe scaun, am împins acest tot, l-am dat cu forţa îndărăt, dar asta însemna că o cantitate mai mare din el o să-mi vină de sus, o cantitate mai mare o să mă împresoare din spate. Vreo posibilitate de scăpare ? Nu, căile de aerisire erau astupate. Lumea de afară fusese strangulată şi zăcea lovită, prăbuşită, călcată în picioare,

neobişnuit şi straniu turtită sub norul de praf galben şi sub căldura incandescentă.

Nu mai aveam suflu ca să pot întreba sau răspunde. Nu mai puteam decît să gîfîi ca să-mi recapăt suflul, şi aceasta făcea procesul respiraţiei din ce în ce mai anevoios. Inspiraţi adînc, apoi număraţi pînă la zece, aşa li se spune celor gata să plonjeze în oceane adînci, şi celor pe punctul de a fi executaţi. Dar cînd am procedat astfel şi am ajuns la capătul numărătoarei, am constatat că fusesem înşelată, pentru că nu ajunsesem decît la capătul rezistenţei mele, şi am rămas cu respiraţia tăiată. Cuprinsă de furie, m-am repezit — sau cred că m-am repezit — în perete, într-un perete oarecare, m-am zvîrlit în el, şi a fost dur, crud. Dar a fost sfîrşitul. Venise. Şi am izbit cu mîna în zid strigînd : „Ataşament ! Maya ! (Amăgire !) Trădătorule !" Şi pe dată a năvălit asupră-mi o mulţime imensă, mă- turînd totul în cale, cu sunete repezi, repezi — hoarde urmînd altor hoarde, înaintînd într-un vînt copleşitor pe care noi, cei din nord, îl numim *Loo.*

Furtună de praf I Furtună de praf !

Servitorii alergau prin camere, strigînd extrem de neliniştiţi, privind cu ochii speriaţi ai celor brusc deşteptaţi dintr-o moţăiala toropitoare, urmărind ca nu cumva să fi rămas vreo fereastră sau uşă deschisă, sau nu cumva să se deschidă acum vreuna în faţa

vîrtejului de praf penetrant. Purtau în mînă beţe lungi de bambus, ca să oprească ventilatoarele prinse sus, pe tavanul care, pînă la urmă, nu se prăbuşise peste noi, ci rămăsese suspendat, ţinut de umerii muşchiuloşi ai aerului greu de praf, greu de căldură. Servitorii erau iuţi — aveau experienţă. Dar furtuna era mai iute — şi mai bogată în experienţă. Asemenea furtuni bîntuiseră încă de pe timpul cînd pămîntul era pustiu, cînd nici o vieţuitoare, nici o agăţătoare, nici o tîrîtoare, fiară, plantă sau celulă, nu mişca pe întinsele cîmpii. Asemenea furtuni vor mătura pămîntul şi vor rade ultimele rămăşiţe ale acestor uriaşe mase de agăţătoare, tîrîtoare, truditoare şi răzbătătoare conglomerate de celule, care îl macină acum. Cînd va veni vremea anihilării.

Venise oare ? Am alergat la fereastră, căicîiele mele se prefăcuseră în rotile. Nu, acesta era un început, nu un sfîrşit. Furtună. Mişcare. Viteză. Viaţă. Am bătut în fereastră asemeni dansatorului care, aşteptînd să intre în scenă, loveşte pă- mîntul cu picioarele, ca-n transă, din clipa în care-l prinde hipnoza bătăilor de tobă. Cîtă agonie în extaz, cîtă durere în măreţie. Am gemut adînc, îndreptîndu-mi trupul încordat către această mişcare nebună, fierbinte şi aprigă, care venea, nor după nor, nor după nor, ştergînd priveliştea, ştergînd, pentru acest răstimp, viaţa —viaţa lucrurilor pieritoare, a plantelor

care se încovoiau, a copacilor care ţipau, făcînd loc pentru eternul care se va ivi după aceea. Am gemut de părere de rău că pierdusem splendidul început, aţîţarea plină de fior a furtunii tîrîn- du-se peste natură, înecînd case, copaci, porţi, o găleată uitată, naufragiată pe pajişte, care aruncă o disperată licărire orbitoare înainte de a se lăsa purtată pe sus, învălmăşită. Tn cele din urmă furtuna înghite şi casa noastră, şi sufletul meu.

Acum mă aflu în inima furtunii, exult, îmi înalţ braţele ca să răspund pasionatei ei îmbrăţişări. Dacă ferestrele închise mă apără de biciuirile şi de înţepăturile-i de scorpion, îmi dau în acelaşi timp senzaţia că sînt îngropată pînă la brîu în jăraticul răscolit, că mă afund cu mîini pofticioase şi dinţi lacomi în carnea unui pepene uriaş, roşu ca rubinul, mustind de zeamă, cu pîntecele înfierbîntat în patul de nisip arzător. Roşu, roşu, roşu ca rubinul era praful — de parcă l-aş fi privit prin pleoapele mele închise. Dar nu, ochii mei sînt larg deschişi. Privesc prin lentile stacojii, care uneori devin trandafirii şi-şi schimbă culorile în voie, de la galben de nicotină la cafeniu de iod, de la portocaliu ars la rozul alburiu al celor mai tainice părţi din carnea noastră, dezgolită. Vremea florilor veştede, a vieţilor sufocante, a priveliştilor uscate, a şovăielii şi deznădejdii a trecut. Acum e tumult, un clar-obscur sălbatic de culori înroşite în foc, care

se revarsă asupră-mi, din nou şi din nou, într-un clocot inflamat de căldură. Se învîrteşte în jurul meu, peste *mine,* e al meu, al meu, viaţa aceasta e a mea.

Respirînd anevoie, mă străduiesc să mă apropii, s-o prind în braţe. Copacii sînt nemişcaţi ? Ori s-au dat peste cap, cu susu-n jos, şi rădăcinile maiestuoase se leagănă în aer ? Nu pot vedea, şi ramurile nebune de bougainvillaea se freacă de geamuri, se zgîrcesc şi se zbuciumă, iar sutele de flori roşii, comune, sînt rănite, jupuite, apoi se pierd, şi din văz şi de pe araci. Acum începe să curgă praful, mai mult, tot mai mult, şi nu mai pot vedea nimic decît scînteie- rea lui stranie, colorată, cu toate că aud copacii îndoindu-se, trosnind şi gemînd în vîntul care-i frînge şi le poartă pe sus ramurile uscate, sfîrte- cate, aşa cum ia pe sus umbrelele, acoperişurile de stuf, într-un vălmăşag de nisip înţepător, granulos, de un roşu fierbinte.

E un bîlci de care te poţi bucura, cu caruseluri şi bărci, fanfare, gherete cu gogoşi, clovni care ţopăie. Alerg chicotind de la o fereastră la alta şi bat în geamuri ca şi cum aş vrea să le deschid. Nu e nevoie, pentru că praful s-a strecurat înăuntru prin toate crăpăturile şi mobila s-a şi acoperit cu un strat de nisip grăunţos, ,alb-cenuşiu, care se îngroaşă văzînd cu ochii. E sufocant, într-adevăr, pentru că perdelele grele, pernele inutile, întregul talmeş-balmeş haotic, toate reţin şi

adăpostesc în cutele lor întunecoase praful, astfel încît casa duhneşte, ca un mormînt spaţios, sumbru, împodobit cu ghirlande de lilieci, şi mirosul acesta din nările mele îmi sugerează îngropăciunea. O, dacă-aş putea doborî dintr-o lovitură de picior şi dintr-un pumn întregul castel din cărţi de joc, ca să las vîntul sălbatic să urle înăuntru, peste ceea ce n-ar mai fi decît un spaţiu vast de lumină şi libertate, în care să dansez de jur împrejur, de jur împrejur...

Alerg la cealaltă fereastră şi respir adînc privind la rafalele şi vîrtejul de afară, care continuă într-un ritm neobosit; încerc o senzaţie de zbor, sînt ridicată de pe pămînt şi purtată în adîncul amurgului, descătuşată de lanţuri, descătuşată de soartă, de moarte, de amărăciune, de visuri nedorite. Descătuşare şi libertate. Ah, furtună, furtună, minunată, infidelă furtună, dez!ănţuie-te dezlănţuie-te ! Strig şi alerg într-una, din odaie în odaie, rîzînd aşa cum rîd demenţii în clipa în care lumea renunţă să-i mai considere ai ei şi-i lasă în voia libertăţii lor. Puţin isterică, puţin înfricoşată, pentru că lumina nefirească din cameră schimbă nuanţă după nuanţă, de parcaş fi pe o scenă cu o mulţime de reflectoare care se rotesc încet, scăldîndu-mă în culorile lor felurite, luminîndu-mi puternic ba părul care zboară în vînt, ba unghiile lungi ţi albe, ba mişcarea spasmodică a gîtului şi a umerilor, pentru ca apoi să se răspîndească

pe albul ochilor. Tnspăi- mîntată ? Nu I Fug rîzînd de această idee. O, nu, de ce-aş fi înspăimîntată ? Doar uşurată, aşa le strig zeilor care îşi bat joc de mine, înfăşuraţi în aripile lor negre, doar uşurată de a fi supravieţuit, de a fi redobîndit dorinţa şi hotărîrea de a supravieţui. E numai uşurare, vă făgăduiesc, o să vedeţi — vă jur că voi supravieţui...

Dar deodată mă simt sleită de puteri, atît de secătuită, încît atunci cînd furtuna se potoleşte, trupul meu zace stors de vlagă, ca un copac doborît. Strat după strat, praful se aşază sau se retrage, dezvăluind privirii întîi viţa încîlcită, care atîrnă, pe jumătate moartă, la ferestre şi de stîlpii verandei, apoi arbuştii pitici care mărginesc veranda, capătul pajiştei, copacii de la celălalt capăt, şi, în cele din urmă, zidul înalt al grădinii. Vîntul s-a domolit. Tîrăşte pe şosea un şuvoi obosit de resturi, apoi se tînguie uşor, şi expiră. Copacii cedează, apatici, după atîta rezistenţă şi luptă. O linişte adîncă se lasă, liniştea epuizării şi a păcii — brusc întreruptă însă, profanată, de un cîrd de grauri, care ţipă prin grădină în tonurile stridente ale galbenului de canar şi ale victoriei. Cu un ultim efort, deschid fereastra. Pătrunde un aer înviorat, proaspăt, spălat de praf şi căldură, o răcoare ce aminteşte de umezeală, de ploaie şi de izvor. TI sorb cu înghiţituri lacome, de parcă cerul mi-ar fi trimis, numai pentru mine, o

cană de apă dintr-un izvor de munte. Fug la uşă, o deschid şi mă reped pe

pajiştea pîrjolită, tocmai ctnd cîteva alice de ploaie, tare şi rece răpăie, plămădind în praful cenuşiu cocoloşi mici, rotunzi, care se usucă pe moment şi se fărîmiţează, pentru că, o dată mai mult, străluceşte soarele. E după amiază.
Se lăsase o seară stranie — atmosfera era încremenită. Vîntul încetase, obosit să tot răbufnească, rafalele de praf se astîmpărâseră, ca şi dansurile sacre ale frunzelor şi osemintelor arse. Poate că mîine vor reîncepe, dar astăzi totul e paşnic, liniştit. Lumina de pe pajişte, unde cerusem să ne fie servit ceaiul, sperînd că Gau- tama va veni devreme ca să stea sub lămîi cu mine şi cu vrăbiile, lumina de pe pajişte se aşternuse ca o vopsea de lac, întinsă din cîteva mişcări de penel gigante şi iuţi, de către umbrele calde, albastre, ale copacilor boltiţi şi a casei reci, în care nu ie aprinseseră încă luminile. Mozaicul schimbător de lumini şi umbre, care ici se lărgea, dincolo se strimta, prefăcea grădina într-o tablă de şah, înceţoşată, mobilă ; proporţiile se schimbau, astfel încît colţurile dispăreau în umbră şi apăreau noi împărţiri şi noi hotare. Toate aveau un aer bizar, totuşi vrăbiile ciripeau prieteneşte, şi cînd le aruncam în aer pumni întregi de fărîmituri, ciripeau recunoscător, graţios, ca un grup de bătrînele îmbrăcate în cafeniu, politicoase, deşi cam zgomotoase, amicale şi cotidiene ca nişte felii de pîine prăjită. Mă simţeam fericită

să le ştiu a- colo, în lumina înserării atît de neobişnuit trandafirie, atît de intens roză, aruncînd reflexe roşiatice pe zidurile cenuşii ale casei vechi, pînă cînd aceasta păru însufleţită de un puls lăuntric de viaţă, ce ilumina puternic boschetele de bougainvillaea, zdrenţuite dar încă strălucitoare. Tn seara asta fiecare lucru, fiecare tentă de culoare din aer părea să vibreze. Cu cîtă bogăţie strălucea fiecare nuanţă înainte ca umbrele s-o înghită, şi după aceea, cum se foia şi respira uşor, dar perceptibil. Era îmbinarea de culori de care Arjuna, în copilărie, îşi bătea joc, în timp ce eu mă extaziam. „Amurguri trandafirii şi pînze de nor aurii", ar fi rîs el, iar eu aş fi strigat : „Dar aşa e, aşa e — amurgul e trandafiriu !" şi lumina devenea şi mai trandafirie, sfidînd parcă, din ce în ce mai trandafirie în ochii mei încăpăţînaţi, în timp ce încercam să detaşez fiecare nuanţă subtilă, să o delimitez vizibil şi luminos, în setea mea de real, de definit, de viu.

Gîndul la Arjuna adusese un parfum de nostalgie în aerul serii. O presimţire a nopţii care venea. Fratele meu. Simţeam pe limbă cuvinte posesive, cuvinte de rudenie, dulci, calde, pătrunzătoare, şi apoi, desigur, gîndul mi-a alunecat spre tatăl meu, spre ultimele lui trei scrisori, care zăceau fără răspuns, pe undeva prin casa cenuşie. Părul lui lucea argintiu, mătăsos, prin umbra înserărilor

albastre la care eu nu puteam ajunge, şi mi-am ridicat mîna, într-un semn de rămas bun. Un rămas bun nerostit pînă în această seară, un gest desăvîrşit pentru despărţiri calme, pentru separări nedureroase. Ulii care se roteau sus, în înaltul cerului din ce în ce mai pal, cu nuanţe sidefii şi opaline, scoteau ţipete de despărţire stridente. înalte şi ascuţite, strigătele acestea spintecau văzduhul limpede şi cădeau ca nişte săgeţi în căutarea ţintelor destinate. Dar în ele nu vibra regretul. Asemeni lor, nici eu nu regretam nimic; mă rezemam comod de speteaza scaunului, oftînd şi urîndu-i tatălui meu bun rămas, bun rămas. Dar vaporul lui plecase de mult, nici nu se mai zărea şi, cum ancorase pe alte ţărmuri, nu mai era nici un motiv de plîns, de sentimentalism, de tristeţe. Plecare, despărţire — noţiuni relative, care pentru mine, cea sortită să rămîn locului, păreau lipsite de însemnătate în această seară tăcută, irizată, de după furtună. Dar ce avea însemnătate ? Mi-era prea lene ca să mă pot gîndi la un răspuns, asta putea s-o facă Cautama în locul meu. în fond, mi-am spus zîmbind, eu n-am nevoie să gîndesc — eu *ştiu,* şi m-am aplecat să culeg un pumn de iarbă. Firele mi-au înţepat căuşul palmei, şi le-am mirosit, sperînd să regăsesc în ele aroma aceea dulce, de lapte şi miere, a ierbii de acasă, din grădiniţa mea. Dar iarba asta era pîrlită, aspră, uscată. Lipsită de sevă, lipsită

de mireasmă. Am lăsat-o să cadă. Pînă şi mirosurile se schimbă, se transformă. Oare totul e relativ, relativ ? Atunci de ce să te mai frămînţi ? M-am lăsat pe spate, în scaun, oftînd şi zîmbind, într-o pace deplină.

Pînă şi timpul trecea fără să-i mai observ scurgerea şi numai cînd, în cele din urmă, sosi Cautama, mi-am dat seama că era aproape întuneric, că umbre catifelate se întindeau ca nişte pisici leneşe, se rostogoleau şi umpleau cu blana lor violetă grădina estompată. Numai înspre apus orizontul era încă incendiat de căldura verii şi a după amiezei. Am rîs la gîndul că nu mă mai nelinişte nici măcar faptul că întîr- ziase, că se întorsese la altă oră, că uitasem să-i sar în întîmpinare. Numai cînd mi-am dat seama că pe faţa lui nu apăruse nici o urmă de surpriză, am înţeles că nu-l impresiona nici măcar purtarea mea ciudată de azi, vădit neobişnuită. Dar nu m-a durut faptul că nu s-a arătat surprins — în fond atitudinea lui preocupată, distantă faţă de mine, făcea parte din tiparele pe care, pînă la urmă, le acceptasem, l-am zîmbit fără pică.

— Ceai ?

Da, voia ceai.

Numai după ce luă ceaşca din mîna mea, păru să realizeze că se găsea acasă. Făcu o figură atît de surprinsă, atît de asemănătoare cu o bufniţă bătrînă căreia i s-a smuls prada din cioc, încît am izbucnit în rîs.

— Ce este ? a întrebat, uşor dezumflat şi

mai curînd morocănos, apoi şi-a amestecat grăbit ceaiul.

— E seară, i-am spus aproape cîntînd, eşti acasă, şi munca de peste zi s-a terminat, ştii ?

— Da, slavă Domnului, pot să iau o ceaşcă de ceai fierbinte, să fac un duş rece, şi să mă odihnesc un pic, spuse încruntîndu-şi sprîncenele sub greutatea unei migrene din acelea care-l devorau ori de cîte ori era surmenat. Doream fierbinte să-l întreb, să-i ating tîmplele, să-i alin durerea, cu mîngîierea, cu vorba. Dar, desigur, n-am făcut aşa ceva, nici nu puteam visa să fac una ca asta. Şi totuşi, înstrăinarea, efortul de a rămîne distantă nu mă durea. Era aşa cum trebuia să fie.

— Bietul de tine, am murmurat şi cu asta m-am simţit satisfăcută. Cel puţin s-a mai răcorit puţin, l-am consolat în continuare. După furtuna asta.

— Răcorit ? Ce tot vorbeşti ? Ce furtună ? se repezi el.

Dacă s-ar fi petrecut mai demult, dacă ne-am fi găsit în alt anotimp, m-ar fi neliniştit. Aş fi rămas cu gura căscată. Aş fi strigat : „Dar cum e posibil să nu fi observat ? *Cum ?*" Imitîndu-mă astfel pe mine însămi, ca într-o tainică oglindă, aproape că am pufnit în rîs ima- ginîndu-mi tabloul absurd. Dar acum, în faţa surprizei lui, nu încercam decît un sentiment de resemnare şi chiar uşurare. Nu făcea decît să îngroaşe o insensibilitate, o amorţire, o semimoarte faţă de lumea vie,

faptcare mă ajuta şi mă întărea, justificîndu-mă în hotărîrea mea mută. Era exact lucrul de care aveam nevoie, iar el venise acasă şi mi-l servise pe tavă. Viclenia nu-şi afla loc în procesul lent, complex, al gîndirii lui uscate.

— Dar a fost o furtună cumplită ! am strigat. A ţinut aproape o oră, sau poate chiar mai mult. A şi plouat — numai cîţiva stropi, e drept, dar, oricum, înseamnă că la noapte o să fie mai răcoare.

Aici mi-am curmat brusc cuvintele ; o luasem razna. Prezentul, mi-am atras singură atenţia cu severitate, numai prezentul şi nimic despre viitor.

— Da ? Am stat toată ziua la tribunal — acolo-i atît de îmbîcsit şi întunecos, Dumnezeu ştie cînd o să se termine noul tribunal, şi dacă o să fie mai bun. Mă îndoiesc.

— Arată oribil de nou, nu-i aşa ? îmi place mai mult cel vechi, cu copacii şi ţarcul de biciclete.

— Care copaci ? sări din nou, cu picioarele înainte, fără să observe prăpastia în care cădea şi dilatarea ochilor mei.

începu să vorbească despre un caz care se tărăgăna de mult.

— Totu-i din cauza blestematului ăluia de avocat al apărării, se văită. Krishnan — ăsta-i în stare de orice, e total lipsit de scrupule, o să-n- cerce să-l mituiască pe reclamant ca să-l reducă la tăcere, şi probabil c-o să reuşească...

Am încetat să-l mai ascult şi l-am lăsat să continue, l-am umplut ceaşca, l-am privit fără a înceta să mă uit în acelaşi timp la papagalii care-i zburau deasupra capului şi la culorile care se topeau încet în portocaliul şi rozul cerului în flăcări. Cînd a tăcut, i-am zîmbit încurajator, mi-am spus că trebuie să-mi păstrez controlul, m-am simţit uşurată constatînd că nu dădea nici o atenţie zîmbetelor mele şi rîsuluî scurt pe care mă străduiam să-l înăbuş. Seara aceasta subliniase atît de semnificativ deosebirile imense dintre noi doi, dintre lumile noastre şi destinele noastre. Totul devenise atît de limpede. în cele din urmă se ridică de pe scaun şi se întinse. Din poziţia mea ghemuită, l-am văzut desfăşurîndu-se şi înălţîndu-se spre cer, subţire.
lung, auster, ca un fir de fum ce se ridica din-tr-un foc invizibil, către un foc adevărat şi îndepărtat. Faţa lui obosită, trasă, se profila atît de nepotrivit pe cerul luxuriant şi atît de nelalocul ei, încît părea un miracol că cerul îşi arunca lumina asupră-i, iar faţa îşi arunca umbra pe cer. Nu se aflau în nici un fel de raport. Umerii îi cădeau în obişnuita lor linie gîrbovită, iar copacii drepţi, care se avîntau în sus şi în afară cu o vitalitate debordantă, se fereau înfioraţi de el, de silueta aceasta descărnată, posomorită, a unui om istovit. Bietul om. Bietul Gautama. Soţul meu. îmi repetam aceste cuvinte ca să încetez de a mă

mai holba la el, ca să mă determin să simt ceva pentru el. Gautama, soţul meu. M-am ridicat şi m-am îndreptat spre el, cu un început de tandră solicitudine, ca faţă de un oaspete care pleca şi pe care s-ar putea să nu-l mai întîlnesc niciodată. M-am plimbat cu el, încet, pe pajişte, încercînd senzaţia că alături de mine păşea o nălucă — un trup fără inimă, o inimă fără trup — care din două era el ? O întrebare necuviincioasă, o, foarte necuviincioasă, m-am mustrat pe loc. Era un om obosit, uzat de munca grea, intensă, a unei zile. Vîrsta îl apăsa, oboseala îi muia picioarele. Cenuşiu, cenuşiu, totul era cenuşiu pentru Gautama, care trăia atît de strimt, atît de puţin adînc. Şi mi-era milă, infinită milă de el, de această fiinţă înceată, inofensivă, inocentă, care păşea pe iarba proaspătă fără să ştie măcar că o atingea.
Am lăsat în urmă pîlcul de lămîi. Trecuse anotimpul florilor, totuşi cîteva floricele încăpăţînate, de culoarea fildeşului, se mai agăţau încă de ramuri, şi împreună cu frunzele groase, lucioase, răspîndeau mireasma aceea pătrunzătoare, dezolantă, care m-a urmărit în tot lungul drumului sinuos, străbătut din punctul unde zăcuse, în umbra lor, un dine mort, un animal răsfăţat, putrezind încet şi amestecîndu-şi miasma putrefacţiei cu izul acesta de mormînt. Amintirea a venit plutind, dulce, ascuţită şi puternică, stridentă ca parfumul acru, înţepător, al frunzei de lămîi

strivită între degete. M-am oprit, întreruptă de amintirea subit stîrnită care-mi stătea în cale : o siluetă albă, făcîndu-mi semne. Dar nu era numai amintirea unui cîine mort şi a morţii lui, ci a lui Gautama într-un rar moment cînd izbutise să mă mîngîie, acelaşi om care acum mergea lîngă mine ca un spirit fără trup, înveşmîntat într-un alb fanat şi cu o cravată uzată. Cît de diferit fusese atunci, cînd îşi înălţase faţa calmă, blîndă, spre explozia de stele şi citase cu o voce caldă, atît de rară la el, cîteva versuri vibrînd de compătimire, străbătute de un curent de dragoste subterană, care ţîşnea la suprafaţă doar în scînteieri fugare. Exaltarea înfiorată a acelei clipe fragile ca o libelulă! Suspensia, cu respiraţia tăiată, asupra unei clipe sublimate, atît de gingaşe, atît de friabile, încît cea mai vagă suflare ar fi putut s-o distrugă ! Şi acum, îmi ţineam din nou respiraţia.

Se opri şi el, aşteptîndu-mă să-l ajung din urmă. Am venit în urma lui, murmurînd încet :

— Am impresia că a trecut atîta vreme de cînd a murit Toto. Nu ştiu de ce, dar de cîte ori văd lămîii ăştia, simt că-mi lipseşte atît de mult.

Nu era o mărturisire uşor de făcut. Gautama nu era un om căruia să-i poţi face cu uşurinţă destăinuiri sufleteşti. Destăinuiri cerebrale, da ; de îndată ce ideea prindea formă, se filtra, se cristaliza în coerenţă. Dar confidenţe sufleteşti — nu, era zadarnic. Şi

totuşi, în noaptea aceea *fusese* receptiv, şi amintirea acelei receptivităţi era atît de copleşitoare, încît îmi smulsese confidenţa. După ce i-am împărtăşit-o, m-am simţit năpădită de o disperată sfială şi l-am implorat în gînd să-mi mai răspundă o dată, să mă întîmpine la jumătate de drum în universul meu, să nu se limiteze doar să-mi ceară, dur, să mă integrez eu în universul lui, care, oricît ar fi fost de sigur, era searbăd şi nu-mi mai oferea securitate.

Dacă s-ar fi întîmplat aşa, toate ar fi fost acum altfel.

Dar nu s-a întîmplat aşa. Ba mai mult, s-a retras la avanpostul platei sale civilizaţii şi a întrebat distrat, doar pe jumătate interesat :

— Toto ? Cine-i ăsta ?

Aceste cuvinte au fost la fel de sumbre ca orice sentinţă de moarte, absolută şi ireversibilă.

A durat mult pînă am izbutit să mă reculeg, să mă scutur de durerea pe care mi-o pricinuise, să mă călesc în ea. Un răspuns muşcător îmi stătea pe limbă, dar l-am cîntărit cu grijă, ca să-l fac şi mai ucigător, căci pentru Gautama numai lucrurile gîndite în tăcere aveau greutate. Dar în clipa cînd m-am simţit pregătită să răspund, am văzut că el uitase totul şi, străbătînd drumurile lui prăfuite, extenuante, mi-o şi luase înainte.

— Mi s-a dus toată primăvara cu cazul ăsta care încă nu s-a lămurit, bombănea. Cît

este de cînd... Apoi se opri la treptele verandei, brusc însufleţit. Trebuie să-i telefonez lui Krishnan în legătură cu o chestiune. Maya, du-te şi pregăteşte-mi baia, vrei ?

M-am supus, simţind cum amărăciunea din minte îşi strecura otrava în trup şi mă făcea să-mi tîrăsc cu durere mădularele. Am intrat în verandă, am deschis geamurile şi am tras perdelele, m-am îndreptat spre camera de baie şi am dat drumul la robinet. La început hîrîi, şovăielnic, apoi scuipă, şi pe urmă apa năvăli gîlgîind, rîzînd de surpriza mea. Mi-am ţinut mîinile sub şuvoiul de apă : era răcoritoare, liniştitoare, îmi stropea pielea brună, netedă, şi cădea în bulboane pe emailul alb. Minunea apei care curge — nu a unui izvor, e drept, nu a unui fluviu bogat şi şerpuitor, totuşi a unei ape, mişcătoare, fluentă. Am astupat cada şi am privit cum se umple ; energia mea creştea rapid, o dată cu nivelul apei clare. Cînd l-am auzit pe Gautama intrînd în dormitor, l-am strigat şi am ieşit cu mîinile pline de picături, îşi deznoda cravata, mototolind-o îngrozitor. L-am urmărit rîzînd.

— Ce te face să rîzi ? a întrebat plictisit, strîmbîndu-se la imaginea lui din oglindă. Priveliştea masculului neajutorat, presupun. Un cimpanzeu ar fi mai îndemînatic, sînt de acord.

— O, cimpanzeul e mult, mult mai

îndemînatic — e cea mai graţioasă dintre toate maimuţele. Nu i-ai văzut cum se leagănă pe ramură, ca un acrobat pe trapez — numai că mult mai elegant şi mai degajat ?

Grădina zoologică din Lucknow, *gol-mohurii* înfloriţi, roşii ca sîngele, tata, fîntînile, florile, veselia necurmată. Soarele orbitor.

— Nu, n-am văzut. Educaţia mea, ştii bine, a fost restrînsă la ceea ce se putea preda în cadrul strîmt al unei clase mici, neaerisite, sufocante, dintr-o şcoală departe de a fi elegantă. Nevoile de economie cereau asta, şi plimbările la zoo, cu pungi de alune în mînă, erau la fel de departe ca vînătorile de elefanţi în junglă.

— Oh, educaţia, am murmurat, aşezîndu-mă pe pat şi privindu-l cum se pregătea de baie.

Pielea lui clorotică se întindea pe oasele căzute, curbate, ale coastelor, omoplaţii proeminenţi îmi stîrneau milă ; milă pentru că era atît de străveziu, că avea o atît de şubredă legătură cu o lume de soliditate şi plinătate. Părea atît de slab apărat împotriva ei — din punct de vedere fizic. Ştiam însă că detaşarea lui îi oferea un scut — un scut impenetrabil. Dar în clipa aceasta se folosea prea puţin de el, atît era de concentrat asupra sarcinii extenuante de a se dezbrăca. Stîngăcia, felul lui de a-şi crea o piedică după alta, de a se poticni printre ele, îl transformau într-un copil nerăbdător, iar eu mă amuzam

blînd.

— Nu te pricepi la treburile care se fac cu mîinile, Cautama.

— Nu ? întrebă şi păşi ţanţoş spre baie, unde apa suculentă curgea, curgea. Bărbaţii n-au atîta experienţă ca voi, femeile. E o chestiune de timp şi de preocupare. L-am auzit împroşcînd apa, viguros, şi continuînd cu glas tare : Dacă ai găsi ceva de făcut, ceva care să-ţi absoarbă gîndurile de la preocuparea pentru persoana ta...

Cînd reuşeam să disting unele cuvinte peste plescăitul apei, îi răspundeam, şi cu toate că el era cel luxuriant înconjurat de apa răcoritoare care curgea, creştea, clipocea, se vălurea, totuşi, vocea lui plată, dezhidratată, mă asigura că contactul lui cu apa era mult mai slab decît al meu, deşi eu mă aflam la distanţă, şi ascultam doar. Ascultam apa cu jind, şi îl ascultam pe el cu oarecare milă şi cu oarecare părere de rău pentru depărtarea mare care existase întotdeauna şi exista încă între noi, ca un deşert de necucerit.

Dar să nu vă închipuiţi, nimeni nu trebuie să-şi închipuie că menajul nostru era sterp, ratat. Nici că Gautama nu însemna pentru mine decît o figură de granit, o movilă de cărţi care emana un iz vag de orez şi de învăţătură, însemna mai mult, mult mai mult. N-am să spun că el fusese acela care prefăcuse un organ împietrit într-o inimă palpitîndă, pentru

că lucrul acesta fusese înfăptuit cu multă vreme în urmă, la naşterea mea, de către un bărbat care-mi mîngîiase o buclă de păr de pe frunte şi o numise fulg ; de către patru mandarini cu fructe ca nişte globuri de aur, sclipind prin frunzişul lucios, ca într-un cîntec din străini ; de către un zmeu de hîrtie pe care vîntul mi-l smulgea din mînă şi-l purta printre nori ; de către fluiditatea de miere a unui poem persan cîntal de o voce voalată de emoţie, într-o noapte de vară...

Dar Cautama era cel ce găsise multe lucruri pe care această inimă avea să le înveţe, lucruri noi, bizare şi dureroase. A învăţat-o să sufere, pentru că în nenumărate nopţi zăcuse torturată de o umilitoare senzaţie de părăsire, de singurătate, de deznădejde, pe care n-aş fi cunoscut-o dacă nu l-aş fi iubit atît, dacă n-ar fi însemnat atît de mult. Ii infiltrase de asemeni voinţa de a cugeta, şi, ca un animal sălbatic prins în laţ, se zbătea şi se tot zbătea furioasă, pînă o copleşea oboseala şi, în întuneric, îmi spuneam : „El are dreptate, eu greşesc". O lărgise, astfel că în amplitudinea ei putea cuprinde numeroase experienţe noi şi devenise mai vastă. Totodată şi mai grea, desigur, încît uneori îmi era o povară, şi izbucneam : „De ce-l iubesc ? Aş vrea să nu-l fi iubit!" Dar, la urma urmei, de ce-i făcută inima dacă nu pentru suferinţă ? N-a existat niciodată pasăre care să nu fi cunoscut o furtună, o piatră, o rană. Iar eu, o femeie adultă, deprinsă să gîndesc, nu aveam drept

la mai multă fericire decît mă învăţase Cautama să consider ca un privilegiu.

Astfel că m-a încercat o senzaţie de recunoştinţă, printre alte simţăminte, cînd m-am întors şi l-am văzut intrînd în odaie, apoi tră- gîndu-şi peste corpul îmbăiat o cămaşă fină de muselină albă. Pe faţă i se întipărise o expresie distantă, gînditoare, dar nu lipsită de o oarecare duioşie, datorită relaxării.

Duioşie. În momentul acela m-am simţit năpădită de un val, de o profundă duioşie. Mă învăţase şi acest lucru. (Da, acum, cînd îmi a-mintesc, îmi dau seama că în tot acest timp mă gîndeam la el şi la căsnicia noastră ca la lucruri aparţinînd trecutului. Şi mă gîndeam la trecut cu regret, cu un regret adînc, obscur, disperat.)

Am intrat în sufrageria adormită din casa noastră tăcută, pe veci văduvită de zgomote. Adormită, în afară de locul unde o lampă singuratică arunca un cerc de lumină domoală, pe podea şi pe cărţile cu litere aurite, îmbîc- site de praf. Ne mişcăm încet, iar eu eram a- dînc şi plăcut conştientă de trupul proaspăt, destins, de lîngă mine, care acum însă se depărta de mine, îndreptîndu-se spre radio.

— Vrei să ascultăm concertul de care mi-ai vorbit azi dimineaţă? mă întrebă cu tonul hotărît al omului gata să primească orice s-ar întîmpla.

Şi am aşteptat, tulburată, în timp ce el

manevra şi manevra cu degetele lui meticuloase, culegînd sunetele ca pe nişte fire de amurg, ba unul alb, ba unul de aur, ba o izbucnire de alămuri stridente. Dar nu reuşea să prindă ce trebuia şi pînă la urmă îşi aminti că abia la ora nouă începea concertul.

— Atunci o să-l ascultăm după ce stăm la masă, spuse aprinzîndu-şi o ţigară.

I-am repetat cuvintele, golite însă de hotărîrea lui. Doar cu o notă de melancolică între

bare, cu o senzaţie de predestinare. Se uită la mine şi mă întrebă :

— Atunci ieşim afară ? Scaunele au rămas pe pajişte.

— Nu ! am strigat, trezită la acţiune, hotărîtă să-l împiedic să se întoarcă în grădină. Gau- tama, hai mai bine să ne urcăm pe acoperiş. Vrei ? Vocea mea era stridentă, însufleţită. O să... o să fie mai răcoare acolo şi apoi n-am mai fost de mult... acolo. Vino !

— Foarte bine, spuse îngăduitor, privindu- mă prin norul alb al ţigării, cu ochii îngustaţi în care .juca un licăr amuzat, aproape drăgăstos, de parcă ar fi vrut să subînţeleagă : „Orice, numai să stea copilul liniştit".

O dată ce obţinusem această izbîndă, tulburarea mea, care crescuse în salturi pînă la o culme de fierbinţeală şi năduşeală, se topi acum din nou în starea aceea domoală, tandră, prin care trupul îmi luneca fără efort. L-am condus pe Gautama spre verandă, de unde pornea o scară de beton, abruptă, pînă sus, pe acoperiş. Dar în clipa cînd ieşeam din cameră, am zărit, chiar în marginea cercului de lumină proiectat de lampă, statueta de bronz ce-l reprezenta pe Shiva dansînd. Scînteierea picioarelor lui avîn- tate ca şi nimbul de flăcări erau nemişcate, fixe. Şi totuşi, nu era nimic îngheţat sau încremenit în această ipostază a mişcării etern creatoare. Piciorul viguros, uşor îndoit, şi apăsarea dură

a tălpii graţioase pe trupul spasmodic al duhului rău, ca şi piciorul celălalt, înălţat, cu laba arcuită, căpătau valoarea unui simbol al eliberării, păreau mai mult decît oricînd să freamăte sub fluxul sîn- gelui. Chipul gînditor, detaşat, se retrăsese în umbră, dar expresia lui grăia către mine limpede ca lumina zilei. Mi-am recitat în şoaptă un pasaj ce-mi revenise brusc în minte, zîmbind la gîndul că memoria mea colecţionară de resturi se oprise la acest ciob rătăcit de cine ştie unde, pe care acum îl scotea în sus, la lumina clară ce urcase din abisul anihilării, sus către suprema însufleţire. „Chemînd prin lovituri de tobă toate făpturile împotmolite în fapte lumeşti, Cel bun la inimă, care risipeşte teama celor slabi şi le redă încrederea, care arată cu mîna către talpa de lotus a piciorului său înălţat, ca spre refugiul izbăvirii, care poartă focul şi dăn- ţuieşte în univers, fie ca acest stăpîn al Dansului să ne ocrotească..." Sonorele silabe sanscrite răsunau amplu în mintea mea, şi eram triumfător de mîndră că izbutisem să mi le amintesc atît de clar.

Cautama, uitat în penumbra verandei neluminate, mă strigă, mirat de încetineala mea. Am ieşit afară, gata să-l iau de mînă şi să-l conduc, pe trepte, în noapte — deşi nu am făcut acest lucru. în timp ce urcam scara, o siluetă lungă, întunecată, se furişă în goană pe lîngă noi ; cînd m-am întors, am constatat că era pisica mea, într-o stare de intensă

alarmă. Chiar în clipa aceea coborîse ultima treaptă şi se oprise, întorcîndu-se spre mine, cu ochii indignaţi, fulgerînd în întuneric ca ţîşnirea scurtă a unor scînteieri de topaz. Apoi pieri, suplă şi tăcută — o creatură a nopţii de junglă.

— Ce-a apucat-o ? întrebă Cautama, pentru că se împiedicase şi aproape îşi pierduse echilibrul din pricina ei. O conştiinţă încărcată, aşa s-ar spune. Mă întreb la ce s-o fi dedat cu cotoii pe acoperiş ?

La aceasta nu aveam răspuns. Era o încercare de distragere, un comentariu lipsit de însemnătate de care nu-mi îngăduiam să mă las afectată, şi dacă intenţionase să-l folosească drept armă ascuţită, ricoşase pe pielea mea şi căzuse fără zgomot. Am continuat să urc, treaptă cu treaptă, spre acoperiş, privind cum cerul noptatic se lăsa în jos, coborînd asupră- mi, pînă cînd deodată am ajuns şi ne-am contopit într-un singur tot — imensitatea albastră şi cu mine. Cautama venea în urmă.

Cred că ne-am plimbat un timp de colo colo, aşa cum obişnuiam în serile cînd eram singuri ; de altfel în majoritatea serilor eram singuri. Din cînd în cînd ne opream la marginea acoperişului, dar nu prea aproape, deoarece parapetul era jos, foarte jos, destul de jos ca să şezi confortabil pe el, ca ciorile. Priveam la grădinile ce se întindeau în jurul *bungallow-u|ui,* muiate într-o cerneală din ce

în ce mai neagră, la arbuştii şi copacii în care nu pulsa viaţa zilei, ci viaţa înfiorată a junglei învăluite de noapte. Păsările amuţiseră în sfîrşit — fiecare dintre ele îşi găsise o creangă pentru odihnă — şi lecţiile de muzică începuseră. Sunetele înalte, metalice, ale sprintenei ţitere goneau în sus şi-n jos pe scara gamelor, prea delicat ca să te irite, iar vocea care le urma era prea copilărească, prea încordată de efort, ca să poată stîrni bătaia de joc. Liliecii se aruncau de la un capăt la celălalt al acoperişului, iuţi ca fulgerul dar întunecaţi, iar chiţăielile lor puteau fi luate drept clinchetul cioburilor de stele căzute pe pămînt.

— Nu reuşesc niciodată să treacă de game, am spus doar ca o constatare, fără să mă plîng.

— Cine ? întrebă Cautama, care fuma cu un aer preocupat, semn că era concentrat asupra unei probleme cu care creierul lui se încăiera în tăcere.

— Fetele acelea de alături, am răspuns foarte vag enervată, izbindu-mă de el ca să-l readuc forţat în sfera conştientului.

Dar era conştient, numai că gîndurile nu-i evoluau în universul meu ci într-al lui, un univers separat şi distinct, în care fete tinere căz- nindu-se să cînte la ţiteră şi din gură, lilieci ciupind din carnea smochinelor şi plutind de la un fruct la altul, întunecimea din ce în ce mai adîncă şi sunetele serii, toate se

pierdeau într-un orizont atît de îndepărtat, încît dispăreau cu totul. Sărmane Gautama. Să nu fii în stare să simţi aroma lămîilor, să nu auzi glasul nostalgic cîn- tînd, pe undeva, dincolo de platani, să nu ai timp să numeri stelele, pe măsură ce se ivesc, una cîte una — sărmane Gautama, sărmanul, sărmanul meu soţ !

— Repetă în fiecare seară gamele, i-am spus, întristată de absenţa lui, de incapacitatea lui de a se lăsa interesat. Toate acestea îl transformaseră într-o umbră cenuşie care păşea ţeapăn şi se poticnea stîngaci, rătăcită într-o lume plină de lucruri atît de reale.

— Şi niciodată nu le-am auzit cîntînd altceva, am adăugat.

— Avansează cam încet, nu ? murmură strivind cu piciorul un muc, după ce aprinsese cu el o altă ţigară.

Luminiţa aceasta dansantă de la capătul micului cilindru alb părea singurul lucru viu în întreaga lui fiinţă, o antenă fină, prin care ţinea contactul — cît ar fi fost el de firav — cu lumea. Nu auzise de loc muzica şi păşea înainte, tot mai departe, în pustiul lui. Nu exista mijloc să-l reţii şi îl lăsam să meargă mai departe, şi mai departe. Şi eu eram cufundată în vis, visul agitat al somnului lipsit de adîncime, în care culorile, obiectele, mirosurile devin din ce în ce mai vii. Stelele erau aurite şi străluceau în- tr-un cer clar, răcoros, adînc şi etern frumos.

— Ascultă, am spus oprindu-mă la auzul unui sunet. Ai auzit ? E o bufniţă.

întreruperea mea îl făcu şi pe el să se oprească, apoi clătină din cap şi porni înainte, siluetă de somnambul în alb de opium.

— Nu sună de loc sinistru, nu-i aşa ? am continuat, acum că ne mutasem din partea acoperişului care dădea în grădină, în cea dinspre terasă. E numai obsedant. îmi place să-i aud în întuneric.

Nu răspunse nimic. Mergeam înainte, păşeam chiar pe muche, dacă-ţi întindeai puţin gîtul, puteai vedea jos pardoseala din lespezi de piatră pe care se proiecta o fîşie

largă de lumină, venind de la bucătărie. Apoi ne-am întors şi ne-am plimbat încet de-a lungul celeilalte laturi — o distanţă cam de 30 de paşi — de unde puteai privi pajiştea cu cele două scaune de răchită, goale, lîngă urna de piatră care în anotimpul florilor adăpostea flori albe, iar în celelalte anotimpuri viţă de vie, fără flori şi fără rod. Priveam în jos la copacii noştri care-şi împleteau corolele cu copacii de pe proprietăţile vecine, umbrindu-ne casele, contopindu-se într-un lac de cerneală pierdut în cerul nopţii tot mai sclipitor şi mai viu decît pămîntul adormit. Am străbătut mereu şi mereu aceeaşi distanţă, pînă cînd n-am mai fost conştientă de paşii mei, de faptul că ne întorceam iar şi iar la parapet, deşi eram nefiresc de obosită şi genunchii începuseră să-mi tremure. Şi totuşi nu mă puteam opri, nici prin gînd nu-mi trecea să mă opresc.

Dar cînd Cautama păstra o tăcere prea îndelungată, cînd se detaşa prea mult în lumea lui exclusivă, îl smulgeam din nou afară, pentru că nu suportam să pierd contactul cu el.

— La ce te gîndeşti ? îi strigam, atingîndu-i braţul. Din nou eşti atît de tăcut.

Tresărea la atingerea şi la vocea mea.

— Sînt tăcut ? Sînt tăcut ? spunea, şi-şi zvîr- lea pocăit, ţigara peste parapet. Mă gîndesc la cazul ăsta de care ţi-am vorbit, şi la Krishnan. El este cel care, din anumite motive,

încearcă să-l prelungească fără să fie nevoie, şi intenţiile lui, încep să bănuiesc, nu sînt tocmai oneste. Vezi...

începu să-şi rostească gîndurile cu glas tare, fără să fie conştient de ascultător, dar preocupat să depene firul logicii lui pînă la capăt, încet şi stăruitor, ca o meticuloasă broască ţestoasă.

L-am ascultat cu un amuzament crispat, trist, gîndindu-mă cît de lipsite de noimă sunau cuvintele şi părerile lui în această noapte palpitantă, cît de meschine şi inutile păreau sub splendoarea stelelor. Sărmanul Cautama, dragul de Gautama, care era atît de preocupat şi totuşi nu trăise niciodată, şi nu va trăi niciodată.

Şi apoi ne-am întors din nou, îndreptîndu-ne acum către latura dinspre terasă, şi peste dunga copacilor care marcau orizontul, am văzut strălucirea palǎ, estompată, a lunii gata să răsară. L-am ţinut locului pe Gautama în timp ce o priveam, urmărindu-i conturul care se căţăra iute peste copaci, şi apoi m-am îndreptat spre lună, într-un vis de dragoste. La marginea parapetului m-am oprit, l-am făcut şi pe el să se oprească. Cuvintele lui se pierdură cînd am dat cu ochii de faţa mare şi pură a lunii, uşor voalată de petale de umbră, ca atinsă de aripa unei molii lunare, semănînd cu o roză înfoiată, albă ca ceara, virginală, castă şi, imaculată, trimiţînd o lumină de sacră puritate, o gingaşă şi difuză iradiere a

castităţii, şi aruncîndu-şi reflexul peste noapte, cu o nesfîrşită, duioasă dragoste de mamă.

Şi atunci Gautama a comis o greşeală — o greşeală ultimă, decisivă. Vorbind, gesticulînd, a venit în faţa mea, interpunîndu-se între mine şi luna adorată, iar silueta lui — o umbră urîtă, gîrbovă, cenuşie — îi violă dureroasa castitate.

„Gautama !" am strigat cuprinsă de furie şi mi-am repezit braţele spre el, pe lîngă el, dincolo de el. Şi deodată l-am văzut căzînd, străbătînd o imensitate de aer, pînă jos, în fundul fundurilor.

PARTEA A TREIA

Capitolul întîi

Trei zile mai tîrziu, ora nouă seara. După o lună c!e vacanţă, casa din Lucknow fusese redeschisă, odăile aerisite, luminile aprinse. Servitorii, anunţaţi printr-o telegramă laconică de sosirea fiicei stăpînului şi a celor două femei care o întovărăşeau, ieşiseră la iveală din colibele lor álbe dindărătul arborilor de *loquat* şi guava. Se agitau cu toţii, în parte din supunere, în parte animaţi de suflul înspăimîntătorului scandal care se infiltrase pînă şi în acest monument al aristocraţiei discrete şi tradiţionale, ca un hohot de ŕîs la o adunare solemnă. Mînat de entuziasm, grădinarul sugerase chiar să se pună în funcţiune vechea fîntînă arteziană, dar i se răspunsese, tare şi răspicat, că acest lucru era cu totul inutil, şi că trebuia să renunţe pînă şi la idee. Astfel încît cei trei delfini săltau în aer din patul lor de ciment, fără ca vreun strop de apă să ţîşnească din gurile lor înecate de praf. Dar biblioteca fusese

deschisă, întrucît şi

stăpînul era aşteptat pe curînd, iar patru dormitoare fuseseră aerisite şi pregătite.

Totuşi, la ceasul acesta din seară, plutea o linişte de parcă îşi reluaseră cu toţii repausul de sărbătoare, deşi, bineînţeles, nu se simţea nici urmă de veselie sărbătorească. Atmosfera evoca mai curînd un sanatoriu pentru convalescenţi. Era atîta tăcere încît pînă şi ceasul din bibliotecă părea să-şi mişte acele cu o încetineală respectuoasă, ca un preot la o înmormîntare, oficiind cu beţigaşe de tămîie şi potire cu apă de Cange.

Mama mereu se uita la cadranul monoton, apoi la ceasul de la mînă; faţa îi era crispată, de parcă ar fi văzut ceva ce nu putea descifra, şi lucrul acesta o nedumerea şi o nelinişte a. Şedea în semiobscuritate, la fereastra dinspre terenul de tenis, şi cum nu avea nevoie să privească în timp ce croşeta, degetele ei împleteau de zor îmbrăcăminte pentru o micuţă orfană, admisă, ca un caz special, în creşă, şi care nu adusese cu ea nici un obiect vestimentar. Jacheţica pufoasă, cu marginea ei roz, părea cu totul discordantă între degetele groase, noduroase, tot aşa ca şi mişcarea lor iute, neîntreruptă, nervoasă, în atmosfera de doliu reţinut şi tăcere împietrită din încăpere.

Gnd se auziră bătăile ceasului, ridică şi Nila privirea. Ea nu se prefăcea că-şi ocupă gîndurile cu lucru! de mînă, ci încerca să lege prietenie cu o căţeluşă de Pomerania,

mohorîtă şi melancolică. Totuşi, cînd o privi pe maică-sa, îşi dădu seama că îndeletnicirea acesteia nu era nici prefăcătorie, nici scut de apărare. Şedea acolo, numărînd ochii împletiturii cu o foarte vagă mişcare a buzelor, ca şi cum cursul normal al unei vieţi în care munca, munca grea şi continuă însemna partea cea mai importantă, ba uneori, în momente ca acesta, însemna totul, ar fi continuat neabătut, chiar şi sub efortul unei supreme dureri. Nila observă că mîinile ei mari, nu scăpau un ochi, nu făceau nici o greşeală, iar hăiniţa creştea vizibil, egal, fără întrerupere. Faţa aplecată deasupra jacheţicăi vădea chiar o oarecare satisfacţie, pentru că şi-o imagina îmbrăcată pe un copil, încălzindu-l, ocrotindu-l, punîndu-l în siguranţă. Şi totuşi, nu era o faţă absorbită. Prea multă oboseală se adunase în cutele ei ca să mai fie loc şi pentru interes. Şi oboseala îi dădea o întunecime de parcă se adîncise, se cufundase în nebănuite adîncuri, unde nu exista altceva decît beznă crîncenă. îşi ţinea trupul drept, şi totuşi fără viaţă, vlăguit, cheltuind o imensă energie în efortul de a-l păstra sub control.

Nila închise gura, se lăsă pe spate şi zgîndări cîinele cu piciorul, ca să-l trezească din apatie.

— Cîinii ăştia de Pomerania sînt prea prostănaci, spuse exasperată şi cuvintele ei produseră o mică explozie în odaia cufundată în tăcere.

Cînd ecoul ajunse la propriile ei urechi, se ruşină, îşi schimonosi faţa, se întrebă dacă nu putea găsi nimic mai bun de spus. în cele din urmă spuse ceea ce o apăsa pe suflet, deşi se întreba dacă nu era nepotrivit şi indiscret :

— N-a sosit încă telegrama.

— Nu, răspunse bătrîna. N-a sosit. Dar, desigur, din Elveţia face mai mult timp. Era de aşteptat.

— Da, aşa cred. îşi ţuguie buzele, apoi izbucni din nou. Asta înseamnă că încă cei puţin o săptămînă n-o să putem pleca de aici. Cam atîta o să dureze pînă să se întoarcă.

— Da.

— Dar azi dimineaţă i-am văzut pe servitori pregătind încă un dormitor.

O modulaţie imprecisă străbătu vocea aspră, fermă, a mamei ei:

— Sînt atîtea odăi, spuse vag. Casa asta veche e plină de odăi. Ar fi atîta loc pentru creşa mea...

— Cum de reuşeau să trăiască aici — numai ei doi ? E o casă atît de — nelocuibilă, se plînse fata, jenată, tulburată. Şi ce înţesată-i de lucruri — un talmeş-balmeş victorian. îţi vine să iei o mătură şi o găleată... Cum de-a putut o fată tî- nără să suporte o casă ca asta ?

— Mai e şi-un frate. Cel a cărui scrisoare am găsit-o în birou.

— Da, cel despre care nu ne-a vorbit niciodată. I-am trimis şi lui o cablogramă.

— Foarte bine.

Tăcură din nou, femeia tînără din jenă, iar cea bătrînă din oboseală, din dorinţa de a nu-şi cheltui ultimele resurse pe cuvinte, cuvinte. Se întîlneau într-o singură trăsătură, şi anume în faptul că gîndurile lor, care porniseră pe acelaşi făgaş, erau pătrunse de amărăciune, de o firească amărăciune, dar nu de ură. Depănau încet firele ultimelor trei zile, pe care încercaseră să le mai descurce, dar de fiecare dată se împiedicau de noduri, de mistere. Şi cea mai mare enigmă era seninătatea copilărească, zburdalnică, a fetei, a Mayei, care stătea undeva sus, cotrobăind fericită prin dulapuri, trăgînd sertarele, scoţînd ascuţite strigăte de bucurie cînd dădea peste albume şi fotografii pe care le strîngea la piept, dansînd cu ele, aerian, de jur împrejurul camerei. Acum, în mijlocul tăcerii, o puteau auzi cum se mişca deasupra capetelor lor, asemenea unui spiriduş poznaş, uşor şi iute, chicotind vioi de bucurie, învîrtindu-se frenetic şi fără astîmpăr, ca o făptură posedată de diavol.

— încă nu s-a culcat, spuse Nila, greoi.

— Nu s-a culcat, recunoscu maică-sa şi îşi strînse pe dată buzele, încruntîndu-se peste lucrul de mînă, concentrîndu-şi întreaga atenţie asupra lui.

Vocea ei era lipsită de culoare, ca întunericul compact de afară.

Dar Nila nu suporta cu acelaşi sobru

echilibru să audă gînguritul infantil, fericit. Ar fi dat orice să înăbuşe rîsul acela, să alunge viziunea copilei vesele, afectuoase, care le întîmpinase la uşă cînd au intrat în casa misterioasă, mortuară.

— Nu crezi că doctorul ar fi trebuit să-i dea vreo pilulă, sau ceva ? întrebă cu o notă de disperare în glas.

în voce i se simţea iritarea, dar Nila era o femeie generoasă, inteligentă, gata să se lase convinsă. Convingerea însă lipsea. Era absentă, suspect de absentă. Poveştile care îi fuseseră istorisite de către servitori, şi îndeosebi povestea istorisită de Maya însăşi, o tulburau ori de cîte ori reflecta asupra lor, în inactivitatea ei bîn- tuită de nelinişti. Privi la maică-sa pe care n-o munceau astfel de îndoieli. Din primul moment, bătrina nu dăduse crezare nici uneia dintre poveşti, şi mai ales istorisirii Mayei.

— A fost un accident, declarase ea trecînd peste toţi cu o fermitate care efectiv le închisese gura.

Dar Nila nu putea accepta această versiune cu totala încredere a mamei ei. Era răscolită de amintirea fetei care le întîmpinase cu o îmbrăţişare felină, cu un zîmbet iradiind din ochii vioi, strălucitori, stăruind să li se servească dulciuri şi ceai, chiar în timp ce le repeta povestea aceea de oroare demenţială, istorisită pe acelaşi ton indiferent, dulceag. Stăteau, cu ceaiul răcin- du-se în ceştile din

faţa lor, şi se uitau la ea cum te uiţi la un copil care s-ar amuza cu soldaţii de plumb şi i-ar distruge apoi pe toţi fără cruţare.

„Şi atunci l-am împins cu putere, şi a căzut. Şi cînd am coborît pe terasă, zăcea acolo... Nu vă place ceaiul ? Să vă aduc mai bine limonadă / E o zi fierbinte".

Nila îşi scutură capul ei mare, de parcă ar fi vrut să-şi desfunde urechile.

— Ar fi trebuit să-i dea un calmant. Sau măcar să fi trimis o soră să stea cu ea.

Mama număra ochii împletiturii şi nu s-ar fi îndurat să răspundă pînă nu ajungea la capătul unui rînd deosebit de complicat. Apoi privi pe fereastră, în bezna prin care ochiul ei ager des-

¡uşea marcajele albe ale terenului de tenis şi lumina din căsuţa portarului, unde acesta veghea ca să-i înlăture pe curioşii ce auziseră, din şoaptă în şoaptă, că se întorsese fata stăpînului. Spuse îngîndurată :

— Cu cît mai puţini oameni o văd şi-i aud povestea, cu atît mai bine.

— Da, sări Nila. Desigur.

Şi se îmbujoră la amintirea glasului aceluia înşiruind cu vioiciune toate cumplitele amănunte ale unor întîmplări incredibile, ca pe o poveste învăţată pe de rost.

— Desigur, repetă Nila atît de tare, încît dinele tresări la picioarele ei. Dar oricum o să iasă la iveală, mamă. Nu te poţi aştepta la altceva. Sînt sigură că pînă acum a povestit şi altora în afară de noi — servitorilor de pildă, deşi din fericire am prins-o la timp pe creatura aceea Pom-Pom şi am dat-o afară. Părea genul de om gata să se repeadă la un subiect gras de bîrfă.

Trăncănea înainte, cu furie, dar maică-sa aproape că nici n-o asculta. Pentru prima oară în viaţa ei agitată, nu era interesată de acţiunile şi purtarea oamenilor din jur.

— Dar chiar şi aşa, continuă Nila mai blînd, doctorii vor trebui să afle, cînd va fi internată... acolo.

Se opri brusc, teribil de încurcată, copleşită aproape de o senzaţie de vinovăţie, iar maică-sa, simţind-o, se uită la ea cu surprindere, îscodind-o cu o privire lucidă şi pătrunzătoare,

de parcă ar fi înfruntat cea mai crudă dintre realităţi. Părea o corabie bătrînă, uzată, despicînd valurile unui ocean aprig dar bine cunoscut şi de multe ori străbătut. Sub privirea ei, tulburarea şi stinghereala Nilei se destrămară. încercă să privească realităţile în faţă, aşa cum îi cerea maică-sa.

— La ospiciu, spuse slab. Cînd va fi dusă la ospiciu, va trebui să li se spună doctorilor.

— N-o să i se facă nici un rău acolo, declară maică-sa scurt, re!uîndu-şi lucrul. Doctorul i-a şi diagnosticat boala. O să fie greu pentru familia ei, da, şi umerii i se scuturară uşor, aproape neclintiţi în întuneric. E greu pentru noi toţi.

Această primă destăinuire fu urmată de o lungă tăcere. încăperea spaţioasă, învăluită de umbre lungi şi adîncuri de tristeţe, părea să se dilate o dată cu năvala gîndurilor care le munceau pe cele două femei, în tăcere. în ciuda concentrării lor, atenţia le era distrasă de conştiinţa prezenţei de sus, a fetei cu faţa rotundă şi palidă, cu părul moale, pufos, care le înşirase pe tonul ei copilăros, tandru, amănuntele întregii întîmplări, ce anume o determinase să procedeze astfel, justificările ei. Repetase cu convingere :

„Trebuia să fie unul dintre noi doi, ştiţi, or e limpede că eu eram cea sortită să trăiesc. Ştiţi, pentru Gautama realmente nu avea nici o importanţă. Pentru el nu conta, în schimb pentru mine conta".

Surîsurile, mîngîierile ei, calma certitudine că ele o înţelegeau pe deplin !

Cînd încercaseră să o liniştească, să o forţeze să se culce în camera ei, repetase :

„Voi înţelegeţi, nu-i aşa ?" şi-şi plimbase pe feţele lor îngrozite privirea goală a acelora care nu mai văd realitatea.

Atunci înţeleseseră.

Simultan, cele două femei se feriră de această amintire la care ajunseseră simultan, şi se întoarseră brusc la refugiul activităţii. Amîndouă aveau mare încredere în activitate. Mîinile mamei se repeziră haotic la lînă şi andrele, iar Nila despături, aferată, un ziar, îl strînse la loc, apoi începu să-l citească, încruntîndu-se. Dar îşi pierdu foarte repede interesul.

— E aproape zece. De ce nu mergi sus să te odihneşti, mamă ?

— Nu, răspunse scurt bătrîna. încă nu.

— Bănuiesc că servitorii s-au culcat, altfel le-aş fi cerut să ne facă o cafea.

— De ce nu te duci să vezi ?

— O, nu, e prea multă bătaie de cap. Nici nu ştiu unde-i bucătăria, altfel mi-aş fi făcut singură. Lovi cu piciorul în grilajul sobei. Oare ce-or fi făcînd copiii la ora asta ? întrebă dintr-o dală. Crezi că învaţă ?

— Nădăjduiesc că-s în pat şi dorm buştean. Vino şi ajută-mi să depăn sculul ăsta. Pe cel alb l-am terminat.

Şedeau acolo, cu genunchii faţă-n faţă, dar

evitînd cu scrupulozitate orice atingere, în semiobscuritatea din afara cercului de lumină aruncat de lampă. Două siluete întunecate, încovoiate, unite printr-un fir alb care trecea din mîinile uneia în ale celeilalte, şi pe care-l depănau în tăcere, concentrate. Nici una nu rostea vreun cuvînt, se temeau să vorbească acum cînd erau atît de aproape una de cealaltă, de parcă gîn- durile şi ideile lor, sigure şi bine controlate în mintea fiecăreia, ar fi făcut explozie şi ar fi erupt la suprafaţă, dacă s-ar fi produs cel mai mic contact între ele. Se temeau de acest lucru aşa cum fiul şi fratele lor se temuse de pasiune, aşa cum înţelepţii se tem de ispitele cărnii. Se desprindea o anumită teamă din încordarea trupurilor lor, din atitudinea lor, din felul în care nu-şi dezlipeau ochii de pe lîna care li se desfăşura între mîini, zburînd de la una la alta, ca un fir electric viu şi periculos, gata în orice clipă să ia foc.

în chip bizar, bătrîna cedă prima. Izbucni :

— Cum am să-i spun ? Ce să-i spun tatălui tău ?

Nila se uită la mama ei. Ochii negri, fără lună, fără stele, fără expresie, îi erau cunoscuţi, dar pe buze i se ivise o nouă şi oribilă slăbiciune senilă, care-i zdruncina o anume încredere copilărească în invulnerabilitatea mamei ei. Bătrîna se afla pe marginea — Dlînsului ? Chiar a *plânsului ?* îşi întoarse privirile, agăţîndu-şi-le de sculul de

lînă, neştiind dacă să-l lase jos şi, în cele din urmă, s-o îmbrăţişeze pe bătrînă sau să se reţină, lăsînd-o pe maică-sa singură cu tragedia ei intimă. Aşteptă, muşcîndu-şi buzele şi privind în altă parte.

Brusc, liniştea plină de freamătul verii din grădina învăluită în noapte, ca şi tăcerea apăsătoare din cameră fură sparte. Zgomotele care pînă acum se auziseră la distanţă, răsunară deodată foarte aproape, poate chiar pe scări. Amîndouă

tiesăriră, priviră spre uşă, recunoscură zgomotul unor paşi nesiguri dar repezi, săltînd şi alergînd către ele. Apoi auziră trilurile unui rîs de copil, izbucnind în cascadă în faţa vreunei noi minunăţii — poate că în faţa unei pene strălucitoare de păun ? Rîsul se curmă brusc şi îi urmă un glas diferit, care scoase un strigăt sfîşietor şi deznădăjduit, venind parcă de pe tărîmul groazei de neînchipuit, un urlet de spaimă.

Bătrîna se ridică prima.

— Trebuie să se ducă cineva la ea, spuse cu un glas atît de jos şi liniştit, încît tensiunea Nilei scăzu pe dată. E speriată, adăugă mama şi ieşi grăbită din odaie.

Nila o auzi urcînd scările cu paşi grei, alarmaţi. Se ridică şi porni după ea. Se opri în uşă, de unde privi silueta greoaie, în alb, îndreptîn- du-se spre cealaltă, luminoasă, delirantă, care striga de pe balcon. Se întîlniră o clipă în tăcere, apoi amîndouă siluetele se mistuiră în întunericul mut. Şi tot ce împrejmuia întunericul amuţi.

Dat la cules 05.12.1965. Bun de tipar 18.02.1966 Apărut 1966. Tiraj 10.150 ex. broșate. Hîrtie tipar înalt B mat de 63 g/m². Format 700×930/32. Coli ed. 11,40. Coli tipar 9. A. nr. 16.338. C. Z. pentru bibliotecile mari 8A. C. Z. pentru bibliotecile mici 8A—31=R.

Lei
5.75

Editura Pentru Literatură Universală

Roman de debut al
lui Desai, *Țipătul
păunului*

alocuri, *ii* pagini de r

Lei
5.75

Editura Pentru Literatură Universală

e ale naturii, fie de p

Lei
5.75